

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

FACULTAT DE FILOSOFIA I CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

ANÀLISI EPISTEMOLÒGICA DE LA PERCEPCIÓ.

CAP A UN REALISME EPISTEMIC

Tesi doctoral presentada per

TOBIES GRIMALTOS MASCARÓS

Dirigida pel Catedràtic

JOSEP LLUIS BLASCO ESTELLES



1987

UMI Number: U607315

All rights reserved

INFORMATION TO ALL USERS

The quality of this reproduction is dependent upon the quality of the copy submitted.

In the unlikely event that the author did not send a complete manuscript and there are missing pages, these will be noted. Also, if material had to be removed, a note will indicate the deletion.



UMI U607315

Published by ProQuest LLC 2014. Copyright in the Dissertation held by the Author.
Microform Edition © ProQuest LLC.

All rights reserved. This work is protected against
unauthorized copying under Title 17, United States Code.



ProQuest LLC
789 East Eisenhower Parkway
P.O. Box 1346
Ann Arbor, MI 48106-1346

UNIVERSIDAD DE VALENCIA
FACULTAD DE FILOSOFIA
Y C. EDUCACION
BIBLIOTECA
Reg. de Entrada n.º 13759
Fecha: 3-9-87
Signatura 1073

B10. T 1073

D. 471934

L. 471944

"...eso que a ti te parece bacía de barbero, me parece a mi yelmo de Mambrino, y a otro le parecerà otra cosa. Y fue para la providencia del sabio que es de mi parte hacer que parezca bacía a todos lo que real y verdaderamente es yelmo de Mambrino..."

El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha

Agraïments

Si a alguna cosa pot comparar-se la realització d'una tesi és a una cursa de fons. Ambdós són esforços solitaris. Però si, tant el corredor com qui fa una tesi, poden arribar a meta, és sempre gràcies a les persones que en el trajecte els han donat suport.

Sense l'ajuda i la confiança del Dr. En Josep Lluí Blasco Estellés, que l'ha dirigida, i la dels doctors D. Vicente Sanfèlix Vidarte i D. Nicolás Sánchez Durá, que llegiren bona part del manuscrit i m'oferiren valuosos consells i crítiques, aquest treball no hagués estat possible. Tampoc ho hagués estat si el aleshores Departament de Metafísica, a través dels seus membres, no m'hagues proporcionat totes les facilitats, com ho ha fet de manera inestimable.

INDEX

	<u>pàg.</u>
0. INTRODUCCIÓ.....	0
0.1 Percebem objectes físics?	1
0.2 Un rival de l'objecte físic: el sense-datum	9
1. ARGUMENTS EN CONTRA DE LA PERCEPCIÓ D'OBJECTES FÍSICS.....	18
1.1 L'argument de la il.lusió	18
1.2 L'argument de l'al.lucinació	43
1.3 L'argument de l'interval temporal	77
2. TEORIES DELS SENSE-DATA.....	99
2.1 La naturalesa dels sense-data	102
2.1.1 Són entitats privades?	109
2.1.2 Són com apareixen?	128
2.1.3 "Esse est percipi"?	152
2.2 Fenomenalismes	157
2.3 La Teoria Causal de la Percepció	189
2.3.1 La forma causal de l'argument de la il.lu- sió	191
2.3.2 La teoria clàssica	203
2.3.3 Noves tendències en la Teoria Causal	232
2.3.3.1 La Teoria Causal de Grice	244
3. CRÍTIQUES ALS SENSE-DATA.....	270
3.1 Crítiques a l'argument de la il.lusió	271
3.2 Coneixement directe	313
3.2.1 L'argument de la immediatesa	317

3.2.2 L'argument de la incorregibilitat.....	355
3.3 Proposicions de sense-data versus proposi- cions de cosa material.....	380
4. CAP A UN REALISME EPISTÈMIC.....	390
4.1 És percebre creure?.....	394
4.2 La pregunta ontològica i la pregunta episte- mològica per la percepció.....	437
4.2.1 La pregunta ontològica.....	445
4.2.2 La pregunta epistemològica.....	475
5. BIBLIOGRAFIA.....	486
5.1 Obres col·lectives.....	487
5.2 Bibliografia general.....	490

O. I N T R O D U C C I O

0.1 Percebem objectes físics?

Quan algú, com ara és el meu cas, vol ocupar-se de teoria de la percepció, ha de tenir ben presents una sèrie de coses. La primera i principal és que la teoria de la percepció sols té sentit enquadrada dintre de la concepció més general d'una teoria del coneixement: la percepció sensorial, es diu, és la manera més directa d'adquirir coneixement sobre el món. La segona és que existeix una llarga tradició on no sempre s'ha estat d'acord respecte d'aquesta darrera afirmació. Una tercera cosa a tenir en compte és que l'escèpticisme i el sentit comú no han fet mai bona lliga. Açò ha fet sovint que els filòsofs, guiats, com hom pot comprendre fàcilment, per una concepció fonamentalista del coneixement, optassen per plantejaments més alambinats on l'objecte físic ha quedat relegat a un segon plànol, al qual s'accedeix sols a través d'intermediaris tals com idees, impressions, o, modernament, **'sense-data'** (1). Personalment, em fa la impressió que amb aquest plantejament, lluny de véncer l'escèptic, se li dóna una nova

(1) Empraré sempre "sense-data" (o "sense-datum" en singular, per considerar a aquest un terme tècnic ja molt extés i que no sempre equival a "dades dels sentits").

via d'accés. Aquest tipus de teories és el que Moltke S. Gram anomena "substitucionalistes" (**Deputarianism**) (2) i són aquestes les que, consegüent amb la dita obsessió, vull combatre en el present paper, tot advocant per la recuperació del món físic, lluny de plantejaments fonamentalistes dels quals pretenc fugir.

Si recordem, modernament fou Descartes el qui inaugurà tal manera fonamentalista de procedir. Segons ell ens confessa, l'escèptic té futur perquè l'home del carrer adopta creences com a vertaderes molt abans d'haver comprovat que hi són lliures d'error. Una d'elles es reflexa en la confiança que hi donem a la informació que ens ofereixen els sentits, és a dir, a la primacia dels sentits com a oferidors de coneixement directe sobre el món. Em puc equivocar en el fet que sóc ací assegut davant del foc...? Evidentment -sembla dir- em puc equivocar. I com, ben prudent, Descartes ens aconsella, no convé fiar-se de qui ens ha engayat almenys una vegada. ¿Qui és doncs el culpable de que hom no pugui refiar-se de les creences d'aquest tipus, l'escèptic que cautament no ho creu, o l'home del carrer i tota la seua càrrega de sentit comú, excessivament confiat i ingenu?

Aquesta manera de veure les coses ha tingut, és

(2) GRAM, Moltke S., **Direct Realism. A Study of Perception**, The Hague, Marinus Nijhoff, 1983; **passim**.

clar, molts hereus al llarg de la història. Hereus que han deixat sovint el món com quelcom inaccessible i s'han quedat amb la mera aparença com a única cosa coneguda o, almenys, aprehensible; on constitueix el món material poc més que un misteri. Atendrem ací sols els darrers d'aqueixos plantejaments. Aquests -començarem ara a esbossar-los-pretenen assegurar-se el fonament indubtable alhora que recuperar el món; tasca, com veurem, prou desagraïda i de difícil consecució, per no dir impossible des d'ara.

La darrera moda en aquest sentit consisteix en la necessitat d'establir una sèrie de proposicions bàsiques, absolutament vertaderes i indubtables, a partir de les quals, i mitjançant algun tipus d'inferència, raonament, o construcció lògica, edificar tota la resta de l'edifici del coneixement. El coneixement, com a edifici, és doncs que cal fonamentar. Així, aqueixes proposicions constituiran la base gràcies a la qual hom podrà dir amb tota propietat que coneix. Per tant, es tracta d'establir: 1) uns requisits que aquestes hauran de complir, i ,2), quines són les proposicions que els a compleixen.

Els requisits són, en opinió d'aquests filòsofs els següents:

- 1) Les proposicions hauran d'ésser **indubtables**

- 2) **Informatives**; consegüentment, hauran d'estar proposicions sobre l'experiència. D'altra manera no ho serien.
- 3) **Directament verificables**, la seua veracitat haurà de servir de control de la veritat de les altres; la seua verificació s'efectuarà de manera immediata, per tant **es coneixen directament**, es a dir, no s'hauran de sotmetre a ulteriors contrastacions ni controls.
- 4) Finalment, hauran d'ésser **incorregibles**, entenent per tals, segons una especificació d'Ayer (3), que els fonaments que disposem per a acceptar un enunciat tal poden ser perfectes. Es coneixen de manera incorregible quan són pronunciats per la persona adequada, en les circumstàncies adequades i en el moment apropiat.

Per tant, a diferència del que Descartes pensava i en principi paradoxalment, es pretén un fonament empíric. Seguint lens ensenyances del mestre s'ha anat un cop més, en contra del mestre. ¿No era, però, l'experiència senso-

(3) Cf. AYER, A.J., **The Problem of Knowledge**, London, Macmillan, 1956; Cap. I. Hi ha versió castellana de Andrés R. Raggio: **El problema del conocimiento**, Buenos Aires, Eudeba, 1.962.

rial una font de dubte en l'ensenyança cartesiana? Si que ho era, i també els seus hereus ho han tingut present. Convé doncs que recordem llur matisació: aquests requisits els acompleixen sols les proposicions sobre l'**experiència immediata** o, com acostumen a dir, aquelles proposicions que no diuen més que allò que **se'ns dóna en l'experiència** (4). Allò que se'ns presenta d'una manera immediata pot ser afirmat per un enunciat amb tota la "certesa", sense possibilitat d'error. Tenim, doncs, una base; sabem que les proposicions de l'experiència immediata, emeses per qui parla en el moment que té l'experiència són absolutament incorregibles i ofereixen coneixement "directe". Com veiem el "quid" és en allò que anomenem "immediatesa". I en conseqüència és privatiu, si s'accepten aquests postulats, de mantenir l'existència de dos tipus o passos en l'experiència, quelcom que és immediat i quelcom que és inferit, o comsevulla, a partir d'aqueixa primera presa de consciència. Però, que correspondrà llavors a l'experiència immediata? No el que el sentit comú pensa. L'error de l'home del carrer -en opinió d'aquests filòsofs- és creu re que el món, que els objectes físics, se'ns donen direc-

 (4) Vegeu PRICE, H.H., **Perception**, London, Methuen & Co. Ltd., (2ª ed.), 1950; Cap I, **passim**.

A Price li agrada també utilitzar l'expressió "directament present a la consciència" (**directly present to consciousness**), pel que entén:

"...my consciousness of it is not reached by in

tament a través dels sentits ; quan en realitat sols accedim a llur coneixement mitjançant les experiències sensorials bàsiques, on no es troba més que l'aparença, el sol fenomen immaterial.

El **dictum** cartesià ha renascut: no són els sentits els que ens enganyen, sinó el nostre enteniment en jutjar sobre allò que els sentits hi ofereixen (5). Mentre no hi ha judici no hi ha error, la mera sensació no pot ser errònia. O, com deia Kant respecte de la il·lusió òptica:

"Denn Wahrheit oder Schein sind nicht im Gegenstande, so fern er angeschaut wird, sondern im Urtheile über denselben; so fern er gedacht wird. Man kann also zwar richtig, sagen, dass die Sinne nicht irren, aber nicht darum weil sie jederzeit richtig urteilen, sondern weil sie gar nicht urtheilen. Daher sind Wahrheit sowohl als Irrthum, mithin auch der Schein als die Verleitung zum lessteren nur im Urtheile, d.i. nur in dem Verhältnisse des Gegenstandes zu unsern Verstande, anzutreffen" (6).

Preses aquestes ensenyances, ja no val la queixa de l'home del carrer: "Sovint m'he equivocat en comunicar les meues experiències presents". Aquesta acusació és a

ference, nor by any other intellectual process (such as abstraction or intuitive induction), nor by any passage from sign to signicate" (Op. cit., pàg. 3)

(3) Cf. **Meditationes de Prima Philosophia**; segona meditació.
 (6) KANT, I., **Kritik der reinen Vernunft**; A 293, B350

la que els filòsofs que segueixen aquests models de percepció responen amb l'esmentada distinció. Els errors hi caben quan s'afirma més del que se'ns presenta de manera immediata. Com diu Ayer, a fi de donar més informació, ultrapassem el límit de l'experiència i declarem la presència (i per tant l'existència) d'un objecte material.

Aquesta és la clau del problema; ja que en l'experiència immediata no apareix l'objecte material, les proposicions sobre aquest darrer són descomponibles en proposicions més bàsiques que tracten sobre un altre tipus d'entitat, en general un sense-datum. En paraules del propi Ayer:

"The ground, then, for maintaining that, while one is having an experience, one can know with absolute certainty the truth of a statement which does no more than describe the character of the experience in question is that there is no room there for anything short of knowledge: there is nothing for one to be uncertain or mistaken about" (7).

Cal distingir, doncs, entre "allò que les coses són en sí mateixes" i "com se'ns apareixen les coses". Afirmant solament açò darrer, es a dir, la nostra pròpia experiència particular i privada i sense comprometre'ns amb l'existència de la cosa material, no podem equivocar-nos. El problema que queda per resoldre és còm efectuar

(7) **The Problem of Knowledge**, Middlesex, Penguin Books

el pas del sense-datum a l'objecte físic; còm explicar aqueix buit entre l'una i l'altre ha de ser una de les tasques principals de la filosofia. Però quelcom hem avançat: utilitzant proposicions que afirmen només els sense-data presents als nostres ulls no ens podem equivocar. Però, que són els sense-data. Còm podem recuperar els objectes físics? Contestar aquestes preguntes no és una tasca fàcil; a demostrar-ho van destinats els dos primers capítols. Convé, doncs, un poc de paciència.

0.2.Un rival de l'objecte físic: el sense-datum

Segons D.W. Hamlyn, "the term 'sense-datum' was probably first introduced in philosophy by G.E. Moore" (8); en consquència pot ser convenient de començar amb aquest autor a l'hora d'explicar qué és la teoria dels sense-data. I per a fer-ho, res millor que advertir que, malgrat el nom, aquesta no és una teoria, sinó moltes. No hi ha cap teoria que es pugui arrojar per a ella sola aquest títol. Hi ha moltes teories dels sense-data, amb pretensions, mètodes i noms ben diferents; fins el punt que sols les unifica l'ús d'aquesta expressió que, per altra banda, anomena entitats distintes en cada cas. En aquest apartat i el següent pretenc mostrar l'espectre d'aquestes teories, amb tot l'ampli àmbit de problemes i possibles solucions que cadascuna comporta.

Els problemes i la indeterminació del terme 'sense-datum' comencen ja amb el seu introductor, que sembla

(8) HAMLYN, D.W., **Sensation and Perception. A History of the Philosophy of Perception**, London, Routledge & Kegan Paul, 1961; pàg. 174.

Per tant, no fou introduït per Russell en **The Problems of Philosophy**, com afirma Juan Vázquez en el seu

que mai es posà d'acord amb ell mateix en quant a l'entitat que aquest terme designava. Les seues definicions no acabaven de ser precises i sempre es presenten mitjançant exemples. En "A Defence of Common Sense" ens proposa que ens mirem la mà; fent açò distingirem que és un sense-datum. En general, l'explicació, com després la dóna en "The Nature of Sensible Appearances" transcorreria de la següent manera. Quan mirem una mà, un A:

"...we are directly aware of, and easily pick out or discriminate with no appreciable degree of indefiniteness, one object and one only of which the following five propositions are all true, viz., (a) that, if we raise the question, we are tempted to suppose it to be identical with the part of A's surface which we are seeing, (b) that we do not, nevertheless, know for certain that it is a part of A's surface at all, (c) that it certainly does, in a sense, servibly appears to us to have certain simple qualities, though, unless it is identical with the part of A's surface which we are seeing, the sense in which it "sensibly appears" to have them is a different (and more fundamental) one than that in which this part of A's surface sensibly appears to have certain sensible qualities, (d) that among all the objects which are at the moment in the same sense sensibly appearing to have sensible qualities, it is only one which we have the slightest tentation to identify with the part of A's surface which we are seeing, (e) that, of the kind which we should express to ourselves by "That is hard",

llibre *Lenguaje, verdad y mundo*, Barcelona, Anthropos, 1986; pàgs 11-12. Moore l'havia emprat ja en les seues conferències "Some Main Problems of Philosophy", en 1.910-11, encara que aquestes no es publicaren fins el 1.959; *The Problems of Philosophy* és de 1.912. Ja sé que aquesta no és essencial i tal vegada no merescés aquesta cita; però volia fer un poc de justícia a Moore.

"That is red", "That is a chair", etc., etc., every such judgment would undoubtedly be a judgment about it -that is to say, every such judgment would consist in asserting something or other about it, though, of course what it is asserted about it would not necessarily be that it was red, hard, or a chair, etc., etc., nor even that it was part of the surface of a thing which possessed the predicates" (9).

El problema per A Moore, al llarg de la seua obra, era decidir-se per quina era la resposta a la pregunta: "Quina és la relació entre el sense-datum i la cosa material?" o, formulada d'altra manera, "Pertany o no el sense-datum a la superfície de la cosa material?". Una i altra vegada es debatia amb aquesta pregunta. Pregunta que era de transcendental importància, ja que:

"...sense-data are the sort of things about which judgments as these [els judicis de percepció] always seem to be made -the sort of things which seem to be real or ultimate sub-

(9) "The Nature of Sensible Appearances", **Arist. Soc.**, Supplementary Vol. 6, (1926); pàg. 181. Mentre no s'indique el contrari, els cubratllats seran sempre de l'autor; com que les cites són en negreta, el subratllat apareixerà en lletra normal.

La referència de "A Defence of Common Sense" és:

Philosophical Papers, London, G. Allen & Unwin, 1959.

(10) Veja's si no:

- "The Status of Sense-Data" en **Philosophical Studies**, London, K. Paul, Trench, Trubner & Co., Ltd., 1922
- "Some Judgments of Perception", **Ibid.**
- "A Defence of Common Sense" ja citat
- "The Nature of Sensible Appearances" ja citat
- "Sense-Data" en **Some Main Problems of Philosophy**, London, George Allen & Unwin, 1953
- "A Reply to My Critics" en Paul A. Schilpp (ed.), **The Philosophy of G.E. Moore**, London, Cambridge University Press, 1.942

jects of all such judgments" (11)

Malgrat que els judicis, les proposicions, basades en la percepció eren generalment vertaderes i conegudes com a tals, la seua anàlisi era una qüestió complicada. Per tal de mostrar l'autèntic significat d'aquestes proposicions, Moore distingeix, almenys, dos sentits de "veure" -i en general de "aprhendre" sensorialment: 1) un sentit de veure₁ on allò que es veu és un objecte material. Ara bé, açò no és cert del tot; no veiem l'objecte sencer, 2), sinó que veiem₂ part de la seua superfície. Però, amb un poc de reflexió podem descobrir que tampoc açò no és exacte; 3) no és clar que allò que veiem₃ siga idèntic a part de la superfície de la nostra mà (cf. "A Defence of Common Sense"). La qüestió és, doncs, saber si veure₂ és igual a veure₃ o no. Aquest és el punt pel qual Moore no pot decidir-se: **veiem directament** l'objecte o alguna altra cosa? **Aprehenem directament** l'objecte físic o sols un sense-datum que no pertany a la seua superfície?

Paul Marhenke expressa perfectament aquesta anà

Concretament en aquesta darrera obra, Moore declara respecte a la qüestió de si els sense-data pertanyen o no a la superfície de l'objecte material:

"I am strongly inclined to take both of those incompatible views. I am completely puzzled about the matter and only wish I could see any way of settling it" (pàg. 659).

lisi amb tota la seua indeterminació. En la seua opinió:

"... the stages in the analysis of the proposition "I see an A" can be sketched very rapidly. (a) "I see an A" is equivalent to "I see this₁ and this₁ is an A". (b) "This₁ is an A"¹ is equivalent to "this₂ is a part of the surface of A", or alternatively, "The thing which has a surface of which this₂ is a part is an A". (c) "This₂ is a part of the surface of A" is equivalent to "This₃ (i.e., the sense-datum) stands in a certain relation to this₂ (i.e., the surface)". If this₃ is identical with this₂, then when I perceive A what I am knowing about the sense-datum is that it is a part of A" (12).

Si efectivament és així -Marhenke pensa que sí- aleshores Moore mantindria una positura que ha passat a coneixer's com a "Realisme ingenu", i que és, segons molts filòsofs, la que postularia el sentit comú. Si, Com sostenen Malcolm i Bouwsma entre altres, l'opinió de Moore és més aviat la contrària, llavors seria un substitucionalista d'algun tipus. No m'interessa ací qui té raó (13). Podem dir que Moore hagués volgut fer acord amb Marhenke, pe

-
- (12) MARHENKE, P., "Moore's Analysis of Sense Perception" en Schilpp, P.A. (ed.) **The Philosophy of G.E. Moore**, London, Cambridge University Press, (3^a ed.), 1.968, pp. 253-280; pàgs. 260-61.
- (13) Es poden veure les crítiques en un i en altre sentit en els articles continguts en Schilpp (ed.) **Op. cit.**, dedicats a la percepció. Fonamentalment:
- BOUWSMA, O.K., "Moore's Theory of Sense-Data", pàgs. 201-221
 - DUCASSE, C.J., "Moore's Refutation of Idealism", pp. 223-251
 - MACE, C.A., "On How we Know that Material Things Exist", pàgs 281-298.
 - MURPHY, A.E., "Moore's "Defence of Common Sense", pp. 239-317

rò alhora, certs problemes (com per exemple el que exposa en "A Defence of Common Sense") el fan inclinar-se a no creure-ho així. Nogensmenys, el que és interessant és que dues positures, fonamentals i enfrontades, s'han presentat des de l'inici dels plantejaments contemporanis. Aquestes han estat d'aleshores ençà, el centre de múltiples discussions i argumentacions en un i en altre sentit que, en conseqüència ocuparan bona part del present paper. I ja que és així, oferesc el següent esquema -per suposat excessivament simplificat- per a una primera introducció (veja's la pàgina següent).

El realisme ingenu es pretén, per part dels filòsof substitucionalistes, com la concepció de la percepció per part del sentit comú, de l'home del carrer. Si és així o no, més tard ho discutirem; però sense dubte és un nom desafortunat. De tota manera i en qualsevol cas, pense que no es pot rebatejar, com fa Sellars (14) i altres autorss com a **realisme directe**. El realisme directe és quelcom més ampli, més elàstic, que permet una major flexibilitat respecte a quin siga l'objecte directament per-

 Veja's també: MALCOLM, N., "Direct Perception" en **Knowledge and Certainty**, Ithaca and London, Cornell University Press, 1.963; pàgs. 73-95; i AYER, A.J., "The Terminology of Sense-Data" en **Philosophical Essays**, London, The Macmillan Press, 1.954; pàgs. 66-104.

(14) SELLARS, W., **Science, Perception and Reality**, London. Routledge & Kegan Paul, 1.963; Cap. 3.

opció	coneixement	objecte del coneixement	status ontològic	status de la proposic.
realisme ingenu	directe	coses materials	<p>Existents amb independència de la nostra percepció.</p> <p>Els sense-data pertanyen a la seua superfície.</p>	bàsica
feno- mena-	directe	sense-data	Per a uns, com ara Russell, existeixen amb independència de la nostra percepció (com a sensibilia. Per a Ayer i altres, no poden existir sense ser percebuts.	bàsica
lis- me	indirecte	coses materials	Són construccions lògiques (o postulacions imaginatives) fetes a partir de sense-data.	complexa

cebut. D'aquesta manera, restringirem el títol de "realista ingenu" sols per a aquell que defensa que el que percebem directament són sense-data pertanyents a la superfície de l'objecte material, o emanats de la seua superfície (en el cas de l'olor, gust i so).

Aquesta és la tsi a què s'enfronten la major part dels substitucionalistes. Les seues crítiques són nombroses, antigues i famoses (15), basades totes en el tipus de problemes amb els quals hem dit que Moore entropessava en "A Defence of Common Sense". De totes les argumentacions en contra del realisme ingenu - i per tant, en la majoria dels casos introductores dels sense-data-, la coneguda amb el nom de "**Argument de la il.lusió**" és la més difosa, la més comentada, i la que en certa manera agrupa a la majoria d'elles. En conseqüència, sota aquesta etiqueta s'inclouen diferents argumentacions amb finalitats diverses (16). Nogensmenys, o per això mateix, la seua anàlisi pot ser la més interessant a l'hora d'enten-

(15) Recorde el lector els **Tres diàlegs entre Hylas i Philonus** de Berkeley. Hi ha edició catalana de Jaume Casals i traducció de Núria Roig en Barcelona, Laia, 1.983.

(16) Així mateix, les exposicions d'aquest argument són múltiples i diverses, potser, a banda dels seus iniciadors clàssics, les més famoses del darrer segle siguen les de Price i Ayer. Ens basarem, doncs, fonamentalment en aquests dos autors i intentarem una exposició consensuada i única. També serà una de les més rudimentàries, però ja n'hi haurà ocasió

dre per què, com, i què són els sense-data i poder combatre'ls. En altres paraules, l'anàlisi de l'argument de la il·lusió pot ser la millor manera d'entendre el paper epistemològic que juguen els sense-data. Aquest és el propòsit del punt següent.

d'anar pulint-lo quan el sotmetam a crítica. El propi Ayer ofereix diverses versions i és, ell mateix, un gran crític de l'argument en alguns aspectes.

1. ARGUMENTS EN CONTRA DE LA PERCEPCIÓ D'OBJECTES FISICS

1.1 L'argument de la il.lusió

Per entendre aquest argument amb tota la seua força discursiva cal tenir ben present que la seua pretensió és, com a mínim, triple. Triplicitat que podem representar amb:

1) Combatre el realista ingenu mitjançant la prova de l'existència de sense-data no pertanyents a la superfície de cap objecte material. Per tant, sense-data il.lusoris.

"An illusory sense-datum of sight or touch is a sense-datum which is such that we tend to take it to be part of the surface of a material object, but if we take it so we are wrong. It is no necessary that we should actually so take it " (17).

2) Fer palesa la distinció entre una percepció immediata i una percepció mediata, entre "sentir" i percebre; per tant, entre una part merament passiva desproveïda de tot judici, inferència o comsevulla, i una part mediatitzada per l'enteniment.

"The vast majority -diu Ayer- of the state-

(17) Price, H.H., *Perception*, pàg. 27

ments which we ordinarily make assert more than is strictly contained in the experiences on which they are based" (18).

3) Evitar l'escepticisme evitant qualsevol possible font d'error.

"When I see a tomato there is much that I can doubt. I can doubt whether is a tomato that I am seeing, and not a cleverly painted piece of wax. I can doubt whether there is any material thing at all. Perhaps what I took for a tomato was really a reflection; perhaps I am even the victim of some hallucination. One thing however I cannot doubt: that there exist a red patch of a round and somewhat bulgy shape, standing out from a background of other colour-patches, and having certain visual depth, and that this whole field is directly present to my consciousness. What the red patch is, whether a substance or state of substance, or an event, whether it is physical or neither, are questions that we may doubt about. But that something is red and round then and there I cannot doubt" (19).

Aquesta triplicitat forma un eixam d'imbricacions no separables. L'encarregat de portar-la a termini és aqueixa entitat, tan nombrada i encara indeterminada, anomenada sense-dataum.

El plantejament de l'argument gira al voltant

 (18) AYER, A.J., *The Problem of Knowledge*, pàg. 56

(19) PRICE, H.H., *Op. cit.*, pàg. 3

de certes situacions que es poden donar en la percepció o relacionades amb ella i que podem representar amb:

1) **'percebre' + 'un objecte altre al que hi ha'.**

Per exemple en el cas en que la tomaca de Price fos efectivament un tros de cera ben pintat i modelat. Potser podria incloure's ací també aquells exemples d'errors visuals que tenen a veure amb la constitució dels nostres ulls tals com la doble visió (o, potser en certa interpretació, les post-imatges o imatges secundàries). Potser, fins i tot algú hi inclogués també els casos de reflexió, per exemple, una imatge reflectida en un mirall tal vegada ens enganye en ocasions i pensem que darrere del mirall hi ha el que aquest reflecteix, quan no hi ha més que el mirall.

2) **'percebre' + 'un objecte amb una propietat sensorial rellevant diferent a la que veritablement té'.**

a) Un mateix objecte apareix de manera diferent a distints observadors i al mateix observador en ocasions diverses. És a dir, es produeix una incompatibilitat entre allò que m'apareix a mi i el que apareix als altres o a mi mateix en un altre moment; incompatibilitat respecte d'una característica rellevant, per tant, una contradicció (20)

 (20) Veja's ARMSTRONG, D.M., **Perception and the Physical World**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.961; pàg.10 i ss.

b) Un mateix objecte ofereix aparences diferents en canviar l'angle d'observació o en variar el medi i pren característiques que entren en conflicte les unes amb les altres. Un plat es veu rodó des de la perpendicular, mentre que apareix elíptic des de cert altre angle. Un bastó parcialment submergit en aigua presenta l'aparença d'ésser tort, mentre que quan es trau, apareix recte.

c) Alguns filòsofs hi inclouran també la reflexió perquè produeix un canvi de dreta-esquerra en els cossos reflectits.

3) 'veure' + 'un objecte on no n'hi ha cap'.

a) En les al·lucinacions totals, els sense-dada no pertanyen a la superfície de cap objecte. Pense's en els efectes de certes drogues, "dellirium tremens", etc.

b) Una altra interpretació de la reflexió perimetria incloure-la també en aquest grup. Aqueix cas seria el d'algú que pensàs que la imatge reflectida és on aparenta, es a dir, a una determinada distància darrere del marc del mirall (21).

 (21) Sembla que el màxim interès l'acaparen els sense-dada visuals. La visió ha comptat sempre amb un gran privilegi com a font de coneixement al llarg de la tradició filosòfica. Price argumenta que els sense-dada visuals il·lusoris són els més freqüents

Sobre la base d'aquests fets empírics es construeix el següent argument:

1ª PREMISSA

"...even in the case where what we see is not the real quality of a material thing, it is supposed that we are still seeing something; and it is convenient to give this

en la nostra experiència sensorial. Jo no estic tan convençut. El que sí que és cert és que la vista, possiblement per ser el sentit més desenvolupat o més complet en l'home, ha estat sempre el centre d'atenció dels teòrics del coneixement. Ara bé, no hem d'oblidar que el que es pretén amb l'argument és rebatre l'opinió del realista ingenu en el sentit que els sense-data són part de la superfície de les coses materials i això solament és acoblable als sense-data visuals i tàctils.

De tota manera, supose que es podrien trobar casos de sense-data il·lusoris dels altres sentits per a cada grup dels que hem esmentat a dalt. Si són o no al mateix nivell els uns i els altres és, sens dubte, quelcom que comporta discussió. Tal volta es parlaria d'interpretacions, mitjançant els coneixements anteriors, en els casos esmentats com també en els de distinció de sons i sabors. Podria parèixer que en aquests casos hi ha una espècie d'elaboració intel·lectual -com per exemple passar de sentir un "tac,tac,tac-a-tac" a oir un cavall- hi ha un salt qualitativament i quantitativament diferent als casos de veure. Però al meu entendre, tant intervé la "càrrega teòrica" del perceptor en uns casos com en els altres, i tan poca interpretació elaborada a través d'un procés intel·lectual, hi ha en l'un com en els altres, çò és, no gens. Veure, oir, tocar, ol dre o gustar alguna cosa, aporta tot un coneixement immediat; sense cap tipus d'interpretació que comporte un hiatus temporal. Nogensmenys, la càrrega teòrica de qui experimenta sensorialment influirà de tal en la seua percepció, que allò que veurà, tocarà, etc., serà identificat de manera diferent segons siguuen els seus coneixements previs i el seu mode de vida. Però ja tractarem aquesta qüestió en el quart

a name. And it is for this purpose that philosophers have recourse to the term sense-datum" (22)

Així, si segons el realista ingenu: donat l'objecte O i la superfície de l'objecte O , a la qual anomenarem S ; S seria un conjunt del qual D seria subconjunt. I a on $S = \{\text{totes les parts de la superfície d}'O\}$ i $D = \{\text{tots els sense-data percebuts en una ocasió espàcio-temporalment determinada en veure o tocar alguna cosa que prenem per }O\}$. De tal manera que si $D = \{a, b, c, d, e, f, g, h, \dots\}$, aleshores $\bigwedge x(x \in D \supset x \in S) \wedge \bigvee y(y \in S \wedge \neg(y \in D))$; on la variable "y" pot

capítol. (Una interpretació del percebre contra l'anomenada 'concepció heretada' del positivisme lògic és presentada per N.R. Hanson en el seu llibre **Patterns of Discovery. An Inquiry into the Conceptual Foundations of Science**, London, Cambridge University Press, 1958. Existeix versió castellana de Enrique G^a Camarero: **Patrones de descubrimiento. Observación y explicación**, Madrid, Alianza Editorial, 1.977).

De tota manera, en l'exposició de l'argument que ens ofereixen Ayer i Price, es presenten també casos de sense-data tàctils il·lusoris. Ayer s'aventura fins i tot amb el gust: ens diu que el sabor d'una cosa pot canviar amb la condició del paladar (no res nou per altra banda: **Cfr. Tres Diàlegs** de Berkeley). Els exemples del tacte són més nombrosos: un mateix líquid pot aparentar diferent temperatura segons que la mà estiga freda o calenta; una moneda apareix més gran quan es col·loca sobre la llengua que quan és a la palma de la mà. I per mostrar que també existeixen casos de completa al·lucinació en el tacte ens refereix el cas de qui, malgrat haver-li amputat un membre, encara hi sent dolor i picor. Price ens parla de post-imatges tàctils, com la que es produeix quan, després de treure'ns el capell, ens segueix fent la impressió de que encara el duem ficat.

(22) AYER, A.J., **The Foundations of Empirical Knowledge**, Lon

ser substituïda per qualsevol membre d'S (que no és perceptut). Éssent a més a més que " \supset " és una implicació necessària. Amb aquesta primera premissa es pretén, doncs, demostrar que la implicació no és necessària:

a) Donat un conjunt O i la seua superfície S, el conjunt D', que creiem subconjunt d'S, no és efectivament tal subconjunt d'S, sinó de P (per exemple; on P és el conjunt de les parts de la superfície d'un altre objecte, anomenem-lo T). Aquest és el cas del tros de cera amb aparença de tomaca.

b) Donat un conjunt O, es compleix que $\forall x(x \in D \wedge x \notin S)$. Com ocorre en els casos de variacions en l'aparença de l'objecte; per exemple en la perspectiva o la refracció. El cas de la reflexió és diferent ja que s'hi compleix que $\forall x(x \in D \wedge x \in S)$. En definitiva, la primera premissa nega l'afirmació del realista ingenu que $D \subset S$; ja que $\forall x(x \in D \wedge x \notin S)$. Amb la qual cosa s'assumeix implícitament la possi

don, Macmillan & Co. Ltd., 1.940; pàg. 4.

Aquesta premissa és la principal, en ella descansa la major pretensió de l'argument, podríem sintetitzar-la, utilitzant un esquema de M. Kiteley, de la següent manera:

1. S percep a com F, o a apareix F a S.
2. Si a apareix F a S, aleshores el que S percep és F.
3. a no és F.

Conclusió: Ha d'haver-hi alguna cosa que S percep

bilitat que $\forall x_1 (x_1 \in D \wedge x_1 \in S \wedge x_1 \neq x)$, cosa que s'haurà de negar en premisses posteriors.

En els casos que segueixen, es tracta de provar que no sols en $\bigwedge x (x \in D \supset x \in S)$, " \supset " no és una implicació necessària, sinó que no hi ha cap tipus d'implicació:

c) Agrupem ací tant els casos que havíem fixat sota la clàusula "relacionats en certa forma amb la constitució dels nostres ulls" (i del nostre tacte), com els d'al.lucinació completa. Donat $F = \{ \text{tots els sense-data per} \}$ cebuts en una ocasió determinada espàcio-temporalment que són del.lusius}, i donat $W = \{ \text{les superfícies de tots el ob} \}$ jectes del món físic}, es compleix que $\bigwedge x (x \in D \wedge x \in S \rightarrow S \notin W)$.

Així, en les premisses 2 i 3: donats a S b S, resulta, no obstant que $a \equiv_p$ (entenent-se " \equiv_p " com a "equivalència perceptiva"); amb la qual cosa s'assumeix que si $a \in S \wedge b \notin S$, hauria de complirse a $\not\equiv_p$ b.

2ª PREMISSA

"There is no discernible difference in our consciousness when we pass from sensing a normal sense-datum to sensing an abnormal one or viceversa. In both cases there is acquaintance with something, and in both cases

i que és F, cosa que en conseqüència serà distinta de a. Cfr. KITELEY, M. "The Argument from Illusion: Objects and Ojections", *Mind*, Vol.81 (1972), pp.101-207; pàg. 193.

there is acquaintance with something, and in both cases there is also perceptual consciousness.(23)

La meua experiència d'un bastó parcialment submergit en l'aigua és qualitativament idèntica a la que tindria en el cas de percebre un bastó realment tort (menys, potser, en la meua creença que el bastó és efectivament tort, i això degut a la meua càrrega teòrica anterior). Però, més encara, en els casos d'experiències delusives, aquestes no sols son qualitativament indiscernibles de les percepcions verídiques, sinó que, a més a més, competeixen amb elles quant a la creença en llur veracitat.

3ª PREMISSA

"...veridical and delusive perceptions may form a continuous series, both with respect to their qualities and with respect to the conditions in which they are obtained"(24).

Cosa que implica el pressupost que, de no ser distingibles, almenys no podrien ordenar-se en una sèrie contínua. Però, la meua percepció d'un objecte varia amb la distància a què aquest se situe de forma gradual i sense salts ni canvis qualitatus. Imaginem qualsevol objec-

(23) PRICE, H.H. **Op. cit.**, pàg. 32

(24) AYER, A.J., **The Foundations of Empirical Knowledge (FEK)**, pàg. 8

te, per exemple un automòbil; quan l'automòbil, en la seua marxa, es trobe prop de mi, el veuré, diguem-ne, en la seua forma i color 'reals'. A mesura que s'allunya, comença a veure's pla, i el color que ofereix no és idèntic al que tenia de prop. Ara bé, en quin moment de la transformació podem dir que la nostra percepció passa de ser normal a ser anormal o il.lusòria? Difícilment podríem precisar-ho. No hi ha una diferència discernible en un moment del canvi que ens permeta saber quan veiem un sense-datum normal i quan aquest esdevé anormal. No podem senyalar un moment fins al qual veiem el cotxe "tal com és" -i per tant coneixem la seua forma i color-, ni a partir de quin altre deixem de tenir tal coneixement directe.

CONCLUSIÓ

No sols en els casos de completa al.lucinació, on el sense-datum no pertany a la superfície d'una cosa material, percebem sense-data i no objectes físics; sinó que en tots els casos, vertaders i del.lusius, allò que percebem directament és sempre un sense-datum (que no pertany, doncs, en ningun cas a la cosa material) i no una cosa material. Així:

"...Naive Realism is certainly false. [...] It cannot be held that all visual and tactual sense-data are parts of the surface of material objects, and considerations of continuity suggest strongly that none are. Nor can it

be held that all instances of perceptual consciousness are instances of knowing: and it is strongly suggested that none are"(25).

Es clar que perquè aquest argument tinga força cal assumir alguns postulats previs, algunes premisses subsidiàries que no apareixen de manera explícita en l'argument i sense les quals no es pot assolir l'èxit. En primer lloc, sembla que ha d'assumir prèviament l'afirmació d'allò que vol negar. Per provar que hi ha sense-data que no pertanyen a la superfície d'una cosa material, cal acceptar prèviament l'existència de sense-data que sí que hi pertanyen. Haurem de conèixer primer les coses i els sense-data que pertanyen a la seua superfície . Però açò, segons Price (26), no és cert; almenys no es cert d'aquesta manera. Que necessitem el coneixement de les coses materials no obsta perquè neguem que aquest es coneguesca de la manera que el realista ingenu prteén. Per assolir-ho, caldrà no un sense-datum, sinó un gran nombre d'ells entre els quals establirem o descobrirem una sèrie de relacions, els ordenarem per mitjà d'aquestes últimes (que són molt més complexes del que el realista ingenu admet), i serà gràcies a aquestes relacions que decidirem la seua "pertinença". Però -en la seua opinió- ni tan sols cal això; bas

(25) PRICE, H.H., *Op. cit.*, pàg. 33

(26) *Cfr.* PRICE, H.H., *Op. cit.*, pàgs. 34 i ss.

ta tenir el concepte d'objecte físic o cosa material, no en cal coneixer cap en concret. Si tenim aquest concepte, haurem d'acceptar que el realisme ingenu fracassa. Perquè dir-li "objecte físic a algun particular és atribuir-li certes característiques o propietats. C.D. Broad (27) considera quatre condicions, en les quals ciència i sentit comú estaran d'acord, per a poder dir que quelcom és un objecte físic o cosa material. Són:

1) Existeixen i tenen les propietats que tenen amb independència dels observadors, i poden ser observades per nombrosos individus. Aquesta propietat és anomenada "múltiple accessibilitat" per Price. És a dir, la matèria és pública i neutral respecte dels observadors.

2) També són neutrals respecte dels diversos sentits d'un mateix observador.

3) Tenen una durada en el temps, durant la qual canvien molt poc, tant si són observats com si no ho són. Els objectes físics actuen i es relacionen de manera completament independent de la nostra presència.

4) Ocupen un lloc en l'espai i tenen una forma

(27) Cfr. BROAD, C.D., **Scientific Thought**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.923. Versió castellana de R.L. Pérez i C.L. Landa, **El pensamiento científico**, Madrid, Tecnos, 1.963; pàgs. 169 i ss.

i un volum més o menys permanents. I quan aquests canvien, ho fan amb independència de la nostra observació. A aquesta característica Price l'anomena "unitat espacial".

Així, si el realisme ingenu fos vertader, es donaria -en opinió del substitucionalista, és clar- que:

Tenim l'objecte O i la seua superfície S . S seria formada per totes les seues parts; de manera que $S = \{p, q, r, s, t, u, \dots\}$. Essent D el conjunt de sense-data que podem tenir en percebre un objecte O des de diferents punts d'observació i per individus diferents. Si, com sostinguérem més amunt, $D \subset S$, resultaria que ninguna cosa material tindria cap d'aquestes característiques que hem enumerat, ja que si:

$$D' = \left\{ \begin{array}{l} \text{sense-data d'un objecte des d'una posició} \\ (x_1, y_1) \end{array} \right\}$$

$$D'' = \left\{ \begin{array}{l} \text{sense-data del mateix objecte des d'una po-} \\ \text{sició } (x_2, y_2) \end{array} \right\}$$

$$D''' = \left\{ \begin{array}{l} \text{sense-data del mateix objecte des d'una} \\ \text{posició } (x_3, y_3) \end{array} \right\}$$

.

.

.

$$D^m = \left\{ \begin{array}{l} \text{sense-data del mateix objecte des d'una po-} \\ \text{sició } (x_m, y_m) \end{array} \right\}$$

Es compliria que:

Si a =un sense-datum determinat rodó; i

si b =un sense-datum determinat no rodó

(per exemple quadrat, o en forma d'elipse, com el cas del plat vist des d'angles diferents).

Aleshores $\forall_a \forall_b ((a \in D' \wedge a \in S) \wedge (b \in D' \wedge b \in S))$. Éssent a més a més que $D' \subset D, D'' \subset D, D''' \subset D, D^m \subset D$, i $D \subset S$, i com que segons el realista ingenu tot sense-datum pertany a la superfície d'un objecte, resultaria que:

Si P és el predicat "ésser rodó", tenim llavors que $P_a \wedge \neg P_b$, però $(a \wedge b) \in S$, éssent que $P_a \rightarrow P_b$, aleshores $\forall_a \forall_b ((a \wedge b) \in S) \rightarrow ((a \wedge b) \notin S))$. Amb la qual cosa tenim que, o bé 1) $\forall_a ((a \in S) \wedge \neg(a \in S))$; o bé 2) $\forall_b ((b \in S) \wedge \neg(b \in S))$.

Per tant, arribem a una contradicció. Ara bé, ens fa l'efecte que hem utilitzat la lògica a la nostra conveniència; ham donat per acceptat una sèrie de coses -sense les quals no se segueix la conclusió- que tal volta no tots serien disposats a acceptar. Jo mateix no accepto la conclusió a què arriba aquest argument per un sèrie de raons que exposaré al tercer capítol -especialment al punt 3.1. Abans de re, però, vull examinar una sèrie de qüestions prèvies, relacionades amb aquest argument i amb la seua validesa, i que han estat plantejades ja per algun dels matixos defensors. M'interessa en concret una matisació d'Ayer; començaré amb aquesta i, si de cas, després atendreé uns altres plantejaments.

En opinió d'Ayer, l'argument de la il·lusió sols és concloent si la pregunta 'Quins són els objectes que percebem directament?' és pren com una qüestió de llenguatge i no de fet (28). Si es pren com una qüestió de fet no és concloent perquè depén de l'acceptació d'una sèrie d'arguments subsidiaris que no són -en la seua opinió- susceptibles de ser provats empíricament; ni tampoc no són necessaris, és a dir, la seua negació no és autocontradictòria. Hi són necessaris, doncs, en la seua opinió, alguns supòsits subsidiaris per a l'èxit de l'argument. Comencem pels dos primers.

Ayer creu que la major força de l'argument rau en el fet que les premisses 2 i 3 assumeixen, implícitament i maquiavèlicament, la impossibilitat de la seua negació. És a dir, formulades íntegrament, aquestes premisses adoptarien la forma següent:

2ª PREMISSA

Si dues percepcions corresponen a dos tipus diferents d'objecte, aleshores aquestes han de ser qualitativament distingibles. No és el cas que siguen qualitativament distingibles; aleshores les dues percepcions ho han

(28) AYER, A.J., **FEK**, pàgs 11-19. Aquí és on Ayer se separa de Price. Per al primer, l'única cosa que prova és que és lingüísticament inconvenient dir que percebem directament objectes físics.

de ser d'un mateix tipus d'objecte.

3ª PREMISSA

Si les percepcions verídiques i delusives fossen percepcions d'objectes de diferents tipus, serien qualitativament diferents, i per tant no podrien formar una sèrie contínua respecte de llurs qualitats sensibles i respecte de les condicions en les quals s'obtenen. És el cas que formen una sèrie contínua, aleshores no són de diferent tipus.

L'una i l'altra són, llavors, vàlides si acceptem la primera part de la premissa. I són aquestes primeres parts les que es poden negar sense contradicció i les que manquen de prova empírica que les falseje o verifiqui. (He de dir aquí entre parèntesi, perquè no vull desviar-me per ara del plantejament d'Ayer, que aquest s'oblida d'esmentar altres coses que es poden no acceptar i tal volta sobre bases empíriques, com ara que les percepcions verídiques i delusives siguen efectivament indistingibles qualitativament i moltes altres; però ja n'hi haurà ocasió. Hem de notar també Ayer no ha fet cap comentari respecte de la primera premissa que és on rau bona part del la possible encert o desencert de l'argument).

Per a Ayer, a més a més, la tesi que les coses

materials són causalment independents de la percepció, si és un qüestió empírica, és una hipòtesi, la pròtasi de la qual no es pot complir i açò no és prou per a la validesa de l'argument. Però tampoc -segons ell- és una necessitat lògica. Imaginem -ens proposa- que existeix algú amb una concepció tal del món que prefereix, malgrat tot, mantenir que les formes i els colors canvien juntament junt amb la nostra posició d'observadors. Admitent açò, argumenta de la següent manera: D'aquest individu imaginari pot mantenir-se, llavors,

"Where we say that two observers are seeing the same material thing, he prefers to say that they are seeing different things which have, however, some structural properties in common"(29).

O, pot creure també, que si en les nostres percepcions d'un mateix objecte, aquest apareix amb un color o forma distints -nosaltres diríem que a causa de les condicions d'observació- és perquè ha variat, efectivament, la seua forma o el seu color. Si nosaltres mantenim que les formes i els colors no varien, ell prefereix creure que obedeixen a un procés cíclic de canvi. Així, Ayer conclou, que no es tracta d'elegir entre dues hipòtesis explicatives quina n'és la vertadera, sinó d'una elecció entre llenguatges diferents. El problema resideix en el fet que ambdós usen un

(29) AYER, A.J., FEK, pàg. 18.

mateix tipus de paraules (encara que el nostre adversari en dóna un significat diferent), raó per la qual sembla que és una qüestió de fet.

Es certa, però, aquesta argumentació d'Ayer? Es pot mantenir que les coses són causalment dependents de la percepció sense incórrer en contradicció? Pense que no. Si acceptem aqueixa tesi, neguem el concepte de cosa material, i no simplement acceptem una cosa material amb propietats distintes. Si acceptem que la cosa material és causalment dependent de la percepció, aleshores no compleix cap d'aquelles quatre característiques que, amb Broad, déiem que la determinaven; en lloc d'això tindríem que:

1) No és pública: cada individu veuria coses materials diferents, cadascuna inaccessible als altres. Per tant caldria postular espais privats on situar-les. És contradiatori col·locar les coses materials dintre d'espais privats. L'espai que seria privat és, com diu Russell, la perspectiva des de la qual es veu la cosa material (30), però no l'espai on es veu la cosa material mateixa; en l'espai privat cap un "sensible", però no la cosa material, de la qual, segons Russell, el sensible és sols un membre.

 (30) RUSSELL, B. "The Relation of Sense-Data to Physics" en **Mysticism and Logic and Other Essays**, New York, Longmans, Green & Co., 1.918.

altra propietat essencial de les coses materials; haurem de negar llur neutralitat respecte dels diferents sentits d'un mateix observador. Però no sols això; si dues percepcions distintes d'un suposat mateix objecte impliquen en realitat l'existència d'objectes distintes, haurem de dir que hi ha dos bastons distintes, un dels quals no és accessible a la meua vista i l'altre no ho és al meu tacte; i això implicaria també que hi ha espais privats, un per a cada sentit, on s'amaguen una altra vegada objectes físics, contradictòriament. I amb tot, l'única cosa que s'aconsegueix amb això és multiplicar les il·lusions, quan la finalitat de postular tant particulars coses materials era evitar la possibilitat de les il·lusions.

3) No tenen una durada en el temps, sinó que canvien i desapareixen constantment, dues percepcions suposen dos objectes físics diferents. Una al·lucinació (Ayer diu un miratge, però no és un bon exemple, com després es veurà) és real, sols que dura molt poc ; és inaccessible als altres sentits i als altres observadors. Com ocupa, aleshores, un lloc en l'espai? En quin espai? No en un espai físic.

4) No ocupen un lloc en l'espai físic ni tenen una forma i un volum més o menys permanents.

Per tant, si el suposat adversari d'Ayer li nega a la cosa material totes les característiques que la determinen, com hem vist que és el cas, aleshores el que fa és negar l'existència de les coses materials. Altrament el que afirma és una contradicció, que podem reproduir -utilitzant una expressió de Broad- com "la Matèria no és Matèria". Però si acceptem el concepte de cosa material, aleshores és contradictori acceptar que puguen ser causalment dependents de la percepció (31). En conseqüència, no es tracta, com manté Ayer, a triar entre un llenguatge de sense-data i un llenguatge de cosa material. El concepte de cosa material és, com diu Wittgenstein, un concepte lò-

(31) El mateix Ayer sembla acceptar açò posteriorment en **The Problem of Knowledge**, quan diu -criticant a Berkeley: "**But if we consider what is ordinarily meant by a physical object of this kind, I think that we must admit that the class comprises only such things as are accessible, at least in theory, to more than one sense and to more than one observer**" (pàg. 85). Així, reformula el seu argument, però acaba per mantenir una altra vegada que l'argument de la il·lusió sols fa una recomanació lingüística. En realitat, el que Ayer fa ací, no és negar aquelles propietats de la cosa material, sinó al contrari, postular que moltes d'aqueixes propietats són comuns amb els sense-data i que per tant tampoc val dir que es tracta d'una qüestió de fet. En realitat, diu, és tan públic i s'escolta de la mateixa manera un "tic-tac" que un rellotge. Encara que aquesta recomanació és imposta en certa manera pels fets (**Cfr. Op. cit.**, pàgs., 85-87). Altres consideracions (que es mostraran en el punt següent) faran que, si acceptem els seus pressupostos, tinga finalment raó; però, insistent, sols si acceptem molts dels pressupostos. I a la fi, l'argument que ofereix és completament distint.

gic (32). En tot cas es tractaria a triar entre dir-li "cosa material" al sense-datum o continuar dient-li sense-datum. Quant acceptem, però, el concepte de cosa material, aquella primera qüestió de si percebem directament coses materials o no és una qüestió de fet, i si no ho és, no és a causa de les raons que Ayer en dóna. (En definitiva el que vull mostrar és que l'argument de la il·lusió no és concloent tant si aqueixa és una qüestió de fet com si ho és de llenguatge. Però això serà en un altre lloc).

Per altra banda, si efectivament es tractàs d'una qüestió de llenguatge, aleshores postular un llenguatge de sense-data seria absurd, ja que els problemes que han fet necessària -supostament, és clar- la seua introducció se solucionen igualment amb el llenguatge de les coses materials causalment dependents de la percepció; o trivial, ja que es tractaria d'una elecció arbitrària o estètica entre un o un altre llenguatge, segons preferències personals. Segons Ayer, però, hi ha un motiu més seriós per elegir un llenguatge de sense-data front al de coses materials del seu adversari, ja que encara que admetem que aquest darrer **"is self-consistent, we may stillcritize it on the ground that it is cumbersome and inconvenient. And we may**

 (32) WITTGENSTEIN, L., **Ueber Gewissheit / On certainty**, Basil Blackwell, 1.936; #36.

argue in support of some other terminology, such as the terminology of sense-data, thast it involves a less radical departure from normal usage"(33).

En el capítol 3 m'encarregaré de demostrar que el llenguatge de sense-data és més inconvenient i molest que el de coses materials. De totes maneres, el que seria inconvenient i molest seria el llenguatge del seu imaginat adversari, no el de coses materials habitual, segons el que ell prova. Però el problema, he d'incidir-hi, és que la qüestió no és, de tota menra, tan innòcua com Ayer pretén. Ell mateix cau, en la pràctica, en la seua crítica, i, com Price, tracta l'opció com una qüestió de fet (també apareixerà açò clarament en el capítol 3). Pitcher coincideix en aquesta crítica quan diu:

"But suppose Ayer were right. Then I would content, although I will no try here to justify the contention, that it is boyh unnecessary and dangerous to introduce this tecchnical terminology (the 'sense-datum' terminology):unnecessary, because it is admitted that, for the purpose of discussing perception philosophically, we can already describe in ordinary language all the perceptual facts we need to be able to describe; and dangerous because despite the alleged metaphysical and epistemological neutrality of the sense-datum language, the introduction of the noun 'sense-datum' ine

(33) AYER, A.J., FEK, pàgs. 18-19.

vitably seduces the philosopher into thinking that the term refers to a spacial kind of object of direct awareness -into thinking of sense-data, that is, in accordance with the conception of them that I shall presently be attacking. That Ayer himself fell into this trap, and indeed into the even worse one of thinking that only sense-data really exist (as far as 'material world' goes at least), is persuasively argued by J.L. Austin in Sense and Sensibilia".(34)

També nosaltres ens haurem de referir sovint a Austin, car és un dels més lúcids atacants de la teoria dels sense-data, i que, d'altra banda, no cau en el radicalisme parcial de molts realistes. Però abans de tot això he d'advertir que hi ha moltes altres maneres d'enfrontar el problema. N'és una la que ofereixen Fred Dretske o Frank Jackson entre d'altres (35). Aquests autors distingeixen entre l'objecte que origina la percepció (entitat pública) i l'objecte percebut o '**percepte**' (entitat privada). (Almenys fan açò en algunes de les seues obres, més tard ja especificarem més). Així, mentre que el primer acompliria

 (34) PITGER, G., **A Theory of Perception**, Princeton, Princeton University Press, 1971; pàgs. 12-13.

(35) Vegeu:

- DRETSKE, F., "The Role of Percept in Visual Cognition" en SAVAGE, C.W. (ed.), **Perception and Cognition: Issues in the Foundations of Psychology**, Vol. IX de **Minnesota Studies in the Philosophy of Science**, editat per FEIGL, H. i MAXWELL, G., Minneapolis, University of Minnesota Press, 1.978.
- JACKSON, F., **Perception: A Representative Theory**, Cambridge, Cambridge University Press, 1977.
- FIRTH, R., "Sense-data and the Percept Theory", en SWARTZ, R.J.(ed.), **Perceiving, Sensing and Knowing**, London, University of California Press, 1.965, pàgs. 204-270.

les característiques pròpies de les coses materials, l'alltre tindria sols les que apareixen, les que són captades, tal i com són captades, i, en definitiva, no depèn de manerra unívoca de la presència de l'objecte. La presència de l'objecte no és condició necessària per a la presència del percepte, però no pot haver-hi percepció de l'objecte sense la participació del percepte; toata percepció d'un objecte implica un percepte, però poden formar-se perceptes sense la col.laboració de cap objecte físic (36).

L'avantatge del percepte rau en el fet que, afirmant la seua presència únicament, ens evitem tots els problemes que havien surgit en la formulació de l'argument de la il.lusió respecte dels seus arguments subsidiaris dels que depenia el seu èxit. El problema es trasllada ara, no obstant, a la decisió de si el percepte és d'un objecte o no ho és. La veritat és que percepte i sense-data són entitats molts similars (almenys en certs autors), i, com aquells, els sense-data estan sotmesos a nombrosos problemes concernents a la seua naturalesa ontològica i epistemològica, així com a la seua relació amb les coses físiques, com després veurem.

(36) **Cfr.:** JACKSON, F., **Op. cit.**, pàg. 21 i ss., i DRETSKE, **loc. cit.**, pàgs. 109 i ss.

Fins aquí hem atés al plantejament de l'argument de la il.lusió com a unitat i hem reproduït totes les seues indeterminacions i falses equiparacions. En altre lloc intentarem extraure-les una a una. Aquí n'atendrem sols a una, tal volta la més flagrant; la que es fa entre il.lusió i delusió. És fent aquesta equiparació que l'argument és tant convincent. Però és hora que el demmascarem. En realitat l'argument de la il.lusió és en bona part l'argument de la delusió; i en la mida que depenga d'aquest últim és, sostinc, fàcilment refutable. Separem, doncs, aquests dos conceptes i, com han fet alguns filòsofs, introduïm un argument de la delusió (o de l'al.lucinació, que és el nom més habitual).

1.2 L'argument de l'al.lucinació

Convindrà que comencem fent una distinció clara entre allò que és il.lusió i allò que és al.lucinació.

Segons Austin:

"The most important differences here are that the term 'an illusion' (in a perceptual context) does not suggest that something totally unreal is conjured up [...] whereas the term 'delusion' does something totally unreal, not really there at all [...] For this reason delusions are a much more serious matter -something is really wrong, and what's more, wrong with person who has them (37).

Usant la nostra distinció anterior, podríem dir que mentre que les il.lusions pertanyen a algun d'aquells dos grups:

- 1) percebre + 'un objecte altre al que hi ha'
- 2) percebre + 'un objecte amb una propietat perceptiva rellevant diferent a la que veritablement té'

les delusions serien aquelles on es dona:

- 3) 'percebre' (creure que és percep) + 'un objecte on no n'hi ha cap'

(37) AUSTIN, J.L. **Sense and Sensibilia**, Oxford, Oxford University Press, 1962; pàgs. 23-24.

Com el mateix Ayer reconeix en **The Problem of Knowledge** (38), la conclusió de l'argument de la il·lució depén en bona part d l'al·lucinació, però l'al·lucinació és delusió, no mera il·lució. No sé fins a quin punt la majoria de les il·lusions que posen com a exemple els defensors de l'argument de la il·lució són tals (i.e., no sé fins a quin punt poden enganyar ningú), però el que sí que és cert és que hi ha una gran diferència entre elles i les delusions i que en tant que en prenga força, d'aquestes darreres, l'argument és refutable com ara demostraré.

L'argument de l'al·lucinació es podria representar de la següent manera:

- 1) En els casos d'al·lucinació, la persona que la pateix té una experiència ("perceptiva") qualitativament indistingible de les seues experiències verídiques.
- 2) Però allò que percep aleshores no és una cosa material, sinó quelcom de diferent: un sense-datum o un conjunt de sense-data.
- 3) Com que no hi ha manera de distingir qualitativament uns casos (verídics) dels altres (delusius), serà (almenys lingüísticament) conve

(38) Pàgs. 89 i ss.

nient dir que en uns i altres el que es percep directament és un sense-datum o un conjunt de sense-data.

Conclusió: Tant en les experiències al.lucinatòries com en les no-al.lucinatòries, allò que es percep directament és sempre un sense-datum o un conjunt de sense-data (39).

Aquest argument és fins a cert punt facil de refutar, en la mesura en què es basa en una confusió entre la "percepció" de l'objecte i "l'objecte percebut". És a dir, segons aquesta versió de l'argument, el que es percep no és en cada cas un objecte, sinó la percepció d'un objecte. M'explique. Es tracta, pense, d'una confusió que, per la particular idiosincràsia del llenguatge de la percepció, es fa molt sovint. Si hi ha un objecte que jo percep, aleshores jo tinc una "percepció de l'objecte", una espècie d'interiorització d'aqueix objecte que he aconseguit mitjançant l'acte d'adonar-me de la seua presència. Així,

(39) Aquesta és una versió de l'argument que intenta recollir els plantejaments més clàssics. De totes maneres, potser es trobe més a prop de la línia armstrongniana que d'altres. Després entrarem més a fons en aquestes qüestions. Convide ara el lector que veja:

- ARMSTRONG, D.M., **Perception and the Physical World**, pàgs. 21 i ss. (Encara que aquí Armstrong l'anomena l'argument de la il.lusió, es refereix únicament a l'al.lucinació).
- PITCHER, G. **Op. cit.**, pàg. 14
- CORNMAN, S.W., **Perception, Common Sense and Science**, London, Yale University Press, 1.975; pàgs. 43-45.

quan tal objecte no existeix, i jo tinc el sentiment d'haver realitzat tal acte, del que m'adone, del que sóc conscient, d'allò que m'apercep i, en aquest sentit, perce**besc**, és la meua percepció o suposada percepció de tal objecte, per ella sola. Qui pensa així, i quasi tots els defensors dels sense-data ho fan, cometen un error categorial, que vindria a ser explicat amb l'argumentació que a continuació s'explicita:

1. Percebre és, en certa manera, captar un objecte.
2. Aqueix objecte passa a formar part de la meua consciència..
3. L'objecte que passa a formar part de la meua consciència no pot ser el mateix objecte extern que ha causat la meua percepció.
4. La percepció d'un objecte extern es constitueix, ella mateixa, en un objecte d'un tipus diferent.
5. Aqueix objecte és allò que podem anomenar una experiència, un percepte, o una percepció.
6. Quan tenim una percepció ens n'adonem directament d'ella i és ella la que es constitueix -o s'ha de constituir- en acusatiu de l'oració "jo percep...".
7. L'acusatiu o objecte directe que completa queixa oració no pot ser, aleshores, més que

una descripció definida o un nom, no de l'objecte extern i públic, sinó d'aqueix acte (40) privat inaccessible a la resta, que jo realitze en la intimitat de la meua ment.

8. "Jo percebec la meua percepció" seria la forma que més correctament expressaria açò.
9. Sols després podré adonar-me de si la percepció que jo percep és produïda o no per un objecte extern, o, d'altra manera, si es correspon o no a l'existència d'un objecte físic davant dels meus ulls.
10. Ara bé, fer açò darrer no és fàcil en absolut. Si la meua experiència (el meu percepte, o la meua percepció) ha estat causada per un objecte extern o no és quelcom que no sempre (o no mai) és esbrinable.

D'aquesta manera, l'error categorial es converteix més aviat en un salt des del punt 1) al punt 8) d'aquesta argumentació. Això és, fa un salt que consisteix a passar de pensar que percebem cotxes, cases i arbres, que es tenen percepcions de cotxes, cases i arbres, a pensar que percebem percepcions (o sensacions) de cotxes, ca-

(40) És clar que per a qui comet tal fal·lacia, aquest acte no és considerat com a tal, sinó com a objecte. L'error categorial rau precisament en aquesta confusió.

ses i arbres. El que ocorre és que com a aquestes darreres se les anomena perceptes, experiències i, fins i tot, sense-data, la fal·làcia és menys evident. Però les percepcions (o les sensacions) es tenen, no es perceben. Es tenen percepcions de cotxes, però es perceben cotxes, no perceptes de cotxe o en forma de cotxe (41). Després (capítol 3) entrarem més a fons aquesta qüestió i es concretarà més l'error lògic o lingüístic que se soterra en aquest argument; perquè ara hi tenim pendents altres crítiques que poden desmuntar l'argument de l'al·lucinació sense abatere alhora la teoria dels sense-data, encara que estarem sempre íntimament relacionades amb aquesta que acabem d'exposar sense altres detalls. De tota manera, no és convenient, i, com diu J.L. Blasco, aquest és un error molt freqüent en aquest país, rebutjar una teoria abans d'haver-la estudiada: "**estar de vuelta sin haber ido**" (42). Així, així que es pot haver anat abans de tornar, intentaré primer i aquí desfer-me d'un argument en pro dels sense-data, sense desfer amb ell la teoria dels sense-data mateixa.

Molts autors han basat els seus atacs en allò que Gram anomena l'argumentació de la **no diferència in-**

- (41) Gilbert Ryle ofereix també una crítica en aquest mateix sentit molt més desenvolupada en el seu llibre **The Concept of Mind**, London, Hutchinson, 1.949. Vegeu especialment el Cap. VII.
- (42) BLASCO, J.L, **Significado y experiencia**, Barcelona, Edicions 62, 1.984; pàg. 6.

trínseca (o qualitativa, que abrevia amb **NDI**) entre els sense-data verídics i delusius (43). Per a aquests autors l'argument fallaria quan, com és el cas, es mostre que tal diferència existeix. Però, encara que després tornarem sobre aquesta mateixa qüestió, per veure si efectivament existeix alguna diferència qualitativa que els diferencie empíricament, no usaré ara aquesta arma, almenys no a nivells empírics, reservant-la, si de cas, per si n'hagues després necessitat . En canvi, atendré a una diferència que és més a la base, relacionada amb aquell error categorial que hem esbossat abans; en definitiva, una qüestió més de fons, més prèvia.

La solvència d'aquest argument es fonamenta en una pressumpció que passa inadvertida en un examen no excessivament analític, i així ha assolit la seua popularitat durant anys (o segles). Aquest supòsit és el que es reflecteix a la primera premissa:

Les percepcions delusives són qualitativament indistingibles de les verídiques.

Aquesta afirmació té sentit , dintre de l'òptica dels sense-data, quan s'entén (com ja hem vist en l'expo-

(43) Per exemple: Gram, Pitcher, o Cornman.

sició de l'argument de la il·lusió) tal com implícitament ho han fet els seus defensors, es a dir, com equivalent de:

El sense-data delusius són qualitativament indistingibles dels sense-data verídics.

Vull dir que acceptar que les percepcions delusives són qualitativament indistingibles (QI) de les percepcions verídiques, implica assumir que els sense-data delusius són QI respecte dels verídics. Però sols podem acceptar, o postular, l'existència dels sense-data (delusius o verídics si acceptem prèviament que les experiències delusives són QI respecte de les verídiques, per a la qual cosa necessitem prèviament l'existència de sense-data. Per tant, es produeix un cercle viciós. Per què açò? Per una senzilla raó. Sense postular l'existència de sense-data, no té sentit l'afirmació que unes i altres experiències són QI (perquè ambdues no són experiències perceptives, una no ho és com ara veurem). Per al sentit comú, i per tant per al llenguatge comú, l'expressió "**A percep B**" sols té sentit quan B existeix (44). Quan B no existeix, no té sen-

(44) Bó, és cert que en algunes ocasions el llenguatge ordinari utilitza els verbs de percepció quan l'objecte no existeix, és a dir, en els casos de delusió. Com diu George Dicker, "**A man who is having visual hallucination of pink rats, for example, can be said to 'see pink rats' in some legitimate and non-technical**

tit dir que A el percep. Però, com sembla, i moltes vegades A creu sincerament, que el percep, té l'experiència d'un B; caldrà postular alguna entitat, "C", que A percep efectivament. B i C són de naturalesa diferent. Perquè B no existeix, C haurà de ser una entitat privada, ja que és clar que els altres no la perceben. Ara bé, A pot no saber que B no existeix i prendre a C per B. Com que

sense of 'see'" (Perceptual Knowledge, Dordrecht, D. Reidel, 1.980; pàg. 69). Però aquests usos es fan dintre d'un context on els oients saben perfectament que l'individu en qüestió no percebia realment. De fet qui pateix l'al.lucinació, una volta ha descobert l'error ja no empra 'veure' (a no ser amb matisacions que mostren el seu ús parasitari) o qualsevol altre verb de percepció de la mateixa manera, i normalment utilitza l'expressió 'm'havia paregut veure', o alguna explicació prèvia que indique que la seua suposada percepció no era verídica (no era tal).

Dicker continua dient que **"Indeed in this sense of 'see' it would be false to say that the man sees nothing at all: this would imply that this visual field is empty or blank, whereas in fact it contains pink rats"** (Ibid.). Però aquesta és la confusió que permet la força de l'argument de l'al.lucinació, i per derivació també del de la il.lusió; al meu entendre, un cop més es confon l'experiència privada que en aquests casos és pseudo-perceptiva amb l'autèntica percepció. No és que es perceba quelcom o no res, és que no es percep realment. Dalt s'explica açò amb detall. I si el llenguatge ordinari no sempre reflecteix aquesta prescripció és perquè és laxa i permet sentits figurats o metafòrics de percebre, com tots sabem. Fins i tot es diuen coses com "veig que no saps res de Descartes" o "Veig que no saps tocar el clarinet". Però per al sentit comú, Hamlet no veia realment la daga. Almenys, és més partidari de dir que no la veia realment que de dir que veia una daga inexistent. De totes maneres si el problema de la percepció és tal problema és perquè s'accepta que 'A percep B' implica l'existència de B; si no no tindria cap sentit tot l'esforç de tants autors per introduir entitats alter-

no hi ha manera de distingir (fenomènicament) entre les entitats del tipus C de les entitats del tipus B, cal dir en tots els casos que allò que es percep directament són entitats del tipus C. On és doncs l'error de A? Creure que que C pertany d'alguna manera a B, o que C és B. Així, la percepció de A és no-verídica.

Ací és on comença l'error dels filòsofs substitutionalistes en general i de l'argument de l'al.lucinació en particular. Els defensors dels sense-data mantenen que la percepció és no verídica perquè els sense-data són delusius o no-verídics. És a dir, quan A creu percebre B, en realitat els sense-data -que sí que percep- "no pertanyen a la superfície" de B, o "no són en cap manera correlacionats" amb B. Però, una cosa no pot ser no-verídica si açò s'entén -i no se m'ocorre d'altra manera- com a que és, en certa forma, falsa. Les coses no són vertaderes o falses, són vertaderes o falses les proposicions. D'aquí la necessitat de tants filòsofs de fer veure que la sensació no ens pot enganyar, sinó que és el nostre judici -la nostra percepció- qui ens enganya.

En conseqüència, com que aquests filòsofs accep

natives tals com els sense-data, etc. Ni l'argument de la il.lusió ni el de l'al.lucinació tindrien cap sentit.

ten també la implicació del llenguatge comú en el sentit que 'A percep B' implica 'B existeix', proposen que s'afirme en el seu lloc 'A percep C', ja que C és una entitat no física, que consisteix en la pròpia experiència privada. Així, en línies generals, com que hi ha ocasions en què B no existeix i B i C són indistingibles, haurem de dir sempre que percebem C i no B; amb la qual cosa no afirmem l'existència de res material. No ens comprometem, almenys en una primera instància amb l'existència d'un objecte material, sinó sols amb un sense-datum o un conjunt de sense-data. Ara bé, si analitzem el concepte de percepció, veurem que tant per al sentit comú com per a la ciència, el fet que percebre B implique que B existesca no vol dir que si B no existeix percebem una altra cosa, C, sinó simplement que no percebem (no percebem sensorialment).

Si emprem el terme 'percepció' en un sentit, diguem-ne "neurofisiològic", percebre implica l'existència d'un objecte, o millor -perquè hi ha ocasions en que aqueix no es pot considerar un objecte físic- d'un estímul extern que provoca tal percepció. Considerem que 'veure-hi', en aquest sentit, vindria a consistir en l'acte fruit del procés següent: Un estímul fotoelèctric actua sobre la retina, aquest estímul es recull en els 10^7 cons i 10^8 bastonets; pel nervi òptic passa al cervell, on, a través de diferents processos, aquest selecciona, sintetitza i fins i tot cor-

regeix les miríades d'informació oferides per construir o abstraure allò que hom veu (45). Així en un sentit estricte, veure-hi implica l'existència d'un estímul extern. Si aquest estímul no existeix, no es pot dir amb propietat que hom hi veu, encara que algun altre estímul es produeixca en el cervell, causat per electrodes, drogues,...

(46). Si no hi participen els sentits, açò és, si no hi

- (45) Vegeu: POPPER, K.R. i ECCLES, J.C., **The Self and Its Brain**, Berlin, Heidelberg, New York, Springer-Verlag, 1.977; Part II, Cap. E2, § 10.
- (46) De fet, des dels temps de Descartes sobre tot, es parla de percepcions causades d'altra manera, a la meitat del procés. Per exemple HARMAN en **Thought** (Princeton, Princeton University Press, 1.974; pàg. 5) i POLLOCK en **Knowledge and Justification**, Princeton, Princeton University Press, 1.974; pàgs 3-4) parlen de la possibilitat que les nostres sensacions fossen causades pels electrodes que uns supercientífics han introduït en els nostres cervells; que al cap i a la fi no fóssem si no cervells en un laboratori en els quals es provoquen artificialment totes les sensacions que habitualment tenim. (Versió moderna del geni maligne). Aleshores tampoc tindríem autèntiques percepcions, perquè faltaria l'estímul extern i, en conseqüència tampoc autèntic coneixement perceptiu. Així, el problema de la percepció rau en el fet que efectivament siga tal per que pugua donar coneixement del món i sols consegueix aquest fi si l'estímul procedeix de fora del nostre aparell perceptiu. Com saber-ho? Aquesta és l'arma de l'escèptic: negar que es pugua saber mai.

D'altra banda, algú podria dir que la diferència entre estímuls externs al nostre aparell perceptiu i estímuls interns a aquests, o provocats artificialment a l'intermig, no és sols una qüestió empírica. Hom podria inventar un aparell que transmetés estímuls elèctrics directament al cortex cerebral d'una persona cega, de tal manera que aquest aparell actuara com si aquest individu rebés informació sobre el seu voltant a través dels ulls (açò és qualitativament idèntica a la que rebria pels seus ulls). Po-

participen els òrgans sensorials externs, la percepció no és una percepció sensorial. El llenguatge ordinari ha assumit -de manera preanalítica, és clar- açò mateix, d'ací qu hi haja expressions tals com 'al.lucinació', 'veure-hi en somnis' o 'clarividència'. Aquestes expressions no fan referència a la percepció d'entitats estranyes, sense-data o comsevulla, sinó a altre tipus d'acte. Si 'veure rates de color rosa' es diu que és al.lucinar, açò no vol dir que es perceba un altre tipus d'entitat i no rates inexistents, el que vol dir és que no es percep en absolut, almenys no es percep sensorialment. Price proposa, contràriament la següent anàlisi d'aquest cas:

"Let us consider once more the celebrated case of the delirious man who 'sees a pink rat'. The correct analysis seems to be this: (I) He is acquainted with a pink sense-datum; and

dríem dir que hi veu? Pense que sí, però aquesta argumentació no desbarata la nostra estipulació. En aquest cas, existeix també l'estímul fotoelèctric, sols que en lloc d'estimular directament els ulls, estimula un aparell que efectua la tasca d'aquests i tradueix aquests impulsos en impulsos nerviosos que envia al cortex. En definitiva, l'única cosa que s'ha fet ací ha estat substituir els ulls (naturals) per uns ulls artificials. Caldria fer, no obstant, una precisió, per percebre cal la presència de l'estímul adequat, çò és, els fotons per a la vista, les ones acústiques per a l'oïda, etc. Si aquest no existeix, aleshores no es pot dir que hom percep. Si la sensació es produeix sense la intervenció d'aquest, no és una autèntica sensació. A més a més com diu Pinillos: "**Es verdad que un mismo estímulo aplicado a receptores o zonas cerebrales diferentes suscita sensaciones de modalidad distinta, pero se trata de sensaciones impro-**

about the existence this ('wild' though it is) there is no doubt whatever. It may be poor and fleeting entity, but still it is a real one. (2) He takes for granted the existence of the rat, and he takes for granted that this rat has a front surface of certain general sort -what sort, and how specifically conceived by him, depends upon the particular nature of the sense-datum and of his acquired mental dispositions. This rat is not real. Still, he really does have perceptual consciousness of it, in exactly that sense in which he has simultaneous perceptual consciousness of his table or his boot. Thus three things are indubitably real: the sensing, the sense-datum, and the act of perceptual consciousness. Only one thing is not real -the material thing which is the object of his perceptual consciousness (47).

Per poder afirmar (I), Price necessita, en principi, sostenir que aquest home percep realment, no una rata, d'acord, però ha de percebre. O siga, no percep una rata -una rata real- però sí alguna altra realitat, un sense-datum. A partir d'ací, l'individu en qüestió pensa que aquest es correspon amb la superfície d'una rata. Així el procés seria en síntesi aquest:

1. A veu un sense-datum de color rosa
2. Aquest ha de correspondre a una rata
3. Tal rata no existeix
4. Però A percep realment

pias mucho más indiferenciadas que las que provocan las estimulaciones adecuadas a su receptor natural" (PINILLOS, J.L., Principios de psicología, Madrid, Alianza editorial, 1.976 (3ª ed.) pàg. 112). Per tant, serien qualitativament diferenciables i ja no hi hauria problema.

(47) PRICE, H.H., *Op. cit.*, pàgs. 147-148.

5. A percep -o té consciència perceptiva de- un sense-datum que no correspon a res real.

Aquesta manera d'argumentar de Price és la que alguns autors han anomenat la "fal·làcia del sense-datum". Per entendre com s'arriba ací cal primer averiguar-ne els motius. Encara que ja hem assenyalat algunes de les característiques més rellevants que permeten aquests tractaments, no estarà de més que ens tornem a retrotraure a la concepció de percepció que la fa possible.

Price havia intentat, en les pàgines 22-25 de **Perception**, definir els diferents usos o sentits de "percebre" i triar-ne aquell que li semblava més correcte o més oportú per a la seua teoria -o la seua manera d'entendre el problema- de la percepció. Els sentits de percebre que reconeix són els següents: (1) Distingit de la sensació o d'experimentar sensorialment (**to sense**), percebre suposa, mantenir, sobre la base d'aquesta, creences sobre l'objecte experimentat. En aquest sentit, experimentaríem sensorialment, o sentiríem taques de colors, sorolls, pressions, etc., però percebríem cases, cotxes o arbres. El defecte d'aquest ús de "percebre" és, en opinió de Price, que permet la percepció de coses inexistents, per la qual cosa hauríem de distingir entre percepcions vertaderes i falses. Per exemple, en els casos de visió doble, jo puc

dir, en aquest sentit de percebre, que veig dos ciris, quan realment no més n'hi ha un. Un altre sentit de "percebre", (2), al qual es mostraria, en principi, més favorable és aquell -més pròxim al llenguatge ordinari- en el qual no es pot dir que hom percep allò que no existeix, i per tant no cal distingir entre percepció vertadera i falsa. Aquest sentit és el que jo mateix sóc disposat a afavorir i que de fet defense a continuació. El que és sorprenent és el gir que Price li dona a aquesta noció. El problema per a ell és, paradoxalment, que aquest sentit implica necessàriament l'existència de l'objecte percebut; és açò el que li causa dificultats:

"...we do sometimes say that a delirious person 'sees things that aren't there' or 'hears' non-existent voices, but when do, we are apt to correct ourselves and say 'of course he didn't really see them for there were nothing to see, only he was in such a state that he thought he did'. (The state was one of sensing certain sense-data, and this was due to his abnormal physical and mental condition)" (pàg. 24).

Efectivament, això mateix és el que jo pense, tot tret d'allò que es diu entre parèntesi. Per què buscar un substitut que siga efectivament vist? ¿ Per què ha de ser aquest un sense-datum i no, com apunta Dicker -per exemple- una entitat al·lucinatòria? Veure és un verb de percepció o de sensació? Heus aquí el problema. Al meu entendre, la dificultat de Price per acceptar aquest segon

ús de percebre comença per la seua distinció entre sensació i percepció -que per sí no és incorrecta- i es complica quan assimila la sensació a qualsevol altre tipus d'experiència aprehensiva no sensorial, és a dir, on no intervenen els òrgans sensorials. Així, en la seua opinió, pot haver-hi tant percepció -o apercepció- sensorial com no sensorial. Almenys pot haver-hi consciència perceptiva tant en l'un com en l'altre cas i, com fenomènicament són indistingibles, ambdues han de tenir a la base una mateixa cosa: la sensació d'un sense-datum (48). Al cap i a la fi, Price adopta un sentit de percebre més proper del primer que del segon dels que hem parlat. De fet distingeix dos elements separats, sensació i percepció, on el primer és polivalent: val tant per a la captació dels estímuls externs oferts pels sentits, com per a qualsevol altre tipus d'experimentació, al·lucinatòria o com siga. D'altra banda, o per això mateix, es prima la consciència d'aquesta experiència sobre l'autèntica percepció, o s'anomena percepció a tot. Per a Price, s'experimenten sensorialment

(48) Price anomena consciència perceptiva (**perceptual consciousness**) a "**the non-sensuous mode of consciousness**". Prichard tracta també aquesta qüestió amb altres paraules, com ara, pensar que es percep; "**one is that in which the phrase 'my perceiving a certain body' is used to stand for what is really my thinking, i.e. thinking without question, that I am perceiving that body -a sense for which Professor Price substitutes the phrase 'my being perceptual conscious of the body'**" (**Knowledge and Perception**, Oxford, Oxford University Press, 1.950; pàg. 200).

sense-data, corresponguen o no a objectes físics; per a mí, si no hi ha estímul extern al propi aparell visual no hi ha sensació, serà algun altre tipus de cosa, però no sensació; a més la sensació es té, no es percep.

Sobre aquests pressupòsits, i perquè per a ells tot és percepció -o almenys en tots els casos es tenen sensacions- quan els defensors dels sense-dta distingeixen entre percepcions delusives i verídiques creuen estar parlant de percepcions d'entitats diferents. Pensen que els adjectius "verídica" i "delusiva" qualifiquen a les entitats percebudes: mentre la primera es correspon amb un objecte material, la segona només és d'un sense-datum. Per tant, a fi d'evitar les il.lusions, afirmo solament la meua experiència privada, el sense-datum. Així, si veig rates de color rosa "inexistents", puc dir simplement que veig sense-data de color rosa.

Però jo no puc veure rates de color rosa "inexistents", això no és un altre tipus d'entitat. No hi ha rates de color rosa. Inexistent no és un qualificatiu, és una negació; per tant, no les veig. La solució no és, com fan els teòrics del sense-datum, canviar l'acusatiu de les oracions del tipus 'A percep -o percep directament o experimenta sensorialment- B". La solució ha de passar necessàriament per canviar el verb. No és que la proposició siga

falsa a conseqüència que l'acusatiu siga equivocacat, és falsa perquè és equivocacat el verb. En aquests casos, "A percep B" és falsa perquè no percep ni B ni altra cosa; almenys no percep sensorialment. Aleshores aquest fet entra en un altre tipus d'experiència més pareguda, en certa manera, a la dels somnis que no té per què ocupar la seua atenció, si com diuen volen ocupar-se de la percepció sensorial.

Així, si la solució del defensor dels sense-data respecte de la delusió prendria la forma:

1. A veu una casa
2. No hi ha tal casa
3. A veu un sense-datum

la nostra solució seria en canvi:

2. No hi ha tal casa
3. A no percep (ni una cosa, ni tampoc a tra cosa en lloc de la casa (49)).

Ara es pot entendre millor la nostra acusació de circularitat d'aquest argument. Sols té sentit parlar

(49) Aquí estic en deute amb el professor Vicente Sanfèlix, amb el qual vaig clarificar aquesta idea en la qual, per separat, i en línies generals coincidírem. Per suposat que els errors que s'hi contenen són de la meua única responsabilitat, i ací, això no és una mera fórmula retòrica.

de percepcions delusives com a introductores de sense-dada, si s'accepta primer que aquestes són també percepcions. Es a dir, si no es nega la legitimitat de l'ús de percebre en les al·lucinacions, sinó que simplement es canvia l'acusatiu de la proposició. Si es nega que es pugui percebre sensorialment tot el que no siga extern a l'aparell sensorial, aleshores no té sentit postular una entitat alternativa, i per tant una percepció alternativa. Sols si acceptem l'existència d'entitats que puguen ocupar el lloc d'acusatiu que correspon als objectes físics, té sentit parlar de percepcions no-verídiques (en el senti estricte o fort de la paraula). I sols té sentit parlar de sense-dada si acceptem la possibilitat de percepcions no-verídiques. He d'assenyalar, però, que quan dic percepcions no-verídiques, utilitze aquest terme en un senti estricte, o fort, es a dir, em referesc sols a les delusives, les il·lusòries ('percebre'+ 'un objecte altre al que hi ha' o 'percebre'+ 'un objecte amb una qualitat perceptiva diferent a la que veritablement té') tenen altres particularitats que ja tractarem.

En resum, les percepcions no verídiques -afirme- no són percepcions d'altres entitats que no són objectes físics o qualsevol altre tipus d'estímul extern, simplement no són percepcions, o no són percepcions sensorials. (Al meu entendre, en conseqüència, els miratges no formarien

part d'aquest grup, i.e. els miratges sí que constitueixen percepcions que consisteixen en estímuls externs públics i fotografiables. Ara bé, si considerem també miratges els transtorns psicològics causats, per exemple, per la set d'un caminant del desert, aleshores hauríem de formar dos grups de miratges, un dels quals, el primer, constituiria percepció i l'altre, el segon, no).

Aquesta crítica, malgrat tota la seua aparença de contundència, peca d'alguns defectes i, a més a més, pot ser salvable, en principi, pel defensor dels sense-d_uta. Quan aquest parla de percebre, es refereix normalment, com ja hem vist, en allò que John Pennycuik i d'altres anomenen 'experiència' i que, amb diferències que no fan massa al cas, Price anomenava consciència perceptiva (50). És a dir, per a ells no es tracta tant de veure la correlació món físic/percepció, com d'asseverar l'experiència, la vivència interna que hom experimenta, tant si hi ha un objecte, o un reflex, o un ombra, com si no n'hi ha cap. Per als defensors dels sense-d_uta, els berbs de percepció són més semblants a 'creure' que no a 'conèixer'. M'explique. Mentre 'creure' parla únicament d'un sentiment privat i intern, en certa manera independent del món, de l'estat

 (50) Cfr. PENNYCUICK, J., **In Contact with the Physical World**, George Allen & Unwin, London, 1.971; **passim**. El mateix Moore diu en "Some Main Problems of Philo

de coses del món, 'conéixer' necessita de la concurrència del món exterior. Joan pot creure que els dimonis són rojos i si és així, la proposició "Joan creu que els dimonis són rojos" serà vertadera amb independència que existesquen els dimonis i que aquests siguen rojos. De igual manera actuen els verbs de percepció per als teòrics dels sense-data. Jo puc percebre quelcom roig i rodó sense que fora hi haja una tomaca (o el reflex d'una tomaca en un mirall), ni tan sols una fitxa de parxís d'aquest color. Per conéixer, en canvi, cal que hi haja dimonis i que siguen rojos. Per veure, segons la meua interpretació, cal que hi haja tomaques i fitxes de parxís. Hi caldrà altres coses, però és condició necessària que existesca quelcom roig que estímul la meua retina. El que interessa per tant, als defensors dels sense-data és l'experiència privada que pot ésser causada per innumbrables factors, no necessàriament externs a la pròpia ment. Així ens poden

losophy": "The occurrence which I mean here to analyze is merely the mental occurrence -the act of consciousness- which we call seeing. I do not mean to say anything at all about the bodily processes which occur in the eye and the optic nerves and brain. I have no doubt, myself, yhat these bodily processes do occur, when we see; and that physiologists really do know a great deal about them . But all that I shall mean by "seeing", and all that I wish to talk about, is the mental occurrence -the act of consciousness- which occurs (as is supposed) as a consequence of or accompaniement of the bodily processes [...] It is solely with seeing in this sense -seeing as an act of consciousness which we can all of us directly observe as happening in our minds- that I am now concerned" (pàg. 29)

respondre, acceptant la nostra crítica, que tant en els casos en els quals l'experiència siga una percepció sensorial, com en els casos en que no ho és, l'experiència és idèntica des del punt de vista de qui la té. L'autèntica percepció i l'experiència que passa per ser una percepció són qualitativament indistingibles i per tant el problema resta el mateix, mentre no postulem sense-data dels quals es puga dir que es perceben, experimenten o comsevulla. l'únic que necessitem és emprar el terme 'percepció' d'una manera tècnica, si es vol, però al cap i a la fi no gaire allunyada de l'ús ordinari, que incloga tant l'autèntica percepció com la delusió.

De fet, és així com Armstrong planteja aquest argument fent ress dels plantejaments clàssics, és a dir, no distingint la percepció de la mera creença que es percep (51):

"Suppose, e.g., I am suffering from auditory

(51) Una manera similar de concebre la percepció és, precisament, la que fa a Prichard tractar alguns defensors dels sense-data de fal·laços. Les motivacions que el fan arribar a aquest tractament són diametralment oposades a les meues, car per a ell aquesta fal·làcia consisteix, justament, en el fet que els defensors dels sense-data tracten la percepció com a una manera de 'conèixer'. Just al contrari, jo els acusava d'utilitzar 'percebre' d'una manera que és més a prop de la creença que no pas del coneixement.

hallucinations and I wrongly think I am hea-

Aquesta manera, tan distinta i impulsada per raons tant diferents, d'arribar a considerar fal·laç alguna argumentació, almenys, per introduir els sen se-data ve motivada, com ara veurem, per una concepció de la percepció, i la seua anàlisi, que persegueixen fins completament oposats. Estudiar la crítica de Prichard i confrontar-la amb la meua pot ser una bona manera de treure a la llum que quan es parla de percepció, molts problemes dels que sorgeixen són deguts a distintes concepcions dels autors en disputa sobre què haja de ser 'percebre' i, en conseqüència, 'què es percep', més aviat que no al contrari, com normalment es pensa. També serà una bona manera de mostrar que el que permet conclusions tan desiguals entre autors que són aparentment d'acord en la idea que haja de ser 'percebre', és quasi bé sempre alguna distinció de fons difícil d'atrapar amb la tinta.

Per provar-ho, sols hem de preguntar-li a Prichard què entén per percebre:

"By 'its ordinary sense' I mean that for which in recent times the term 'sense' is sometimes substituted, i.e. the sense in which it is used to stand for a certain mental activity or state which, when we reflect, we think seeing, feeling or touching, hearing, tasting, and smelling to be species" (Op. cit., pàg. 200).

Es a dir, per a Prichard, percepció és el que Goldman diria un terme de modalitat: **"perception is always perception in a modality. We never just perceive, we either see, or hear, or smell, etc."** ("Perceptual Objects" en Steven Davis (ed.) **Causal Theories of Mind**, pàg. 274). Però açò, a part d'una primera pista sobre cert émfasi en la part subjectiva de la percepció, no ens diu quasi bé res. Per ajudar a clarificar una mica més la qüestió faré una altra pregunta que, intuec, oferirà més llum sobre la primera. Què percebem?

"What we perceive is always some secondary quality or qualities" (Op. cit., pàg. 208).

En altres paraules, no percebem cossos. Però no era

ring a sound, or I have experiences as if I were hearing a sound, although there is no sound

això mateix, amb una altra expressió, el que afirmaven els defensors dels sense-data? on és la diferència?

"Any secondary quality which we perceive depends on our perceiving it" (Ibid.)

No ocorria el mateix amb els se se-data? Ací es on comença la nostra diferent interpretació d'aquesta qüestió. Si percebre és tenir sensacions, i si 'sensació' és una paraula ambigua que es refereix tant -en paraules de Kemp Smith- a:1) [the]process of aprehension", com a 2)"an object apprehended"; el defensor dels sense-data anomenaria, en opinió de Prichard, 'sentir' (sensing) a la primera i 'sense-datum' a la segona, a fi de distingir una part subjectiva i una d'objectiva en l'acte de la sensació (o en el procés de la sensació segons ell la concepció). De tal manera, que la segona no dependria per a la seua existència d'ésser percebuda. Mentre que Prichard:

"I do not mean by either a something which is being apprehended or an apprehending of something having a certain character which we recognize as a common to the various secondary qualities which we perceive and which is such as to involve that what it is perceived" (Ibid.).

Per a Prichard, aleshores, no compta la part causal de la percepció tal com nosaltres l'havíem exposada. A banda de l'obscuritat d'aquest pasatge, al meu entendre deixa ben patent que les sensacions sols existeixen quan es tenen i que, per tant, aquestes sols consisteixen en l'acte mental i subjectiu. Així, pot afirmar:

"Consequently to perceive something cannot be to know it, because if it were, the thing perceived would be independent of our perceiving it, and yet, being a secondary quality it is not" (Ibid.).

La fal·làcia dels defensors dels sense-data és doncs, sobre aquests supòsits, la següent:

being made. Now surely, in some sense, am I not perceiving? The sound that I hear may not be a

"Instead of arguing as they should that because the secondary qualities are what we perceive necessarily depend on our perceiving them, perceiving cannot be a kind of knowing, they are arguing that because perceiving is a kind of knowing, the secondary qualities which are what we perceive cannot depend on our perceiving them" (Ibid.).

És clar que, segons aquests plantejaments, la major part dels teòrics dels sense-data serien lliures d'aquesta acusació; car, en definitiva, també el *esse* dels sense-data és *percipi*. Un *sensum* sols és sense-datum si és 'percebut'. Fins i tot Russell en *Mysticism and Logic* els diferencia dels *sensibilia*, que, per dir-ho de manera comprensible, són els sense-data no experimentats. Price anomena aquests darrers "possibles" o "obtenibles", per diferenciar-los dels reals, però a l'hora de la veritat no considera sense-datum més que els experimentats. En conseqüència, en la meua opinió, Prichard els acusa de quelcom del qual, per desgràcia, són innocents, almenys en el sentit que jo entenc la qüestió.

També és clar que ells mateixos afirmen que la percepció dels sense-data és la forma més directa de coneixement. Però el problema que ara interessa és: on es posa l'èmfasi en la percepció? Què es coneix directament per mitjà de la percepció? L'acte mental pròpiament o alguna cosa sobre el món? Quan Prichard parlava de percepció es referia únicament a l'acte subjectiu (o al contingut d'aquest acte) que esdevenia en la nostra ment. Però se suposa que si hi ha algun problema en la percepció és perquè ens interessa, sobre totes les coses, que aquesta es corresponga amb una aprehensió d'alguna part del món. I jo crec que els teòrics dels sense-data, malgrat la crítica de Prichard i al igual que ell (tant Berkeleyà), s'obliden d'aquest aspecte. No ens estem desviant, però de la qüestió? No, en absolut. Quan jo dic que la percepció és coneixement és perquè, per definició, ofereix una informació verídica sobre el món (ací "verídica" s'ha d'entendre en el sentit de no-delusiva). Si aquesta no és verídica (en el sentit dit) no és una autèntica percepció, i.e. no és una percepció. Jo puc creure que veig quelcom

physical object. It may be wrong to speak of it as a sound or of hearing it. But surely it is there in my sensory field? It cannot be conjured away. If we are not allowed to say we hear it we shall just have to find another word. Perhaps we should say that we are aware of it or that we sense it? But the overwhelming resemblance to perception makes it natural to ignore ordinary usage and to talk about perception instead. It is utterly natural to be driven along this path, and so come to say that when we have an auditory hallucination

quan no hi ha res que veure, però no puc veure quelcom si no hi ha res. Jo puc creure que la neu és roja, però no sabré que la neu és roja mentre la neu no siga roja i jo ho crega. Jo no em puc equivocar en el fet que crec, però em puc equivocar en el que sé. Segons els defensors dels sense-data, no em puc equivocar que tinc un sense-datum de tal i tal classe, per tant, afirmo, per a ells 'percebre' és un verb més a prop de la creença que no pas del coneixement. Si hi sumem que un sense-datum pot no ser sensorial, en el sentit que és tant sense-datum si ens l'ofereixen els sentits com si ens l'ofereix alguna pertorbació mental, o qualsevol altra cosa; aleshores no es tracta de coneixement, car: 1) No versa sobre el món, sinó sobre nosaltres mateixos, i per tant depèn en tot de la nostra aprehensió; to al contrari del coneixement que es caracteritza pel fet que les coses conegudes no depenen, per a la seua existència, del coneixement que en tinguem. I,2), sols té sentit dir que es coneix quelcom, si pogués no ser conegut. El coneixement implica la possibilitat de l'error, on no pot haver error no pot haver-hi coneixement. Jo no puc dir que sé que tinc dolor perquè sobre aix no em puc equivocar. Si els sense-data experimentats depenen de la seua experimentació per part d'un subjecte i no poden ser més que com apareixen, aleshores no s'hi pot dir que es coneixen. (Sobre aquestes afirmacions sobre el coneixement podeu veure **De la certesa** de Wittgenstein, **passim**.) Alguns defensors dels sense-data opinen que poden ser diferents a com apareixen. Però al meu entendre sols té sentit postular-los si el seu **esse** és **percipi** com després demostraré.

we immediately perceive an auditory sense impression" (52).

Admetem que el sentit comú accepta aquest sentit de percebre. És cert, a més, que tant en l'autèntica percepció com en les experiències al·lucinatòries ens sembla que quelcom existeix davant nostre. En ambdues, alguna cosa, real o fictícia, ocupa la nostra consciència, de tal manera que no podem saber en cada cas quina és quina.

Admetem, doncs, que ambdues experiències siguin idèntiques, implica això que tinguen com a objecte un mateix tipus d'entitat? Dicker respon de la següent manera. Quan es diu que a bdues experiències són indistingibles, s'ha d'entendre per tal 'fenomenològicament indistingibles', podem distingir-les, no obstant, **"in the way that the experiences are caused"** (53). Encara que açò no es podrà fer en el moment que es té l'experiència (hem d'afegir nosaltres). Si poden ser distingides per la causa que les ha originades, no tenen per què ser del mateix tipus; però, de tota manera, el fet que siguin perceptivament indistingibles no implica que siguin d'un mateix tipus, i ens proposa que pensem en la tomaca de Price.

 (52) ARMSTRONG, D.M. **Op. cit.**, pàg. 26. 'Sense impression' és el nom que Armstrong dona al sense-datum.

(53) DICKER, G., **Op. cit.**, pàg. 70

Admetem -segueix proposant Dicker- que hi haja un objecte immediat de percepció en l'al.lucinació; per què s'ha d'anomenar sense-datum i no, per exemple, 'entitat al.lucinatòria' o quelcom de semblant? Si l'anomenarem d'aquesta manera aleshores la premissa 3) seria falsa, ja que afirmaria que " en les experiències no-al.lucinatòries el que es percep és una entitat al.lucinatòria".

Dicker proposa la següent reformulació de l'argument on apareix més clarament la seua estructura, els seues defectes i la seua circularitat (la reproduesc literalment):

- "1) An hallucinatory perceptual experience may be indistinguishable from a non-hallucinatory perceptual experience.
- 2) If a hallucinatory perceptual experience may be indistinguishable from a non-hallucinatory perceptual experience, and there is an immediate object of perception in both hallucinatory and non-hallucinatory perceptual experiences, then this object must be of the same kind in both sorts of experiences.
- 3) There is an immediate object of perception in both hallucinatory and non-hallucinatory perceptual experiences.
- 4) The immediate object of perception is of the same kind in both hallucinatory and non-hallucinatory perceptual experiences.
- 5) If the immediate object of perception is of the same kind in both hallucinatory and non-hallucinatory perceptual experiences, then in both sort of experiences the immediate object of perception is a sense-datum.

- 6) [Conclusió] In both hallucinatory and non-hallucinatory perceptual experiences the immediate object of perception is a sense-datum" (54).

Abans d'entrar a jutjar-lo, és convenient que hi fem un aclariment. Cada cop que en aquest argument es diu "objecte immediat de percepció", açò s'ha d'entendre com "objecte, l'existència i la naturalesa del qual poden conèixer-se sobre la sola base de l'experiència perceptiva". Entés així, la premissa 2) ha de ser correcta (55), ja que si en ambdues experiències hi ha un objecte immediat, l'existència i la naturalesa del qual és coneguda sols, o pot ésser coneguda, per la mateixa experiència, aleshores necessàriament ha de ser un mateix objecte; d'altra manera, la seua naturalesa o existència podria estar coneguda per altres mitjans. En conseqüència, 5) també és correcta, car si en ambdues experiències l'objecte és d'una mateixa classe, ja de ser un sense-datum; no pot ser un objecte físic o una entitat al·lucinatòria en ambdues, com és obvi.

L'argument sols serà conculiu, però, si acceptem 3), és a dir, si admetem que aqueixes experiències

(54) *Op. cit.*, pàgs. 74-5. La premissa 3) és un pressupost i la 4) és conclusió de 1)-3)

(55) Aquest és el que Dicker anomena 'sentit epistemològic de 'l'objecte immediat de percepció'; pàg. 72

perceptives -o perceptiva una i pseudo-perceptiva l'altra- un objecte immediat sobre el qual recauen. Però, a més, aquest argument comet algunes fal·lacies i errors. En primer lloc, l'experiència perceptiva s'utilitza unes vegades com a objecte i altres com a predicat; unes vegades es predica d'un objecte (que es percep o al·lucina, i aleshores és equivalent a al·lucinar o percebre) i altres vegades es diu d'ella mateixa que és un objecte que es té quan es percep o al·lucina. En segon lloc, l'argument es basa, per a la seua conclusió, en la negació d'allò mateix que es vol afirmar. Per poder dir que l'experiència al·lucinatòria és indistingible de la no-al·lucinatòria, cal haver-les distingit abans d'alguna manera. Potser és cert que fenomènicament siguen indistingibles en el moment que es tenen. Però en aquest sentit i segons l'argument són indistingibles perquè es postula que els objectes d'experiència són, en un cas i l'altre, d'una mateixa classe, i els objectes han de ser d'una mateixa classe perquè les experiències són QI. A més, són QI perquè s'ha postulat d'alguna manera que l'objecte d'aqueixes experiències existeix sols en el moment que es té l'experiència i es tal i com hi apareix, té la naturalesa que aparenta tenir i no una altra. La circularitat de l'argument és, un altre cop, patent.

El mateix Dicker reconeix aquesta circularitat

(diu que la primera premissa és implicada per la conclusió) i adverteix:

"...the Argument from Hallucination [...] should not be regarded as an attempt to demonstrate that there are sense-data: so interpreted it simply begs the question. Rather, the argument should be regarded as yet another way of calling attention simultaneously to (a) an epistemological problem concerning perception, and (b) the possibility of dealing with this problem by introducing sense-data. The epistemological problem here is [...]: perceiving x to be F does not even amount to knowing that x exists, because the perceptual experience had in perceiving x to be F could be exactly duplicated if x did not exist. This means [...] that corroboration must be sought from other cases of perception. But the Argument from Hallucination [...] can be reiterated for any case of perception. How, then, are we to ensure that the corroborating perceptions constitute some sort of knowledge, as they must if they are to corroborate anything? This can be done, it would seem, by introducing sense-data. And whether this solution should be accepted depends, as I have argued, on whether by introducing sense-data one can ultimately account for the fact that perception provides us with knowledge of the physical world" (56).

Però nosaltres havíem advertit que A no pot percebre x si x no existeix. I quant al fet que la manera d'assegurar coneixement del món físic a la percepció passa per introduir els sense-data, em manifeste completament contrari (com ja he indicat i explicat en nota a peu

 (56) DICKER, G., *Op. cit.*, pàg. 75.

de pàgina al criticar a Prichard), perquè precisament in troduint els sense-data no hi ha manera d'utilitzar criteris objectius respecte de l'existència d'objectes que siguin coneguts mitjançant la percepció. Els sense-data depenen per a la seua existència de ser coneguts, i les coses del món físic es caracteritzen pel fet de no depen dre de cap manera d'ésser conegudes.

Com afirma el professor V. Sanfèlix:

"El alucinar, no lo alucinado, es algo parecido al percibir. Hasta el punto que quien alucina cree que está percibiendo. El alucinar, no lo alucinado, es algo objetivo. Hay criterios públicos para saber cuando alguien alucina. Cuando narramos lo que vimos en sueños no describimos una no-entidad vista, sino una experiencia parecida al ver ciertas cosas"(57).

Per acabar i com a resum, hem de dir, un altre cop, que l'argument de l'al.lucinació es fonamenta en allò que vol refutar i que postula un element, el sense-datum, que fa inútil la distinció entre experiència delusiva i experiència verídica. I, no obstant, la possibilitat, que aquesta distinció s'accepte respon al fet que els seus defensors mantenen -contradictòriament- la creença que

 (57) SANFELIX, V., "El realismo y la forma fenomenológica del argumento de la ilusión", no publicat.

la percepció s'ha de correspondre d'alguna manera a un existent extern; sense acceptar açò i que algunes vegades se'n té coneixement mitjançant la percepció, l'argument no té cap sentit. Però és precisament aquesta relació -almenys quant a la relació directa- la que es vol negar amb l'argument.

Ací donem per acabada la crítica a l'argument de l'al·lucinació. Abans de passar al punt següent, m'agradaria, no obstant, que quedàs clar que totes les crítiques que s'hi han formulat en contra dels sense-data valdran -per ara- només pel que fa a la delusió. La il·lusió mereix un tractament a banda que ja escometrem més avant.

1.3 L'argument de l'interval temporal

Una altra manera famosa de posar obstacles entre l'objecte i la percepció que se'n té, d'obrir buits, és la de l'argument de l'interval temporal. Aquest argument és d'un estil diferent als que hem vist, però vol arribar a la mateixa conclusió que els altres: que mai no percebem directament objectes físics, sinó més aviat algun altre tipus d'entitat, generalment un sense-datum. La base sobre la qual descansa aquest darrer és, a diferència dels anteriors, de caire físic i fisiològic. Recolza en descobriments de la ciència que, en principi i segons l'opinió de molts filòsofs, van en contra de l'ingenú realisme del sentit comú, i, en general, del realisme directe.

Aquest argument vindria a sostenir que mai no percebem directament -o immediatament- objectes físics per dues raons: 1) la llum té una velocitat finita, per tant, des de l'esdeveniment d'un succés fins a la nostra percepció del mateix passa un temps, cosa que sembla advocar per l'afirmació que el succés esdevingut i el succés percebut han de ser diferents; i, 2) encara que la ve-

locitat de la llum fóra infinita, des que l'estímul es recollit per l'òrgan sensorial fins que arriba al cervell i en sòm conscients, existeix un lapse de temps. En conseqüència, d'allò que ens adonem en la percepció d'una manera immediata i en el temps què aquesta ocorre no és mai l'objecte o succés que esdevé en el passat, sinó el sense-datum en què consisteix l'experiència present.

La prova -per als defensors d'aquest argument, és clar- que les coses són així és que quan mirem el Sol ha de ser alguna altra cosa la que percebem. El Sol és a una distància d'uns 150.000.000 de quilòmetres, la llum es propaga per l'espai a 300.000 q/s, per tant, quan creiem de veure el Sol ara, estem veient el sol tal com era fa vuit minuts (sense entrar a considerar altres il·lusions que poden resultar de les distorsions dels quanta de llum en travessar els gasos de l'atmosfera). I si açò passa amb el Sol, amb les estrelles s'aguditza molt més aquest fenomen, ja que podem creure que estem veient ara una estrella que fa molts anys que ha desaparegut. I si l'estrella no existeix, es diu, naturalment el que veiem no pot ésser l'estrella (58).

 (58) Aquest argument és molt utilitzat per Russell. Vegeu entre altres:

-**An Inquiry into Meaning and Truth**, London, George Allen & Unwin, 1.940; pàgs. 13 i ss. i 111 i ss.

- **Human Knowledge: Its Scope and Limits**, London, George Allen & UNwin, 1.948; part III, Cap.IV.

La veritat és, però, que encara que quan els objectes són a prop l'interval disminueix, no per això deixa d'existir. Com sosté M. Mandelbaum:

"... we are not tempted to hold that what occurs when we look at an object which is fifty yards away is different from what occurs when we look at something closer at hand, nor do we introduce a different sort of analysis of vision when we extend this distance from fifty yards to a mile, or to five miles. And, so far as I know, no one has ever claimed that a different analysis of vision should be proposed in the case of seeing the moon, the sun, or a star, than is proposed when we look at objects in our immediate environment. In brief, there seems to be a continuity running through all of these cases" (59).

No hi ha una diferència rellevant entre unes percepcions i les altres. Per tant, el que es pot dir del Sol o de l'estrella, es pot dir igualment dels objectes pròxims.

Oblídem-nos ara del segon punt de l'argument: el que parla de l'interval temporal entre l'arribada de l'estímul i la seua percepció (que tractarem quan parlem de la Teoria Causal en 2.3); icentrem-nos en l'interval temporal degut a la velocitat finita de la llum i el so.

(59) MANDELBAUM, M., **Philosophy, Science and Sense Perception**, Baltimore, The Johns Hopkins Press, 1.964; pàg. 182.

La sol ció més típica a aquest problema és la que ofereixen autors com ara Pitcher, Chisholm o Ayer (60), i que vindria a consistir el que reproduïm a continuació en les paraules de Pitcher:

"A direct realist does not have much to fear from the time-lag argument. He can simply insist that the finite speed of light does not entail that we do not directly see things and states of affairs in the external world", but only that we must see them as they are some time ago. We see real physical things, properties and events, all right, but we see them late, that is all" (61).

-
- (60) PITCHER, G., Op. cit., pàgs. 48-50; AYER, A.J., The Problem of Knowledge (TPK), pàgs. 94-95; CHISHOLM, R. M., Perceiving: A Philosophical Study, Ithaca and London, Cornell University Press, 1957; pàg. 153 i ss.
 (61) PITCHER, G., Op. cit.; pàg. 48.

Per suposat que, malgrat estar d'acord an la tesi general que podem percebre sucesos passats, les fonamentacions d'aquesta per part d'uns i d'altres són diferents. Chisholm manté que si abem que la velocitat de la llum és finita, "to assume that S can perceive a at t only if a exists at t is no more reasonable than to assume that S can receive or reflect light from a at t only if a exists at t" (pàg. 153). Però, com argumenta Roderick Millar (que també defensa aquesta tesi general), el fet que hom pugui rebre la llum emanada de a, fins i tot quan ja no existeix a, no implica que S pugui percebre a quan a ja no existeix. És precisament sobre aqueixa base sobre la que descansa l'argument de l'interval temporal (Cfr. MILLAR, R., "A Defence of Direct Surface Realism", Philosophy, Vo. 57 (1982), pp. 339-53; pàg. 349).

Pitcher, per la seua part, argumenta, que l'esdeveniment ocorregut en t o bé és o bé causa, no l'objecte de coneixement directe (awaranness), sinó l'acte o estat de coneixement directe en l'observador de alguna cosa, O (Cfr. pàg. 49). Gram s'opo-

Es a dir, no és en cap sentit contradictori mantenir que podem veure ara el que ha succeït fa temps. En principi, jo estaria d'acord amb aquesta solució. De fet, parlant en termaes absoluts, percebem sempre amb retard, i més quan es tracta del so. Des d'aquesta perspectiva, l'argument de l'interval temporal sols ens diuria el que ja sabíem i que el sentit comú accepta. Des que es dispara un canó a un quilòmetre de mi fins que jo el sent passen quasi tres segons, però no per això deixe de pensar que sent la canonada (i passe a pensar que el que sent és un substitut del tipus d'un sense-da-

sa a aquesta versió de Pitcher per creure que deixa sense resoldre si allò que causa l'acte "d'adonar-se'n" és realment una estrella o alguna altra cosa, com ara un punt de llum. Estic d'acord que açò no apareix de forma explícita en l'argumentació de Pitcher, i que no es desprén directament d'aquesta què siga o quina siga la causa. Quan formulem la nostra versió en les pàgines següents intentarem de corregir aquesta mancança. Mancança de la qual dubte, per altra banda, que siga lliure la solució de Gram, com ja veure.

Per al mateix Ayer, l'argument no suposa massa incomoditat per al realista ingenu, amb tal que admeta alguna sofisticació de la seua positura. Entre aquestes, Ayer afirma que estarà la d'admetre la possibilitat de creure percebre quelcom quan no percebem res en absolut. No crec jo que calga tant, si al cas de l'estrella es refereix. El que l'estrella no existesca en el moment que la percebem -o percebem el punt de llum, com hom vullga- no vol dir que no percebem res en absolut. Si ha admitit que podem veure ara un estat de coses passat, no té cap sentit que ara faça aquesta afirmació. Ara bé, aquest realisme amb certes sofisticacions segueix siguent un realisme directe, i això és el que importa.

tum). Simplement acceptem aquests fets i ens són útils. Quan veig un llamp, compte els segons fins que sent el tro per tal de calcular la distància on és la tronada. Sent o no sent la canonada i el tro? Quan sent la canonada, aquesta ja ha ocorregut, ha deixat d'existir; em sent d'alguna manera enganyat? I si no em sent enganyat, sóc enganyat encara que jo no ho sàpiga o no ho crega? No és el que jo escolte distint del que crec escoltar? Segons en quin esquema conceptual ens moguem, podem dir que no sentim la canonada, sinó l'efecte de la canonada, el so de la canonada. Però és això cap substitut de la canonada? Sentir una canonada podem dir que és sentir el so de la canonada. Pot ser cap altra cosa?

El cas de l'estrella sembla ser més problemàtic. Diem: "Com podem veure coses que no existeixen?". Però que és el que no existeix? Comparem-ho amb la canonada que sentim quan ja ha ocorregut. Veiem, podem dir, l'efecte d'un succés previ. En el cas del so, som ja acostumats a l'interval temporal i no considerem que aquest ens enganye. Sentim el que creiem sentir, açò és, una canonada, o el so d'una canonada, o com hom ho vulga dir; però en tot cas el mateix objecte o esdeveniment -i no un altre- que creiem sentir. Però en el cas de l'estrella no som tant conscients d'aquest interval, podem pensar en veure l'estrella o el seu efecte -no em pronuncie ara per una

cosa o l'altra- que aquesta existeix o que estem veient l'estrella pròpiament i que és ara tal com ens apareix; açò és, que veiem ara un estat de coses que existeix ara tal com el vegem i que aquest estat de coses és el moment present en la vida de l'estrella. Així, finalment estaríem enganyats.

Tot serà que prenguem consciència d'aquest fet i que a partir d'ara, quan vegem un punt de llum en el cel dubtem que l'estrella que és la causa d'aquest efecte existesca en el moment en què aquest punt de llum en el cel és captat per nosaltres. Aquest és l'únic sentit que jo li trobe a l'argument de l'interval temporal. Però açò mateix, lluny de ser una conclusió negativa, és quelcom positiu, en la mida que ens fa progressar en el coneixement del món extern. Si sabem totes aquestes coses sobre la llum, podem fer els càlculs oportuns sobre les coses que en cada cas ens interessin. Generalment, per raons pragmàtiques, es despreciaran les complicacions, derivades -o que es podrien derivar a nivell del llenguatge- d'aquests fenòmens, que no tinguen una rellevància epistemològica per a la vida quotidiana. El físic, en canvi, podrà treure les conseqüències escaients per a la seua investigació i explicació dels fenòmens (62).

 (62) BUTTERFIELD, J. presenta un estudi de les conseqüèn

Si no volem comprometre'ns, podem dir que el que veiem és un punt de llum, de l'existència del qual no tenim cap dubte. Si de cas -si ens interessa per raons teòriques o d'investigació pràctica- l'únic problema serà esbrinar en quin moment ocorregué la causa, el succés en la vida de l'estrella que ara percebem.

Aquesta possible solució no és certament un reflex fidel de la positura d'Ayer, Chisholm i Pitcher, sinó fruit de fer confluïr aquesta amb la defensada per Gram; encara que aquest darrer s'enfronta a la primera. Per tant, es tracta, no d'una confluència natural, sinó d'això: de

 cies de l'interval temporal de la observació en el llenguatge i explica les raons del seu del seu despreci:

"...time-lags very rarely falsify our judgments about their [de les coses] observable properties at the time we make the observation" (Seeing the Present, **Mind**, Vol. 93, (1984), pp. 161-176; pàg. 164).

També per raons pragmàtiques diguem que vegem l'estrella i no un punt de llum i que sentim una canonada i no el so d'una canonada. Identifiquem -si es vol fer aquesta distinció- la causa amb l'efecte, perquè és la primera la que té rellevància epistemològica per a la vida quotidiana, i en aquesta, tan estrella és el punt de llum la causa del qual encara existeix, com aquell fruit d'una estrella desapareguda. Moltes vegades, quan es parla teòricament de la percepció, hom oblida que aquesta té interès per la seua càrrega epistemològica i que aquesta es reflecteix, normalment, quan s'utilitza el llenguatge d'objectes físics; si es vol, parlant de la causa més que no de l'efecte. Quan algú, després d'haver sentit un soroll pregunta: que ha estat ai-

"fer" confluïr. Així, hem hagut de fer algunes matisacions que caldrà afinar. Però serà després. Ara sòm en deu te amb Gram; hem utilitzat part del seu tractament de manera **sui generis**, i nostra pròpia, abans de fer-ne explícit el seu, que, per altra banda, deiem que no comparteix la tesi que "podem percebre el passat". A continuació, doncs, passe a exposar el tractament que fa Gram d'aquest problema i la seua oposició a la tesi anterior.

La proposta de Gram és, sense dubte, molt suggerent i en gran mesura encertada, malgrat que considere que comet alguns errors importants. Un d'aquests -al meu entendre, és clar- és el que el fa oposar-se a l'afirmació "podem percebre en el present esdeveniments ja ocorreguts". En la seua opinió, veure un succés passat és veure un succés en el present que ha ocorregut en el passat, prèviament al meu acte de percepció, cosa -diu- que és incompatible amb la noció de succés:

**" Suppose we say that we perceive an event
at time t which is numerically the same as**

xò?, no vol que li contestem: "això ha estat un so-
roll". Malgrat que els fenòmens com els de l'estrella ja formen part dels nostres coneixements -el so sí que és, de tota manera, quelcom conegut per tots en quant a l'interval- ens neguem a parlar de veure els efectes per això mateix.

an event occurred at $t-1$. We could no distinguish in such a case between an event which occurred at $t-1$ and seeing another token of that event-type which occurs at t . What must be explained is how we can see what we do see, not just another token of the same type" (63).

Aquesta és la raó que l'impulsa a rebutjar aquesta solució i formular-ne una altra. Analitzarem ara la seua pròpia i la contrastarem amb l'anterior, a fi de veure què aporta de nou i si ens convenç més que no la clàssica.

Segons Gram, la força de l'argument de l'interval temporal naix de la confusió entre la llum com a objecte de percepció i la llum com a medi on es perceben els objectes. Els objectes necessiten de la llum per ser percebuts, la llum és el medi de la visió. És aquesta la que viatja a una velocitat finita però no els objectes de percepció que ens ofereix; aquests no viatgen gens. El punt de llum que veiem és produït per una estrella, existent en aquest moment o no, és l'efecte d'un succés previ en la vida de l'estrella; però és un succés present, com ho és qualsevol altre efecte present d'una causa prèvia allunyada en el temps. El mateix fenomen ocorre amb els objectes més pròxims, veiem els objectes gràcies a

(63) GRAM, M.S., *Op. cit.*, pàg. 133.

la llum, però encara que la llum triga un temps, des que és emanada de l'objecte, a atényer-nos, allò que percebem en aqueix medi no triga gens.

Amb açò Gram vol dir únicament que, siga l'objecte percebut -en el cas de l'estrella- originat per una estrella existent en el moment de la percepció, com si ho és per una d'inexistent, l'objecte que percebesc ara és simultani amb l'acte de percebre'l.

"We may perceive a medium that is the effect of a previous state of the perceptual environment. But the object I perceive is not necessarily an effect of such a state" (64).

Arriba doncs a la conclusió que, encara que allò que arriba al meu aparell sensorial siga l'efecte d'un previ estat de coses en l'entorn -o justament perquè és tal efecte- el que ocorre en el meu present perceptiu no ha de ser el succés passat ell per ell. Percebem l'efecte present d'un esdeveniment passat que existeix en el present.

" I do not see a past event in the present. I see a present event which is the effect of prior causes. Although what I perceive is the present effect of a prior cause, it is no more a perceptual deputy of that cause than

(64) GRAM, M.S., Op. cit., pàg. 141.

any effect is such a deputy of its causes. Time lag is theoretically insignificant in an account of perception. For it does not show us that we really perceive things that are different from what we take ourselves to perceive. It does, however, show us that we can occasionally make wrong inferences from what we see to what we do not. Light points may be no stars. Whether we wrongly take them to be stars does not prove that we are equally wrong in thinking that we see, not a perceptual replica of a light point, but a real light point. We are, further, not seeing a past event in the present. The plain fact is that we see the present event which has causal antecedents" (65)

Podríem entendre tota aquesta argumentació precedent en el següent sentit. Gram advoca perquè el que veiem és l'efecte, és a dir, no l'estrella, sinó el punt de llum. Però açò, que en principi pareix raonable, es presta a moltes confusions. Una solució que aparenta ser bona per als objectes llunyans vom l'estrella , em tem que no serà bona per als objectes pròxims, malgrat tot. El problema sorgeix quan recapacitem en la seua afirmació que no podem percebre en t un succés ocorregut en $t-1$ i combinem aquesta amb la idea que és el medi el que viatja i no pas l'objecte de percepció. De seguida ens assalta el dubte que aqueix objecte no siga, ja no tan sols l'objecte d'on emanen els quanta de llum, sinó tampoc un objecte públic , que consistesca, en canvi, en els quanta

(65) Ibid.

mateixos, o, el que és pitjor, en la pròpia experiència perceptiva, en l'estat mental (encara que ell s'oposa explícitament a que pugui ser açò darrer).

M'explique. En la meua opinió, el mateix Gram confon el medi de percepció i l'objecte percebut. Diu que és el medi el que viatja, no l'objecte de percepció. El medi és la llum en la qual l'objecte apareix. Ara bé, és l'objecte de què emana la llum i l'objecte percebut el mateix? Sembla ser que no. Quin o què és l'objecte percebut? L'objecte què és en l'entorn perceptiu, és l'objecte del qual emanen els fotons, per tant és la causa de la qual l'objecte percebut és l'efecte. A més, com insisteix Gram, cal parlar de succesos, no de continus; no interessa per a l'argument de l'interval temporal l'objecte com a tal sinó el succés, que es podria definir com una part -petita per demés- de la història de l'objecte. I, per tant, quan percebem, la causa ja ha ocorregut, i -com afirma fins a la feixugor- no podem veure ara el que ja ha ocorregut. Tornem a la idea que ha de ser l'efecte el que percebem. Però, una altra vegada, què és l'efecte? car no pot ser l'objecte allunyat, pot ser altra cosa que el mateix medi? Gram deia: "Podem percebre un medi que és l'efecte d'un estat previ de l'entorn perceptiu. Però l'objecte que percebesc no és necessàriament un efecte de tal estat". Dues coses he de dir respecte d'aquesta afirmació.

La primera, que dubte del sentit de "veure el medi"; pense que, fins i tot des del seu esquema conceptual és una expressió desafortunada. La segona, i aquesta és més rellevant, és que aquesta afirmació és contradictòria. Si l'objecte percebut no és necessàriament un efecte de tal estat, hauríem de pensar que és aquell estat, però ja és massa clar que aquest estat, que és la causa, ja ha ocorregut, i per tant no pot ser l'objecte de percepció. Tot sembla apuntar, aleshores, que no tenim més remei que pensar que, segons Gram, el que percebem immediatament amb l'acte de percepció no és més que el mateix medi, perquè tampoc no pot ser l'estat de coses actuals. Açò ho confirma l'afirmació que allò que abasta els nostres òrgans sensorials és l'efecte d'un estat previ de l'entorn perceptiu i no aquell estat mateix.

Però en el medi -pense jo- haurà d'aparèixer l'objecte, aquell estat inicial tal com era llavors. O siga, que haurem de veure-hi l'objecte en aquell moment, tal com era -més o menys- en aquell moment, haurem de dir que veiem una porció de la vida passada de l'objecte (aquell succés). Però Gram nega açò mateix. Una altra possibilitat és que l'objecte de percepció, allò que és directament percebut, siga el fruit de la interrelació entre l'objecte o succés-causa i el medi en què tal objecte és immers; en qualsevol cas, Gram ofereix una sèrie de

confusions importants. A banda de les que ja he dit entre el medi i l'objecte -confusions que es combinen amb la distinció entre la causa i l'efecte- la més significativa és la que comet entre el succés ocorregut i la percepció del succés ocorregut. És clar que el succés ocorregut i el succés de veure un succés ocorregut són successos diferents. Però res no hi ha en contra de veure ara un succés ocorregut abans -segons demostra la física. En altres paraules, el fet d'ocórrer un succés en t i veure aquest succés en $t+n$ són successos diferents, però que un succés ocórrega en t no implica que no pugui ser perceptut en $t+n$. La percepció no modifica per a res el succés.

l'única manera que se m'acut per interpretar la negació que fa Gram d'açò és que diga -volent o sense voler- que el que realment percebem són les partícules de llum que arriben a la nostra retina. Perquè d'aquesta manera, efectivament, encara que aquestes siguen les mateixes que han abandonat l'objecte en t , estan en una situació distinta en $t+n$, són l'efecte de l'emanació que fa l'objecte en t . Tal com Gram planteja la qüestió, crec que el problema sorgeix per una manera de raonar que vindria marcada -conscientment o inconscientment- per un tipus d'argumentació que es podria desenvolupar de la següent manera:

1. Un succés ocorre en l'espai e i en el temps t .

2. Aquest succés consisteix en -o causa- l'emissió de partícules de llum vers un observador situat en l'espai $e+n$.
3. Aquestes partícules triguen un temps a atènyer l'observador.
4. L'objecte que capta l'observador és un conjunt d'aquestes partícules (o l'estat d'aquestes partícules) de llum quan l'atenyen en $e+n$ i en el temps $t+n$
5. El succés ocorregut en e i t és la causa que l'observador percebesca en $e+n$ i $t+n$.
6. Allò que l'observador percep en $e+n$ i $t+n$ és un succés diferent a l'ocorregut en t i e .

Però, com el mateix Gram diu, una cosa és el medi i l'altra l'objecte o el succés que es dona en tal medi, i si el medi no ha de ser el mateix objecte de percepció, és a dir, si l'objecte ha de ser quelcom més que la llum, aleshores, l'objecte que apareix en aqueix medi no ha de ser altre que l'estat de coses en e i tal com eren en t . Expressada aquesta crítica d'una altra manera, nosaltres no veiem els fotons; els fotons emanats d'un objecte causen la nostra percepció, però aquesta, causada pels fotons, és la percepció de l'objecte o el succés escaient en la vida de l'objecte, no dels fotons mateixos. Gram ha confós, unint-los impròpiament- dos nivells

de llenguatge de percepció: el nivell explicatiu de la física i el nivell de resultats o de producte perceptiu del llenguatge comú.

En resum, Gram, en voler distingir entre la causa i l'efecte -intenció, per altra banda, lloable- confon el medi i l'objecte de la percepció que ell s'havia entestat a distingir, i parl -car no se m'acut altra interpretació de la seua explicació- de veure partícules de llum. Les coses així, en comptes de combatre el defensor dels sense-data, els obre el camí per a la seua introducció, car les partícules que arriben a cadascú no poden arribar a un altre alhora i, en conseqüència, no pot haver-hi un objecte públic d'observació (66). (Les partícules de llum haurien de ser el medi físic -no epistemològic- per accedir a on es dóna aquest objecte públic que ha de ser l'objecte de la percepció, però açò no és el que diu Gram que, al meu entendre, confon l'aspecte físic i l'epistemològic).

Es cert de tota manera que si "percebem un succés en el temps t que és numèricament el mateix que el que ha ocorregut en $t-1$ ", açò podria implicar el que continua dient Gram: "No podríem distingir en tal cas entre

 (66) Encara que per raons contingents i no necessàries com és el cas dels sense-data.

un succés que ha ocorregut en $t-1$ i veure una altra instància de tal succés-tipus que ocorre en t ". Estic d'acord amb açò si el que vol dir és el que diu Armstrong quan afirma que no podem veure un succés passat en tant que passat (67), i si aquesta expressió d'Armstrong vol dir que no podem, per la mera percepció, saber en quin moment ha ocorregut el succés que ara percebem, i que allò que percebem sempre sembla ser simultani amb la percepció, amb l'acte de percebre-ho. És cert que amb l'acte de percepció no podem -si no tenim altra informació- saber quan va ocórrer l'emanació de la lum que ara ens arriba; però per això no hem de dir que no veiem aqueix punt de llum. Per altra banda, si sabem totes aquestes coses, l'error serà menor, ja que quan vegem els punts de llum en el cel, podem pensar que són producte d'un estat previ de coses, no de coses que estan ocorrent ara i, en conseqüència, corregir la il.lusió del temps.

La il.lusió temporal no implica, de tota manera que no percebem altra cosa que les nostres pròpies sensacions. Tampoc les "causes" de Gram no són lliures d'error en la situació temporal per part nostra de les mateixes. Crec que en aquest cas el més convenient seria reprendre les paraules que Austin pronuncià respecte de la il.lu

(67) ARMSTRONG, D.M., *Op. cit.*, pàgs. 147-48.

sió del bastó parcialment submergit en l'aigua en **Sense and Sensibilia** i dir de les estrelles que es veuen ara, després de molt de temps que el succés ha ocorregut: de quina altra manera podríem veure-les? O dir amb Quinton en **The Nature of Things**:

"If my perception of an object involves some false beliefs about it, it does not follow that my perception is illusory as a whole [...] I do still see the sun, even if it is the sun of eight minutes ago"(68).

Per a Gram, l'argument de l'interval temporal sols triomfaria si demostràs que el que percebem i el que creiem percebre no són una i la mateixa cosa. Però jo sostinc que triomfa també si prova que el que veiem no és quelcom públic, objectiu, comú a diversos observadors. I malgrat que, pense, Gram estarà d'acord amb aquesta afirmació, de la seua argumentació es desprén, en canvi, que el que percebem és privat en cada cas. Si extrapolem les paraules de Gram sobre la percepció visual a la percepció auditiva, veurem l'absurd d'algunes de les seues afirmacions. En primer lloc tindríem, com a resultat d'aquesta extarpolació, que no és el mateix oir el so que oir quelcom en el so; cosa que sembla incomprendible almenys en la percepció directa, on oir quelcom és sempre oir el seu

(68) QUINTON, A., **The Nature Of Things**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.973; pàgs. 201-202.

oir el seu so. A més, si continuàrem amb la seua argumentació, obtindríem resultats com el que segueix: Quan una explosió es produeix en el punt **A** (vegeu figura 1), aqueta ha d'esdevenir en un temps, diguem-ne, **t**; però l'acte de percepció del so per l'individu situat en el punt **B** ha d'ocorrer en el temps **t+m** i el de l'individu situat en el punt **C** en **t+n**. Ja que, segons Gram, no es pot percebre en **t+m** (o **t+n**) un succés ocorregut en **t**, el que els individus perceben en **B** i **C** ha de ser un succés diferent; en definitiva, un objecte diferent (car no veig la manera de fer la distinció entre el so com a medi i les coses que es donen en el so). I per la mateixa raó, un objecte particular diferent en **B** i **C**, diferents també entre sí (69)

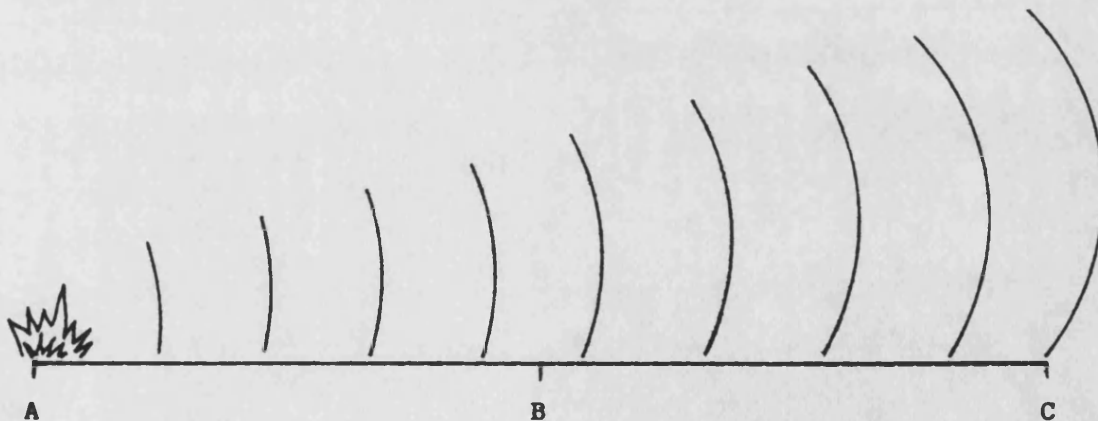


fig. 1

(69) Cornman, en una exposició prou burda de l'argument, declara l'èxit d'aquest basant-se en raons paregudes a les que ací es critiquen com invàlides. Però no el consideraré tan sols. Aquell que estiga interessat pot acodir a les pàgines 243-246 del seu lli

Percebem sons com percebem punts de llum, però aquests són públics; els fotons, com les ones acústiques, són els responsables de la nostra percepció. Malgrat que aquests siguen els mitjans per a la percepció, però, el que percebem són les coses, els successos, els sons, els olors, etc. (objectes públics). Entitats tals com fotons i ones acústiques fan que percebem, però el que percebem, i ho percebem directament, són objectes públics. Ni els fotons ni les ones acústiques són percebuts, sinó que són la causa (o millor, una causa entre altres) que podem percebre -directament, insistesc- els objectes. Per tant, els individus situats en **B** i **C** senten una i la mateixa explosió. L'única evidència que tenim d'una estrella mitjançant la percepció, tant si l'estrella encara existeix com si no, és el punt de llum; realment, veure una estrella consisteix a veure un punt de llum, com escoltar una canonada o una explosió consisteix a escoltar un so, si hem admés que podem percebre en $t+n$ el que ha ocorregut en t (existesca o no en $t+n$) no veig cap inconvenient a sostenir que el que percep directament en cada cas és l'estrella (això sí, tal com era en t) o l'explosió.

bre **Perception, Common Sense and Science**. Més correcta és en canvi l'anàlisi que havia fet en **Materialism and Sensations**, on el rebutja. Cfr. **Materialism and Sensations**, New Haven i London, Yale University Press, 1971; pàgs.218-227

Per acabar, cal dir només que, en tot cas, l'argument de l'interval temporal presenta un cas d'il·lusió temporal, no de delusió (entés aquest terme ací únicament en el sentit de percebre coses inexistents), com alguns autors han pretés.

2. TEORIES DELS SENSE-DATA

2. TEORIES DELS SENSE-DATA

Fins ací, doncs, hem tractat amb tres dels principals arguments per a la introducció dels sense-data. Hem contraragumentat i, pense, hem demostrat almenys el fracàs dels dos últims. L'argument de la il·lusionisme és per ara el que ha resultat millor tractat i el que de moment pot seguir amb èxit, amb algunes matisacions. D'aquest hem dit que era una combinació de diferents arguments, o que, almenys, és necessitat de certs arguments subsidia-
ris per tal que es segueixca la seua conclusió. Més avant el tractarem més a fons i també els diferents pressupos-
tos sobre els que es sustenta. Per altra banda, he de dir que hi ha altres arguments que tracten aquest mateix problema, o altres formes d'aquest mateix argument, que ja aniran apareguent en el seu moment.

Però el que és clar és que allò que constitueix el centre de tots aquests arguments, els sense-data, han dut la pitjor part de l'exposició. Només algunes pinzellades s'hi han apuntat respecte del seu **status** ontològic i epistemològic. Però, en el fons, aquests han estat més aviat el principal supòsit de tota l'exposició. Cosa,

per altra banda, normal ja que sols mostrant -o supo-
 sant de mostrar- la impossibilitat de percebre directa-
 ment -o de sentir- els objectes físics, pot anar cons-
 truint-se aquesta altra entitat, per oposició a aquests
 o a les coses materials (70). De totes maneres, moltes
 preguntes hi han quedat en l'aire: són físics, mentals
 o alguna altra cosa, els sense-data? Poden existir sen-
 se ser percebuts? Tenen les qualitats que percebem o po-
 den tenir-ne d'altres que no percebem en el moment? Són
 bidimensionals o tridimensionals? Quin tipus de durada
 tenen? Són públics o privats?

Totes aquestes qüestions han romàs gairebé sen-
 se resposta en el primer capítol. Hora és, doncs, que
 ens n'ocupem. Però abans, i per si algú es feia il.lu-
 sions - i no precisament sensorials-, he de dir que no
 hi ha una resposta universalment admesa a cap d'aquestes
 preguntes entre els mateixos que defensen els sense-data.
 Un altre cop, sota aquest nom (o fins i tot amb altres
 noms) s'oculten entitats no sempre idèntiques, que, de
 vegades, presenten algunes qualitats ben diverses. A mos

(70) I dic "objectes físics o coses materials" perquè,
 per exemple per a Price, ambdues no són una matei-
 xa cosa (Cfr. **Perception, passim.**) Què entén per
 una cosa i l'altra s'especificarà si escau en el
 seu moment.



trar-ho i intentar arribar a algun punt de confluència dedicarem bona part del present capítol. L'altra serà fruit i relex d'algunes d'aquestes divergències en la concepció dels sense-data: exposarem les més importants teories que parten dels sense-data.

2.1 La naturalesa dels sense-data

Per tal de començar amb bon peu amb aquestes dificultats que se'ns presenten, és convenient que fem algunes refelexions. Més que no de la naturalesa dels sense-data pròpiament, tal vegada convindria ocupar-se de llur **status** epistemològic i de les relacions dels uns amb els altres. Moltes vegades s'ha dit, des de la perspectiva de llur defensa, que sols aquest tòpic ens ha d'importar, allò que resta és competeència dels metafísics. Aquesta és l'opinió de molts, sobre tot d'aquells que, com Ayer, defensen que l'opció pels sense-data no és més que l'opció per un llenguatge, no l'explicació d'uns fets. Nogensmenys, els sense-data han esdevingut sovint -si no sempre- entitats amb atributs propis, contravenint les bones intencions d'aquests darrers fin i tot (71). Haurem d'atendre, llavors, també a aquest aspecte de la discussió.

Moltes coses s'han dit dels sense-data; moltes i oposades, fins i tot contradictòries. A fi de no fer es

(71) No passarà molt de temps -moltes pàgines- que açò no quede demostrat

peculacions excessives, serà bo que de bell antuvi intenteu de prendre partit per alguna de les diferents determinacions. Pel que això respecta, una pregunta és clau, i és la que marcarà la frontera entre dues positures ben marcades a tal efecte: És el **esse** dels sense-data llur **percipi**? Pregunta que té dues vessants en la seua concreció: 1) Són entitats privades?, i 2) Són com apareixen? Aquestes preguntes determinaran la primera part d'aquest capítol. I a partir d'ara dic que, des del meu punt de vista, si s'admet l'existència, la postulació. o el llenyatge dels sense-data, l'única resposta possible -conseqüent- és una i la mateixa per a ambdues: "**si**". Al meu entendre, sols té sentit mantenir que es perceben directament sense-data si: 1) són entitats privades, i 2) són com apareixen; en definitiva si, 3), en tots els seus aspectes -qualitatius i existencials- el **esse** dels sense-data és llur **percipi** (72). Respondre "**no**" a alguna d'aquestes qüestions, porta, segons pense -almenys de moment-, a contradiccions flagrants, o si més no a l'arbitrarietat de la introducció dels sense-data front a les coses materials. Al cap i a la fi són les coses materials les que no són sempre com apareixen, no són mai entitats

(72) Com el lector comprendrà, li done, doncs, la raó a Ayer. Des d'aquesta perspectiva, la positura d'Ayer, entre les clàssiques, em sembla que és la més sostenible.

privades -en el sentit que són almenys lògicament accessibles, per definició, a altres en totes les ocasions- i llur **esse** no depén de cap manera de llur **percipi**; i els sense-data es postulen per fer front als problemes que aquestes característiques presenten en el terreny de la percepció i per oposició a aquestes.

Perquè aquesta afirmació vaja apareixent clara en una primera aproximació, no estaràde més que, malgrat el perill d'ésser repetitius, recordem d'on naix l'exigència vers els sense-data. Serà bó que recordem les necessitats a les què al.ludia l'argument de la il.lusió i que li donaven la força. L'argument de la il.lusió té sentit, a banda de tot, per la necessitat dels seus defensors de trobar aquelles proposicions bàsiques sobre l'experiència que oferesquen un coneixement directe incorregible. Aquesta necessitat és la que marcarà les qualitats dels sense-data i allò que els farà oposats a les coses materials, de les quals no sembla que pugà haver-hi aquest coneixement. Així, les coses materials podien presentar aspectes ben diferents dels que realment tenien, semblar que existeixen quan realment no hi són, etc., etc. La missió dels sense-data era la d'aconseguir que totes les possibles equivocacions que l'affirmació de coses materials en els enunciats de percepció permetia esdevinguen senzillament impossibles. Per tant, en el llenguatge de sense-data,

si ha d'acomplir aquesta finalitat , qualsevol afirmació sobre l'experiència directa, si és sincera, ha de ser vertadera. A base de què? Aquí és on rau la qüestió, i el que em fa volcar vers la part d'Ayer: els sense-data no obeixen a la conscienciació d'uns fets que fins a llur introducció havien romàs per descobrir; es tracta, en canvi de postular -modelar-, crear, definir- unes entitats que ens permeten de guanyar la seguretat que les co ses materials ens negaven.

El sense-data són útils en tant que, davant l'aparença d'un bastó que apareix tort pel fet d'ésser parcialment submergit en l'aigua, no presenten el problema de poder jutjar-lo equivocadament, no ens compromet amb "el quebrament" del bastó, sinó del sense-datum; davant d'una "daga de Macbeth" inexistent ens compromet només amb el sense-datum amb forma de daga i no amb un existent físic. Els sense-data es postulen, i sols així tenen sentit, per salvar la distància entre l'aparença de les coses i les coses mateixes; el sense-datum és més aviat la pura aparença, i per tant no fa sentit distingir-hi entre la seua aparença i la seua realitat; fer açò darrer és reinstaurar el problema i és al que podem imputar a alguns autors . Contra ells va adreçada la nostra lluita.

Malgrat tot, determinar quin tipus d'entitat

són els sense-data no és, per raons òbvies , una tasca fàcil. Tal vegada el millor que es pot fer siga reproduir la caracterització que n'ofereix Price i amb la qual, almenys aquells que no tracten els sense-data com a entitats semifísiques (és a dir, que no els conceben com Moore, Russell o Broad), convindrien.

Price ofereix en el capítol V del seu *Perception* (pàgs. 103 i ss; vegeu també pàgs 18-19) aquestes notes definitòries en sentit negatiu -perquè és més fàcil dir allò que no són que allò que són:

1. No són universals.
2. No són fets o atributs.
3. No són substàncies (perquè no persisteixen ni tenen característiques causals).
4. Tampoc no són fases o estats de les substàncies.

Quès són, aleshores, els sense-data? Crec que la millor manera d'aclarir-ho no és donar una definició general, sinó, com feia Moore, donar un exemple de sense-datum. I un bon exemple és un dels que ell ofereix: una post-imatge. Veure una post-imatge és una bona instància de veure un sense-datum. Un sense-datum és un particular existent, no és un fet. Veure una post-imatge és un fet, però la post-imatge mateixa -que és vista- no és un fet,

sinó l'objecte del fet. És un fet que siga roja o brillant, però són fets sobre la post-imatge que és l'objecte del qual aquests son fets o atributs. Tampoc no podem dir d'ella que siga una substància, perquè és quelcom quasi bé instantani i no té propietats causals, més aviat n'és l'efecte d'altres causes. Tampoc no és una fase o un estat d'una substància. Encara que veure una post-imatge és, en certa manera, fruit d'un estat del meu cervell, o del meu aparell visual en general, no podem dir que ella mateixa siga aqueix estat. Si bé és cert que no podem separar, quant a existència, la post-imatge (objecte) del fet de veure la post-imatge (acte), no podem dir sense amagar cap aspecte rellevant que una i l'altre són la mateixa cosa. Ayer, que és d'acord amb aquestes característiques que Price havia senyalat, explica perquè és així de la manera següent:

"If we agree to say that the objects of which we are directly aware are always sense-data, then we are deciding to treat them and not minds or material things as the units in terms of which we are to describe our perceptual experience. The question therefore that we must ask is not how sense-data are to be incorporated in the categories of mind or matter, or whereabouts they are located in physical space, but rather how our conceptions of "mind" and "material things" and "physical space" are to be analysed in terms of them. Accordingly, if we conclude that sense-data are not states of mind, we must not then look round for some other container for them, such as the brain or the "psycho-cerebral compound". For it is already a mistake to suppose that they can be phases of any substance, or any-

where in the physical space at all" (73).

Aquesta és, en termes generals, la concepció que tenen alguns defensors dels sense-data, als quals anomenaré "**defensors del sense-datum neutral**" (d.sd.n.). I aquesta és l'única que em sembla, en principi, raonable. Però com ja he deixat veure, no tots han estat d'acord. Aquells que he esmentat més a dalt i que anomenaré "**defensors dels sense-data semi-físic**" (d.s.d.s.f) no ho estaven.

La millor manera de veure aquestes diferències és anar a poc a poc. Avaluant-les, sortiran amb més claredat les dificultats o virtuts de les diferents caracteritzacions dels sense-data.

(73) **The Foundations of Empirical Knowledge**, pàg. 117.
Compareu amb Price, **op. cit.**, pàgs 18-19.

2.1.1 Són entitats privades?

Haviem dit que Moore era l'introductor del terme "sense-datum" i que era amb ell que els problemes començaven. Aquesta pregunta que ara ens ocupa no és una excepció en els seus escrits, ni és una qüestió que pugui ser deslligada de les altres que hem plantejat. Per tal de decidir-les, haurem de recordar els seus tractaments i acabar de mostrar que els problemes no eren pocs. En la incapacitat de Moore per decidir si els sense-data pertanyien o no a la superfície de l'objecte, rau, com comprendrem de seguida, la indecisió per considerar-los entitats públiques o privades, junt, com és clar, i formant un tot, a les altres qüestions que són inseparables, fins i tot quasi per a la anàlisi. En la mesura que açò siga possible, però, intrntarem de presentar-les separatament.

Moore distingeix diversos sentits de "veure" (74) i, en general, de "percebre". El sense-datum era aquell objecte que apareixia en el nivell més bàsic de

(74) Vegeu pàgs. 9 i ss. d'aquest treball.

percepció, al que Moore anomenava "aprehensió directa" i que consistia en l'extracció (o elecció) d'un element dels que composaven el "camp visual -o perceptiu- directe". Sense-datum i aprehensió directa són, doncs, conceptes mutuament dependents; però cap dels dos no és explicat separatament per Moore, i aquesta falta de definició és, en la meua opinió, la que el porta a una sèrie de paradoxes que acabaran en la que segueix:

"...I said that I was strongly inclined to agree [...] that physical surfaces are directly apprehended. I am therefore, now saying that I am strongly inclined to take a view incompatible with that which I then said I was strongly inclined to take. And this is the truth. I am strongly inclined to take both of these incompatible views. I am completely puzzled about the matter, and only wish I could see any way of setting it"(75).

Com deia, aquesta paradoxa no és més que el fruit i reflex de moltes que pretenc de denunciar amb la intenció de resoldre aquella qüestió primera de si els sense-data eren privats i, en principi, si eren privats per a Moore.

Quan veiem una mà (la nostra mà dreta), aprehíem directament un sense-datum, que en primera instànc

(75) **A Reply to my Critics** en P.A Schilpp (ed.), **op. cit.**, pàgs. 533-687; pàgs. 658-659.

cia -afirmava Moore- pensàvem era part de la seua superfície, però que si seguïem pensant-ho (pensant sobre aquesta qüestió), teníem dubtes seriosos de si considerar-ho com a tal. En general -Moore sostenia- sempre que percebem un objecte físic, percebem directament un sense-datum. Pertany a la funció de percebre un objecte, el fet de percebre directament un sense-datum. O, encara d'una altra manera, el sentit de "percebre" en el que diem que percebem objectes físic implica necessàriament l'altre sentit de "percebre", el directe, en què es percep un sense-datum. El problema és saber si es pot percebre directament un objecte físic o, el que seria el mateix, si un objecte físic, o part d'un objecte físic, pot ser alhora un sense-datum. I el mateix Moore afirma que sempre que veiem, oïm, etc., alguna cosa, aprehenem directament un sense-datum que és subjectiu, però que a l'ensembla sembla ser idèntic a l'objecte, o part de la seua superfície -o a l'esdeveniment físic- que és públicament observable (76). Té, diu, bones raons per dubtar que ambdós pu

(76) Alguns autors, com ara Bouwsma -**Moore's Theory of Sense-Data**- o Hirst en "La diferencia entre percibir por los sentidos y observar" en Warnock (ed.), han volgut veure en l'ús dels sense-data de Moore una equiparació de veure als altres sentits. Així com quan diem que oïm una rata, hi ha un sentit més directe en què el que volem dir és que oïm un soroll de rata, per exemple un rascar; així ha d'haver un equivalent en la visió, "una visió" de la rata. Igual que olorar un formatge és olorar una olor, veure un objecte haurà de consistir a veure directa-

guen ser idèntics. Com diu també en A Reply to my Critics:

"I know perfectly well that, if my present situation had been different from what it is only in the respect that I had been wearing blue spectacles of plain glass, then the part of the surface of my hand which I am now seeing would have looked to me of a somewhat different colour from that which it looks to me. But there are good (though not conclusive) reasons for thinking that if it looked of a different colour, then the directly seen object, which would then have "corresponded" to this part of the surface of my hand would have been of a different colour from directly seen object which now "corresponds" to that piece of surface of my hand. But, if so, the directly seen object, which would then "corresponded" to that piece of surface cannot possibly be identical with the piece of surface in question. And if it is not, then certainly nothing else which I am directly seeing is identical with that piece of physical surface. And hence there is a good (though not conclusive) reason for thinking that the sense of "see" in which I am seeing part of the surface of my right hand cannot be identical with that "directly see" is

 ment un sense-datum. Però açò és malinterpretar Moore. Com ell confessa:

"I am perfectly certain that this has nothing whatever to do with my view that a certain visual object which I am now seeing directly, in seeing part of the surface of my hand, may not be identical with the part of the surface of my hand which I am seeing. I do not think ever though that seeing a physical surface was analogous to hearing a physical object, such as a rat, or a bell, or a motor-car, or to smelling a physical object such as a rat, or a rose, or an onion. I thought, and still think, that the true analogy to seeing a physical surface is not hearing a physical object, but hearing a physical sound; and, as I have just tried to shew, there seems to me to be just the

a synonym for "see" when used in that sense"
(77).

Però, així les coses, o bé és el cas que , 1), el sense-datum és sempre idèntic a l'objecte públic (superfície, so, etc.), 2), no ho és mai; o és el cas que, 3), algunes vegades és idèntic i d'altres no ho és, segons que siguem -diguem-ne- normals o anormals .

Veiem els diferents casos un per un. Si és el cas que 1), i.e., si els sense-data són sempre idèntics a part de la superfície de l'objecte, aleshores el que es sosté és un realisme ingenu. No cal postular els sense-data com a elements oposats o diferenciats de l'objecte físic, perquè ells mateixos són objectes físics. Nogensmenys, si es postulen, aquests sense-data no són, en aqueix cas, substituïts o intermediaris de l'objecte vers la percepció que en tenim. Si és així, el terme "percepció directa" no tindria cap altre sentit que afirmar la absoluta veritat següent: -traslladat a la visió- "sempre que vegem un ob-

same sort of reason for supposing that, in order to hear a physical sound, I must hear directly an object (also called "a sound") which may not be identical with the physical sound which I hear, as for supposing that in order to see a physical surface I must see directly a visual object which may not be identical with the physical surface which I see" (Op. cit., pàg. 647)

(77) Pàgs, 642-643.

jecte, el que veritablement veiem -el que veiem directament- és una part de la seua superfície, no l'objecte mateix sencer (78).

Però, evidentment, aquesta no és la posició de Moore; i dic "evidentment", perquè si no ho és ara per al lector, ho serà tot seguit. No és aquesta la posició de Moore per diverses raons: Una, perquè, efectivament, sembla ser una condició necessària perquè quelcom siga un se-datum -en la interpretació de Moore, és clar- el que siga percebut en la seua totalitat, amb totes les seues parts, cosa que exclou la major part dels objectes físics, si no tots; i encara que no exclou la part de la superfície que es percep íntegra i que és tan física com l'objecte del qual és superfície, aquesta quedarà també exclosa, quan la la combinem amb una altra condició de la percepció directa i que prompte veurem (79). Una altra raó és que

(78) Compareu-ho amb l'argumentació que Descartes fa en la 3^a Meditació, sobre la visió que hom té dels vianants des de la finestra.

(79) Que Moore considera açò com una condició necessària per a la percepció directa, ho prova el text següent:

"You certainly do not see your hand in the same sense in which you see that part of its surface which is turned towards you; and it is only the latter sense of "see" -that in which you are seeing a particular part of its surface, and not seeing other parts- which can possibly be identical with that sense of "see" in which you see an after-image with closed eyes" (Pàg. 632).

no té cap sentit extreure de la percepció una funció anomenada "percepció directa", si no és que es vol aconseguir alguna cosa introduint-la, i l'única cosa possible és que es vulga eliminar de la percepció tots aquells elements que puguen contenir error; és a dir, aquells que no siguen donats, i per tant, coneguts immediatament. Açò ho confirma el mateix Moore, com després veurem. Una tercera raó, la donen els exemples de sense-data que ofereix; normalment cita com a exemples a les post-imatges, objectes d'al·lucinació, dolor de dents, de cap, etc. Finalment, una última raó, la constitueix el fet que per "camp visual directe" entenga -segons ell mateix diu- el que Russell entén per "perspectiva".

El que jo sostinc és que l'única opció que Moore pot prendre si defensa els sense-data és la 2), és a dir, que els sense-data no són mai part de la superfície dels objectes físics (80). Però dels seus escrits -de quasi bé tots- es desprén més aviat que defensa la posició 3): que de vegades són idèntics a la superfície de l'objecte i que de vegades no ho són. Aquesta posició és la que porta a totes aqueixes paradoxes. Les raons per les quals defensar 3) porta a contradiccions són les mateixes que feien im-

(80) De fet, en "Visual Sense-Data", Moore reconeix finalment que hom no pot veure directament part de la superfície d'un objecte físic.

possible dir que Moore defensava la posició 1), i que ara passem a analitzar.

Una de les raons que oferíem era que una condició necessària perquè quelcom siga un sense-datum és que siga percebut en la seua integritat. Això deixava oberta la possibilitat que part de la superfície d'un objecte físic fora percebuda directament. Ara bé, si açò es combina amb l'altra condició necessària per dir que quelcom és un sense-datum, hi queda excolsa aquesta possibilitat. Aquesta altra condició és que siga directament aprehés, i per "aprehensió directa" Moore diu entendre allò mateix que Berkeley anomenava "percepció directa". Berkeley afirma que la percepció directa elimina qualsevol possibilitat d'error (81). És contradictori, en la seua opinió, de suposar que hom puga equivocar-se respecte d'allò que percep directament. És a dir, és una condició necessària per poder dir que quelcom és percebut directament, que no puga haver-hi error de percepció. I aquesta impossibilitat haurà d'ésser una impossibilitat lògica. Per això Moore posa com a exemple de sense-data les post-imatges, o el mal de cap. Per definició, hom no pot equivocar-se quan diu que una post-imatge és de tal forma o que té un mal de cap -a no ser un error lingüístic. Podrà cometre errors lin-

 (81) Vegeu: **Tres Diàlegs entre Hylas i Philonus**. Tercer Diàleg.

güísticos a l'hora de descriure'ls, però no pot captar-los de manera diferent a com són; no es pot dir que els percep amb qualitats diferents de les que realment tenen, perquè això és un no-sentit.

Com Moore diu, aquest ús de "percepció directa" es pot equiparar amb "tenir". És a dir, dir que es percep directament quelcom és el mateix que dir que es té, i per tant, la post-imatge -per exemple- que es té és la post-imatge que es veu; i es veu, per definició, tal com es té (82). Tampoc no té sentit dir d'una post-imatge, o d'una daga al.lucinada, o d'un mal de cap, que existeixen quan no són percebuts.

Per tot això, haurem de dir que els objectes físics no poden ser "aprehesos directament". La percepció immediata implica incorregibilitat, però implica, a més, o per això mateix, que el **esse** de les coses així percebudes en siga **percipi**. Com sosté Moore:

"...I am inclined to think that it is impossible that anything which has the sensible quality "blue" and more generally, anything whatever which is directly apprehended, any sense-datum that is, should exist unfelt. If this

(82) De tota manera aquesta analogia no pot ser exacta i mereixerà una anàlisi més detallada més endavant.

is so, it would follow at once, that no sense-datum can be identical with any physical surface, which is the same thing as to say that not physical surface can be directly apprehended: that it is a contradiction to say that any is" (Op. cit, pàg. 658)

I encara que Moore sosté a la vegada la posició contrària, jo crec que és aquesta l'única que pot defensar amb sentit. Car, encara que la incorregibilitat -entesa d'una determinada forma- permetria que Moore defensàs que alguns objectes físics poguessen ser directament percebuts, no ho permet en canvi l'altra condició (la de ser percebuts íntegrament). De tota manera, la incorregibilitat que és propugna no és una incorregibilitat basada en la certesa, sinó en la lògica. Respecte dels sense-data, si són coses tals com post-imatges, es fa impossible la suposició, per part dels altres, que hom pugui ésser errat; quan l'afirmació de percepció d'objectes físics no l'elimina. L'error perceptiu té sentit quan es parla d'objectes físics perquè pot haver-hi verificació (83). Sempre es poden fer proves convingudes intersubjectivament per tal de comprovar, d'una acceptable per tothom, que hi ha efectivament tal objecte i que és de tal i tal manera. Però açò no ocorre amb les post-imatges; no té sentit dir que pot haver

(83) Norman Malcolm ofereix una bona explicació del perquè de la incorregibilitat dels sense-data en el seu article "Direct Perception" reimprés en **Knowledge and Certainty**, Ithaca and London, Cornell University Press,

error, perquè tampoc no pot haver verificació, ni té sentit parlar-ne. Cada vegada que veig una post-imatge, és una post-imatge diferent. I, per altra banda, tampoc els altres no hi tanen accés. Com diu Malcolm:

"It is noteworthy that it is only in a qualified sense that the concept of a possible error of perception fails to apply to the perceptual statement, i.e., only the person who utters the statement (and any other person who has an equally privileged view of the object) cannot conceive that he is making an error of perception; and all others can. Whereas it is an unqualified sense that the concept of a possible error fails to apply to the after-image statement, i.e., no one at all can conceive that the person who utters it is making an error of perception" (84).

Per tant, quan Moore vulga introduir "parts de les superfícies dels objectes" en aqueixa classe d'objectes directament percebuts, automàticament haurà de contradir-se. No veig com es podran fer casar els objectes físics amb el grup de sense-dada que justament es defineixen per oposició a aquests. La incorregibilitat de les afirmacions sobre els segons es mostra per oposició als primers: mentre u pot ignorar alguna característica perceptiva de la cosa percebuda, no pot ignorar, en canvi, alguna caracterís

1.975, pàgs. 73-95. Altres autors neguen que pugui haver-hi tal incorregibilitat, però ja tractarem açò en el seu moment.

(84) MALCOLM, N., *Loc. cit.*, pàg. 93.

tica de la post-imatge, perquè ignorar-la és no percebre-la i no percebre-la implica que la post-imatge no la tinga. Una post-imatge no pot tenir, per definició, una taca groga en la part esquerra que jo no percep, perquè el fet que jo no la percebesca implica que no la tinga; la post-imatge és el jo veig i no res més que el que jo veig, perquè no te cap altra existència ni altres atributs que els que depenen de la meua percepció. Per tant, i com a conclusió. intentar ficar junts post-imatges i objectes físics en el conjunt de sense-data, a més de quelcom contradictori és negar la distinció entre els uns i els altres; o, d'altra manera: ficar-los junts és contradictori i la distinció, introducció i estipulació dels sense-data cau en terra per manca de sentit.

Així, quan Moore afirma:

" I intentionally so used it [el terme "sense datum"] that it should not be at all events, an obvious contradiction to say that some physical realities are also sense-data. It still would be a contradiction, even in my usage, to say this, if what I meant by "direct apprehension" was such that the function "x is directly apprehended" entails "x is not a physical reality". But it was not (and still is not) obvious to me that there is any contradiction in saying that some physical realities (including physical sounds and physical surfaces) are directly apprehended: I think there may be a contradiction in saying this, but it is not obvious to me that there is" (85).

(85) Op. cit., pàg. 643.

Li haurem de contestar que l'única manera de fer sentit dels sense-data és el que siga impossible allò que ell no nega que pugui ser. És a dir, que siga contradictori que la funció "x s'aprehén directament" pugui permetre que "x siga una realitat material".

I malgrat que ja ha quedat ben patent que els sense-data han de ser objectes privats fins i tot per a Moore, ens queda una raó en favor d'aquesta idea per analitzar. Era que Moore deia entendre per "camp visual directe" la mateixa cosa que Russell entenia per "perspectiva". I encara que siga per enllaçar amb aquest altre autor i perquè quede més clar, fins i tot des d'una altra concepció, que els sense-data no poden ser públics, analitzarem ara que entén Russell per perspectiva i, com és inevitable, per "sense-datum".

Per a Russell els sense-data eren físics que un "sensible" és allò del qual l'observador s'adona. M'explique: per a Russell tots els sense-data són "sensibles"; ara bé, que tots els sensibles siguin sense-data és, en la seua opinió, una qüestió metafísica que no vol o no pot resoldre (aquest és el problema de Moore). Un sensible té "the same metaphysical and physical status as sense-data without being data to a mind"(86). Així, un sensible és

(86) "The Relation of Sense-Data to Physics" en **Mysticism**

pràcticament un sense-datum no experimentat.

"...the reallion of a sensible to a sense-datum is like the man to a husband: a man becomes a husband by entering into the relation of marriage, and similarly a sensible becomes a sense-datum by entering into the relation of acquaintance" (87).

L'única cosa que fa la ment, doncs, és convertir els sensibles en sense-data, afegint als primers l'adonació. Tota la resta, diu Russell, és físic o fisiològic.

Es clar, doncs, que, en opinió de Russell no constitueix una impossibilitat lògica que els sense-data persistesquen una vegada no són sentits. "Que no persistesquen" és, al seu entendre, una inferència probable "**from empirically ascertained causal laws**"(88). En conclusió, sembla que el sense-datum siga un existent previ a la sensació i que aquesta consiteix en el fet d'adonar-se del sense-data. Però aleshore caldria dir que Russell confon el sense-datum amb el sensible. El sense-datum seria el sensible captat, però en tant que no siga captat no pot ser un sense-datum, ja que no és "datum" per a ningú, i això sí que és una contradicció en els termes. Per definició, in sense-datum és un sensible percebut; si no és

and Logic, London, George Allen & Unwin, 1.963 (1ª ed. en 1.917), pàgs. 108-131; pàg. 110

(87) Ibid.

(88) Loc. cit. pàg. 112

percebut, serà un sensible, és adir, una possibilitat de percepció, però no un sense-datum mateix. Igual que no pot haver un marit no casat, no pot haver un sense-datum no percebut, per utilitzar el mateix símil que havia emprat Russell.

Una altra vegada es confonen ací almenys tres elements: (en terminologia del mateix Russell) 1) la sensació, 2) el sensible i 3) el sense-datum. Per a que es done el sense-datum cal la concurrència dels altres dos: un sense-datum és un sensible sentit. La sensació podríem dir que consisteix en l'acte o procés de conversió del sensible en sense-datum. Aquesta és, crec, l'única manera no contradictòria d'entendre les especificacions de Russell; però em fa la impressió que ell mateix ofereix perilloses confusions.

Ara és quan ja estem en disposició de saber en què consisteix la "perspectiva" i d'esbrinar si, malgrat tot, els sense-data són públics o privats per a Russell (i en aquest sentit, també per a Moore, de rebot). Russell explica que és perspectiva en els següents termes:

"...no sensible is ever a datum for two people at once [...] Thus each person, so far as his sense-data are concerned, lives in a private world. [...] The place at which a sense-datum is, is a place in private space. This place therefore is different from any place in the private space of another percipient [...] In addition to the private space be-

longing to the private worlds of different percipients, there is however, another space, in which one whole private world counts as a point, or at least as spatial unit. This might be described as the space of points of view, since each private world may be regarded as the appearance which the universe presents from a certain point of view. I prefer however, to speak of it as the space of perspectives, in order to obviate the suggestion that a private world is only real when someone views it. And for the same reason, when I wish to speak of a private world without assuming a percipient, I shall call it a 'perspective'"(89).

Per tant, si el camp perceptiu directe de Moore és la "perspectiva" de Russell, aquest és privat, en el sentit que, malgrat que puga ser qualitativament idèntic a l'espai físic, és almenys distint en tant que és un espai perceptiu i, en conseqüència, únic de cada subjecte. L'espai perceptiu de cada subjecte no pot ser mai el mateix que el d'un altre (alhora), i encara que ambdós siguin equivalents a espais físics correlatius (qualitativament), seran diferents i privats. En aquest sentit, el sen-datum que és part d'aquest camp perceptiu ha de ser privat.

Tal vegada el que Moore volia sostenir és quelcom semblant al que Price de manera temptativa apunta en la pàgina 110 de *Perception*:

(89) *Loc cit.*, pàgs. 117-118.

"We might say that visual and tactual sense-data are expanses or extents, we are then free to consider the possibility that some few and as it were privileged expanses (normal or non-illusory ones) are also surfaces of objects or in some way constituents of these but we are no longer committed to the obviously false conclusion that all are."

Però, com ja hem vist, és molt dubtós que el seu plantejament, tal com el presenta, li ho permeta, com tampoc no li ho permet a Price, que sí que és conscient.

La conclusió general a què arriben la majoria dels autors, doncs, és que els sense-data són, almenys existencialment, dependents d'un acte mental, com és la percepció; però que malgrat tot i això, ells mateixos no són estats de la ment. Així, véiem que uns mantenen que eren físics o fisiològics i altres neutrals (Price parla d'entitats vitals). No obstant, he de dir que hi ha autors que mantenen que són entitats mentals i que no fan la distinció acte/objecte de percepció; però d'aquests ens ocuparem en la segona part d'aquest capítol, quan analitzem les diferents teories (90).

Tornant a Moore i el seu problema, el que aquest

 (90) Pense que, en definitiva, tots els que defensen l'existència de sense-data com a elements de coneixement directe, aprehensió directa o el que siga, es a dir, com a elements que impedeixen l'error, no tenen més remei

no veïés contradicció a sostenir que els ense-data podien ser idèntics a la superfície de l'objecte físic o no ser-ho, ens dóna oportunitat per dir quelcom de la màxima rellevància. La introducció del sense-data, malgrat el fet d'ésser basada en la contrastació d'uns fets empírics, no depén pel que fa a l'especificació de la seua naturalesa de cap fet empíric. No hi ha cap experiment que ens pugui mostrar que un sense-datum pertany o no a la superfície d'un objecte físic. Aquesta no és una qüestió empírica sinó analítica; d'aquí ha de nàixer la contradicció, no pot haver contradicció respect dels fets, sinó falsedat. La contradicció es donarà en proposicions analítiques, no en aquelles que tracten dels fets. És contradictori dir certes coses respecte dels sense-data, perquè aquests són elements creats des de certs postulats, amb la finalitat de resoldre problemes que des d'algunes pretensions concretes es plantegen. Segons quines siguin aqueixes pretensions, els sense-data hauran de tenir una naturalesa o una altra. Hem dit que si la pretensió era la que l'argument de la il·lusió demandava, la naturalesa d'aquests hauria de ser tal i com l'hem conjuminada. Si les finalitats que han d'acomplir són unes altres, potser ja no serà contradictori que no tinguin aquesta naturalesa. En qualsevol cas la

que tractar-los com a entitats mentals. Però els fenomenalistes, per exemple, no atenen a aqueixes qüestions. No els preocupen els orígens.

introducció dels sense-data i l'especificació de llur naturalesa no és una tasca descriptiva sinó estipulativa. Ara bé, no crec que açò ens permeta d'afirmar que es tracta d'una mera qüestió de llenguatge, d'elecció d'un llenguatge davant un altre (o altres), com Ayer pretén que siga. És quelcom més compromés. Com afirma R.J. Hirst:

"...la adopción de cualquier variante de esta teoría implica la adopción de la mayoría de las siguientes suposiciones: que en la percepción hay insospechados existentes que son los objetos privados de concientización diferentes de los objetos físicos, que toda percepción, aun cuando no se pueda ver u oír claramente implica el conocimiento incorregible de algún existente..."
(91).

Es a dir, malgrat que els sense-data són postulats, la teoria que els introdueix pretén donar raó de certs fenòmens que ocorren en la percepció.

(91) HIRST, R.J. "La diferencia entre percibir por los sentidos y observar" en WARNOCK, G.J.(ed.) **La filosofía de la percepción**, México, F.C.E., 1.974 (Trad. de Silvia Paschero), pàgs. 50-83; pàg. 65. Demane perdó per no oferir la cita en la llengua original, però no he pogut aconseguir l'original anglés. Si endavant es repeteix aquest cas, serà per la mateixa raó.

2.1.2 Són com apareixen?

Podem convindre, llavors, que els sense-data són, almenys existencialment, dependents de la ment, sense que açò ens haja de comprometre amb la idea que siguen mentals; només ens compromet a dir que com a tals data necessiten de l'adonament de l'observador. Ara bé, el fet que Moore incloga entre els sense-data coses com el dolor, podria advocar per l'eliminació de la distinció entre l'acte de la sensació i l'objecte sentit. Quan parla que "aprehensió directa" és en certa manera sinònim de "tenir", sembla que aquesta distinció no siga possible. Alguns autors l'han eliminada efectivament (teories adverbials), altres l'han distingida i altres han sostés la neutralitat respecte d'aquesta distinció. Aquesta és una qüestió complicada. Dividir la sensació de maldecap en acte i objecte sembla ser, de tota manera, una tasca més complicada que distingir la sensació de roig de la taca roja sentida. Mentre és molt difícil pensar en l'existència d'un dolor no sentit, no ho és pensar en una taca roja no sentida. Però, el problema no és que no puguen existir taques roges no sentides, sinó que aqueixes taques roges no poden ser sense-data mentre no siguen sentides; podrien ser existents

similars als sense-data (segons certes teories), però per tal que siguin sense-data necessiten de la relació de la sensació. Per altra banda, la majoria dels teòrics dels sense-data lluiten perquè aquests no es confonguen o es redueixen a la sensació. Broad per exemple, ofereix aquesta prova:

"En apoyo de la opinión de que las sensaciones auténticas pueden analizarse en acto y objeto señalamos que parece existir una clara diferencia entre un mancha encarnada sentida por mí y el fenómeno en su conjunto descrito como "mi sensación de una mancha encarnada" (92).

Però si existencialment els sense-data depenen de l'observador, que siguin entitats privades haurà d'implícitament també que ho siguin qualitativament. Havíem dit que si la teoria dels sense-data, com a entitats enfrontades a les coses materials pel que fa a la percepció directa, era fruit de la problemàtica que l'argument de la il·lusió plantejava, no tenia més remei que manifestar-se no sols per la dependència existencial d'aquests sobre la percepció, sinó també per la seua dependència qualitativa. La dependència existencial evitava la delusió, la dependència qualitativa evita la il·lusió. Els sense-data no poden ser, ells per ells, ni il·lusoris ni delusius, la il·lusió

(92) BROAD, C.D. **El pensamiento científico**, pàg. 192.

i la delusió esdevenen quan es vol correlacionar a aquests amb l'objecte. Els sense-data es postulen per fer front a l'error que permeten les possibles diferències entre l'objecte i la seua aparença i l'aparença d'existència d'un objecte i la seua "real" inexistència. Per tant, és obvi que els sense-data percebuts no poden no existir ni tenir qualitats distintes d'aquelles que aparenten tenir; concebre'ls d'altra manera seria confondre'ls amb les coses materials i reproduir el problema.

És a dir, segons els defensors dels sense-data que resulten de l'argument de la il·lusió, hi ha un sentit de **percebre₂**, gràcies al qual sempre que es **percep₂** alguna cosa **X** que aparenta tenir la propietat **P** (sentit de percebre que no implica ni l'existència de **X**, ni que tinga realment la propietat **P**) el que **percep₁** -directament- és un **Y** que té realment la propietat **P**. O dit amb el llenguatge formal: $\boxed{[(\text{Percep}_2 \text{ X amb la propietat P} \not\rightarrow V_x P_x) \rightarrow (\text{Percep}_1 \text{ Y amb la propietat P} \rightarrow V_y P_y)]}$. Per tant, a més de ser condició suficient i necessària la percepció de **Y** per a la seua existència, també se segueix d'ací que seria absurd pensar que **Y** podria no tenir la propietat **P**. Seria no haver entés res de la naturalesa dels sense-data.

No obstant això, no acaben aquí els problemes. Els sense-data no són les "aparences" del sentit comú;

més bé són la "entificació" d'aqueixes aparences, i és precisament d'aquesta reificació d'on surten els problemes. Vull dir, si és cert que els sense-data, per la seua particular idiosincràsia, no poden aparentar tenir qualitats que en realitat no tenen; no resulta tan obvi que no puguem tenir qualitats que no són notades en el moment de sentir-los (93). En principi, no sembla que es desprengui del que hem dit que aquesta possibilitat supose una contradicció.

El problema es centra, aviat quedarà clar, en triar entre dues opcions: 1) o mantenir que els sense-data poden ser diferents a com aparenten; çò és, que, malgrat que no poden, per definició, aparentar qualitats que realment no tenen, poden tenir qualitats que no advertim; o bé, 2), mantenim que alguns sense-data poden tenir qualitats no determinades.

L'opció 1) té al seu torn dues possibilitats:

a) que un sense-datum tinga aspectes o qualitats no notades en un primer moment, però que es poden revelar mitjançant l'observació, i b) que no són notats en absolut, ni

(93) Tampoc s'ha de confondre el sense-datum com a aparença amb l'aparença o aspecte físic de l'objecte que és aquella que té en compte el sentit comú. Un bastó parcialment submergit en aigua presenta un aspecte d'estar quebrat que és públic i fotografiable. L'aparença concebuda com a sense-datum és l'aparen-

ni poden ser notats mes que en situacions molt especials i en condicions sofisticades d'experimentació. De moment diré, pel que fa a la) que dubte molt que un sense-datum pugui ser sotmés a observació. Crec que ha de resultar prou obvi que si concebim els sense-data tal com he dit; però sembla que no ho és tant, si tenim en compte les observacions dels diferents autors, no sols defensors del sense-datum semi-físic, sinó també del sense-datum neutral. Per tot i això, intentaré sempre que pugui de convèncer al lector que és així, i començaré des d'ara. Si les coses observades ofereixen tota una sèrie de sense-data a mesura que són observades, aquests són fruit de les diferents etapes d'aqueixa observació; no sé com pugen ser ells observats a la vegada. La cosa material roman i és susceptible de fer diferents aspectes o vistes ; aconseguir aquestes vistes és el que vol dir observar. Aquestes vistes, en tant que captades (no les parts físiques vistes de l'objecte) són els sense-data, per tant no es pot dir que aquestes siguin a la vegada observables. És cert que hom pot centrar-se en l'aspecte o la vista que un determinat objecte ofereix des d'un determinat i, sense canviar ni la posició ni la distància ni el focus d'atenció, observar els

ça privada, çò és, no exactament l'aparença que presenta l'objecte, sinó l'aparença que "li presenta" l'objecte a l'observador, és a dir, aqueix aspecte físic tamisat per les condicions personals i intransferibles d'observació. No l'aspecte físic, sinó la captació interioritzada d'aqueix aspecte.

diferents detalls, descobrir-ne de nous. Així, pot descobrir aspectes que abans no havia observat. Però allò que observa, allò que ofereix aspectes nous és l'objecte, els aspectes nous estan en l'objecte, no en les visions de l'objecte, no en els sense-data. Cada cop que mitjançant l'observació de l'objecte descobresc una característica nova, tinc una visió nova de l'objecte, un sense-datum nou (94). L'objecte físic és observable, la visió -particular i momentània- d'aqueix objecte no. Observar suposa tenir -o si es vol, percebre- una sèrie de sense-datum, observar un sense-datum seria percebre un sense-datum del sense-datum, i aquesta sèrie té tot l'aspecte de ser infinita. Dir que un sense-datum és observable és, per tant, un error categorial. Podem dir, imitant a Ryle (95), que sense-datum és a observar el que més és a menjar; menjar implica mossegar, podem menjar pomes o mossegar pomes, però no mengem mossos, perquè mossegar és una manera de menjar. Igualment, no podem observar sense-data, perquè aprehendre sense-data (si aquests són acceptats) és part del que significa observar.

 (94) He d'advertir que estic sient extremadament benèvol amb els teòrics dels sense-data; ja que ells mateixos afirmen observar sense-data

(95) **Cfr. The Concept of Mind**, Harmond Worth, Penguin Books, 1.980 (1ª ed. 1949); pàg. 206. Jo encara no estic tan convençut com ell que els sense-data puguen equiparar-se a les sensacions. Per aquí és per on poden venir gran part de les crítiques a les teories dels sense-data, qualsevulla que siga.

Respecte de 1b), crec que la millor solució consisteix en adoptar la convenció d'afirmar que aquells aspectes que no són notats en absolut no pertanyen al sense-datum. I que si alguna vegada, per un procés d'ensinistrament, arribem a notar-los, simplement el fem és canviar el sense-datum, percebem un sense-datum diferent, més determinat; per tant, un sense-datum no sols numericament diferent, sino també qualitativament distint. Crec que és important, si volem mantenir-los davant la percepció directa de les coses materials, definir els sense-data de tal manera que no vinguen determinats només, o fonamentalment, per l'aspecte fisiològic dels mateixos. En el sense-datum juga un paper molt important el factor subjectiu, psicològic, que ofereix noves variables, modifica, etc., l'aportació fisiològica. I si un element definidor del sense-datum és l'aprehensió directa, o la directa conscientització, haurem de dir que d'allò que no som conscients en el moment de la percepció d'un sense-datum no forma part d'ell. Si, essent totes les coses iguals, excepte pel que fa a la consciència que tenim de les mateixes, notem ara alguna característica que no havíem notat abans, o modifiquem la manera en què percebem un mateix estímul extern, haurem de dir que ara percebem un altre sense-datum diferent, relacionat amb aquell objecte o estímul. Així, si fins i totles passades experiències ens fan modificar la manera en què veiem, per exemple, un plat des d'un angle inclinat

respecte de la seua verticalitat, de tal manera que aquesta experiència corregeix inconscientment la imatge elíptica que el plat hauria d'oferir-hi, no valdrà dir que afegim, rectificuem o descomptem alguna cosa del sense-datum; car, com diu Ayer en *The Foundations of Empirical Knowledge*:

"If one makes it a rule that all sense-data really have the properties that they appear to have, no matter what may be the causes of their appearings as they do, one is not in any way debarred from expressing the fact that the character of one's sense-data may be affected by one's past experience. One may express it by saying that given a set of conditions which includes the effects of past experience, the sense-data that a person senses may be different from those that he would be seeing if the relevant conditions did not include this factor. But I do not infer from this that the properties which would be affected by the alteration in the conditions do not really characterize which they appear to characterize"(96).

Repetim, el sense-datum té, evidentment, un element subjectiu que determina la meua aprehensió, l'aprehensió d'unes característiques de l'objecte extern i no d'altres. Per tant, el sense-datum que esté, resultat de les causes que siguen, ha de tenir totes les característiques que són captades i només les que són captades. Altra manera d'expressar-se -si acceptem aquesta manera de concebre

els sense-data- és absurda. El sense-datum és allò que aprehenc directament, tot el que aprehenc directament i res més que el que aprehenc directament; si quelcom no és captat, d'aquesta manera, no és part del sense-datum, per molt que estimule la meua retina, i fins i tot el meu cervell.

Crec que aquesta és la positura més consistent si s'ha d'acceptar la teoria dels sense-data. Fer altra cosa és tractar-los com a coses materials, i -com diu Ayer (97)- fer inútil el postular-los; o, en paraules de Winston H.F. Barnes:

"The notion of sensum is necessary in that theory to solve the appearance-reality problem consisting in the fact that a penny, though round, may appear elliptical. The solution is "to change the object". What is round is the penny, what is elliptical is the sensum. Having proceeded in this way, it would have been folly to get into a position which a sensum itself might be said to appear to have a quality which in fact it did not have and thus be confronted again with the same problem" (98).

I el mateix valdria dir respecte de l'opinió (de Broad, Russell, Jackson, etc.) que el sense-datum pot tenir qualitats que no aparenta. Per tant, el més convenient és dife-

 (97) Vegeu: FEK, *passim*. i *Philosophical Essays*, London, Macmillan, 1.954; Cap. 4, *passim*.

(98) "The Myth of Sense-Data" en Swartz, R.J. (ed.), *op. cit.*, pàgs. 138-167; pàg. 156.

renciar-los el més possible dels objectes físics. Ara bé, malgrat que aquesta és l'opció menys dolenta, no és lliure de problemes de difícil solució. Analitzarem ara aquests problemes que surten de sostenirla i intentarem convèncer el lector que pot sortir triomfant; almenys més que l'opció dels d.s.d.s.f. Temps hi haurà en la part crítica de replantejar noves estratègies d'atac. Ara assumirem el paper de defensors de l'única teoria dels sense-data que ens sembla consistent amb les seues pretensions.

Començarem per intentar alliberar aquesta teoria del problema suscitat pel famós cas anomenat "**the case of the speckled hen**" (el cas de la gallina clapada) (99). Presentarem la nostra pròpia versió del mateix:

Davant dels nostres ulls apareix la figura 2.



figura 2

(99) Vegeu: CHISHOLM, R.M., "The Problem of The Speckled"
Mind, Vol. 51, pàgs. 368-373; PRICE, H.H., resenya de

Podem dir que, ja que cau íntegrament dintre del nostre camp visual, tenim d'ella un únic sense-datum. Mirem la figura durant un moment. Quantes ratlles hem vist? Quantes ratlles hi havien en el nostre sense-datum? Si hem mirat sols, sense comptar-les, haurem de contestar que no ho sabem. Prova açò que els nostres sense-data respectius tenen qualitats que no hem notat? Exemples similars ens els ofereixen els fisiòlegs i psicòlegs: el límit del nostre camp visual no té color, les post-imatges canvien contínuament de color; quan mire una llum durant un temps i després mire la paret, hi veig una post-imatge projectada, sé sempre de quin color és? Se sempre en quin moment exacte deixe de percebre un so que s'exingeix poc a poc? Ja hem vist que l'opinió general dels d.s.d.n. és que el sense-datum té totes les qualitats que aparenta tenir i només les qualitats que aparenta tenir. Els d.s.d.s.f., en canvi, sostenien que poden tenir-ne altres que no són notades. La primera positura és la que Armstrong anomena ortodoxa, positura que és antiga i que en certa manera es correspon amb l'anomenada "principi de Hume, que en les seues pròpies paraules consisteix en:

"...since all actions and sensations of the mind are known to us by consciousness, they

"FEK", Mind, Vol. 50, pàgs. 280-293.

must necessarily appear in every particular way they are, and be what they appear" (100).

'Què comporta, doncs, mantenir aquest principi?', seria, en definitiva la pregunta. Per això cal que seguim considerant la figura 2. És cert que aquesta figura té un nombre de ratlles, cinc. Però val el mateix per al sense-datum fruit d'una observació destenta? Diguem que les coses no poden ser ratllades si no tenen un nombre de ratlles concret. Podríem dir, llavors, del sense-datum que és ratllat, però que no té cap nombre determinat de ratlles? Crec que sí, i crec que no és contradictori mantenir-ho. Pensem que el sense-datum no és una cosa física, permanent i pública a la que puguem accedir més d'una vegada. El sense-datum no és la figura material nº 2, és l'a parencia d'aqueixa figura per a un observador determinat i en un moment determinat, situat en una determinada posició d'observació. Si en el moment de l'aprehensió d'aqueixa aparença, no he sigut capaç de captar el nombre de ratlles de la figura, el meu sense-datum no té un nombre determinat de ratlles. Podem tornar a la figura i comptar-les, però no podem tornar al sense-datum; simplement, l'ex

 (100) HUME, D., **Treatise of Human Nature**, I,IV, sec. 2. També Berkeley sosté aquest principi; vegeu, per exemple, **A Treatise Concerning the Principles of Human Knowledge**, Introduction, sec. 22

pressió "tornar a mirar un sense-datum" no té sentit. Cada cop que mire la figura aprehendré un sense-datum -almenys numèricament- diferent. El nou sense-datum obtés en tornar a mirar la figura podrà tenir un nombre concret de ratlles, però ja no són les ratlles de l'anterior. Serà un sense-datum de cinc ratlles, però no és fruit de posar atenció al primer, sinó a la figura. El sense-datum no és allò de fora, ni sols l'efecte d'això, és quelcom més -o quelcom menys- i no importa quines siguin les causes, les causes que fan que a mi em parega d'una determinada manera, com ja hem dit. El que interessa és que això que em pareix és el que és el sense-datum, justament això. Per tant, i en conclusió, malgrat que l'aparença -el sense-datum- és de quelcom amb un nombre concret de ratlles, l'aparença mateixa -el sense-datum- pot no tenir un nombre determinat. I si havíem dit que era contra això que argumentaven els d.s.d.s.f., haurem de dir ara que alguns d.s.d.n., com ara Price, també ho han fet; i és així com se'ls pot acusar a la manera que Hirst ho fa amb Price. Acusació que ara reproduïm i que, defensant la postura que nosaltres defensem, podem evitar:

".. el propio Price acertadamente afirma que cuando prestamos atención a un objeto y como resultado lo vemos como una determinada forma de verde en lugar de verde o coloreado en general, el cambio no radica en el color mismo sino en nuestra modalidad de aprehensión del objeto; pero si el dato sensorial es todo el tiempo de un verde pavo real, ¿cómo puede nues

tra primera captació desatenta del mismo descrita como "saber" o siquiera como "captación sensorial" aun si la percepción sensorial existe en forma de plena perfección o si no existe en absoluto" (101).

Tant aquesta crítica com allò que la motiva són fruit de concebre els sense-data com a coses materials; una vegada aquesta equiparació és denunciada, la crítica ja no té sentit. Efectivament, Price no és encertat en afirmar que l'objecte no canvia, perquè si es refereix a l'objecte d'aprehensió directa, un canvi en la manera de percebre l'objecte físic implica un canvi en l'objecte d'aprehensió immediata, en el sense-datum. Es pot prestar atenció a un objecte físic, però no a un sense-datum. L'observar un objecte de manera desatenta implica aprehendre un sense-datum menys determinat que el que s'aprehe quan l'observació és més detesa; però en un i altre cas el sense-datum és perfectament "conegu". L'objecte que no canvia és l'extern, el físic, però no l'objecte de percepció immediata que és diferent en cada cas. És l'objecte físic el que és tota l'estona d'un verd determinat, però d'aqueix objecte es poden obtenir sense-data tant de verd en general com d'un verd determinat. Així, insistesc, la nostra captació desatenta pot constituir "saber", perquè la captació és desatenta respecte de la cosa material, però no

(101) HIRST, R.J., "La diferencia entre percibir por los sentidos y observar", pàg. 60.

respecte del sense-datum. De la captació -o millor, la per_ucepció- desatenta d'un objecte resulta un sense-datum que és tan conegut i tant vàlid en sí mateix com qualsevol altre; serà menys perfecte, en tant que relacionat amb l'objecte, que un sense-datum fruit d'una observació atenta, però en sí mateix és tant perfecte com l'altre i igualment conegut.

Així, quan Hirst deia: "...o bien el cambio de atención es inadmisiblemente explicado como un cambio del objeto y no del modo de aprehensión, o de lo contrario, la percepción sensorial no es infalible y su razón de ser ha desaparecido (Ibid.); haurem de respondre que els diferents modes de percepció de l'objecte extern no impliquen, efectivament, un canvi, en l'objecte, però el percebre un objecte físic d'una manera o d'una altra implica un canvi en l'objecte de la percepció immediata, i això no ha de ser inadmissible sempre i quan no es tracten els sense-data com a objectes físics.

En resum, segons la nostra estipulació, un sense-datum pot ser acolorit sense ser d'un determinat matis de color, més o menys rodó sense ser-ho d'una manera definida, etc., etc., etc. Poden ser indeterminats. I malgrat que la qualitat que posseixen indeterminada seria determinable pel que fa a les coses materials, és indeterminable

en el sense-datum mateix, perquè per determinar-la necessi-
te reconduir la meua atenció a l'objecte físic i en conse-
qüència obtenir un altre sense-datum qualitativament i nu-
mèria diferent.

Un altre cas que es presenta com a contraexemple de la nostra posició és el d'aquell qui, a conseqüència d'haver rebut un colp, "veu estrelles". Aquest mateix cas ens servirà a nosaltres, en canvi, per seguir clarificant aquesta qüestió. Quan hom "veu estrelles" d'aquesta manera, no sap, la majoria de les vegades, quantes estrelles "veu". En aquest cas haurà de dir que veu un sense-datum amb un nombre indeterminat d'estrelles, o un nombre indeterminat de sense-data en forma d'estrella. Si després és capaç de comptar-les és perquè percep un sense-datum diferent amb un nombre d'estrelles definit. Si una experiència d'aquest tipus passa de ser indeterminada a tenir un nombre d'estrelles definit, no haurem de dir que ha hagut un canvi en el sense-datum, sinó que de la indeterminació primera a la determinació darrera ha hagut una sèrie de (almenys dos) sense-data diferents, cada un més definit que l'anterior. O com diu Ayer respecte de la visió d'un tigre (que és l'exemple que Price posa en l'article citat):

"...we may suppose that the first term of the series is striated in a way that does not involve there being any definite number of stripes, that the last term is not striated in

this way, but does contain a definite number of stripes, and that the intermediate terms include in their composition a part which is striated in the manner of the first term, and a part which contains a definite number of stripes, this number being in each case one greater than the definite number of stripes which existed in the immediate temporal predecessor of the sense-field in question" (102).

Un altre problema amb el que ens trobem si defensem aquesta positura respecte dels sense-data és aquell que podríem anomenar "de la transitivitat de la semblança". Aquest s'inspira en una argumentació de Hume (103) i és modernament utilitzat per Russell (104). Nosaltres el podem considerar de la següent manera. Imaginem tres trossos de paper d'un mateix color i amb una graduació en les seues tonalitats tal que davant de dos d'aquests trossos, A i B, no som capaços de notar cap diferència; com tampoc som capaços de notar-la davant de B i C. En canvi, percebem diferència de tonalitat entre A i C. Quan veiem només A i B, o B i C, estem disposats a afirmar que són exactament iguals, car estarem disposats a creure-ho així abans de contrastar A i C. De fet, els sense-data resultants de A i de B són qualitativament idèntics (respecte de la qua-

 (102) **Philosophical Essays**, pàg. 95.

(103) **Cfr. Treatise of Human Nature**, I, sec. I, 6.

(104) **Our Knowledge of the External World**, London, George Allen & Unwin, 1.914; pàgs. 141-142

litat rellevant "tonalitat de color", s'entén) ja que són el que aparenten i res més que el que aparenten, com tan-tes vegades hem repetit. La mateixa cosa val per als sen-data de B i C. I per tant podríem dir que As-d (el sen-datum pertanyent o realcionat amb A) \equiv_p Bs-d, i Bs-d \equiv_p Cs-d (recorde's que " \equiv_p " representava l'equivalència perceptiva). Però que, en canvi, As-d $\not\equiv_p$ Cs-d.

Evidentment açò sembla contradictori. La relació de semblança és una relació transitiva (i en aquest cas es quasi bé una relació d'igualtat). Tan estranys són els sen-data que ni tan sols respeten aquesta relació; i, per tant, si no són contradiccions ambulants -com diu algun autor- son frontereres amb aquesta? Aquesta possible contradicció es desvaneix quan concebem clarament l'exacta naturalesa dels sen-data. Els trossos de paper A i B sols semblen ser idèntics en el to de color, però en realitat són de tonalitats lleugerament diferents. Ara bé, els sen-data respectius són només aqueixa aparença, que és idèntica -qualitativament- en cada cas. Mentre puc adver-tir que els papers no eren exactament idèntics comparant A amb B, aquest amb C i després A amb C; no tinc cap pos-sibilitat -i parle de possibilitat lògica- de descobrir algun element nou en aquestes aparençes, perquè un element nou implica una aparença nova (i.e. un nou sen-datum). Si no note cap diferència en l'aparença de B respecte de

la de A o la de C és perquè no n'hi ha cap, ja que l'únic mitjà que tenen les aparences de ser diferents a com u les veu és precisament que aquest note aqueixa diferència, és a dir que veja la diferència. No té sentit parlar de diferència no notada entre dues aparences; pot existir diferència entre les coses físiques a les quals aquestes aparences pertanyen, però no entre les aparences que aqueixes dues coses diferents ofereixen. Com diu Armstrong:

"If I fail to notice some feature of a physical object, then it is at least logically possible that somebody else should notice this feature. But if I fail to notice some feature of my sense-impressions [aquest és en Armstrong el terme equivalent a sense-data], then there is not even the logical possibility of somebody else noticing that feature. The only possible way of getting knowledge of my sense-impressions is for me to notice something about them. [...] So unnoticed features of our sense-impressions will be unnoticed aspects of our experience, and I am inclined to say that this involves a contradiction" (105).

Per tant, és perfectament possible que A tinga exactament la mateixa aparença pel que fa a tonalitat de color (en un moment donat) que B i que B la tinga respecte de C i que en canvi A i C tinguen una aparença diferent.

Però encara una altra dificultat pot ser apunta

da respecte dels sense-data. Poden existir percepcions, i per tant sense-data, inconscients? Pot ocórrer -i de fet pense que a tots ens ha succeït- que en un determinat moment no ens adonem d'una determinada cosa, però que després recordem haver-la vista i a on. De vegades ens passen coses com la que es relata en el exemple que reproduesc a continuació -i que crec que és original d'Armstrong: en passar per un carrer en el cotxe no ens hem fixat en el cartell publicitari que hi és col·locat en la voravia de la dreta. En arribar al cap del carrer, un amic ens pregunta de quin color era aquest cartell o que anunciava i, per a la nostra sorpresa, som capaços de contestar-li, quan ni tan sols creïem haverlos vist. Aquesta qüestió és una mica més complicada. De totes maneres, pense que en l'exemple el que ocorre és que la percepció és conscient, però que aquesta consciència és momentània i que de seguida és sepultada per l'atenció a noves coses i esdeveniments, però que queda disponible durant una estona almenys en el preconscient.

Però després de donar aquesta explicació m'arrepentesc, jo no sóc psicòleg, ni tinc els coneixements de psicologia suficients com per aventurar-me en hipòtesis sobre aquesta experiència. La nostra missió no ha de ser explicadora de fets, sinó analitzadora de conceptes. (De tota manera, en el capítol 4 tornarem a discutir .

aquest problema). Però tenim un altre cas d'aquests tipus de percepcions que tal vegada ens permeta corregir aquest lapsus. Sovint ens ha passat també a tots estar buscant una cosa durant una bona estona quan l'hem tinguda sempre davant del nas; per exemple unes ulleres de sol que portavem posades (106). Aquí el que pot passar és que no es tinga en absolut consciència de l'estímul, en el qual cas no hi ha sense-datum pròpiament. Pot ocórrer també que no s'identifiqui el sense-datum amb l'objecte amb el qual està relacionat; és a dir, que no se siga conscient d'aquesta relació, que no ens adonem d'aquesta relació. En el primer cas no hi ha percepció. Ja hem vist que el sense-datum no consisteix en el sol aspecte fisiològic. Si aquest està present però no hi ha concientització, no hi ha sense-datum. (Açò val també per a les imatges subliminals, encara que siguin elements causals en la nostra conducta, no constitueixen percepcions o sense-data, car tal com els he definit, necessiten per ser tals, de l'element consciència). En el segon cas hi ha percepció d'un sense-datum, però no hi ha percepció indirecta d'un objecte físic.

Aquestes són, doncs, les característiques que han de tenir els sense-datum si volem que tinga sentit

(106) Aquest tipus d'exemple és plantejat per Broad en **The Man and its Place in Nature**, London, K. Paul, Trench, Trubner & Co., 1925; pags. 410 i ss.

postular-los com a entitas més bàsiques que les coses materials en la percepció. He de dir per tant que en allò fonamental estic d'acord amb la caracterització dels sense-data d'Ayer. No obstant, he de fer una denuncia d'un aspecte del seu tractamen que em sembla desafortunat i que en l'exposició que precedeix ja he hagut de combatre. Sé que el que vaig a dir és repetitiu, però no puc renunciar a dir-ho, aquest cop respecte d'Ayer, perquè aquest autor em semblava el més consistent i açò és un punt negre en la seua teoria.

Pense que Ayer no ha estat, respecte d'aquest, excessivament atent i que ací ha mantés una opinió contradictòria amb la seua opció general. Em referesc a un afirmació que fa en comentar l'opinió de Price que els sense-data poden tenir característiques no notades. Comenta Ayer:

"Neither does Price, so far as I can see, pu forward any argument to support his view that 'the process by which an entity passes from having "many" parts to having exactly twenty three' i 'certainly not a process of change'. I suspect that the reason he would give is that the process would have to be regarded as being due to an effort of attention on the part of the observer, and that such an effort of attention cannot in itself alter the real character of what is observed. But even if this were true of the observation on physical entities, it again would not follow that it was true of the observation of sense-data. It is indeed common ground that

the cahracter of a sense-field may be deter-
 mined by psychological, as well as physiolo-
 gical, factors; and I do not see why atten-
 tion should not in some cases be reckoned
 among them" (107)

Em referesc al paràgraf subratllat. Encara que Ayer acaba per afirmar que podem optar per l'afirmació que podem presentar el procés com a un **"successive replacement of one sense-field by another"** (108), ha acceptat la possibilitat que les mateixos sense-data puguin ser objecte d'atenció. Admetre aquesta possibilitat és, una altra vegada, caure en la trampa de tractar a aquestes entitas com a coses materials (que tantes vegades havia retret Ayer a altres autors), i, en definitiva, adscriure'ls una perdurabilitat que permetria veure'ls diverses vegades, amb la possibilitat lògica que presentaren aspectes anteriorment no descoberts; que és allò que ell explícitament nega. Si ho nega, ha de negar necessàriament que puguin der objecte d'observació, car aquest concepte és susceptible de diversos graus d'atenció i d'aquí que es desprenguen aquestes conseqüències. Es clar que, com no fa massa línies hem dit, per tal que existesca un sense-datum cal el factor de l'atenció, però aquesta atenció es presta a l'objecte, no al sense-datum que és

 (107) **Philosophical Essays**, pàg. 96. Subratllat meu.

(108) **Ibid.**

fruit i manifestació d'aqueixa atenció prestada a l'objecte. No es tracta, com sembla que ho entén Ayer, de triar entre dir que l'atenció determina el sense-datum o dir que genera sense-data diferents, no podem triar, perquè l'única opció coherent amb tot el sistema és la segona. Com crec que ja hem dit moltes vegades, encara que l'observació d'una cosa material no canvia el caràcter de la cosa, canvia els sense-data que s'obtenen, no perquè aquests es determinen més, com es determina la nostra percepció de la cosa, sinó perquè el primer sense datum i el segon no són sols qualitativament diferents, sinó també numèricament. No es pot prestar atenció a un sense-datum; en prestar atenció a una cosa s'aprehen un sense-datum diferent (109), però ell mateix no és susceptible de ser observat més atentament. Si tal cosa fora possible hauríem de distingir també en ells entre el "ser" i l'"aparença"; per tant, necessitaríem una altra entitat, un sense-datum del sense-datum que consistirà en la mera aparença del primer i així successivament fins l'infinit (110)

(109) Si es vol mantenir la teoria dels sense-data.

(110) Ayer argumenta en contra d'aquesta acusació en **TPK**, pàgs. 106 i ss.; però al meu entendre no és convincent i es pot seguir aplicant-li la crítica.

2.1.3 "Esse est percipi"?

Hem d'afirmar, llavors, que el **esse** dels sense data és llur **percipi**; no sols existencialment, sinó també qualitativament. Però encara algunes preguntes resten per contestar: 1) Quina és la durada d'un sense-datum i en quin moment és substituït per un altre? 2) Són bidimensionals o tridimensionals?

Pel que fa a 1) he de dir, d'acord amb Ayer, que aquesta és una qüestió en la que **"the difficulty is to find a rule that would be generally applicable"** (111). És a dir, que és una qüestió que s'ha de decidir més bé en cada cas particular, en cada experiència concreta, però que és difícil de decidir amb una norma general, segurament perquè no pot haver-hi tal norma.

Ara estic mirant per la finestra del meu despatx. Veig l'edifici d'enfront, els seus balcons amb tests de geranis que mou el vent, una escala de tisora es recolza sobre la paret d'un balcó. Quants sense-data

(111) **TPK**, pàg. 110.

veig? Tot el meu camp visual constitueix un sol sense-datum o és constituït per varis? Possiblement açò dependrà de l'extensió del meu focus d'atenció, dels objectes que siga capaç de discriminar en una mateixa vistada. Cada cop que el vent mou un dels geranis crea un nou sense-datum? Segurament haurem respondre que sí. De totes maneres, aquestes respostes hauran de romandre sempre en una gran indeterminació. Indeterminació que farà dels sense-data entitats ben misterioses. Quants sense-data tenim del fum que des d'un cigarret s'eleva cap al sostre? En general, tots els autors han mantés que són entitats efímeres, que duren un lapse breu de temps (112). Tant breu, haurem de dir nosaltres, que en general a penes si duren el temps de ser captades.

Com a resposta a 2), les opcions estan ben repartides i no és ocasió d'oferir una llista d'autors que han defensat l'una i l'altra. Només he de dir que l'opció de sostenir que són tridimensionals és la que normalment ha oferit més problemes, entant que, com sosté Cornman, "the most puzzling problem that [aquesta] question [...] generates is not one to decide the correct number of dimensions, but rather how to make sense of nonphysi-

 (112) Vegeu: RUSSELL, B., **Mysticism and Logic**, Cap. VIII
 " **The Philosophy of Atomism**, London,
 Wn. Collins Sons & Co, 1972 (1ª ed. 1918); pàg.
 134.

cal spatial dimensions" (113). I parlar de sense-data de tres dimensions s'ha prestat més sovint a tractar-los com si foren coses materials. A aquest respecte és molt interessant l'article de A. Olding "Frank Jackson and the Spatial Distribution of Sense-Data" (114). Encara que en aquest es parla únicament de Jackson, les crítiques que es fan a aquesta posició són extrapolables a tots aquells autors que defensen una positura similar. Jackson defensa la tridimensionalitat dels sense-data davant de les dues dimensions en els termes següents:

"A round plate held at a reasonably steep angle does not look the same as one held at right-angles to the line of vision. But one held at right-angles manifestly looks round. Therefore, the plate at an angle cannot be said to look round simpliciter. But it is also true that the plate held at an angle does not look the same as an elliptical plate held at right-angles to the line of vision. The latter, however, manifestly does look elliptical. Therefore the round plate at an angle cannot be said to look elliptical simpliciter. The dilemma facing the two-dimensional theorist is now clear: Is the sense-datum belonging to the round plate at an angle, round or elliptical? If he opts for it being round, he fails to adequately reflect in his theory the difference between seeing the round plate straight on and seeing it at an angle; if he opts for it being elliptical, he fails to reflect the

PRICE, H.H., *Hume's Theory of External World*, Oxford, The Clarendon Press, 1.948, pàg. 92.

(113) *Perception, Common Sense and Science*, pàg. 86.

(114) *Analysis*, Vol. 40 (1980), pàgs. 158-162.

difference between seeing the round plate at any angle and seeing an elliptical straight on" (115).

Mentre que l'opció de Jackson és afirmar que el sense-datum del plat en un angle és rodó i en un angle; el defensor del sense-datum bidimensional manté que és el.líptic, i que en ell mateix en res es diferencia -pel que fa a la forma- del d'un plat el.líptic; els elements diferenciadors entre un sense-datum pertanyent a un plat rodó vist des d'un angle i el sense-datum pertanyent a un plat el.líptic vist des de la perpendicular han de ser inferits, conscientment o inconscient, a partir de la relació d'aquest sense-datum amb altres, o per les diferents tonalitats de color que presenten. Però el sense-datum ha de ser sempre el que aparenta, i distingir entre sense-data rodons **simpliciter** i rodons **no-simpliciter** és reintroduir la distinció ser/aparença en els sense-data.

Per altra banda, tampoc la teoria bidimensional no em convenç. No crec que la visió estereoscòpica tridimensional siga fruit d'una inferència, almenys en els adults. Tal vegada d'acceptar que **"It is a plain phenomenological fact that visual fields have the property**

(115) JACKSON, F., **Perception: A Representative Theory**, pàg. 103.

depth", com sosté Price en **Perception** (pàg. 7); però ens haurem de cuidar de fer el pas següent, el de Jackson, i concebre aquesta profunditat en l'espai físic, situant els sense-data en companyia dels objectes físics.

2.2 Fenomenalismes

Una vegada més, convindrà que anem a poc a poc. En aquest moment coneixem ja, amb algun detall, què són els sense-data. I un cop aquesta qüestió ha estat tractada, una altra se'ns presenta de manera natural, consecutiva. Si allò que percebem o experimentem de manera directa són els sense-data i no les coses materials, si el coneixement de les darreres s'obté per la percepció sols de manera indirecta amb l'ajut o la mediació dels sense-data, és obvi que el nostre interès es centre ara en la resolució d'una pregunta clau i determinant: com es relacionen els sense-data amb les coses materials? I, com en el cas de la concepció de la naturalesa dels sense-data, la resposta a aquesta problemàtica és també múltiple, amb una diversitat de matisos inexhaurible. Intentar de conjuntar totes aquestes diverses possibilitats no és una tasca senzilla ni susceptible de equanimitat. Per altra banda, però, intentar d'examinar, reproduir, o analitzar críticament cadascuna d'elles és encara una missió més descompensada, perquè no ho permet ni l'extensió ni els propòsits del treball present.

Per tant, em sent obligat a escollir, a simpli-
ficar, i no sé si amb tota la justícia que cadascun dels
diferents corrents o teories reclamaria per a si. A fi
que almenys les possibles injustícies no siguin imputa-
des a l'arbitrarietat dels meus interessos, tractaré
dels dos grans corrents que clàssicament són estudiats.
Tractaré dels dos grans noms, de les dues grans etique-
tes sota les que s'inclouen enfocaments diversos alhora
que comparteixen una bona part de les seues inicials pre-
tensions i característiques: el(s) Fenomenalisme(s) i
la Teoria Causal de la percepció sensorial.

Començarem pel primer d'aquests corrents, pel
fenomenalisme. Haurem d'advertir un altre cop, però, que
són diversos els enfocaments que reben aquest nom. Per
tal de no fer massa llarg el que no ho ha de ser si es
respecta l'estructura d'aquest paper, distingirem única-
ment dues maneres de fenomenalisme -i per a això segui-
ré la classificació de Dicker (116): Fenomenalisme Onto-
lògic i Fenomenalisme Analític. Tot advertint que com
tota classificació no és ni exhaustiva ni absolutament
dicotòmica. És simplement una manera d'acudir disciplina-
dament a l'estudi d'aquesta temàtica. Fins i tot hi hau-
rà qui pensarà que aquesta distinció és irreal i que el

(116) DICKER, G. *Perceptual Knowledge*, Cap. 6.

segon títol no respon sinó a un intent d'ocultar-se de la vergonya que en algun moment pogueren sentir aquells qui defensaven la primera versió. Pense no obstant, que la millor manera d'averiguar si cal o no cal aquesta doble rotulació és intentar-la (117).

Fenomenalisme Ontològic

Per fenomenalisme ontològic entendrem, en general i fent totes les salvetets necessàries, aquella positura filosòfica que manté que els objectes físics no són més que famílies o conjunts de sense-data (actuals i possibles o solament actuals segons els diferents autors; per exemple J. Stuart Mill seria defensor de la primera opció, mentre que Berkeley ho seria de la segona). I per

(117) Austin per exemple pensa que:

"...it is not just that Ayer [que seria un representant del fenomenalisme analític] sometimes speaks as if only sense-data in fact existed, and as if 'material things' were really just jig-saw constructions of sense-data. It is clear that he is actually taking this to be true. For he holds without question that empirical 'evidence' is supplied only by the occurrence of sense-data, and that it is for this reason that 'any proposition that refers to a material thing must somehow be expressible in terms of sense-data, if it is to be empirically significant'. [...] That is, the official question, how the se two supposed 'languages' may be related to one another, is never regarded as genuine

tant, que tot allò que es pot dir en termes d'objecte físic, s'ha de poder dir igualment en termes de sense-data.

Tothom sap que aquesta positura, que tenia la pretensió de salvar el nostre coneixement del món físic dels atacs de l'escèptic, car si no era vàlida, en paraules de C.I. Lewis, "...then there is nothing left for us but skepticism" (118), ha sigut acusada de conduir, precisament, a aqueix escepticisme que volia evitar. Les crítiques al fenomenalisme són extremadament nombroses, encara que no totes encertades. A fi de no perdre'ns en aqueix mar d'arguments i contrarduments, ens haurem de fixar algun criteri que serveixi de fil conductor per a la crítica. El que jo trie és el de mostrar que amb aquesta posició es perd definitivament el món físic. Açò és, si el fenomenalisme és correcte, l'objecte físic és inca-

lly open; the material-object language must somehow be 'reducible' to the sense-datum language" (Sense and Sensibilia, pàg. 107).

He de dir que malgrat que estic, en principi, d'acord amb Austin en aquest punt, pense, no obstant, que s'ha de fer la distinció per tal que certs matisos queden al descobert.

Es clar que moltes altres divisions són possibles des de criteris diferents.

(118) LEWIS, C.I., "Professor Chisholm and Empiricism" en Swartz (ed.), *op. cit.*, pàgs. 355-363; pàg. 357.

paç de mantenir les seues propietats essencials, per tant el fenomenalisme és incorrecte. O, d'altra manera, si, com havíem dit en les pàgines 29-30, les característiques de l'objecte físic són, en resum, l'unitat espacial i temporal i la múltiple accessibilitat el fenomenalisme no pot donar raó de cap de les dues. Anem a veure-ho.

UNITAT ESPACIAL I TEMPORAL

És una característica dels objectes físics que existesquen tal i com són amb independència del fet que siguin percebuts o no. Pot en fenomenalista donar compte d'açò?

Sovint s'ha plantejat que el fenomenalisme converteix els objectes físics en **"an intermittent series with the gaps filled by hypothetical "non-actualised" entities, i.e., in the sense-datum sense, by nothing at all"** (119). ¿Com és possible que entitats que sols existeixen quan són percebudes construesquen unes altres que existeixen sempre? Sembla que no tenim més remei que acudir als **sensibilia**. Podríem dir amb Russell que:

"The 'thing' being defined as the class of

(119) BERLIN, I., "Empirical propositions and Hypothetical Statements", també en Swartz (ed.), pàgs. 364-393; pàg. 375.

its appearances , if k is the class of perspectives in which a certain thing θ appears, then θ is member of the multiplicative class of k, k being a class of mutually exclusive classes of 'sensibilia'" (120).

Els **sensibilia** són, com ja hem vist, sense-dada no sentits, no experimentats sensorialment, i en la meua opinió això és una contradicció en els termes. Fer dels **sensibilia** objectes que "tenen la mateixa condició metafísica i física que els sense-dada però que no han de ser necessàriament percebuts", em sembla fer del **sensibile** certa espècie de cosa material disfressada. Perquè convertir-la en açò darrer és l'única manera de fer que una entitat que en principi té la seua raó de ser en i per la percepció pugua existir amb independència de la percepció actual; d'altra manera no comprenc com puguen existir aparences sense que siguen aparences per a ningú. L'única manera, doncs, de fer sentit dels **sensibilia** és que siguen la possibilitat d'ésser experiències per a algú; i aleshores certa classe de coses materials. Però encara que admitírem la seua existència, no tindríem cap manera de coneixer'ls com a existents impercebuts. Per tnat, no podem recórrer als **sensibilia** per donar continuïtat als objectes físics. Ens caldrà, com a Berkeley, acudir a un deu que tot ho veu?

 (120) RUSSELL, B. **Mysticism and Logic**, pàg. 119.

Podem , més bé acudir a sense-data possibles o permanentment possibles, seguint les indicacions de Mill, per a qui **"Matter, then, may be defined, a Permanent Possibility of Sensation"** (121). Açò és:

"The conception I form of the world existing at any moment comprises, along with the sensations I am feeling, a countless variety of possibilities of sensation: Namely, the whole of these which past observation tells me that I could, under supposable circumstances, experience at this moment, together with an indefinite and illimitable multitude of other which though I do not know that I could, yet it is possible that I might experience in circumstances not know to me" (122).

No es tracta, doncs, que hi hagen sensacions o sense-data possibles, com una espècie de 'existents hipotètics'. El que es diu és que si tals itals circumstàncies es donaren, tals i tals sense-data serien percebuts. El que es fa és convertir proposicions categòriques del tipus "Calcuta existeix" en proposicions hipotètiques del tipus: **"If I were suddenly transported to the banks of the Hoogly, I would still have the sensations which, if now present, would lead to affirm that**

 (121) MILL, J.S., **An Examination of Sir William Hamilton's Philosophy**, Boston, William V. Spencer, 1865; Vol. I, pàg. 238.

(122) MILL, J.S., **op. cit.**, pàg. 193.

Calcuta exists here and now" (123). Però no s'estableixen dos tipus d'existents: un actual (real) i altre hipotètic. Només hi ha sense-data actuals, però altres es poden obtenir, en certes circumstàncies. Els temes com 'sensibilia' o 'sense-data possible' es presten, doncs, a confusió; tal vegada siga més convenient parlar de 'sense-data obtenibles', en el sentit que aquests indiquen únicament que en certes circumstàncies tals sense-data apareixerien; cosa amb la qual ens garantim alhora l'existència de les coses que no són actualment percebudes per ningú (però que existeix la possibilitat lògica que siguin percebudes per algú en alguna ocasió) i l'existència dels sense-data sols quan són percebuts. El terme 'sense-datum obtenible' fou introduït per Price, precisament per combatre les rareses metafísiques que es derivaven de termes com 'sensibilia', i crec molt convenient, per rematar la qüestió i veure l'abast exacte d'aquesta remodelació, reproduir el paràgraf on Price explica què entén per 'sense-datum obtenible'.

**"...although actual sense-data are of course
existent particulars, obtainable sense-data**

(123) Mill, J.S., *op. cit.*, pàg. 246. Una explicació similar és oferida per Berkeley en **The Principles of Human Knowledge**, Principle 3, per primera vegada: "The table I write on I say exists, that is, I see and feel it; and if I were out of my study I should say it existed -meaning thereby that if I was in my study I might perceive it".

do not exist at all. Indeed 'obtainable sense-data' is not really possible subject of predicates. 'That an obtainable sense-data is round and red' is not really a statement at all (though it looks like one) and is neither true nor false. What we really mean when we utter these words is that round and red sense-datum is obtainable; and this is a statement, and is often true"(124).

Però per evitar un problema metafísic que es derivava de l'existència de 'sensibilia', ¿no hem caigut en un altre més gran com és el que salvem l'existència de la cosa impercebuda mitjançant l'artifici de dir que està construïda amb coses inexistents, com són els sense-dataobtenibles? Com quelcom existent pot ésser un conjunt d'inexistents i res més que un conjunt d'inexistents?

Acceptem, no obstant, l'anterior precisió de Price. Tenim, doncs, que proposicions com ara, 1), "Hi ha un pa al forn" equivalen a proposicions del tipus de, 2), "Si un observador (normal) estigués all'i en certes condicions (normals d'observació) experimentaria una sèrie de sense-data del tipus corresponent a un pa". S'ha fet correspondre una proposició categòrica a un conjunt de proposicions hipotètiques del tipus de 2); en les quals s'especifiquen en l'antecedent les condicions en les quals un observador obtindria els sense-data que s'especifiquen

 (124) PRICE, H.H., *Perception*, pàg. 284.

en el conseqüent. Aleshores tindriem que:

Si p = "Si un observador (normal) ..."

i q = "obtindria una sèrie de sense-data..."

Quan p siga falsa (perquè no hi ha cap observador), " $p \rightarrow q$ " és automàticament vertadera (125) , però que no implica en cap manera la veritat de 1). Per altra banda, la veritat de les proposicions del tipus de 2) no depèn de l'existència de cap sense-datum, perquè si no hi ha tal observador no pot haver-hi cap sense-datum, i en canvi, "Si hi hagués un observador..." segueix éssent vertadera. L'escàndol surt del fet que:

"Categorical propositions about material objects are replaced by unfulfilled 'counterfactual' hypothetical propositions about observers" (126).

Escàndol que te la seua justificació en tant que açò condueix, segons una crítica adoptada (acceptant-la o rebutjant-la) per tots els autors que tracten del fenomenalisme, al problema que:

(125) Ayer, per tal d'evitar aquesta conseqüència, diu que aquestes proposicions hipotètiques no s'han d'entendre com a implicacions materials, sinó com a condicionals subjuntius.

(126) BERLIN, I., art. cit., pàg. 373.

"...no direct translation from categorical into hypotheticals is as general rule, and as as our language is today ordinarily used, a correct analysis of, or a substitute for them. And this seems to me to destroy one of the indispensable foundations of phenomenism" (127).

Hi ha una manera per tal que el fenomenalista escape de part d'aquesta acusació, manera que és deguda a Quinton. Diu Quinton que el fenomenalista pot argumentar que les proposicions hipotètiques tenen una base categòrica. Aquesta l'ofereixen les correlacions observades entre els sense-data actuals. "**Unless there are some actual impressions no hypothetical can be asserted as true**" (128). Però, aleshores, què ocorre amb totes les coses impercebudes? Com entenem què són aquestes? Pensem que estem parlant d'un fenomenalisme ontològic, és a dir, un fenomenalisme que vol explicar no sols "què és percebre un objecte", sinó "què és ser un objecte"; i açò ens porta irremeiablement a alguna d'aquestes dues conseqüències insostenibles: 1) Si l'objecte físic no és res més que un conjunt de sense-data actuals i possibles o obtenibles, arribem a la conclusió primera, çò és, que els existents físics estan constituïts en la seua major part per inexistents (sense-data obtenibles), que les coses perdurables són constituïdes per entitats efímeres que passen de l'e-

 (127) BERLIN, I., *loc. cit.*, pàg. 378.

(128) QUINTON, A., *The Nature of Things*, pàg. 176.

xistència a la inexistència com flashos de llum. Si no és així, aleshores, 2), els sense-data no percebuts han de ser 'sensibilia' (perquè un sense-datum no percebut és una contradicció en els termes), i.e., existents independents de la percepció, habitants del món físic, i per tant, certa espècie d'objecte físic. Amb la qual cosa, el fenomenalisme esdevé parasitari del realisme directe i, a més a més, no ha aconsegit la salvaguarda de la distinció entre aparença i realitat que motivà la introducció dels sense-data, ja que elimina en alguna manera la distinció entre sense-datum i objecte físic. Però si al cap i a la fi, el que es vol dir é, no que existesquen sense-data possibles (la possibilitat no és una manera d'existència actual, sinó de no existència actual), sinó que en tals i tals condicions hi hauria tals sense-data, aleshores, els objectes físics són entitats ben estranyes formades en part amb sense-data i en part amb la veritat de certes proposicions hipotètiques. Com afirma Price a continuació de la cita que hem reproduït abans:

"Thus a family of sense-data is a vcery curious sort of group. It is not at all the same sort of group as a family of human beings or a planetary system. It is what we may call a heterogeneous group; some of its members are existent particulars (actual sense-data) and the rest -the vast majority- are facts or truths of the form 'if any observer were at such and such a point of view such and such a sense-datum would exist', and those facts are facts, or these truths are true; whether any observer actually is at that

point of view or not"(129).

En la nostra opinió massa heterogènia. Per altra banda, segons una acertada ojecció de Sellars, en el antecedent de les proposicions hipotètiques figuren termes d'objecte físic, com són l'observador, el lloc, o el temps de l'observació; per tal que la pretensió del fenomenalista siga conseguida, aquests també s'han de traduir a sense-data actuals i, altre cop, a condicionals, amb la qual cosa es crea un cercle viciós (130). **"Esta viciosa circularidad se expresa en parte en el hecho de que si la reformulación del lenguaje de los objetos físicos en el de los contenidos sensoriales se llevase a cabo, paso a paso, no sólo tendríamos una regresión infinita, sino que involucraríamos un círculo in definiendo: "ojo", por ejemplo, se explicaría a base de "ojo"** (131)

Atenguem ara a l'altra característica que, déiem, definia el concepte de cosa material.

MÚLTIPLE ACCESSIBILITAT

Segons el fenomenalisme ontològic, les coses

(129) PRICE, H.H., **Ibid.**

(130) **Cfr.**, SELLARS, W., **Science, Perception and Reality**, versió castellana de V. Sánchez Zavala, **Ciencia, percepción y realidad**, Madrid, Tecnos, 1.971, pàgs. 90-91.

(131) Pàg. 91

materials estan compostes per sense-data actuals i obtenibles. Si és així, i ha de ser així segons el que hem vist, aleshores el següent argument ha de ser vàlid:

- 1) Una cosa material està composta per sense-data únicament.
- 2) Dues persones no poden experimentar sensorialment el mateix (numèricament) sense-datum.

Aleshores: Dos observadors no poden percebre mai la mateixa cosa material.

Es cert que s'ha objectat que aquest argument no és vàlid, perquè, en realitat, la cosa està constituïda per els sense-data de diversos observadors (potencialment infinits) i que per tant és públicament observable. Però en la meua opinió, és excessivament paradòxic que la realitat física, permanent i pública, aconseguisca aquestes propietats a base d'elements efímers i privats com són els sense-data(132).

Detinguem-nos ara una mica en la teoria de Russell en "The Relation of Sense-Data to Physics", per tal de veure açò mateix en una versió un poc més sofisticada.

(132) En aquest punt he seguit a Dicker, G., **Perceptual Knowledge**, Cap. 6.

Podríem resumir l'explicació que Russell ofereix de la relació entre els sense-data i els objectes físics de la següent manera:

- 1) La cosa material és tota la classe de les seues aparences.
- 2) Una aparença pot ser un sense-datum com un 'sensible'.
- 3) Cap 'sensible' és mai una dada per a dues persones a la vegada.
- 4) Si la cosa és la classe de les seues aparences, cada cop que hi ha algun canvi en alguna de les aparences s'ha de dir que ha canviat la cosa.

Aleshores: Es perd una altra característica essencial de l'objecte físic: la permanència en la forma i tamany. A més, d'aquí es desprén que si ofereix al mateix temps l'aparença de dues formes diferents a dos observadors que la perceben al mateix temps, s'haurà de dir que té les dues formes alhora, cosa que és absolutament contradictòria. O bé que hi ha infinites coses per als infinits perceptors, però, aleshores, aquestes no poden ser les coses del sentit comú, i tornem al començament.

Els sense-data que s'havien introduït per tal d'evitar l'aparent contradicció que permetia que una cosa pareguera tindre dues característiques contradictòries alhora, arriba amb aquesta formulació a la contradicció real d'haver d'afirmar que té aqueixes característiques realment i no sols que aparenta tenir-les. Per tant, quan Russell afirma:

"By the principle of Occam's razor, if the class of appearances will fulfill the purposes of the sake of which the thing was invented by the prehistoric metaphysicians to whom common sense is due, economy demands that we should identify the thing with the class of its appearances"
(133).

Haurem de dir que la classe de les aparences no aconsegueix aquestes exigències.

Ja per acabar amb aquesta secció, faré menció d'altres objeccions que s'han plantejat a aquest tipus de fenomenalisme i que potser també siguen vàlides. De tota manera, em limitaré a constatar-les sense comentari.
Són:

- 1) Aquest plantejament fa dependre els efectes reals de causes merament possibles.

(133) **Loc. cit.**, pàgs. 114-115.

- 2) No pot explicar les porcions del món que no són percebudes; a més, pot ser que, en conseqüència, aquest món impercebut es quede sense matèria.
- 3) Els objectes físics són determinats, en canvi bona part dels seus components (sense-dada) són indeterminats o poden ser-ho.
- 4) Price fa també aquesta crítica: **"Phenomenalists hold that the table, for instance, is just a family of sense-data. How then can the sense-data which constitute it also be causally dependent upon it (as their source)?"** (134). He de dir en aquest respecte que el fenomenalista renuncia a considerar l'aspecte causal de la percepció i aquesta és una matèria que harà de mereixer posterior consideració.

De moment, açò basta respecte del fenomenalisme ontològic.

Fenomenalisme Analític

Vistes les dificultats irreductibles que el fe-

(134) PRICE, H.H., **Op. cit**, pàg. 314.

nomenalisme ontològic presentava, aquesta versió pretén desontologitzar el fenomenalisme i quedar-se únicament amb l'aspecte lingüístic de la relació sense-data/objecte físic. No pretén una metafísica alternativa, sinó deslligar l'explicació fenomenalista de tota metafísica. Si la versió ontològica pretenia: a) que els objectes físics són constituïts per sense-data i que, implicat per aquest fet, b) tot el que es pot dir en termes d'objecte físic s'ha de poder dir igualment en termes de sense-data; aquesta versió atén simplement a l'aspecte de la traducció d'un tipus de proposició en l'altre. Els sense-data no han de ser, doncs, tractats com a entitats d'un tipus especial. L'opció pels sense-data és una opció lingüística. No es tracta que les coses materials estiguen compostes literalment per sense-data, com una paret està formada per rajoles, l'única cosa que es pretén des d'aquesta teoria és que tot enunciat sobre coses materials és traduïble en un conjunt d'enunciats -més bàsics- sobre sense-data. (per tant, totes les crítiques sobre la traduïbilitat que abans hem construït són també aplicables ací). Per expressar aquest fet, els fenomenalistes d'aquest tipus diuen que les coses són 'construccions lògiques' -no construccions **de facto**- de sense-data. La justificació per a aquesta traducció rau en el fet -segons l'opinió d'aquests autors- que els enunciats sobre sense-data són lògicament anteriors als d'objecte físic; és impossible -mantenen-

percebre un objecte físic sense estar experimentant sensorialment un sense-datum, mentre que pot ocórrer que experimentem sensorialment un conjunt de sense-data sense que percebem una cosa material.

Com el lector deu adivinar del que hem dit, el gran teòric del fenomenalisme analític és Ayer. I per això, tal vegada siga convenient centrar-nos en el seu plantejament. En **The Problem of Knowledge**, Ayer defineix aquest tipus de fenomenalisme de la següent manera:

"Every empirical statement about a physical object, whether it seems to refer to a scientific entity or to an object of the morefamiliar kind that we normally claim to perceive, is reducible to a statement or set of statements, which refer exclusively to sense-data. And what is meant by saying that a statement S is 'reducible' to a class of statements K is first that the members of K are on a lower epistemological level than S, that is that they refer to 'harder' data, and secondly that S and K are logically equivalent. The notion of logical equivalence is, in this context, not so clear as one wish, but it requires at least that it should not be possible to find, or even to describe, a set of circumstances in which one of these statements in question would be true and its supposed equivalent false" (135).

Per mostrar que el fenomenalisme és inconcloent, doncs, haurem de mostrar alguna d'aquestes dues coses (o

(135) Pàgs. 118-119.

les dues):

- a) Que els enunciats de sense-data no són més bàsics que els d'objecte físic. I, si és possible, que el llenguatge de sense-data assumeix per la seua validesa el llenguatge d'objecte físic, en tant a primacia epistemològica.
- b) Mostrar que no hi ha cap equivalència lògica entre tots i cadascun dels enunciats d'objecte físic i un enunciat o conjunt d'enunciats de sense-data.

Atenguem primer a b). Per aconseguir tal propòsit, basta justificar que algun enunciat d'objecte físic no implica o no és implicat per cap enunciat o conjunt d'enunciats que es referesca únicament a sense-data (136). Chisholm probà que no és cert que cada enunciat d'objecte físic implique algun enunciat de sense-data (137) i també el mateix Ayer en "Phenomenalism". Per si fóra poc, en **The Problem of Knowledge** i en **The Foundations of Empirical Knowledge** (138) demostrà que l'altra implicació tampoc es dona. Per una senzilla raó: les condicions que s'han especificat en la pròtasi de la proposició hipotètica que ha de servir com a traducció no són mai suficients

 (136) Cfr., CORNMAN, J.W., **Op. cit.**, pàgs. 120 i ss.

(137) CHISHOLM, R.M., **Perceiving**, pàgs. 189-197.

(138) "Phenomenalism" en **Philosophical Essays**, pàgs. 125-166. Vegeu **TPK**, pàg. 129 i **FEK**, pàg. 240.

com per excloure la possibilitat que l'apòdosi no se'n segueixca. A banda de les dificultats que entranya el definir què s'entén per condicions 'normals' d'observació i per 'observador normal' i de si aquestes es poden precisar sense tenir que recórrer al llenguatge d'objectes físics. Hem de veure tot açò més detingudament. Però per això vull que seguim el següent fil conductor. ¿Com diem d'Ayer que és el gran exponent d'aquest fenomenalisme, si ell mateix rebutjà ja en FEK l'equivalència lògica? Meditem una mica. Per als propòsits d'Ayer no cal -en principi- que el terme 'cosa material' siga sinònim d'un conjunt de proposicions sobre sense-data. Això val a dir que no necessita, per al fenomenalisme que ell defensa, més que la implicació lògica s'acompleisca en un sentit i no en ambdós. Car, com explica molt bé Dicker:

"...the statements that are logically equivalent have the same meaning (in one important meaning of 'meaning'). For example, 'this is a triangle' and 'this is a closed, three-sided rectilinear figure' mutually entail each other -are logically equivalent- and so have the same meaning" (139).

Així, Ayer confesa al començament del capítol V de FEK -que va destinat a explicar en què consisteix el seu fenomenalisme:

 (139) Op. cit., pàg. 150.

"It is indeed logically necessary that at any situation that in any degree establishes the existence of a sense-datum; for we have constructed the sense-datum language in such a way that whenever it is true that a material thing is perceived, it must also be true that a sense-datum is sensed [...] But it is not wholly a matter of convention that a situation which establishes the existence of a sense-datum should also be evidence in some degree for the existence of a material thing [...] Moreover, while a situation which directly establishes the existence of a sense-datum does so conclusively, no such situations can conclusively establish the existence of a material thing. The degree to which the existence of the material thing is established will depend upon the character of the sense-data in question, and specially upon the nature of the contexts in which they occur; but whatever the strength of this evidence may be, it will always be logically compatible with the hypothesis that this material thing is in all respects what it appears to be, or even that it does not exist at all" (140).

Es caldrà que, si admitim el llenguatge de sense-data, haurem d'admetre que sempre que percebem un objecte físic percebem directament -o experimentem sensorialment- un sense-datum o un conjunt de sense-data. Però açò no basta, el fenomenalisme no ha de donar raó en termes de sense-data dels objectes percebuts, sinó de qualsevol enunciat d'objecte físic (encara que no siga percebut). Com tampoc és prou que s'experimente qualsevol sense-datum o conjunt de sense-data en percebre un objecte físic, sinó que cal que aquests siguen de un determinat tipus,

(140) Pàgs. 229-230.

per tal que es puguem considerar relacionats amb una certa cosa i fer hiòtesis sobre la unitat i permanència d'aquesta, açò és, que certs sense-data d'aquest tipus es podran obtenir en el futur en unes condicions determinades.

Per tant, que les proposicions categòriques sobre objectes físics seran traduïbles a un conjunt de proposicions hipotètiques sobre sense-data. Açò és, que si P és un enunciat d'objecte físic, aleshores s'acomplirà:

$$\frac{P \rightarrow S_1 \wedge S_2 \wedge \dots \wedge S_n}{P}$$

$$S_1 \wedge S_2 \wedge \dots \wedge S_n$$

Però açò mateix és el que Chisholm rebutjava. Recordem el nostre propi exemple:

"Hi ha un pa al forn" (P).

Aquesta proposició hauria de ser traduïble en un conjunt de proposicions del tipus:

"Si un observador 'normal' estigués aquí i ara experimentaria uns sense-data de tal i tal tipus" (S_1).

És clar que hauríem de corregir aquesta proposició per tal d'evitar qualsevol referència als objectes físics(141).

(141) Així, haurém d'evitar sempre que fóra possible la re-

Però el que importa ara és que, com Chisholm prova, sempre que s'analitza un enunciat del tipus de P en termes d'enunciats del tipus de S, es pot trobar un enunciat del tipus "El observador no prestà atenció i no va percebre el pa (R), que és consistent amb P i que en unió amb aquest implica la negació de S. Així l'única exigència que Ayer plantejava no està sempre garantida, és a dir, no està mai absolutament garantida. Perquè per tal que ho estiguera, la llista de proposicions S que determinaran totes les condicions per a que els sense-data foren experimentats seria infinita.

Però hi ha una objecció més greu encara. El fenomenalisme naix com una manera de combatre l'escèptic. Aquest defensava que entre l'aparença i la realitat hi ha un bot insalvable, açò és, que cap conjunt d'experiències ens permet assegurar l'existència d'un objecte físic. Ara bé, si un conjunt d'enunciats de sense-data implica l'existència d'un objecte físic, aquesta barrera serà salvada. L'escèptic es basava en el fet que des de qualsevol nombre d'experiències no podem inferir inductivament l'existència d'un objecte físic. Però el fenomenalista, si

ferència a un observador particular (sempre que no entrara en la proposició a traduir). L'observador ha de quedar "fora del quadre". Per altra banda, el "aquí" i el "ara" també comporten problemes que poden abocar a un regres infinit i a una confusió entre el nivell sensorial i el nivell físic. Per al-

aquesta implicació s'acompleix, ofereix una inferència deductiva. Doncs bé, l'objecció és que tampoc aquesta implicació es dóna. Tampoc es dóna que $S_1 \wedge S_2 \wedge \dots \wedge S_n \rightarrow P$. Com sosté Ayer al final d'aquest capítol. ¿Per què déiem, doncs, que Ayer era un fenomenalista analític? Perquè per als seus interessos la construcció ha de ser menys exigent:

"If we cannot produce the required translations of sentences referring to material things into sentences referring to sense-data, the reason is not that it is untrue that "to say anything about a material thing is always to say something about sense-data", but only that one's references to material things are vague in their application to phenomena and that the series of sense-data that they may be understood to specify are composed of infinite set of terms" (142).

No necessita que unes proposicions i altres com

tra banda, encara que ací hem utilitzat 'normal' per a l'observador i per a les condicions d'observació (com poden ser normals les condicions d'observació dintre d'un forn?), especificar els requisits necessaris per a la normalitat d'un i de les altres suposa un conjunt infinit de proposicions, p.e., "l'observador no ha de estar al.lucinant", "ha de tenir els òrgans sensorials en bon estat", etc., i la comprovació de cadascuna d'aquestes deriva a la vegada en una cadena infinita de proposicions del tipus: "Un fisiòleg ha estudiat el seu aparell perceptiu i ha comprovat que estava en bon estat", "Un altre fisiòleg ha comprovat el del primer", "Cap dels dos al.lucinava quan feien les proves", etc., etc., etc. No val a dir que l'observador 'normal' és aquell que en condicions 'normals' percebeix les coses com són i 'condicions normals' aquelles que permeten que un observador 'normal' perceba les coses com són; cosa que fan alguns d'aquests autors, perquè aleshores es comet una petició de principi.

partesquen la mateixa forma lògica, no necessita que siguin sinònimes en aquest sentit ni en cap altre. El que sí que necessita és que l'entrecomillat de la cita s'acompleisca, perquè, com diu en la pàgina 231:

"..even though the term 'material thing' is not synonymous with any set of terms that stand for species of sense-data, any proposition that refers to a material thing must somehow be expressible in terms of sense-data, if it is to be empirically significant."

Per tant, la traduïbilitat no està basada en l'equivalència lògica, sinó en la teoria verificacionista del significat. Ara bé, no per això els problemes han desaparegut. Tots coneixem els problemes a què condueix la teoria verificacionista. Però a més a més, el que sols mitjançant les experiències de sense-data es puguin justificar els enunciats de coses materials ens retorna al principi, aquesta justificació no pot ser més que inductiva. Arribem, doncs, a la paradoxal conseqüència següent: L'escèptic s'oposava al sentit comú; el seu atac consistia en negar que es pugui aconseguir un coneixement autèntic del món físic, perquè cap conjunt d'experiències el justifica formalment. L'única inferència possible és la inducció, però aquesta no pot oferir un coneixement incorregible. El fenomenalista accepta aquesta crítica, i, no obstant, acaba per fonamentar el coneixement del món físic en la mateixa base que ell, prèviament, influenciat per l'escèptic, havia rebutjat, çò és, en la inducció. Així, quan Ayer argu

menta:

"It is characteristic of what is meant by such a sentence as 'there is a cigarette on the table' that my having just the experience that I am having is evidence for the truth of the statement which it expresses. The sceptic is indeed right in his insistence that there is a gap overcome, in the sense that my having just this experience is consistent with the statement's being false; and he is right in denying that a statement of this kind can be reduced to a set of statements about one's sense-experiences, that is, to a set of statements about the way that things would seem. He is wrong only in inferring from this that we cannot have any justification for it" (143).

La justificació ve donada pel fet que les experiències ofereixen moltes vegades raó de l'existència d'objectes físics. Però aquesta seria una forma de justificació pròpia del sentit comú. És l'home corrent el que afirma que les experiències donen raó del món físic i no pose en dubte aquest coneixement. Però una vegada s'acceptat la bretxa de l'escèptic, com el fenomenalista l'accepta, no es pot recórrer al sentit comú, que no l'accepta, precisament per salvar-la. Fer una altra cosa és cometre petició de principi (144). Si açò no mostra allò que anomenavem "a)", "que els enunciats de sense-data no són més

(143) TPK, pàgs. 132-133.

(144) Kenneth L. McGovern ofereix una argumentació similar en "Datos sensoriales y escepticismo" **Teorema**, IV/3 (1.974); pàgs. 297-317 (versió castellana de A. García Suárez). Vegeu pàgs. 315-317.

bàsics que els d'objecte físic", s'aproxima prou. Però en el capítol següent tindrem més ocasió d'argumentar en aquesta direcció.

Per acabar, dire que la base que permet a Ayer aquestes darreres afirmacions en **The Problem of Knowledge** és el considerar als objectes físics, no com a construccions lògiques de sense-data, sinó com a construccions teòriques. Açò és, que la relació entre l'objecte físic (la proposició d'objecte físic) i les proposicions de sense-data és similar a la relació entre les proposicions teòriques i les proposicions observacionals, mediada per regles de correspondència; açò és, una relació lògicament contingent. A aquesta teoria hi ha qui la anomena Fenomenalisme Teòric (145). Pot ser, doncs que Ayer fóra ja un fenomenalista teòric en **FEK**, o que ho fóra sols a partir de **TPK**. Però el que és cert és que aquest fenomenalisme tampoc és lliure de la nostra darrera crítica (146).

Encara que en aquest punt no ens hem preocupat per mostrar-ho, es desprén de tot el que hem dit (i sobre tot del que hem dit en el punt anterior) que aquest feno-

 (145) **Cfr.** CORMAN, **op. cit.** pàgs 125-131 i 187-213.

(146) No considerem ací el seu llibre **The Central Questions of Philosophy**, london, Weidenfeld and Nicolson, 1973, que mereixeria un tractament apart. En les seues paraules, en aquest manté "un realisme sofisticat"; en la meua opinió no massa allunyat dels seus anteriors fenomenalismes.

menalisme no sols vol explicar què és percebre un objecte, o conèixer un objecte, sinó que s'empenya en dir què és ser un objecte. Crec que Ayer no aconseguí sesontogitzar els sense-data i per tant a aquestes crítiques hi hauria que afegir una bona part de les que hem fet al fenomenalisme ontològic.

Però, el que és més important, i que açò valga com a resum i conclusió, al cap i a la fi, el realisme sosté que en certes condicions ('standard') d'observació les experiències obteses justifiquen el coneixement que es té de l'existència de l'objecte i de les seues qualitats, i açò mateix és el que acaba per sostenir el fenomenalisme. Però si accepta açò darrer, no veig quina és la seua utilitat ni quina necessitat hi ha de complicar les coses fins al punt d'introduir un llenguatge que:

- 1) No existeix en l'actualitat i que difícilment es podria obtenir. No tenim un llenguatge que parle únicament en termes sensorials, i dubte que alguna vegada es pugui inventar. Per altra banda, és clar que aquest llenguatge no suposaria cap economia, ni ontològica ni epistemològica. I per tant, l'esforç de la seua invenció no mereix la pena.
- 2) Necessita infinites proposicions per dir la mateixa cosa que el sentit comú diu en una

sola proposició.

- 3) I al cap i a la fi ofereix la mateixa possibilitat d'error quan pretén significar l'existència de quelcom extern que el llenguatge del sentit comú.

De tota manera, si fóra un fenomenalisme ontològic, tindria efectivament acomplida la seua comes contra l'escèptic (comesa que el sentit comú desprecia per innecessària); ja que afirmar que tal-i-tal cosa existeix és afirmar que tals-itals regularitats perceptives s'obtenen. No val, segons açò, la hipòtesi del geni maligne -careix de sentit- que podria permetre que, malgrat que aquestes regularitats es donen, pogués no existir un correlat físic corresponent a aquestes experiències, perquè l'objecte físic no és res més que aquestes regularitats perceptives. Però, primer, no es pretén que aquest fenomenalisme siga ontològic, sinó sols lingüístic, i per tant no pot vèncer així a l'escèptic. I, segon, si fóra així, aleshores tindria totes les deficiències de les quals hem parlat. A més, ¿què pensariem quan alguna vegada aquestes regularitats desaparegueren, o es canviaren per unes altres? Qui ens assegura que es donaran en el futur?. Com poden poden les regularitats perceptives tenir la mateixa permanència que atribuïm a les coses?

Altra manera d'acabar de forma absoluta amb els dubtes de l'escèptic seria que efectivament existira una equivalència absoluta entre les proposicions de sense-data i les proposicions d'objecte físic. Si tot el que es pot dir en termes d'objecte físic es pogués dir igualment (excepte, tal volta, alguna diferència de matís) en termes de sense-data; si la veritat d'un conjunt de proposicions fóra condició suficient i necessària per la veritat d'un objecte físic, el dubte de l'escèptic seria totalment absurd. No es podria creure que unes són vertaderes i dubtar de la veritat de l'altra (si és que es coneixen els dos llenguatges). Seria com -segons l'exemple de Dicker- si coneixent el significat de la paraula 'triangle', creguerem en la veritat de "aço és una superfície rectilínea tancada de tres costats" i dubtarem de la veritat de "aço és un triangle".

Però, desgraciadament, aquesta equivalència tampoc es dóna. I si al fenomenalista no li queda més que recórrer a l'evidència que l'experiència ens diu que certes condicions constitueixen prou evidència per la existència d'un objecte físic, o per que aquest tinga realment les qualitats que aparenta tenir, no veig on és la diferència essencial amb el realista. Dir: "Sé amb certesa que certes coses existeixen i ho sé per les meues experiències sensibles" és perfectament compatible amb el

realisme; no estic dient més que allò que reivindicava el sentit comú, el realista quasi més ingenu. I per tant, no veig on és l'avanç que resulta d'assumir les crítiques escèptiques (fenomenalisme) davant de la postura de no acceptar-les (sentit comú).

Si el que es diu és que, malgrat que algunes vegades les experiències ens fan creure equivocadament que hi ha un objecte físic o que aquest objecte té una qualitat que realment no té, però que en moltes ocasions aquestes no ens enganyen; no puc veure on és la diferència entre fenomenalisme i realisme (respecte de l'escèptic, s'entén). Tal vegada estiga en la proporció que l'un i l'altre li otorguen a aquest 'moltes'.

2.3 La Teoria Causal de la Percepció

Haviem dit abans que l'argument de la il·lusió podia prendre diverses formes, o que, almenys, hi ha diversos arguments que tracten aqueix mateix problema. Una manera d'utilitzar l'argument de la il·lusió és la que hem vist fins ara, i que constitueix un mera interpretació negativa destinada a combatre els punts de vista del sentit comú, segons el qual percebem directament objectes físics; aquesta és la forma **fenomenològica** de l'argument de la il·lusió. Però hi ha una altra forma de l'argument que no vol ser merament negativa, ninó una continuació, a partir de la negació inicial, cap a una vinculació amb el coneixement de la ciència i els seus descobriments. Aquesta és la forma **causal** de l'argument de la il·lusió, o argument de la causalitat, o argument de la ciència. En realitat, tampoc és un sol argument, sinó un conjunt d'arguments que persegueixen un mateix fi: la introducció dels sense-data, també, però amb noves determinacions extretes del terreny científic. I si hi ha diversos arguments causals, també hi ha diverses versions de la teoria causal. Intentarem ara, en una primera etapa, exposar en termes generals en què consisteix aquest tipus d'argument i des-

envolupar a continuació aquesta teoria. Després acudirem a les distintes formes i plantejaments (els més rellevants des del punt de vista de les nostres pretensions). I atendrem finalment a si necessàriament sostenir una teoria causal implica mantenir una teoria substitucionalista que necessite dels sense-data.

2.3.1 La forma causal de l'argument de la il·lusió

Aquesta forma es recolza en fets empírics similars als de la versió anterior, però acudeix, no tant a la possible contradicció entre aparença i realitat, com als descobriments de la física i la fisiologia, per advocar per l'afirmació que la diferència entre aparença i realitat és irreductible a causa de la constitució tant dels objectes físics com dels nostres aparells sensorials. Fa valdre allò mateix que nosaltres utilitzàvem en les pàgines 53-54 per tal de resoldre el problema de l'al·luciació; açò és, que per tal que es produeixi la percepció cal la presència d'un estímul extern que siga transmès al cervell i que estimule aquest darrer. Ara bé, aquesta veritat inqüestionable és utilitzada pel causalista per mantenir una concepció representacionalista de la percepció. És a dir, lluny d'aprofitar la base fisiològica de la percepció per assegurar-nos el coneixement del món, intenta provar, just al contrari, que no podem obtenir coneixement del mateix tal com és realment. Açò que ara apareix confós, es clarificarà tot seguit, quan exposem l'argument; espere que mostrant la seua fal·làcia.

Una possible forma de l'argument és aquesta:

I. Com déiem en les pàgines 53-54, "veure" vindria a consistir en l'acte fruit del procés següent: Un estímul fotoelèctric que procedeix d'un objecte (per emissió o reflexió) actua sobre la retina, aquest estímul es recull en els cons i bastonets i pel nervi òptic passa al cervell, on certes cèl.lules són estimulades. Fins que el cervell no és estimulat no es produeix la percepció (o la sensació) i sols es dóna la percepció (o la sensació) mentre el cervell és estimulat.

Però així com aquesta base causal de la percepció ens aprofitava a nosaltres per combatre certa manera d'introduir els sense-data, açò és, aquella basada en la percepció delusiva, altres autors la fan servir per introduir-los. Aquest és, doncs, un aparell de doble ús, ús que depén dels supostos que es trien. Sembla ser una ferramenta més que una màquina construïda, amb la qual es pot construir una cosa o una altra segons qui la empre. I els pressupostos del substitucionalista són:

a) Ja que l'origen de la nostra percepció és l'estímul sobre la retina fruit d'un bombardeig de fotons emesos per un objecte físic, des que aquest estímul surt de l'objecte fins que es produeix l'estímul al cervell, molts condicionants es donen cita, i aquest últim no és

sols fruit del primer. Totes les nostres percepcions estan determinades per les condicions externes del tipus de la intensitat de la llum, el medi on és situat l'objecte, la distància respecte de l'observador (aquestes condicions ja vénen imposades quan els fotons bombardegen la retina, i ara vénen les que se sumen a partir d'aquí), ... i també pel nostre estat psíquic i per l'estat dels nostres òrgans sensorials. El bastó sembla quebrat per estar parcialment submergit en l'aigua; veiem (o patim) un miratge a conseqüència del sol i de la set. El daltònic confon certs colors a causa d'una malformació en els seus ulls. En general, quan les condicions externes varien, o varien les condicions dels nostres òrgans sensorials o l'estat emocional, varia el caràcter de les nostres percepcions.

b) La relació entre la meua percepció i les condicions que l'acompanyen s'acompleixen causalment, en el sentit condicions-causa → percepció-efecte; però mai al revés. Si s'apaga el llum, deixe de veure l'objecte. Però si el canvie de lloc, on no el veja, els altres factors que permetrien que jo tinguera aqueixa percepció no haurien de canviar per això. Si s'apaga el llum, deixe de veure l'objecte, però si l'amague -i per tant deixe de veure'l- no s'apaga el llum com a conseqüència.

Tenim, doncs, que allò que veiem és el resultat

de tots aquests factors. Afegim que veiem sols quan aquest estímul al cervell està ocorrent i que les coses materials existeixen tant quan són percebudes com quan no ho són i tindrem la següent conseqüència: Allò del que ens adonem directament en la percepció no és l'objecte físic mateix, sinó un sense-datum (o conjunt de sense-data), causat(s) de manera remota per l'objecte físic. L'objecte físic inicia la cadena causal, però no és la causa immediata d'aquest objecte de percepció directa o aquest sense-datum.

Compliquem més encara tot açò amb la concepció (potser encertada, no m'ho plantege car no és rellevant en aquesta discussió que vindrà) de la causalitat que s'usa en els termes següents: Entre efecte i causa ha d'haver sempre una proximitat espacial i temporal. Així, com hem vist en l'argument de l'interval temporal, moltes vegades hi ha una gran distància temporal i espacial entre l'esdeveniment que inicia la cadena causal i l'última baula d'aquesta. Per raons d'aquest tipus es pensa que l'objecte directament captat no és l'objecte extern allunyat causalment de l'acte de percepció, sinó que, com la causa última responsable de la nostra percepció és un estat del cervell, del que som directament conscients és quelcom íntimament pròxim a aquest estat, un sense-data causat per aquest; o quelcom que es correspon exactament amb aquest estat o es causat directament per ell, l'estat del cer-

vell és ell mateix el sense-datum (o conjunt de sense-datum) o la seua causa directa.

Per tant, si P és l'acte de familiarització amb un objecte, aquest objecte no ha de ser l'objecte extern X, massa allunyat de P i diferenciat d'ell per la influència d'altres factors que intervenen en la percepció. X inicia el procés que acaba amb un estat del cervell Y, aquest sí, pròxim a P. Per tant, la causa immediata de P no ha de ser X sinó Y, i en conseqüència, P és l'aprehensió d'un objecte pròxim a Y o idèntic a Y i no l'aprehensió de X. D'aquí que s'afirme que P sols pot ser la familiarització amb un sense-datum, que és l'única cosa suficientment pròxima a Y; de tal manera que l'objecte de P ocupa la mateixa posició que Y, o bé un lloc molt pròxim.

També podem sumar la següent argumentació (147):

1. Per tal que hi haja experiència perceptiva sols cal que es produeca una estimulació al cervell (segons la manera típica de concebre aquesta per part dels teòrics dels sense data).
2. Hom pot tenir exactament duplicada l'expe-

 (147) Aquesta manera de reflexar l'argument és deguda a Dicker; vegeu **Perceptual Knowledge**, pàgs. 52-56.

riència perceptiva de qualsevol objecte (per exemple una tomaca) sense la presència estimulativa d'aquest, basta amb produir un estímul determinat en alguna part intermèdia de la cadena causal.

3. Si és així, aleshores cap observador pot conèixer, sobre la base de la seua experiència perceptiva, que està percebent realment un objecte físic.
4. Però si en un sentit de "percebre directament", aquesta expressió significa conèixer, amb la mera experiència perceptiva, la naturalesa i existència de l'objecte percebut; aleshores cap objecte físic és percebut directament.
5. (I ara es recorre als resultats de l'argument de la il·lusió i s'afirma:) Car que cap objecte físic és directament percebut, els objectes de la percepció directa són sempre sense-data. (Amb la qual cosa aquest argument mostra ser parasitari de la forma fenomenològica. Com ja havíem dit, la forma causal consisteix, doncs, en afegir una part positiva als resultats negatius de l'anterior forma: afirmar que els sense-data eren estats cerebrals o causats immediatament per aquests).

Vist tot açò, podem continuar l'argument general de la següent manera:

II. Ja que la percepció no ocorre fins que certa zona del cervell no és estimulada. Hem de dir que aquesta estimulació, que és la darrera baula d'una cadena de processos físics que permeten la percepció, és ella mateixa l'acte d'aprehensió o familiarització (**awaranness**), o és la seua causa immediata.

Així, podem tenir una altra manera d'introduir els sense-data una mica més allunyada de la forma fenomenològica:

III. Ja que aquest acte és causat per un estat del cervell, allunyat tant temporalment com espacial de l'objecte que (de vegades) origina la cadena causal, l'objecte d'aquest acte no pot ser més que una representació (més o menys fidel) de l'objecte primer. Però una representació o una imatge no és més que un sense-datum (148).

O, encara d'altra manera, si la llum reflexada per l'objecte físic, junt amb molts altres factors, tant externs com interns, fan que el meu cervell siga estimulat

(148) Un argument similar es podria construir per a cadas-

d'una certa manera, responsable que jo siga conscient d'una sèrie de colors i de formes, O; aleshores, aquest objecte O del qual jo sóc conscient és més pròxim a Y (l'estat del cervell) que a X. És a dir, en definitiva del que jo sóc conscient és o bé d'un estat del cervell, o bé de quelcom causat immediatament per aquest, i, remotament, (algunes vegades) per X (l'objecte físic). Per tant, sóc conscient d'un sense-datum, i d'aquí inferesc l'existència d'un objecte físic que ha iniciat alguna vegada la cadena causal. (Encara que de vegades pot no haver-la iniciada en absolut, per exemple si estic al.lucinant).

En definitiva, es tracta doncs, d'un argument de dues parts. Una comú amb la forma fenomenològica: podem tenir coneixement de les coses i les seues propietats sol de manera indirecta, sempre mediada pels sense-data que són l'única cosa amb la qual estem directament familiaritzats en la percepció. I una part positiva sobre la base d'aquesta: tots els sense-data són produïts per processos en el cervell de qui els experimenta, o són ells mateixos aquests processos. A continuació estudiarem aquest argument amb deteniment.

Com veiem , s'ha acudit a diferetes coses per

 cun dels sentits, encara que, com sempre, ens hem basat en la vista.

a la introducció dels sense-data, i s'han fet algunes afirmacions que mereixen una consideració detinguda. Una d'aquestes afirmacions és a la base de tota aquesta concepció: els sense-data que percebem no depenen tant de l'objecte físic com d'altres factors; l'estímul que es produeix en el cervell i que és la causa última de la percepció ve influenciat per les condicions en que es troben totes les coses que intervenen en la cadena causal. Moltes són les coses implicades en el resultat final. Intentem, llavors, reproduir la cadena causal de la percepció. Podríem dir que consta fonamentalment dels elements següents:

1. Un objecte X que emet o reflexa la llum,
2. un medi entre l'objecte i nosaltres,
3. els nostres òrgans sensorials, als quals afecta l'estímul,
4. els nervis que transmeten l'estímul des dels òrgans sensorials al cervell, i, finalment,
5. un procés cerebral perceptiu que és ell mateix l'acte de percebre o quelcom directament connectat amb aquest.

Tot açò és quasi bé acceptable. Però el que no és autoritzat inferir d'aquí és que aquest estat cerebral coincideix amb, o causa, una percepció d'un objecte pròxim a ell. És afirmar açò allò que fa dir que percebem sense-data: el procés o l'acte en el cervell no pot ser sinó

una representació. Ara bé, gran part de la força d'aquest argument ve donada també (com en el cas de la forma fenomenològica) per l'existència de la delusió. Així, afirmar que aquest estat consisteix en la familiarització amb un objecte pròxim a ell és el que permet introduir els sense-data. Però, alhora, és perquè es creu que allò que percebem directament són sense-data, la raó per la qual s'afirma que aquests són o són causats per 5. (Amb la qual cosa es mostra la circularitat de l'argument; al temps que es comprova que es fa equivaldre "acte de percepció" i "sense-datum" -un acte amb un objecte; una fallàcia important). És a dir, per tal que es produeixi una percepció, 5 és l'únic requisit. recordem que d'aquesta manera -utilitzant la delusió- els sense-data sols es poden introduir quan s'admet que hi ha tant objectes de percepció verídica com de percepció delusiva, i que aquests són de la mateixa classe. Així, si el sense-datum és en certa manera independent de l'existència d'un objecte, és a dir, si pot existir quan l'objecte no existeix, aleshores és dependent directament d'un procés cerebral. Conseqüentment, podem percebre un sense-datum sense que 1-4 es donen. Però -açò pel que fa a l'ajut de l'al·lucinació- en aquest aspecte, l'argument de la causació dependria de la validesa de l'argument de l'al·lucinació, que no era, ni molt menys, conclusiu. Però ens queda la il·lusió. Fins i tot en els casos en els quals la percepció no és



delusiva, açò és, en aquells en què és causada també per 1-4, 2,3 i 4 compten com a factors per a la il.lusió. Factors distorsionants que suposen una barrera entre nosaltres i l'objecte.

Pensem ara en aquests factors il.lusoris que poden seguir donant força a la forma causal. Mandelbaum presenta dos casos per tal de mostrar que el medi és un element distorsionador de la realitat i que fa que allò que percebem directament no siga mai allò que nosaltres creuríem (o diríem, etc.) que percebem, i.e., l'objecte extern (en definitiva, també d'aquesta manera i amb una certa interpretació, l'objecte de percepció depén causalment de 5). Trie aquests casos perquè són significatius i perquè s'han prestat a que Gram els discuteixa i done algunes solucions que, com en el cas de l'interval temporal, són suggerents però que no acabe de compartir. Així que, d'aquest triple posicionament pot sortir quelcom més ric per a la discussió (149). Aquests dos casos són anomenats "de la muntanya" i "de la campana" i recullen una tradició que forma part dels plantejaments més clàssics de la teoria causal, sols que la suavitzen. Per tant, tal vegada convindria ara recordar el nom d'aquests casos per

(149) MANDELBAUM, M., **Philosophy, Science, and Sense Perception**, pàgs. 183 i ss.
GRAM, M.S., **Direct Realism**, pàgs. 143-147.

després i investigar primer la versió clàssica que serveix de teló de fons a la polèmica Mandelbaum-Gram. Pregue al lector que disculpe aquest llarg lapse, però pense que retribuirà en una major claredat.

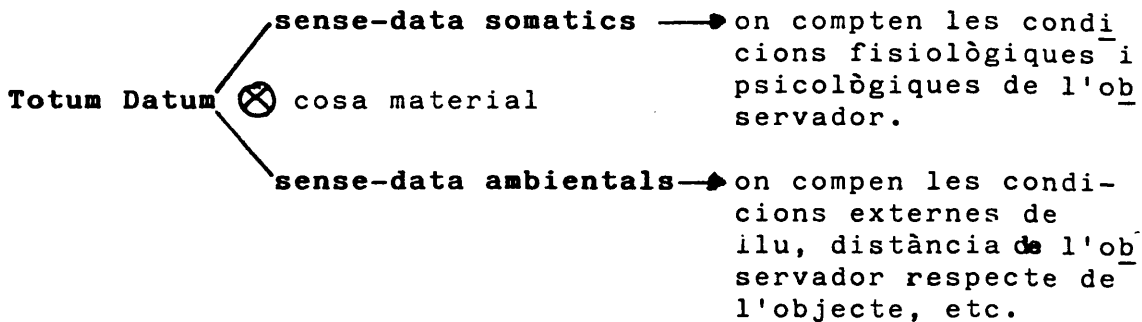
2.3.2 La teoria clàssica

Des de Locke, aquest argument ha estat un intent de combatre la presència de qualitats secundàries en la cosa mateixa. Aquestes depenen més de l'observador que no de la cosa. La ciència les descompta, la cosa de la ciència no té qualitats secundàries. El color no és una propietat científica i per tant no ha d'estar en la cosa (150). Seguim ara una mica la terminologia de Price. Segons aquesta manera de concebre la percepció, quan percebem, d'allò que ens adonem directament és un conjunt de sense-data amb un cert ordre i certes relacions entre ells. Anomenem a aquest conjunt un **"Totum Datum"**. Aquest està format per sense-data **somàtics** i sense-data **ambientals**. La definició que dóna Price d'un i d'altres és la següent: Són sense-data somàtics aquells que normalment pertanyents al nostre propi cos, sense que ho hagen de ser necessàriament (car en principi no tenim cap manera de saber-ho). Els sense-data ambientals són aquells que normalment prendríem com a pertanyents a altres objectes

(150) Vegeu: JACKSON, F., *Op. cit.*, pàg. 121; RUSSELL, B., *Inquiring into meaning and Truth*, pp. 13 i ss. i *El coneixement humà*, Cap. IV, *passim*.

(sense que tampoc ho hagen de ser necessàriament) (151).

D'aquesta manera, el "Totum Datum" quedaria organitzat d'acord amb el següent esquema:



De tal manera que la cosa material queda aïllada (o és ella mateixa l'aïllant) entre dos pols entre els quals existeix una diferència de potencial. Sense que, tal com queda reclosa, podam saber en què consisteix; queda inobservada i inobservable. La barrera, el buit, entre el món físic i els sense-data apareix ara encara més gran. I no sols això, sinó que a més sembla estendre's als dos tipus de sense-data. Si tenim en compte que Price posa com a exemple dels sense-data somàtics els data visuals i de sense-data ambientals els cenestèsics, sembla fins i tot que hi ha un buit entre uns i altres, un salt qualitatiu. (S'ha complicat un poc massa el muntatge).

La solució que els causalistes ofereixen per

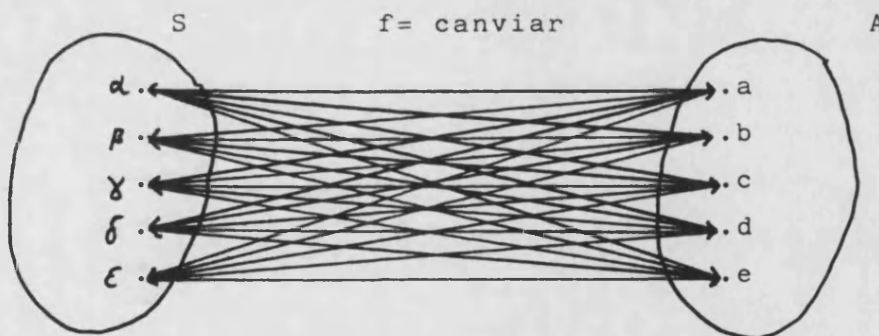
(151) Vegeu **Perception**, pàg. 70 i ss.

rescatar aqueix espai buit del caos en el qual ens podria submergir, ens la dóna una interpretació del "Totum Datum" de la manera següent:

-Siga $S = \{ \text{tots els sense-data somàtics presents a un observador en una ocasió determinada} \} = \{ \alpha, \beta, \gamma, \delta, \epsilon \}$

-Siga $A = \{ \text{tots els sense-data ambientals presents a un observador en una ocasió determinada} \} = \{ a, b, c, d, e \}$

Donats aquests conjunts s'acompleix:



Per tant, $\Lambda x \Lambda y (C_x \Leftrightarrow C_y)$. On "x" pot substituir-se per qualsevol dels elements de S i "y" pot substituir-se per qualsevol dels elements de A; i on "C" és el predicat "canviar". A més a més, S i A són sempre copresents.

Des d'ací els partidaris de la forma causal pretenen convèncer-nos sense res ni més, d'una dependència unidireccional: el "Totum Datum -diuen- és somatocèntric.

Els sense-data ambientals depenen dels somàtics (152). Més encara, depenen del cervell. La qüestió, en definitiva, està en el fet que, segons llur opinió, les qualitats sensibles es deuen més a nosaltres mateixos que no a les coses, no caracteritzen realment la cosa material com el sentit comú pretén ; almenys no hi ha cap moyiu per creure que així ho facen. En realitat depenen de molts factors independents de l'objecte físic. Sembla llavors, que, fora de les aparences que se'ns donen i que estan sempre sota certes condicions (ambientals i somàtiques), la cosa no és res. Almenys no és res pel que fa a la percepció directa. Si les qualitats han de determinar-se per l'aparença, que està condicionada, no podem saber coses tals com quin és el color d'un objecte.

(152) S'ha de tenir sempre present que els defensors clàssics d'aquesta concepció pretenien una condemna de les qualitats secundàries. Aquestes no pertanyien -en la seua opinió- a la cosa material sinó a nosaltres mateixos. Bradley diu en Appearance and Reality:

"A thing is coloured, but not coloured in the same way to every eye; and except to some way, it seems not coloured at all. Is it then coloured or not? And the eye-relation to which appears somehow to make the quality -does that itself possess colour? Clearly not so, unless there is another eye which sees it. Nothing therefore is really coloured; colour seems only to belong to what itself is colourless. And the same results holds, again, with cold and heat. A thing may be cold or hot according to different parts of my skin, and without some relation to a skin, it seems without any such quality. And, by a like argument, the skin is proved not itself to own the quality, which is hence possessed by no-

Però, segons açò, no sols les qualitats secundàries vénen determinades per factors externs al propi objecte, sinó que també ho són les primàries. Si les qualitats sensibles depenen de factors fonamentalment somàtics, la seua existència impercebuda ha d'estar lliure de totes aquestes qualitats. Si es despulla la cosa material del color, justament perquè és dependent de la percepció, també s'hauran de descomptar les qualitats primàries com la forma i l'extensió. Però, aleshores queda desprovista de tota localització (153). Com sosté Strawson:

"We cannot in sense perception -the point is an old one- become aware of the shape, size and position of physical objects by way of awareness of boundaries defined in some sensory mode -for example by visual and tactile qualities such as scientific realism denies to the objects themselves... To perceive physical objects as, according to scientific realism, they really are would be to perceive them as lacking any such qualities. But this notion is self-contradictory. So it is a necessary consequence of this form of realism that we do not perceive objects as they really are... We do not, on the scientific-realist view, perceive physical objects at all. We are, rather, the victims of a systematic illusion which obstinately clings to us even if we embrace scientific realism. For we continue to enjoy experience as of physical objects in space, objects of which the spatial

thing [...] The arguments shows everywhere that things have secondary qualities only for an organ; and that the organ itself has these qualities in no other way" (Oxford, Clarendon Press, 1.930 -segona edició; novena impressió; pàgs. 9-10.

(153) **Cfr. AYER, A.J., TPK, pàgs 117-18; The Central Questions of Philosophy, pàgs. 84-87.**

characteristics and relations are defined by the sensible qualities we perceive them as having; but there are no such physical objects as these. The only true physical objects are items systematically correlated with and causally responsible for that experience; and the only sense in which we can be said to perceive them is just that they cause us to enjoy that experience" (154).

Així, situem en un món extern a nosaltres una sèrie de coses inobservables, però si l'espai s'ha de definir per la relació entre les coses i aquestes són inobservables, l'espai sols és accessible mitjançant la inferència; inferència que no veig com es puga establir si els objectes relacionats essencialment són inobservables. Tenim doncs que els objectes físics són ocupants inobservables d'un espai inobservable. I com diu Ayer (fent seu un argument de Price en *Perception*, pàgs. 36-37):

"Put succinctly, the decisive objection to the version of the causal theory which turns physical objects into unobservable occupants of an unobservable space is that if this were so we should have no means of identifying them, we should have no reason to believe that they played any part in the production of our sensations, or even that they existed at all. The point which the advocates of this position have overlooked is that physical objects cannot be identified in the first instance as the causes of our sensations: they have

(154) STRAWSON, P.F., "Perception and its Objects" en G.F. Macdonald (ed.), *Perception and Identity*, London, Macmillan, 1.979; pàg. 49.

to be independently identified before we can have any right to say that the causal relation holds. It is only because I can, through perception, independently establish the fact that the table is there in front of me, that I can subsequently explain my seeing it in terms of its effects upon me" (155).

L'única manera de sobreviure que té aquesta teoria, una vegada ha perdut les coses, és quedar-se en la mera subjectivitat (cosa que, per altra banda, comporta que l'única condició necessària per la percepció siga un esdeveniment en el cervell). Allò que realment percebem és un efecte d'aquest estat del cervell. A partir d'aquí podem inferir que ha estat causat per un objecte extern. Però, ¿com podem estar segurs, si aquest estímul en el cervell pot estar produït per factors psicològics (com en l'al·lucinació)? L'única cosa que posseïm és un efecte, que pot estar remotament causat per quelcom inobservable, o ni tan sols per això, sinó per una perturbació del cervell.

Evidentment, l'argument causal va destinat a combatre el realisme ingenu, que els teòrics dels sense-dada fan equivaldre a l'opinió del sentit comú o 'realisme ingenu'. Però malgrat que aquests teòrics pensen que l'home del carrer és un realista ingenu, jo sostinc que

és un realista directe (encara que molts autors consideren sinònims aquests dos termes). I ara faré, per fi, aquesta distinció. Les divisions que es fan entre realistes, fenomenalistes, etc., responen a les diferents respostes a aquestes dues qüestions: 1) la postura front a l'escèptic i 2) el coneixement directe que ofereix la percepció. Així, el realista ingenu és el més radical, manté que en tota situació allò que percebem directament és una cosa material o part de la seua superfície. El realista directe és més prudent, rebutja també els dubtes de l'escèptic i afirma que, en molts casos, els sentits ens donen suficient evidència per tal que la creença que formem sobre l'objecte siga vertadera, i que aquesta creença no és inferida a través de l'aprehensió de quelcom més bàsic i no físic, sinó directa. El que manté, en definitiva, és que en condicions 'standard', la percepció ens dóna coneixement directe de les coses i de les seues propietats. Entre altres coses perquè les propietats reals de les coses equivalen, per al realista directe, i per definició, a les propietats que 'aparenten' tenir en condicions 'standard' d'observació.

El teòric dels sense-data sembla atribuir al realista directe l'afirmació que "A pareix r a S" implica necessàriament que A siga r, cosa que portaria a les contradiccions que el primer utilitza en l'argument de

la il·lusió. Però el realista directe està disposat a afirmar que A pot paréixer r,s,t, i moltes altres coses i no confon l'aparença amb la realitat (en termes absoluts, s'entén). L'únic que diu és que la propietat "real" de l'objecte i la propietat que aquest aparenta en condicions 'standard' d'observació són un i la mateixa cosa. Açò és, que per propietat real d'un objecte s'entén aquella que aquest ofereix quan està en condicions 'standard' d'observació. Què són les condicions 'standar' pot resultar un problema de definició, però no de comprensió. Per tant, no em posaré a definir-les, sols diré aquelles que el sentit comú dóna per bones. Així, si un objecte apareix amb una certa tonalitat de groc, il·luminat per llum groga, el realista directe no ha d'afirmar que l'objecte és groc, ni que percep directament un objecte groc. Simplement, pot inferir que és un objecte blanc il·luminat per llum groga; però això ho permet la teoria que sosté, i no necessita postular sense-dada. Hi ha aparences que són reals i que permeten un coneixement directe i aparences que, per no donar-se en condicions 'standard' (i saber-ho l'observador), permeten un coneixement inferencial, o fins i tot (si l'observador no coneix l'anomalia en les condicions d'observació) l'error. El realista directe no pretén que tota percepció siga absolutament verídica, sols que moltes ho són.

Dic tot açò perquè, com es desprèn , el conjunt d'afirmacions i crítiques que fan aquests arguments està íntimament relacionat amb una mala comprensió del realisme directe. I perquè, malgrat que de vegades s'utilitzen per mostrar que aquest coneixement no pot ser directe i objectiu, sinó indirecte i subjectiu, altres vegades sols tracten de mostrar que no és directe; amb la qual cosa es converteixen en realístics crítics, indirectes, o com seulla. És a dir, realismes que s'oposen a l'escèptic, en el sentit que afirmen que moltes vegades percebem objectes físics, però que s'oposen també al realisme directe quan neguen que aquesta percepció siga mai directa. Aquest és al cas d'algunes teories causals, com les de Russell i Mandelbaum. Així és que ara estem en òptimes condicions d'ocupar-nos d'una teoria causal d'aquest segon tipus, més dèbil i no subjectiva, com és la de Mandelbaum, a través de l'anunciada polèmica Mandelbaum-Gram.

Car que la teoria causal suposa l'acceptació prèvia d'algun realisme -segons es desprenia de la crítica d'Ayer que hem citat-, Mandelbaum afirma:

"...it is fallacious to hold that the causal analysis of perception provides good argument in favour of subjectivism"(156).

(156) MANDELBAUM, M., *Op. cit.*, pàg. 140

Si l'argument anterior pretenia extreure, del fet que les qualitats secundàries, com ara el color, són en gran manera depenents de nosaltres mateixos, la conclusió que les coses no són en absolut acolorides; Mandelbaum pretén extreure únicament d'aquest fet, no la conclusió que no siguen acolorides, sinó que no hi ha un color que siga "llur color". Per a aquest fi utilitza els dos casos que havíem esmentat i que havíem anomenat "el cas de la muntanya" -per al color- i "el cas de la campana" -per al so. Veiem primer el cas de la muntanya.

Les muntanyes apareixen blaves quan són vistes de lluny i canvien aquest color a mesura que ens aproximem. En definitiva, el color que presenten depén en gran manera del medi, de les condicions atmosfèriques i, fins i tot, de nosaltres mateixos. D'aquí es pretén extreure la conclusió següent: El color de la muntanya és produït (entre altres coses) per un conjunt de factors de l'ambient aliens a la mateixa muntanya. És un efecte del qual la muntanya és sols una causa parcial.

Gram accepta aquesta conclusió, sols que, en la seua opinió, aquesta no contradiu el realisme directe. La seua resposta és:

"What we see is a complex of blue physical particles. The mountain's real color helps

produce this effect. We see a cluster of particles in the medium intervening between us and the mountain. It follows that we see an effect of the mountain. But this fact neither makes nor breaks any theory of perception, least of all Direct Realism. It tells us merely that there are circumstances under which we infer things about what there is from other things which we directly perceive. It does not show that what we happen to perceive directly either has different properties from things we take ourselves to perceive or that we never can perceive the causes of what happens to be an object of direct awareness. Much of what we perceive gives us grounds for inference to other things not in our present visual field. This is a commonplace of perceptual experience. It does not, however, imply that all of that experience is inferential" (157).

Malgrat que estic d'acord amb gran part d'allò que ací es diu, vull fer algunes matisacions, perquè, tal com està plantejat, el text d'aquesta cita pot induir a la mateixa posició que Gram tracta de rebutjar. Gram està parlant de dos elements de la cadena causal que la ciència atribueix a la percepció. I admet que en la llunyania no veiem directament la muntanya, sinó sols l'efecte del qual ella és una causa parcial. Aquesta manera d'expressar-se, encara que poguera ser certa, és perillosa. Perquè si a aquesta resultant de la intervenció de l'objecte i del medi per a l'aconseguint de la nostra percepció, sumem els altres processos i factors fisiològics, haurem d'acabar sostenint -una altra vegada- que allò que

percebem és un efecte, no hi ha de la muntanya o del medi, sinó del nostre cervell, i, altra vegada, subjectiu. Un cop més es confon aquí acte i objecte, l'objecte percebut amb l'acte de percebre'l. I Gram cau en aqueixa trampa.

L'home del carrer no té massa clar de quin color són les muntanyes, o, més bé, no assegura que una muntanya tinga un sol color. Sap molt bé que les muntanyes es veuen blaves des de la llunyania, i que de prop poden ser verdes o marrons; que de més aprop encara poden ser un conjunt de colors molt diferents que fa que es veja verda de prop o, amb combinació amb l'atmosfera, blava de lluny. El cel tampoc té un color únic, des del punt de vista del sentit comú. És blau quan l'atmosfera és neta, roig quan fa ponent, negre de nit, etc. S'enganya per això? Està afirmant que el cel està format en cada cas per un conjunt de partícules blaves, roges o negres? Hem dit que per al sentit comú el color real de les coses coincideix amb aquell que presenten en condicions 'standard' d'observació i de vegades aquestes es fan coincidir amb les més habituals. Les muntanyes llunyanes són blaves; les pròximes verdes o marrons. La part de dalt del Montgó és grisenca, les faldes marrons, blanques, verdes; plenes de casetes multicolors; i què? L'aigua del mar és quasi incolora si n'agafem una xicoteta quantitat, però el mar és verdós, i blavós més a dintre. El Sol és una taca bri-

llant; de quin color? També és una gran massa que despi-
deix flames de quilòmetres de longitud. No veiem per això
mai el Sol? Ens arriba un efecte d'aquella massa incandes-
cent. L'estímul que ens arriba és un efecte del Sol i del
medi que ha de travessar, però rebre aqueix efecte és veu-
re el Sol, no l'efecte. Una casa vista de lluny és una
taqueta blanquinosa. De prop és quelcom gran i amb parets
pintades de blau clar. No havíem vist per això la casa,
sinó sols l'efecte de la casa junt amb la influència del
medi i la distància?

Crec, com he dit, que en tota aquesta qüestió
està present sempre una confusió. Sempre que es parla de
causa i efecte en la percepció, s'entra en un terreny es-
varós que fa caure fins als més ben intencionats. Véiem
que Gram afirmava: "**We see a cluster of particles in the
medium intervening between us and the mountain**". Per
què no dir que veiem un estat cerebral o el fruit d'a-
quest? El procés causal que es dona des de l'objecte a
l'estimulació del cervell és el causant de la nostra per-
cepció, però l'efecte de tot és la percepció de l'objecte,
no la percepció de l'efecte. Pertal que jo perceba un ob-
jecte, tot açò ha d'ocórrer, però el resultat és la per-
cepció de l'objecte, no la de cap d'aquests elements in-
tervinents. Jo no veig partícules blaves, aquestes par-
tícules són en part responsables que jo veja la muntanya.

També ho és l'estimulació del cervell i no per això la veig. ¿Perquè no dir que en realitat el que veig és un conjunt d'àtoms que formen la muntanya, i que equivocadament pense que es tracta de quelcom sòlid, sense buit, acolorit, etc.? Cal recordar les dues taules de Eddington. (Cfr. EDDINGTON, A.S., **La naturaleza del mundo físico**, Editorial Sudamericana, Buenos Aires, 1.945; pàgs. 11-18). És clar que és tot això el que fa que jo veja la muntanya i que la veja blava, però és la muntanya el que jo veig. Rebre l'estímul que, procedent de la muntanya, arriba al meu cervell és veure la muntanya, no l'efecte de la muntanya. La muntanya causa la meua percepció, que és l'efecte; però l'efecte és la percepció (l'acte de percepció) de la muntanya, no la percepció de l'efecte mateix. L'efecte és l'acte de percepció, l'objecte percebut és l'objecte físic que inicià la cadena causal. Açò ens mostra que, una vegada més, el defensor dels sense-data ha comés un error categorial. La muntanya i tots els altres factors fan que, com a efecte de la seua intervenció jo perceba. L'efecte és l'acte de percepció. Per tant, l'efecte és un acte, no un objecte. No pot ser l'efecte el que jo veig, perquè precisament aquest és la "visió" d'una altra cosa, l'acte de veure generalment, la causa.

És clar que totes les coses es veuen sempre sota un determinat aspecte. La cosa en sí kantiana és un ab-

surd. L'aspecte 'standard' és la realitat de la cosa. Però veure una cosa amb un aspecte diferent amb el real no significa que no vega realment la cosa i sí l'efecte, pensar el contrari és un error. Quan veig una casa en la llunyania, la veig com una taqueta blanquinosa. M'acoste i veig que té uns cinc metres d'alçada i que les parets estan parcialment pintades de blanc amb molts descontxats marronosos. No havia vist realment la casa? Dir que no és com dir que tampoc l'havia vista realment si creient que media cinc metres en media cinc i mig. Sé per experiència que en certes condicions la informació que puc obtenir és molt limitada, si m'interessa obtenir-ne més puc variar les condicions d'observació (en la majoria o en molts casos).

La taula d'Eddington és marró i sòlida, també és buida en la seua major part i incolora. Però sobretot és una única taula i no dues (definida sota dos esquemes conceptuals diferents), i menys un taula-causa i una taula-efecte. L'aspecte que ofereix la muntanya també és causat, en última instància, per aqueixes partícules incolores i els buits que hi ha entre elles, pel medi, etc., però tot això fa que jo perceba la muntanya, no les partícules, el medi, o l'efecte de tot junt. Preguntar-se quina és la muntanya real -si realment la muntanya és un muntó de terra marró i pedres grises, o un conjunt d'àtoms

incolores- és un absurd. Insistesc, l'aspecte d'una cosa és efecte de moltes causes, però no és mai l'ocultació de la cosa, sinó la seua revelació.

En certes condicions se'm pot dir "tu no veus el color real de la muntanya" i pot ser ben cert. Però el que no se'm pot dir és que no puc veure'l en condicions més favorables (si acceptem que la muntanya té un únic color). Sovint, el color que presenten les coses en condicions anormals no ens fan tant -o tan sols- inferir el color real, sino més bé en quines condicions esrem percebent-lo.

Podem fer ara el següent resum-conclusió de les ensenyances tretes a partir de la discussió del "cas de la muntanya", (Demane perdó si resulta repetitiu, però m'interessa que quede sintetitzat). Parlar en temes de causació es presta a dir coses del tipus: com que la nostra percepció és el resultat d'una sèrie de factors, l'objecte de percepció no és l'objecte físic que inicia el procés, sinó el resultat d'aquests factors. Doncs bé, l'error estava, per fi, en considerar el resultat un objecte. El resultat és un acte, no un objecte. No percebem percepcions, perceptes o sense-data; tenim percepcions d'objectes. Quan aquest procés conclou, jo tinc una percepció o una sensació, però, això, la tinc, no la sent o la per-

cep. Jo no sent o percep sensacions que són el resultat de la intervenció de la muntanya, el medi, etc.; la muntanya, el medi, ..., fan que jo tinga una sensació o una percepció de la muntanya. Com a efecte de la intervenció de la muntanya i les altres coses, percep la muntanya amb un determinat aspecte. La muntanya i les altres coses són les responsables de l'aspecte que la muntanya presenta. Però no percep un aspecte-efecte separat o distint de la muntanya (encara que siga distint de l'aspecte real de la muntanya), percep la muntanya sota un determinat aspecte, real o il·lusori. No hi ha muntanyes-marrons-reals-no-vistes per una part i aspectes-de-muntanya-blava-vists, existents com a objectes reals i distints com són distints la causa i l'efecte, per l'altra.

No prestar atenció a aquestes matisacions, fa dir a Gram, concedint massa a Mandelbaum en la meua opinió:

"Assume that we always perceive a state of the medium which fulfills both of the conditions of the present theory. The cause of what we perceive has color, size and shape. But it is a different particular from the one we perceive for it has different color, size and shape properties from the ones we perceive. This distinction is a perceptual superfluity. The medium differs from the original object only in that it is a numerically different particular which may have properties differing from the ones instantiated by its cause. But there is no property which the effect has that cannot and, on occasion, can

be observed in the cause. The problems that arise for perceiving the object which is causally behind the medium must also arise for perceiving the medium. For the theory does not prevent one of them having a property which the other has but may not always exhibit. They are logically alike. Substitution of a state of the medium of a state of the object which causally acts on the medium for what we perceive puts the effect in the same epistemic jeopardy as the cause. There is, consequently, no reason why we should always perceive a medium and not the cause of that medium" (158).

Altre cop, parlar de veure l'efecte i no la causa és absurd; en unes condicions o en altres. Gram parla de veure el medi; quin medi? Veiem la causa sota les condicions que el medi imposa, que en cerat manera distorsiona les seues propietats; però no podem dir que l'efecte té unes propietats i la causa unes altres, o que unes vegades veiem la causa i altres sols l'efecte. Veiem sempre la causa, que per efecte de certes condicions, presenta un aspecte i no un altre. L'efecte no té cap propietat, perquè no és un objecte. Simplement les propietats de l'objecte apareixen unes vegades distorsionades per efecte de certes coses i altres no. Veiem sempre l'efecte del Sol i mai el Sol-causa pròpiament? No entenc que es vol dir amb això. Més bé pense que la manera correcta de dir-ho és que veiem el Sol amb un aspecte, no se si tant "causat" com, "reflex" de les condicions en que l'observe.

l'absurd de portar el llenguatge de causa-efecte a la percepció (amb la fruïció que ho fan els causalistes més radicals; no és tant dolent parlar-hi quan no es vol que siga l'única explicació) es mostra de manera més contundent amb "el cas de la campana":

"suppose we hear the sound of a bell. What we hear is not a property of the bell. It is not even a dispositional property of such an object. This dispositional property in question is the capacity of the bell to cause sonic effects under certain circumstances. What we perceive, then, is an effect of something we do not perceive: To say that we hear the bell is really to say that we hear the sound of the bell"(159)

Intentaré resumir les conseqüències que Gram extrau d'aquesta possible objecció al realisme directe i la seua contrargumentació. Després presentaré la meua opinió tant d'unes com de l'altra. Gram accepta que mai podem percebre auditivament la campana-causa, sinó sols el seu efecte. Però que, no obstant això, és perceptible mitjançant la visió o el tacte -és perceptible visualment o tàctil. I afirma que aquesta veritat no implica que el realista directe estiga equivocacat. En resposta a l'argumentació del causalista, afirma, doncs:

"Sounds are signs of the presence of material

(159) GRAM, M.S., OP. cit., pàg. 146

objects (even if, in extreme cases, they are signs of malfunctioning brains). Direct Realism is not committed to the rejection of perceptual inference by the rejection of perceptual deputies. It rejects only the view that are perceptual objects which can be perceived only by perceptual deputies and which, consequently, cannot in principle be objects of direct awareness. Bells can be directly seen and indirectly perceived by hearing the sounds they make. They cannot be directly perceived by audition. But this is less a statement to the perceptually character of bells than it is the limitation of one of our sensory modalities" (160).

La qüestió que molts filòsofs es plantegen és si no hi haurà un paral·lelisme entre la vista i l'oïda, o l'olfacte. És a dir, si no ocorrerà que, igual que oir una campana és oir el seu so, o oldre una rosa és oldre el seu aroma, veure una muntanya, un arbre o una casa, no serà veure el seu efecte; com una espècie d'efluvi visual que s'interposa entre l'objecte emissor i la nostra percepció. Igual que oir una campana és oir el seu so-efecte i deixar la campana inobservada, veure alguna cosa deu ser veure el seu efecte, deixant també la cosa inobservada. Al cap i a la fi, tant la visió com l'audició estan afectades per un munt de circumstàncies. Així, pensem veure la causa quan en realitat veiem l'efecte: un objecte diferent.

La solució de Gram passa per fer patents les

diferències entre un i altre mode de percepció, i arriba a la conclusió següent:

"A fundamental defect underlies both the mountain and the bell examples. Both of them involve irrelevant application of causation to perception. The haze obscuring the mountain is the effect of a complex cause which we do not see. But the fact that we see an effect on one occasion does not prove that we cannot see a cause of the effect on another. The sound of the bell provides an example of an effect the cause of which we may not perceive. But the cause in these cases is both numerically different and has a different set of properties from the effect I do perceive; hence, my inability to perceive the cause of what I perceive on any given occasion does not prove that I really perceive something different from what I take myself to perceive when I hear the sound of the bell" (161).

Reconec que aquesta manera de parlar em posa nerviós. Pense que es presta a contínues confusions, potenciades per la barreja de dos llenguatges, de dos sistemes explicatius. La fisiologia explica **com** es produeix la percepció més bé que no **què** és percebre. La percepció ocorre causalment, però percebre és una tasca eoisistemològica (de resultat, de consecució, d'èxit, si es vol, com diuen certs autors). Quan acceptem la terminologia del causalista, quan acceptem parlar en termes de causa i efecte, és molt fàcil deixar-se convèncer. Per tant, portaré la qüestió el més lluny possible i, malgrat que

(161) Pàg. 148.

aquest cop també estic en bona mesura d'acord amb Gram, faré tot el contrari que ell i portaré el paral·lelisme entre audició i visió tot el més lluny que puga. Però no equiparant, com fan els causalistes, la visió a l'audició, sinó, al revés, l'última a la primera. Exagerant les semblances i evitant les diferències que, evidentment, existeixen.

Tornem ara al cas de la campana i apurem tota la cadena de causes i efectes de la nostra audició de la mateixa -per contra del que fa Gram que es queda en el segon esglaó. El so que jo sent no sols no és la campana, sinó que tampoc és sols un efecte de la campana que consisteix en una sèrie d'ones acústiques; és efecte també de la distància a la que sóc situat respecte d'ella, i també de si sóc dur d'orella, o, pel contrari, tinc una oïda aguda. Podem dir, doncs, que no és el mateix so el que sent un individu **A** situat prop de la campana, que el que sent un individu **B** més allunyat. Ni el que sent un individu **C** d'oïda aguda i un altre **D** un poc dur d'orella. El de **A** és nítid, el de **B** fosc. Ara, aquest altre cas: Un individu **E** és dalt d'una muntanya i la veu marronosa. Altre individu, **F**, és lluny de la mateixa muntanya i la veu blava. Tenim que:

A sent un so fort

B sent un so fluix

E veu una muntanya marronosa

F veu una muntanya que pareix blava,
o veu blava una muntanya que és mar
ronosa.

Podem dir que el que senten **A** i **B** no és el mateix so? Po
dem dir que ambdós senten dos efectes diferents d'una ma-
teixa causa? Més bé direm que senten el mateix so i que
la manera en què el senten és efecte de la distància a
la qual cadascun és situat. No veuen **E** i **F** la mateixa mun
tanya, sinó efectes diferents de la mateixa muntanya? Més
bé direm que veuen la mateixa muntanya sols que la manera
en què la veuen és efecte o conseqüència, o comsevulla,
de la distància. Algú pot preguntar: "Com hem de dir que
veuen la mateixa cosa, si la que veu **u** és marronosa i la
de l'altre blava? Aquesta manera de formular la pregunta
és la que es presta a concloure que no es veu la munta
nya, sinó sols l'efecte. L'equivocació està en agafar
l'experiència de la cosa com la cosa vista. Però crec
que la millor manera d'explicar-ho, la menys confusa és
dir que veuen la mateixa cosa, sols que, com és normal,
per efecte de la distància la veuen de manera diferent.
Són dues experiències d'una mateixa cosa, no dues coses
vistes, l'experiència no és la cosa vista, sinó la manera
de veure la cosa. Què hi ha d'estrany en veure una munta
nya amb colors diferents segons la distància. Quan es
parla de causes i efectes en percepció, acabar per objec

tivitzar els efectes és molt senzill. Si jo no veig la muntanya, que veig? Què m'autoritza a dir que veig el me di, un estat del cervell o quelcom directament causat per alguna d'aquestes coses?

Tan perillós és aquest llenguatge que obliga a Gram a dir que mai percebem auditivament la campana. Açò és **rizar el rizo**. Què és oir una campana sinó oir el seu so? Oir les vibracions de l'energia de les seues partícules atòmiques? És clar que percep auditivament una campana, perquè açò no pot ser més que oir el seu so. Gram afirma: "**bells can be directly seen and indirectly perceived by hearing the sounds they make. They cannot be directly perceived by audition**". Doncs bé, jo afirme que aquesta manera d'expressar-se és un nosentit fruit del llenguatge de causa-efecte aplicat al problema filosòfic de la percepció. No estem tractant d'explicar com s'arriba a percebre, sino quan diem verídicament que percebem una cosa. La tasca del filòsof és epistemològica, la resta és tasca del científic i clavar-se en aquest terreny és per al filòsof ficar-se en sòl llíscadís on, en definitiva no el demanen. Les campanes són percebudes directament si hom sap com sonen les campanes. No he de seguir el fil de l'efecte per arribar a la madeixa de la causa. Si sé com sonen les campanes, no sent primer un so i n'infereisc la presència d'una campana, sent la campana directa-

ment, perquè sentir una campana és sentir el seu so i res més que això; dir que les campanes no se senten és tan absurd com dir que no veiem muntanyes. El so no és un espill que reflexa una campana. Qu el so i la campana són dues coses diferents és una veritat tan patent que és ofensiu enunciar-la. Però són ontològicament distintes, no epistemològicament, des de la percepció auditiva; oir un so de campana és l'única manera d'oir una campana. El so i la campana són coses diferents, però no hi ha cap complicació en el fet que sentir un campana siga sentir el seu so. Això no vol dir que la campana quede amagada darrere del seu so.

Com a resum de tot açò podem extreure la següent conclusió. Si el fenomenalista argumentava de la manera:

X és f

X apareix h

Quan jo veig **X** com **h** el que veig ha de ser distint de **X**, car **X** és **f**. Per tant, el que veig és una aparença que existeix per ella mateixa. Així, "l'efecte" del causalista pretén fer (siga mental o físic) el mateix paper que "l'aparença" del fenomenalista. El causalista més moderat afirma:

Si **X** és **f**

i **X** apareix **h**,

el que jo veig és **h**, un efecte de **X** amb conjunció amb al-

tres factors intervinents. Però en cap dels casos, absolutament deslligat de X. Per al causalista més radical, el que veig és sempre l'efecte, ja que sempre la meua visió és causada per més factors que l'objecte extern. Igual que certs factors fan que veja la muntanya blava, altres fan que la veja marronosa; però en tots els casos, en condicions normals o anormals, aquesta visió és resultant i està influenciada per una sèrie de factors. I en cap cas podem dir que veiem la causa. Contra aquesta argumentació sols hem de dir que, una vegada afirmat que la realitat de les coses és aquell aspecte que ofereixen en condicions 'standard' d'observació, aquesta afirmació careix de sentit.

Finalment, m'ocuparé molt breument de la defensa del sense-datum basada en la distància entre la causa i l'efecte, que formava part important de l'argument causal. Aquesta manera d'argumentar es desenvolupava de la següent manera. Per tal que un fet siga efecte d'un altre, aquest ha d'estar situat en la immediata proximitat. Entre l'objecte físic i l'estímul del cervell hi ha una bona distància (en termes causals) i tota una sèrie de baules causals. La causa directa del meu objecte de percepció ha de ser, llavors, l'estímul del cervell -és la seua conclusió- i per tant l'objecte de la percepció ha de ser un sense-datum.

Quan he exposat aquest argument (en la pàgina 195) ja he tingut problemes per fer-ho de tal manera que s'entenguera. Ara estic quasi convençut que no hi ha una manera clara d'exposar-lo amb sentit, perquè no en té. Deia jo aleshores, per tal de clarificar-lo, que: "si **P** és l'acte de familiarització amb un objecte, aquest objecte no ha de ser l'objecte extern **X**, massa allunyat de **P** i diferenciat d'aquest per la influència dels altres factors que intervenen en la percepció. **X** inicia el procés que acaba amb un estat del cervell **Y**, aquest sí pròxim a **P**. Per tant, la causa immediata de **P** no ha de ser **X**, sinó **Y**, i en conseqüència, **P** és l'aprehensió d'un objecte pròxim a **Y**, o idèntic a **Y**, i no l'aprehensió de **X**. D'aquí que **P** sols pugui ser la familiarització amb un sense-datum, que és l'única cosa suficientment pròxima a **Y**; de tal manera que l'objecte de **P** ocupa la mateixa posició que **Y**, o bé un lloc molt pròxim". Quan intentava, doncs, exposar-lo d'aquesta manera per clarificar-lo, me n'adonava que em sobraven **Xs** o **Ys** o **Ps**. Intentem desxifrar-los ara. Si **P** és l'acte de familiarització amb un objecte, diguem-ne "**O**", aleshores, o bé **Y** és equivalent a **P** o és equivalent a **O**, però no pot ser equivalent a ambdues coses, o és un acte o és un objecte. Si és un acte, ha de ser equivalent a **P** i necessitarà un objecte del qual familiaritzar-se que no siga ell mateix. Però en l'argument, tal com l'hem esbossat, **Y** no acaba

de ser **P**, sinó quelcom pròxim a ell o la seua causa. Sembla que **Y** ha de ser **O**, o quelcom íntimament pròxim a **O**, però si **Y** és un estat, un acte del cervell, molt similar en tant a naturalesa a **P**; com ha de ser a la vegada un objecte? Tot indica, doncs, que **Y** és a la vegada l'acte de familiarització amb un objecte (o la seua causa) i l'objecte mateix del qual es familiaritza (o la seua causa); la qual cosa és una contradicció.

Tota la confusió, doncs, de l'argument de l'interval espacial, rau també en el fet que es vol fer de **Y** un objecte de familiarització, o la seua causa; però **Y** és, en tot cas, idèntic a -o millor, la causa de- un acte de familiarització, i, com hem vist, no hi ha cap motiu per pensar que l'objecte d'aquest acte no siga la cosa material.

2.3.3 Noves tendències de la Teoria Causal

Des dels antics plantejaments de la teoria causal fins ara, s'han fet moltes aportacions a aquesta manera d'explicar la percepció, i moltes de les antigues falles s'han corregit. S'han deixat a banda molts dels determinants que imposava la forma causal de l'argument de la il·lusió i s'ha arribat a teories causals que poc o gens tenen a veure amb el representacionalisme; hi ha teories que s'anomenen causals i que no pretenen ni la introducció ni la defensa dels sense-data. Al cap i a la fi, el que ha de caracteritzar aquestes teories és l'explicació causal, no la defensa dels sense-fata; encara que tradicionalment aquestes dues facetes hagen anat unides.

Un dels esforços més notables per lliurar la teoria causal de molts dels seus defectes endèmics (però encara aparentment vinculada als sense-data) és el que H. P. Grice realitza en el seu article "The Causal Theory of Perception" (162). Dedicarem aquest apartat fonamen

(162) **Proceedings of the Aristotelian Society**, Supl. Vol. 35 (1.961); reimprés en Swartz (ed.), **Op. cit.**, pàgs. 438-472.

talment a l'anàlisi d'aquesta versió de la teoria que ens ofereix Grice, i per tal fi ens centrarem en dues qüestions: 1) Fins a quin punt mantenir una teoria causal de la percepció implica mantenir una teoria dels sense-data?; i 2) pot la causalitat donar raó suficient i necessària de la percepció d'un objecte **O** per part d'un subjecte **S**?

Grice creu, en primer lloc, que la teoria causal sols pot ser una teoria de sense-data (no considera la possibilitat d'una teoria causal realista), ara bé, la teoria causal no sols no és -en la seua opinió- la introductora dels sense-data, sinó que per a la seua validesa necessita la prèvia prova de la possibilitat de l'ús d'expressions de sense-data; és a dir, que a menys que **"the claim that perceiving a material thing involves having or sensing a sense-datum"** pugua fer-se, **"the CTP [la teoria causal de la percepció] become otiose"** (163). Tenim doncs, una vegada més, que en la mesura que la TCP vullga ser una teoria representacionalista és parasitària d'alguna prova o argument pro-sense-data. Però Grice no creu que aquests es puguen introduir a través de cap de les proves que deriven de l'argument de la il·lusió. No creu que es pugua provar l'existència d'objectes especials anomenats sense-data, o almenys així ho suposa. (En

(163) Pàg. 440.

açò ens porta avatatge, ja que nosaltres encara no hem mostrat de forma concloent el fracàs de l'argument de la il.lusió (164)). Però considera que el terme "sense-datum" té un ús específic com a terme tècnic. Així, limita la prova per postular-los a la que depén d'expressions del tipus "**So-and-so looks \emptyset (e.g. blue) to me**". A partir d'aquí podem dir que si una cosa "**look**" \emptyset a mi, aleshores tinc un sense-datum \emptyset . Ara bé, la traducció al català del terme '**looks**' és problemàtica, i si la introducció dels sense-data depén d'expressions d'aquest tipus, haurérem de prendre bona cura per tal de traduir-lo. Podríem traduir aqueixa expressió per "**Això em sembla \emptyset (e.g. blau) a mí**". Però, tal vegada, ací el "sembla" s'ha d'entendre més bé conectat amb l'objecte que no amb el subjecte; com quan d'un bastó parcialment submergit en l'aigua diem que sembla quebrat. El que vull dir és que "looks \emptyset " vol dir més bé que l'objecte m'ofereix a mi, o se'm mostra amb , una aparença, p.e., blava, que no que "em sent inclinat a creure que aquest objecte és blau"; encara que aquest sentit tampoc es pot descartar. Sembla que si "looks" o "sembla" han de servir per a la introducció dels sense-data, s'han de referir més bé a com veu l'objecte l'observador que a com creu l'observador que és l'objecte realment. Tal vegada la força de l'argument que uti-

 (164) Quan diga sols "argument de la il.lusió" em referiré exclusivament a la seua forma fenomenològica.

utilitza aquest tipus d'expressions vinga donada per aquesta ambigüetat o pluralitat de sentits o matisos. Haurem de posar atenció a això en el que segueix.

Com siga, el que importa ara és que, una vegada Grice ha limitat la possibilitat dels sense-data i, en conseqüència de la TCP, a aquest tipus d'expressions, necessita salvar-les de les objeccions de les quals han estat objecte. Deturem-nos, doncs, en aquest argument abans d'estudiar la seua TCP, ja que, en definitiva, aquesta dependrà de l'èxit del primer, i perquè, de pas, si provem que no és convincent, haurem acabat amb una altra forma d'introducció dels sense-dara. (No obstant, intentarem provar que si es concloent implica que aquestes proposicions no informen sobre el món).

L'objecció contra aquest procediment que preocupa a Grice és la següent: L'ús d'oracions d'aquest tipus impliquen que l'emissor no sap o no creu, o té algun tipus de dubte respecte que l'objecte siga efectivament \emptyset . És a dir, que una expressió del tipus "Això em sembla \emptyset " (enunciat-S) implica la condició que Grice anomena D-o-N (condició de Dubte o Negació). De tal manera que, amb paraules de Grice:

"At this point my objector advances a twofold thesis (a) that it is a feature of the use,

perhaps of the meaning, of such locutions as "looks to me" that they should carry the D-or-D [D-o-N, per a nosaltres] condition is fulfilled, and that if they were uttered by a speaker who did not suppose this condition was fulfilled he of course would be guilty of a misuse of the locution in question (unless of course he were intending to deceive his audience into thinking that the condition was fulfilled), (b) that in cases where the D-or-D condition is unfulfilled the utterance employing the "looks to me" locution, so far from being uninterestingly true, is neither true nor false" (165).

Grice vol provar, davant d'això, que els enunciats-S poden ser vertaders malgrat que no acompleixen la condició D-o-N. L'argumentació que ofereix per tal fi és molt llarga i elaborada. Per als propòsits que ara perseguim, bastarà amb un breu resum. Grice prova primer que aquest tipus d'enunciats poden tenir algun valor de veritat encara que la condició D-o-N no s'acompleixi, en concret, que poden ser falsos. Ho fa amb el següent exemple:

"Suppose that I am confronted in normal daylight, by a perfectly pillar-box; suppose further that I am in the presence of a normal, unesceptical companion; both he and I know perfectly well that the pillar-box is red. However, unknow to him, I suffer chronically from Smith's Disease, attacks of which are not obvious to another party; these attacks involve, among other things perhaps, the peculiarity that at the time red things look some

quite different colour to me. I know that I have this disease, and I am having (and know that I am having) an attack at the moment. In these circumstances I say, "The pillar-box looks red to me". I would suggest that here the D-or-D condition is not fulfilled; my companion would receive my remark with just the mixture of puzzlement and scorn which would please my objector; and yet when he learnt about my attack of Smith's Disease, he could certainly think that what I said had been false" (166).

A partir d'aquí, Grice argumenta que la implicació D-o-N per part dels enunciats-S és cancel.lable, i per tant, quan no es donen les condicions de falsedat, que poden ser vertaderes encara que la condició D-o-N no es done. Ara bé, a mí em fa la impressió que Grice ha estat jugant amb el doble sentit de "looks" del qual hem parlat. Tal com és plantejat aquest cas, Grice empra "looks" amb dos sentits diferents, segons que la condició D-o-N s'acompleixa o no. Si D-o-N no s'acompleix, com és el cas en l'exemple, aleshores l'emissor de l'enunciat-S està emprant "looks" en el sentit "m'ofereix l'aparença" o "el veig" o "tinc una visió" o "m'apareix", etc. És a dir, no està parlant de la qualitat real que puga tenir l'objecte, sinó sols de la seua experiència privada (en el millor dels casos parla de l'aparença que li presenta l'objecte, si és sols il.lusió). En aquest sentit, no està dient "Crec que l'objecte és roig", sinó "A mi aqueix

objecte m'apareix roig" o "jo el veig roig". La seua
 proposició no implica dubtes sobre si l'objecte és
 roig, perquè no és una proposició que parle de l'objecte
 És d'aquesta manera com l'afirmació de qui parla en l'ex-
 emple pot ser falsa, no el veu roig, sinó d'un altre co-
 lor (p.e. blau). Per tant, sembla que Grice advoca per un
 sentit, diguem-ne, tècnic, dels enunciats-S, que no afirmen
 res sobre el món extern a qui parla, sinó únicament de la
 seua experiència perceptiva, que seran vertader o falsos
 amb independència de la correspondència amb fets del món
 públic. Ara bé, en el llenguatge comú sols quan tothom
 sap que les condicions D-o-N no s'acompleixen es pot em-
 prear els enunciats-S en aquest sentit; per exemple quan
 es vol parlar de l'aparença del bastons parcialment sub-
 mergit en l'aigua, o quan un company vol fer-nos saber de
 la anomalia dels seus ulls. Si la condició D-o-N s'acom-
 pleix, aleshores "looks" ha de tenir el significat "estic
 inclinat a creure". Amb la qual cosa tampoc està compro-
 metent-se amb el món, parla d'un estat psicològic. Està
 referint-se al món sols en el sentit següent: "Jo diria
 que aquest objecte és roig, però no n'estic segur". Pro-
 posició que pot ser vertadera o falsa amb independència
 del fet que l'objecte siga roig o no ho siga. Per la seua
 veritat o falsedat basta que siga sincer o insincer. Així
 més que vertadera o falsa, pot ser veritat o mentida. Pe-
 rò, tant en un cas com en l'altre s'aconsegueixen efecti-

vament proposicions vertaderes (a no ser que es mentesca -conscientment- o es cometa un error verbal) al preu de renunciar a la comesa fonamental dels enunciats de percepció; al preu de no oferir informació sobre el món. Respecte del món no són ni vertaderes ni falses. En el primer cas, amb un sentit de "sembla" que no és el més freqüent en el llenguatge comú, es parla d'un fet privat, i com hem provat en la primera part d'aquest capítol, incorregible. En aquest sentit, dir de la bústia "Em sembla blava" és no afirmar res sobre la bústia i no hi ha res en el món que pugui fer falsa la meua afirmació sincera, si no comet cap error verbal. En l'altre sentit de "sembla", també aconseguisc una veritat incorregible; "que a mí em sembla que la bústia és blava" és quelcom que res no pot falsar en el moment de la seua emissió perquè, en certa manera, res no té a veure amb el fet que la bústia siga blava o roja. Entenga's bé açò, el que la bústia siga blava serà una poderosa raó per tal que a mi em sembla -estiga inclinat a creure- que és blava. Però el que siga roja no falsa en cap moment la meua afirmació. Llevat d'un estat psicològic més favorable a que "la bústia siga blava" siga veritadera, a que hi hagen més possibilitats que la bústia siga realment blava, la meua afirmació "la bústia em sembla blava" (en el sentit d'estic inclinat a creure...), està dient només, en la seua estructura de veritat-correspondència, que "la bústia és blava o no ho és"; per tant, una

tautologia, una bajanada, un no dir res en condicions d'observació normals. Per tant, en un sentit o en l'altre, emetre un enunciat-S en condicions 'standard' d'observació és afirmar o una tautologia que pot desconcertar a l'oient més bé que no aclarir-li res i no oferir-li cap informació sobre el món (tota la part del món que no és l'estat psicològic de l'emissor i que és l'objecte dels enunciats de percepció) o molt poca (dóna únicament informació sobre aqueixa part del món que és l'emissor i el seu estat psicològic que no sol ser l'objecte de les proposicions de percepció), o un enunciat incorregible que parla d'un estat mental (167). Així, sols en condicions anormals o d'examen seria bo oferir aquest tipus d'expressions. Per exemple, a l'oculista, que no ens pregunta per cóm és la realitat, sinó per com veiem nosaltres la realitat; o en el cas que ens comenta Grice, si l'emissor gagués estat sincer hagués donat informació dels seus transtorns perceptius, però no de la bustia.

(167) Per això diem al temps que és una tautologia i que dona alguna informació. És una tautologia respecte del món dels objectes observables i per tant no és informativa en aqueix sentit. Però com l'emissor és part del món és en algun sentit informativa, ens informa que l'emissor vol creure que p, encara que no està segur. Així, aquest enunciat és ininformatiu respecte de tota la part del món que no és l'estat psicològic de l'emissor (la qual cosa és inobservable), que és precisament d'allò que han de parlar els enunciats de percepció. Per tant, com a tal enunciat de percepció és ininformatiu.

En conseqüència, en tant que aquests enunciats no parlen sobre el món, són incorregibles.

Abans d'acabar amb aquesta argumentació, vull encara cridar l'atenció sobre algunes coses que poden passar desapercebudes i que pense són les que donen la raó a Grice, als seus objectors, o als dos alhora. 1) Si en l'exemple Grice, l'enunciat-S vol dir "em sent inclinat a creure...", aleshores l'objector té tota la raó en afirmar que és com a mínim estrany. Però si vol dir "l'objecte se'm mostra...", Grice té raó en afirmar que aquest enunciat és fals. Per tant Grice està oferint la proposta d'una utilització especial dels enunciats-S, amb la implicació D-o-N cancel·lada, però que pel que fa al món físic, no són, un altre cop, ni vertaders ni falsos: simplement no diuen res del món. Està presentant-nos el cas de "sembla" com si l'entenguera, com l'objector, referit al món, però quan l'interessa ens persuadeix que està parlant-se únicament d'aparences. S'oposa a un sentit de "sembla", oferent-ne un altre, però suposant el primer per a l'obtenció del segon que nega l'anterior. Si es vol que diguem quelcom sobre el món. aleshores els enunciats-S han de tenir aqueix altre significat, i si les condicions D-o-N no es donen, l'emissor està dient una "perogrullada". En un o altre cas, la càrrega informativa dels enunciats-S és més bé escassa. 2) En aquest respecte,

Grice ofereix la següent defensa:

"...what the objector may not have noticed that in these circumstances my companion have not said "this pillar box looks red to me" but "this pillar is red", his utterance would have been equally baffling if not more baffling. My point can be stated more generally. The objector wants to attribute to L-statements [enunciats-S] certain special features (e.g. that of being neither T nor F [T-true-vertaders, F -false- falsos] in certain circumstances) which distinguishes them from at least some other statements. If so, he cannot derive support for his thesis from the fact that the utterance of an L-statement would be baffling in certain circumstances, when those circumstances are such that (mutatis mutandis) they would make any statement whatever baffling. He ought to take as his example not L-statement made about objects which both speaker and audience can see perfectly clearly, but l-statements made about objects which the speaker can see but the audience cannot. But when the exemples are thus changed, his case seems much less plausible" (168).

Davant d'açò sols se'm ocorreix dir que en aqueixes circumstàncies on sols qui parla veu l'objecte, els enunciats-S impliquen, en el llenguatge comú, la condició D-o-N. I que, en tot cas, són afirmacions més dèbils que les del tipus "l'objecte és...", perquè en tot cas es refereixen a l'objecte sols indirectament com a responsable de que jo crega que és... Ara, si la condició D-o-N no es dóna, aleshores l'emissor no dóna informació sobre l'ob-

(168) Pàg. 457-458.

jecte, sinó sobre el seu estat mental.

3) La tercera cosa sobre la que vull cridar l'atenció és aquesta altra afirmació de Grice:

"The statement "It looks red to me" is not, however, weaker than the statement "It is red" in just this sense; neither statement entails the other" (169).

Però, mentre que el segon informa sobre el món i és corre^gible, l'altre informa sobre un estat mental i en tant que no diu res sobre el món -en tant que no és informatiu sobre el món- és incorregible. En tant que parla de l'apa^rença i no podem distingir entre l'aparença i la realitat de l'aparença mateixa, aquest enunciat s'autoafirma i no aporta cap informació que no siga sobre l'experiència privada de qui l'emet. A partir d'aquí, la relació del sense-datum amb la seua causa que pretén la TCP de Grice esdevé tan misteriosa com que l'enunciat "It looks red to me" implique "It is red" o simplement "It is". I a pro^var això anem a dedicar-nos ara.

(169) Pàg. 459.

2.3.3.1 La Teoria Causal de Grice

Primer que rés vull advertir que, malgrat que tot el que he dit, la TCP de Grice no és una teoria necessàriament vinculada als sense-data, si aquests s'han d'entendre en la manera tradicional. Crec que Grice entén el terme sense-datum d'una manera no substitucionalista. Però l'ambigüetat a que donen lloc els enunciats-S en que converteix els clàssics sense-data, seran contraproductes com després es veurà. En general, tal com ell l'empra, aquest sembla referir-se a "l'experiència perceptiva" - o fins i tot pseudo-perceptiva, en definitiva a l'experiència de tipus perceptiu- que no a "l'objecte subjectiu" d'aquesta experiència, com seria el cas dels defensors clàssics dels sense-data. I que això és així ho reflexen fets com que Grice diga:

"... to liscense the introduction of a "sense-datum" terminology to be used for the re-expression of sentences incorporating the preferred locutions ["It looks.."] seems to me both unnecessary and dangerous. I shall myself, on behalf CTP, often for brevity's sake talk of sense-data or sense-impressions; but I shall hope that a more rigorous, if more cumbersome, mode of expression will always be readily available. I hope that it will not be allowed that interpreted on these lines which I have suggested, the thesis that per-

ceiving involves having a sense-datum (involves its being the case that some sense-datum statement or other about the percipient is true) has at least a fair chance of proving acceptable" (170).

Crec, doncs, que, almenys en els casos de percepció verídica, per a Grice el sense-datum consisteix més en bé en l'experiència perceptiva que es té de l'objecte físic que no pas en l'objecte d'experiència directa com a entitat separada del primer. De les seues afirmacions almenys, no es desprén la necessitat de parlar de sense-data en el sentit clàssic. I, si el que dic és cert, la seua TCP és compatible amb el realisme directe, com a mínim en la seua part analítica, com ara veurem.

La TCP de Grice consta de dues tesis que no s'impliquen mutuament. Dicker (amb el que estic d'acord en gran part de les seues afirmacions respecte d'aquesta teoria) les anomena **Tesi Analítica** i **Tesi de la Justificació**. (171). En la seua forma més primitiva aquestes són:

Tesi Analítica (TA): S percep X si i sols si X és
una causa parcial de l'enunciat
present de sense-datum de S.

(170) Pàgs. 460-461.

(171) DICKER, G., *op. cit.* Cap. 5.

Tesi de Justificació (TJ): S pot justificar l'afirmació que percep X amb un argument que prove que es requereix causalment a X per donar compte de l'enunciat de sense-datum de S.

Ens centrarem ara en la primera d'aquestes tesis. Si aquí "sense-datum" s'entén en el seu sentit tradicional, aleshores la validesa d'aquest argument depén de la prèvia acceptació de la teoria dels sense-data. Però si s'entén de la manera ampla en la qual els entén Grice, val per ella sola, almenys com a raó necessària. En aquest darrer sentit, entenent sense-datum com a "experiència tipus-perceptiva", la teoria és susceptible de ser emprada tant pel substitucionalista com pel realista. Per una senzilla raó. És cert que actualment cap dels dos estaria disposat a afirmar que el que es diuen la tesi analítica siga una raó suficient. Però ambdós podrien estar d'acord en afirmar que és una raó necessària per a la percepció de X que aquest existesca i siga la causa parcial de l'experiència perceptiva de S. En aquest sentit estarien d'acord amb el que nosaltres expressaven en les pàgines 53 i següents. Si X no existeix, S no pot percebre X. Per tant, fins aquí la tesi analítica és neutra. Que es convertesca en una teoria de sense-data o en una teo-

ria realista dependrà del fet que en el cas que X no exigtesca, i no existesca altre objecte públic, 1) s'afirme que tenim una experiència perceptiva d'un altre tipus d'entitat i que, utilitzant l'argument de la il.lusió, intentem convèncer que aquesta és idèntica a la que tenim en la percepció directa d'un objecte físic, amb la qual cosa sostindríem una teoria dels sense-data; o bé, 2), sostinguem que, en aquest cas, la nostra experiència és pseudo-perceptiva, que, en tot cas, l'objecte percebut o al.lucinat no és la mateixa cosa que els sense-data, és a dir, que no és l'objecte d'aprehensió directa tant en el cas que al.lucinem, com en el cas que percebem realment, amb la qual cosa aostindríem un realisme o ens aproximariem bastant. El problema està, doncs, en el fet que la tesi analítica (en tant que condició necessària únicament) diu només que per tal que jo tinga una experiència perceptiva de X, cal que X cause aquesta experiència, però no diu res respecte de què percebem o si percebem quan X no existeix.

I crec que en aquest sentit Grice s'acosta més a la postura realista i que és disposat a afirmar que sols es pot dir que es percep quan hi ha alguna cosa pública que percebre. Així, el seu ús dels enunciats-S vol oferir la possibilitat de parlar de l'experiència del subjecte quan aquest no està segur d'estar veient, i en

aquest sentit, crec, no està firmant ni l'entificació de l'aparença (com ell ja s'ha encarregat de dir) ni el coneixement més bàsic d'aquesta sobre el qual el del món físic és derivat. Es pot comprovar açò que dic amb l'exemple que Grice ofereix per mostrar que és una condició necessària per tal que S veja X que aquest cause la seua experiència:

"Suppose that it looks to X as if there were a clock on the shelf; what more is required for it to be true to say that X sees a clock on the shelf? There must, one might say, actually be a clock on the shelf which is in X's field of view, before X's eyes. But this does not seem enough. For it is logically conceivable that there should be some method by which an expert could it make look to X as if there were a clock on the shelf on occasions when the shelf was empty: there may be some apparatus by which X's cortex could be suitably stimulated, or some technique analogous to post hypnotic suggestion. If such treatment were applied to X on an occasion where there actually was a clock on the shelf, and if X's impressions were found to continue unchanged when the clock was removed or its position altered, then I think we should be inclined to say that X did not see the clock which was before his eyes, just because we should regard the clock as playing no part in the origination of his impression" (172).

Per tant, sembla que és una condició necessària per a la percepció de l'objecte X que aquesta siga causada en part per X. Però, és una condició suficient?

(172) Pàg. 461.

Evidentment no. Moltes altres coses intervenen en la percepció. Recordem el conjunt de passes o esglaons causals que intervenien per tal que es donara la percepció de X. Per què no dir que no dir que percebem també alguna d'aquestes altres causes? Aquesta anàlisi primera és massa ampla, ja que permetria que es poguera dir que alguna d'aquestes causes és també percebuda; mentre que, com és evident, no estem disposats a afirmar que veiem partícules de llum, etc. Price (173), per exemple, intenta vèncer aquesta dificultat verificant una distinció entre **condicions permanents** i **condicions diferencials**. Les condicions permanents són aquelles que condicionen tots els sense-data en algun sentit i sense els quals no poden existir. Així, per exemple, que hi haja llum, l'ull de l'observador, etc., són condicions comuns a tots els sense-data i que, per tant, no condicionen cap d'ells de manera completa. Les condicions diferencials són precisament aquelles que els diferencien uns dels altres. Quan les condicions permanents s'alteren, s'alteren tots els sense-data. Però la situació de l'objecte és una condició diferencial, un canvi en ell no afecta a tots els sense-data, sinó sols a aquells que es pretenen causats per l'objecte en qüestió. Aquestes condicions diferencials són les que determinen la percepció de l'objecte, un objecte és percebut "quan

i sols quan alguna condició que l'implica és una condició diferencial d'alguna impressió sensorial del qui el percep"(174). Però aquesta distinció de Price tampoc elimina totes les dificultats. La font de llum pot fer que varien uns sense-data del camp visual i no altres. Si els objectes del meu camp visual estan il·luminats per llums de diferents colors (il·luminat cadascuna només una part dels objectes), i si aquestes llums varien de color periòdicament, cada cop que varie el color d'alguna, farà que varien els sense-data de la seua zona, però els altres romanen inalterats. O, si s'apaga alguna d'aquestes llums, tampoc veurem els objectes d'aqueixa zona, mentre que els altres seguiran idèntics. Però segons Price, o la font de llum és una condició permanent, cosa que hem vist que no ho era, , o hem de dir que la veiem sempre, però sabem que una font de llum pot estar oculta i il·luminar de la mateixa manera. Quan mirem un arbre a la llum del Sol, diem que veiem l'arbre i en canvi no diem que veiem el Sol que l'il·lumina.

Chisholm ofereix un altre intent que sembla més afortunat. En comptes de condicions permanents i diferencials, Chisholm parla d'estímul "propi":

(174) GRICE, H.P., **loc. cit.**, pàg. 462. Però Grice no està d'acord amb aquesta restricció i ofereix un cas paregut al nostre de les diferents fonts de llum.

"We may say that x is a proper visual stimulus for S provided (i) that light transmitted from x stimulates a visual receptor of S and (ii) that this light after being transmitted from x and before reaching the visual receptor of S, is not reflected. When we look at the moon at night, our eyes are stimulated by light from the sun; the proper stimulus however is the moon and neither the light, nor the sun" (175).

D'aquesta manera, "veure", per exemple, quedaria definit com segueix

"S sees x" means that, as consequence of x being a proper stimulus of S, S senses in a way that it is functionally dependent upon the stimulus energy produced in S by x" (176).

I, Chisholm afegiria encara una altra condició: "and S takes x to have some characteristic" (177).

No obstant, alguns autors s'han oposat a aquesta anàlisi de la percepció. Hi ha molta gent que entén perfectament què és que S perceba X i que en canvi no tenen els coneixements de física i fisiologia que la definició de Chisholm utilitza. Per tant, el concepte de percepció no ha d'analitzar-se en termes físics o fisiolò-

 (175) CHISHOLM, R.M., *Perceiving*, pàg. 144. .

(176) Pàg. 149.

(177) Pàg. 150

lògics tècnics. Pense que aquesta no és una objecció que desbanque l'anàlisi de Chisholm. Encara que l'home del carrer, que ignore aquestes qüestions, sàpia què és percebre, no per això s'ha de negar que aquestes no formen part del concepte de percepció. Però tal vegada sí que indique que no formen part del concepte ordinari de percepció. De tota manera, encara que hom no sàpia res de partícules luminoses, pense que estaria disposat a afirmar que, quan algú percep els objectes o creu percebre'ls, de manera distinta a la que es produeix a conseqüència del fet que aquests estimulen la retina, no està veient realment; tal vegada està percebent de manera extrasensorial (estem parlant d'un tipus de percepció similar al veure, no qualsevol altre tipus de percepció, auditiva, tàctil, etc.), però no percebent visualment. Potser ell no sàpia en què consisteix aquest mecanisme, però es capaç de mantenir intuitivament que quan aquest no es produeix, no pot parlar de 'veure'. De tota manera, aquest problema té una senzilla solució. Es pot donar una anàlisi satisfactòria del concepte ordinari de percepció. I això és el que pretén Grice amb la següent:

"I suggest that the best procedure for the Causal Theorist is to indicate the mode of causal connexion by examples, to say that, for an object to be perceived by X, it is sufficient that it should be causally involved in the generation of some sense-impression by X in the kind of way in which, for

example, when I look at my hand in good light, my hand is causally responsible for its looking to me as if there were a hand before me, or in which... (and so on), whatever that kind of way may be; and to be enlightened on that question one must recourse to the specialist. I see nothing absurd in the idea that a non-specialist concept should contain, so to speak, a blank space to be filled in by the specialist" (178).

Si substituïm les expressions de sense-data d'aquesta cita per altres que es referesquen únicament a l'experiència perceptiva, tenim una tesi analítica de la teoria causal que no implica la postulació dels sense-data i que fins i tot un realista directe podrà admetre (almenys com a condició necessària). Però Strawson (179) ha cridat l'atenció sobre aquesta definició de percepció. Segons Strawson la frase "**in a way to be indicated by example**" implica circularitat, en tant que Grice no ha especificat quins principis hem de seguir per triar els exemples dels quals es parla en aquesta anàlisi de percepció. Així, afirma Strawson:

"The generalized statement of [...] Grice's [...] doctrine comes to this: for an object to be perceived by X, it is sufficient that it should be causally involved in the generation of some sense-impression of X's in any one of the ways in which, when X perceives an object, that object is causally responsible for (or causally involved in the genera-

(178) Pàg. 463.

(179) STRAWSON, P.F., **Freedom and Resentment**, London, Methuen & Co., 1.974.

tion of) X's sense-impression. And this is unacceptably circular" (180).

Jack Nelson proposa la següent manera de vèncer aquesta circularitat:

"It is true that X perceives M if, and only if, some present tense sense-datum statement is true of X which reports a state of affairs the production of which M is causally involved in a way which is common to or characteristic of most cases we are preanalytically prepared to call clear cases of this kind of perception (visual, auditory, tactile,...)" (181).

Suposem que aquesta versió de la tesi analítica és vàlida (sempre substituïnt els termes de sense-data per "experiència"). Però crec que la percepció necessita quelcom més que l'explicació causal; és a dir, crec que el vincle causal és una condició necessària per donar compte de, com diu Jaegow Kim, **"real connection between the person who perceives, beliefs, etc., and the objects of these attitudes -a connection that will exclude the sort of accidental linkages..."** (182), però que no és suficient. Baste que diga ara que un mateix objecte pot causar percepcions verídiques diferents, que mentre la TA de la TCP

(180) **Op. cit.**, pàg. 73.

(181) NELSON, J., "The Diversity of Perception", **Synthese**, vol. 64 (1985), 93-113; pàg. 97.

(182) KIM, J., "Perception and Reference Without Causality" **Journal of Philosophy**, vol. 74 (1977), 606-620; pàg. 611

pot donar raó de l'element no proposicional de la percepció (si és que aquest existeix), hi ha predicats que no poden ser explicats des d'un punt de vista causal (183).

El que ara ens interessa constatar és que la TA de la TCP de Grice no implica postular sense-data (si aquests s'entenen com aquelles entitats l'**esse** de les quals és llur **percipi** tant existencialment com qualitativa). I que si això és cert, aquesta s'allibera d'una de les crítiques que més freqüentment s'han fet a la versió clàssica de la TCP. La TA no implica que les coses materials siguin inobservables; almenys no en algun sentit de "inobservables". Grice distingeix tres sentits de "inobservable":

1) Si inobservable significa "impossible de ser percebut", de la TA no es desprén que les coses materials siguin inobservables. Encara que, certament, tampoc es desprén que no ho siguin. És coherent afirmar la TA alhora que es nega que les coses materials siguin observables. Un altre cop, la TA és neutra en aquest sentit. La TA diu

(183) Versions que neguen qualsevol explicació causal poden trobar-se a:

-RYLE, G., "Sensation" en Swartz (ed), **op. cit.**, pàgs. 187-203.

-RYLE, G., **Dilemmas**, Cambridge, Cambridge University Press, 1960; Cap VII

A banda de les ja esmentades.

únicament que per tal que una cosa material siga percebuda, aquesta ha de ser la causa parcial (estímul propi) de l'experiència de tipus perceptiu de l'observador. Això no vol dir, no obstant, que l'experiència de l'observador si ga causada per la cosa material en alguna ocasió; tampoc vol dir que no ho siga. Si veig X, X ha de ser causa parcial del fet que jo veja X. Però si sols crec veure X? Podria ocórrer que mai les coses hagueren causat les nostres experiències, sinó que aquestes hagueren estat produïdes pel deu de Berkeley o el geni maligne de Descartes. Hom podria sostenir, doncs, sense contradicció la TA i al temps afirmar que mai veiem realment, sinó que sols creiem veure. La TA és simplement això, una anàlisi parcial d'allò que significa percebre X: hom sols pot percebre X si X és en part responsable de la seua experiència, si no és responsable en absolut, aleshores l'experiència no és de X. Si és causada per X, aleshores és una experiència, potser fins i tot directa de X -si directa s'entén com a "sense inferència". Tot depén, doncs, de la postura que prenguem davant de l'escèptic. Però, a més a més, la TA sols pot implicar la inobservabilitat de les coses materials quan es combina amb alguna forma d'argument de la causalitat (com ara el del descompte de les qualitats secundàries de la cosa material, el del interval espacial o el de l'al·lucinació, i considerem que tant en els casos de percepció verídica com en els de percepció **delusiva** l'objecte de per

cepció immediata és un i el mateix). Però, en tant que la TA parle de causar experiències i no dels objectes d'aqueixes experiències, no implica la inobservabilitat de les coses materials. I els exemples que ofereix Grice de la manera en què els objectes causen les nostres experiències dels mateixos, ens fa possible pensar que creu també que és impossible admetre l'acusació de l'escèptic pel fet que no té sentit dubtar que les meues mans són les responsables de la meua experiència perceptiva de les meues mans (en condicions 'standard' d'observació). El problema, si de cas, està en el fet que en compte de parlar d'experiència o de l'aparença, utilitze els enunciats-S que tenen a més el sentit de "inclinació a creure" o, fins i tot, de "inclinació a no creure" o "no creure en absolut"; encara que ell sembla limitar aquestes expressions al sentit experiencial.

2) Gràcies a aquest sentit, podem dir que els enunciats-S són immunes a l'error. I si per inobservable entenem "no directament observable" i açò com "no immune a l'error", els enunciats de percepció en termes d'objecte físic no són per a Grice incorregibles i les coses materials són inobservables. Els enunciats de percepció en termes d'objecte físic són incorregibles, podem dir, en el sentit que ni la seua naturalesa ni la seua existència depenen de la percepció. Els enunciats-S són incorregibles perquè par-

len d'una experiència que depén sencerament en la seua naturalesa i existència del ser tinguda; però aleshores no ofereixen informació sobre el món. La dificultat estarà, doncs, en passar d'aquesta experiència incorregible al coneixement de l'objecte que la causa (si és que algun objecte la causa), quan pot no haver-hi cap nexa entre elles. Ací és on començarà la dificultat. En el fet que unes proposicions d'experiència subjectiva intenten justificar un coneixement objectiu, de proposicions objectives, entre les quals no té per què haver-hi cap vincle.

3) Ara bé, si observable significa "directament observable" i si directament observable vol dir "ser conegut sense cap tipus d'inferència", aleshores les coses materials poden ser observables per a Grice. Ací és on rau bona part del problema. La versió classica de la TCP afirmava que les coses materials es percebien indirectament mitjançant l'experiència directa del sense-datum. Però tal com és plantejada la TCP per part de Grice, sembla que l'experiència pot tenir com a objecte directe la cosa material.

Pense que sostenir que les coses materials són inobservables, entenet açò, fins i tot en la seua forma més dèbil, depén d'una certa confusió d'aquests dos darrers sentis de "percepció directa" junt amb algun tipus de reducció de l'objecte de percepció a l'acte de perce-

bre. La percepció directa compresa com a coneixement incorregible és, en algun sentit de "incorregible", una fallàcia. La percepció directa pot oferir un coneixement, lliure en totes les ocasions d'error, de la naturalesa i existència de l'objecte percebut, a base de postular un objecte altre que el físic, la naturalesa i l'existència del qual depenen únicament de l'ésser percebut, és només el que es percep i res més que el que es percep. Però si depèn en tot de l'esser conegut, açò equival a dir que no hi ha tal objecte de coneixement. Els objectes de coneixement es caracteritzen per ser independents de llur coneixement. En les proposicions de percepció directa (de sense-data, s'entén) la pura creença constitueix el coneixement: "Jo veig una post-imatge que és roja i quadrada" si i sols si "Crec que la post-imatge que veig (i la veig sols pel motiu que crec veure-la) és roja i quadrada". El que jo crega veure-la implica que la veja realment i que la veja d'una determinada manera implica que siga d'aqueixa determinada manera. Per tant, en compte de dir que tals objectes es coneixen, haurem de dir que es tenen (en tot cas). És a dir, en la mesura que són coses més semblants a "dolor" que a "objecte físic", en la mesura que el dolor no pot existir més que com sentit o experimentat, és molt estrany considerar-lo com un objecte. I si és així, tampoc podem dir que són observables, car que 'observació' implica que l'objecte siga independent de l'acte d'observar.

Doncs bé, sobre aquestes fal·làcies, l'afirmació que les coses són inobservables comet a més l'error d'asseverar que totes les coses que no són percebudes directament en aquest primer sentit tampoc ho són en el segon. Açò és, que les coses que no són conegudes de manera incorregible, tampoc són conegudes sinó mitjançant l'inferència a partir de les primeres. Però, primer, jo puc percebre en determinades ocasions un objecte físic de tal manera que amb aquest acte conega tant la seua naturalesa com la seua existència; i altres vegades puc conèixer sense cap inferència alguna cosa (com a existent) encara que no conega la seua naturalesa.

Grice afirma que les coses materials són inobservables si inobservable s'entén en el sentit 2), però no en el sentit 3), encara que tradicionalment s'haja acusat a la TCP de sostenir que les coses materials són conegudes per inferència a partir dels sense-data. Grice afirma que acceptar una TCP no implica adoptar la concepció que l'existència dels objectes materials particulars pugui ser únicament una qüestió d'inferència (184). La postura de qui defensa açò es representaria de la següent manera:

(184) Tradicionalment s'ha acusat a la TCP de sostenir que les coses materials són conegudes per inferència a partir del sense-data, perquè tradicionalment és això el que la TCP ha defensat. Que pugui haver-hi TCPs no compromeses amb això és una altra qüestió.

"If someone has seen a speck on the horizon which is in fact a battleship, we should in some contexts be willing to say that he has seen a battleship, but we should not, I think, be willing to say he has observed a battleship unless he has recognized what he has seen as a battleship. The criticism levelled at the CTP may then be that it asserts or entails the impossibility in principle of knowing, or even of being reasonably assured, that one is perceiving a particular material object, even if one is in fact perceiving it. At this point we must direct our attention to the second clause of the initial formulation of the CTP" (185).

Aquesta segona clàusula és la que nosaltres anomenavem Tesi de la Justificació. Centrem-nos en ella, doncs. Deia: S pot justificar l'afirmació que percep X amb un argument que prove que es requereix causalment a X per donar compte de l'enunciat de sense-datum de S.

Però amb açò, Grice afirma, no vol donar a entendre que sempre haurem d'accedir a X per inferència a partir del sense-datum o del seu enunciat-S. Manté en canvi: 1) En condicions 'standard' d'observació puc dir que veig X i no solament que em sembla que hi ha un X. És a dir, rebutja la demanda de l'escèptic en el sentit que qualsevol declaració perceptiva necessita d'una justificació. 2) Qualsevol declaració perceptiva implica una sèrie de creences sobre el món material que no admeten discussió. La TCP necessita la postulació prèvia del món fí-

sic. 3) Hi ha molts casos en què l'existència de l'objecte físic es coneix sense cap tipus d'inferència, de mode directe. Segons Grice, que S pugui justificar la creença que percep X per una inferència causal és perfectament compatible amb la proposició que quan S creu que percep X no realitza cap inferència.

Però dir tot açò és sostenir quasi bé un realisme directe. Aleshores, ¿per què aquell interès primer en introduir els sense-dada com a enunciats-S, si ara aconsella emprar-los en condicions 'standard' d'observació? Per suposat que el realista directe és partidari d'emprar enunciats-S quan es donen les condicions D-o-N. A allò que s'oposava era a empra-los quan aquestes condicions no es donaven (si es que es volia parlar de quelcom més que l'aparença que l'objecte presentava -el bastó submergit semblava quebrat), i ara el mateix Grice les desaconsella. El problema que suscita, doncs, la TCP ve donat per haver-los introduït de la manera en que ell ho ha fet. Crec que el realista no té cap inconvenient en distingir entre aparença entre aparença i realitat; a allò que es nega és a parlar únicament de les aparences, i poder introduir els objectes físics sols quan aquests s'han construït o s'han inferit sobre la base de les primeres. Reclama el dret de poder utilitzar normalment el llenguatge de percepció d'objectes físics, encara que en ocasions haja de parlar sols

de les aparences. Però el voler introduir els enunciats-S de la manera en que Grice ho fa, sembla indicar que aquests són més bàsics i que en totes les condicions d'observació hem de passar dels primers, que són en certa manera independents del món, als segons, que sí que es comprometen amb ell. Açò suggereix que ja que no hi ha una implicació necessària entre uns i altres, no puguem acabar d'ésser certs sinó després de moltes experiències, o mai, i, en conseqüència, que acabem donant-li la raó a l'escèptic. Veiem que Grice rebutja les acusacions de l'escèptic i que el que en el fons volia era reintroduir la part causal en la percepció, però pensant que com tradicionalment TCP i sense-data anaven units havia d'introduir també alguna espècie de sense-data. Ja hem vist que allò que ell anomena sense-data no ho són, tal com nosaltres els entenem, és clar. La dificultat està, doncs, en el seu interès pels enunciats-S, utilitzats en condicions de percepció normals.

Són aquests els que possibiliten la crítica a la TCP de Grice. A.R White és qui denuncia un dels principals inconvenients d'aquesta, que es desprén de l'utilització de tals enunciats en qualsevol ocasió. Diu White:

"...sostengo que, cuando alguien ve un objeto X y le parece como si hubiera un objeto X, entonces la existencia de X verdaderamente proporciona una explicación, aunque no, por supuesto, completa, del hecho que esa persona vea el objeto como si fuese X, pero no propor

ciona una explicación causal; y que cuando alguien ve un objeto X y le parece como si hubiera algo allí diferente de X, entonces esto tiene una explicación causal aunque tampoco es completa, pero no la ofrece la existencia de X. Presupongo que nada de lo dicho por Grice o por mí afirma o niega ninguno de los hechos fisiológicos, por ejemplo, nada acerca de la materia, las ondas, los nervios, las células cerebrales, etcétera, y sus relaciones causales y de otros tipos" (186).

White distingeix aquí dos casos d'experiència:

- 1) Un observador S veu X i li sembla com si hi hagués un X.
- 2) Un observador S veu X i li sembla com si hi hagués un Y

En principi, sembla que l'argumentació de White vindria a consistir en: Si S pot veure X tant si li sembla X com si li sembla Y, X no pot ser la causa que a S li sembla veure X o Y. Però és una mica més complicada. La raó que ofereix perquè X no siga la causa d'allò que ocorre en 1) és que hom no pot explicar causalment que X li parega X a S, perquè presentar un aspecte determinat a un observador normal en condicions normals és part del seu ser el que és. És una afirmació analíticament vertadera que X parega X en condicions normals a observadors normals. Respecte .

 (186) WHITE, A.R., "La teoria causal de la percepció" en Warnock (ed.), *op. cit.*, pàgs. 208-232; pàgs. 218-19.

d'explicar que algunes roses ofereixen un aspecte groc i altres rosat, diu White:

"..sostengo que decir que es "porque" algunas son amarillas y algunas rosadas no equivale a dar una explicación causal, mientras que decir que ello se debe a que la luz del sol se refleja sobre ellas de un modo particular, es dar una explicación causal, aunque no se trate de una explicación en función de las rosas mismas" (187).

Però aquí White està parlant de condicions normals d'observació, on no es dona la condició D-o-N. Respecte d'aquests casos, Grice havia dit que si hom és en condicions de dir que hi ha un X, o que veu un X, no ha de fer l'afirmació més dèbil "Em sembla com si hi hagués un X". Per tant açò ens dona dues pistes: 1) que Grice, malgrat tots els esforços per justificar l'ús dels enunciats-S, limita el seu ús a les condicions anormals d'observació en les quals, no obstant, no s'acompleix la condició D-o-N, o a aquelles en què sí que s'acompleix, però en les quals els enunciats-S tenen un altre significat; i, 2), Grice no s'està referint a l'aspecte públic de les coses, sinó més bé a la visió per part del subjecte de les mateixes, a la seua experiència privada de les mateixes.

Imaginem que vegem X i que X ens sembla Y. Diu

(187) Pàg. 223.

White:

"Si usted "toma equivocadamente" a X por Y, entonces la existencia de X es, desde el punto de vista lógico, necesaria para este error; pero esto es completamente distinto de decir que la existencia de X "explica causalmente" el error. La explicación causal de la equivocación se obtiene [...] por referencia a la posición del que percibe, o a las circunstancias en que se cometió el error" (pàg. 225).

Però, i quan no hi ha error? Quan no està parlant-se de "inclinació a creure", però tampoc les condicions d'observació són normals i es coneix el caràcter anormal d'aquestes, de manera que no ens equivoquem respecte del caràcter de X, podem voler seguir parlant de com sembla X; per exemple, de com sembla un bastó submergit parcialment en aigua. En definitiva, crec que el que Grice pretén amb els enunciats-S és que puguem parlar en qualsevol cas de la nostra experiència perceptiva, deslligant-la del món; i que per a percebre X, cal que aquesta experiència haja estat causada per X. Ara bé, que X pugui explicar causalment l'experiència perceptiva de S ja és una qüestió més problemàtica. Crec que el que Grice pretenia era que en alguns casos l'experiència perceptiva de S, "com li sembla X a S" es pot explicar per la presència de X i que en aquests casos podem dir que S veu efectivament X. Comparem açò amb:

"X is standing in a street up wich an elephant is approaching; he thinks his eyes must be deceiving him. Knowing this, I could quite naturally say to X, "The fact that it looks to you as if there were an elephant approaching is accounted for by the fact that an elephant is approaching, not by your having become deranged". To say the same thing to one's neighbour at circus, would surely be to say something which is true, yhough it may be regarded as provocative" (188).

En aquest sentit sembla que pugua haver-hi una explicació causal, encara que no siga suficient, de l'experiència perceptiva de S. Però ens queda el problema que White indica en aquesta cita:

"La opinión de Grice de que la explicación de que, aquí y ahora, ese algo me parezca a m'i como si se tratara de la palabra "gala", en términos de la presencia de esa palabra es de tipo causal, sólo resultaria cierta si la afirmación no contingente de que eso le parezca a una persona normal como si hubiese allí un objeto X se debe, en condiciones normales, a la presencia de un objeto X que expresara una ley causal. Pero, si bien no estoy seguro de ello, me siento inclinado a decir que ninguna afirmación de una ley causal puede ser no contingente" (189).

El que un objecte X aparega com X a un observador normal en condicions 'standard' d'observació sembla ser una relació no contingent i per tant no caldrà que diguem res més a aquest respecte.

(188) GRICE, loc. cit., pàg. 465.

(189) WHITE, loc. cit., pàg. 223.

He de senyalar, per acabar, que la teoria de Grice és particular. Es presta a interpretacions tant realistes com defensores d'algun tipus de sense-data. En aquest sentit, crec que algunes coses hen quedat aquí en l'aire. Sóc conscient d'això. De totes maneres, no vull profunditzar més aquí, car ens manquen encara alguns conceptes i distincions que permetrien, potser, treure més partit d'aquesta teoria, o comprometren's més amb alguna de les possibles interpretacions. Espere que després de la lectura del quart capítol hom pugui tornar a la lectura d'aquest apartat extraient les seues pròpies conclusions. Dit açò, m'agradaria sols afegir un paràgraf que seguirà en aquesta línia d'indeterminació; que pot aprofitar com a comentari final, però de portes obertes:

El problema, un altre cop està en deslligar els enunciats de sense-data de l'objecte físic. Si sols podem accedir a l'objecte a través del sense-datum i entre aquests no hi ha cap vinculació necessària, la TJ no aconsegueix la seua comes. Si l'objecte immediat de l'experiència és el sense-datum i si, com hem vist, aquest pot donar-se tant si existeix X com si existeix Y, com si no existeix res, aleshores no podem justificar la presència de X sobre la base de la percepció del sense-datum, perquè un cop aquest s'admés és que hem donat credibilitat a l'escèptic. Però si parlem a la manera que ho fa Grice,

aleshores és mantenible afirmar que de vegades sí que accedim directament a l'objecte físic . Podem mantenir que en ocasions (o millor, quasi sempre, i si no tenim cap motiu per pensar el contrari), l'objecte directe d'aqueixa experiència és l'objecte material. Mes, en aquestes condicions no necessitem la Tj, no necessitem justificar la nostra afirmació i molt menys necessitem un enunciat-S que podam justificar, no ens cal més que l'enunciat d'objecte físic. Si necessitem una TJ (a banda del problema que l'explicació causal comporta), sembla que mantenim que l'única manera de saber que percebem un objecte físic és percebent immediatament un sense-datum, i aleshore la TCP fracassa. I el que Grice utilitze els enunciats-S, ens pot fer pensar que aquest vincle causal és un misteri, com havíem dit a aqueix respecte (190)

(190) Alvin I. Goldman ofereix la seua pròpia TCP en "Perceptual Objects", molt interessant. Però com que és encara una teoria més híbrida o més pròxima al realisme, no la consideraré ací. Em referiré a ella, encara que potser marginalment, en el capítol 4.

3. CRITIQUES ALS SENSE-DATA

3. CRITIQUES ALS SENSE-DATA

Ja que les dues principals maneres de recomposar el coneixement del món a partir dels sense-data (Fenomenalisme i Teoria Causal) han quedat desacreditades, podem pensar que el rebuig d'aquestes entitats és bastant justificat com per no tornar a ocupar-se'n. Malgrat tot, aquest és un sentiment que pot ésser no compartit pels qui rebutgen tant el fenomenalisme com la teoria causal (casos no en manquen). Encara que les dues arribades principals de la carrera dels sense-data han estat bloquejades, resta la possibilitat que hom pense aconseguir algun altre punt de destinació: L'argument de la il·lusió no careix d'encant ni de pregnància. És per això que caldrà que acudim a la sortida per tal de convèncer, als qui tenen l'ànim de participar, que la carrera no mereix l'esforç d'iniciar-se.

3.1 Crítiques a l'argument de la il.lusió

Havíem dit en el primer capítol que la pretensió de l'argument de la il.lusió era triple. Pretenia, en primer lloc, combatre el realista ingenu, mitjançant la prova de l'existència de sense-data no pertanyents a la superfície de cap objecte material; i, generalitzant (gràcies a l'ajut de les premisses 2) i 3)), que cap sense-datum no pertany a la superfície d'un objecte físic. Les altres dues pretensions seran tractades després; ara ens ocuparem d'aquesta primera.

Des d'aquest plantejament, l'argument de la il.lusió va destinat a desqualificar una concepció que, en principi, podria ser la de Moore. Moore ens deia que quan mirem un objecte, com ara la meua mà dreta, hi ha alguna cosa de la qual sòm directament conscients, açò és un sense-datum. Tot sembla indicar que aquest és una taca de color extreta del camp sensorial general. Com veiem, Moore no es decidia per si era idèntica o no a la superfície de la mà. Nosaltres ens inclinàvem a dir que no ho era, i Moore acabava per ratificar-ho (191). Ara bé, imaginem que

(191) En "Visual Sense-Data".

aquesta (que el sense-datum pertany a la superfície de l'objecte) és la postura del realista ingenu. Aleshores, tal com l'hem plantejat (almenys en alguna ocasió), l'argument de la il·lusió va destinat a combatre aquesta afirmació. És a dir, si el realista ingenu mantenia que $\forall x(x \in D \supset \supset x \in S)$, aleshores hi ha fets que proven que $\forall x(x \in D \wedge x \notin S)$, ja que:

- 1) Un sense-datum és qualsevol aparença que un objecte pugui presentar a qualsevol observador.
- 2) Un mateix objecte pot presentar aparences molt diferents a un mateix observador en temps diferents, o a diferents observadors al mateix temps; fins i tot contradictòries.
- 3) Però les coses són perdurables, públiques i no poden tenir qualitats contradictòries al mateix temps.

Conclusió: Hi ha sense-datum que no pertanyen a la superfície de l'objecte percebut (o que es creu que es percep).

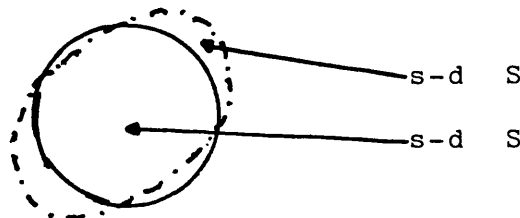
En certa manera, la confusió entre il·lusió i delusió que havíem denunciat en el primer capítol es reflexa un altre cop ací. Es fan equivaldre aquests sense-datum il·lusoris a sense-datum delusius. De la següent manera: L'engany que pot haver-hi en les delusions es traslla

da també a les il·lusions (la majoria de les quals no són tals, en el sentit que no enganyen). Se les combina subtilment i es pretén convèncer-nos que en ambdós casos veiem o percebem quelcom immaterial. Com molt bé diu Austin, se suposa que l'home corrent se sent enganyat quan, per exemple, veu un plat rodó amb aparença el·líptica; i que, quan ocorren coses d'aquest tipus, creu que no està percebent coses materials o parts de coses materials. Però -com també denuncia Austin- açò no és cert; de fet, no sols l'home corrent no sent enganyat davant de tals fenòmens, sinó que, perquè és conscient que en la visió entren factors tals com la perspectiva, la refracció, etc.; i que pertany al joc de veure que aqueixos objectes rodons es veuen el·líptics des de certs angles, més bé cauria en la perplexitat si en alguna ocasió tals fenòmens no es produïren davant de tals altres fets. Però, encara que és un fet que en ocasions som enganyats per fenòmens d'aquest tipus o d'un altre, i que també ho és l'home corrent (si és que els que fan o parlen de filosofia no ho són) ocorre que, com adverteix Austin:

"... the plain man does not suppose that all cases in which he is 'deceived by his senses' are alike in the particular respect that, in those cases, he is not 'perceiving material things' or is perceiving something not real or not material" (192).

 (192) **Sense and Sensibilia**, pàgs. 13-14.

Si recordem la definició de Price, un "sense-datum il·lusori" és de tal naturalesa que tendim a considerar-lo com a part de la superfície d'un objecte físic, però que si ho fem així ens equivoquem . Se suposa aquí que tal com el realista planteja la qüestió, quan veiem un plat rodó des de certa perspectiva i, per tant, ens apareix el·líptic, tindríem que



_ figura 3 _

Pensaríem que tots els sense-dta que percebem pertanyen a la superfície del plat, equivocant-nos òbviament. I com que els sense-data que surten del cercle no pertanyen al plat, han de ser delusius, per quant han de ser totalment irrealis.

Però, evidentment, per tal que aquesta argumentació tinga èxit, hem d'estar disposats a acceptar prèviament l'existència dels sense-data. Si no ho estem, l'argument fracassa. No serà l'ingenu el defensor dels sense-datum? Tal vegada una possible explicació d'aquesta manera d'argumentar vinga donada pel fet que se supose en ocasions que aquesta és la positura de Moore, i com que és ex

posada en "A Defence of Common Sense", es pense que també aquesta és la posició del sentit comú. Ja sé que açó sona a broma i que evidentment és una explicació simplista i que acusa als defensors d'aquest argument de ser d'una ingenunuïtat extrema; però, la veritat, si no és així, no sé com se li pot ocórrer a algú que el sentit comu es moga en aquests termes.

Necessitem primer, llavors, alguna motivació que ens moga a acceptar els sense-data abans d'intentar convèncer-nos que aquests són immaterials; però l'argumentació anterior no ho ha aconseguit. Hi ha, però, formes més sofisticades d'argumentar que atenen en primer lloc a aquest primer requisit; de fet, la que hem exposada en el primer capítol ho és. Tornem doncs a aquell des de la perspectiva que no acceptem "a priori" l'existència dels sense-data. La primera premissa ens deia:

"...even in the case where what we see is not the real quality of a material thing, it is supposed that we are still seeing something; and it is convenient to give this a name. And it is for this purpose that the philosophers have recourse to the term "sense-datum" (193).

En teoria, aquí està parlant-se de la il.lusió; és a dir, si nosaltres distingíem entre:

(193) AYER, A.J., FEK, pàg. 4.

1)'percebre'+ 'un objecte altre del que hi ha',

2)'percebre'+ 'un objecte amb una qualitat perceptiva rellevant diferent a la que veritablement té',

3)'percebre'+ 'un objecte on no n'hi ha cap';

s'està tractant problemes del tipus de 1) i 2) i en concret, en aquest text citat, de 2). Ara bé, en dir-se aquí

que "fins i tot en el cas en el qual allò que veiem no és la qualitat real d'una cosa material, se suposa que encara veiem alguna cosa", estan fent-se una sèrie de suposicions

que el sentit comú no accepta, entre elles la que Austin denunciava. Està afirmant-se, en primer lloc, que si una cosa 'apareix' a algun observador amb alguna qualitat diferent a la que té realment, aquest no està veient la cosa.

En segon lloc, i en conseqüència, està afirmant-se que quan la cosa que 'apareix' no existeix encara està veient-se alguna altra cosa, immaterial, per suposat. En definitiva,

està posant-se, un altre cop, les il.lusions en el mateix sac que les delusions; està fent-se coincidir els

casos 1), 2) i 3), equiparant-los tots al 3); és a dir,

es fan iguals tots aquells casos en que allò que "sembla" no és idèntic a allò que "és", o, millor, està mantenint-se

que, els casos en que allò que "sembla" no és idèntic

a allò que "és", són del mateix tipus que els casos en que

allò que "sembla" és idèntic a allò que "no hi és", a allò

que no existeix. Es fiquen en un mateix muntó qualitats

i objectes, de tal manera que, tal com parlen, sembla que

es puguen veure qualitats aïllades, desposseïdes de l'objecte i que si, aquestes no són reals, es veja aleshores quelcom immaterial, com defensaven aquests teòrics que ocorria en l'al.lucinació. Així les coses, dependrà que acceptem aquestes equiparacions per tal que l'argument tinga alguna força persuasiva sobre el nostre ànim; car, com afirma Ayer:

"It is only if we artificially combine the decision to say that the victim of a hallucination is seeing something with the ruling that what is seen must exist, that we secure the introduction of sense-data" (194).

I a més a més d'açò, sembla que irremeiablement l'argument de la il.lusió ha de partir del postulat que il.lusions i delusions presenten un mateix tipus d'objecte, tant si els sense-data s'accepten de bon comencament i volem provar només que són immaterials, com si volem introduir-los mitjançant l'argumentació. Però Ayer ens senyala dos requisits més en el paràgraf que acabem de citar. Hem d'acceptar aquests dos requisits que el mateix Ayer reconeix artificiosos? Meditem sobre aquesta qüestió. Enumeraré els pressupostos que fins ara he dit que hi ha que acceptar per tal que es pugui parlar amb algun sentit de sense-data. Ayer parla de: 1) Quan algú al.lucina està veient (realment) i 2) tot allò que és vist ha d'existir;

com el que es "veu" en una al·lucinació no és material, haurà de ser algun altre tipus d'entitat. Però en realitat, com hem vist, hem de fer una tercera una tercera afirmació, si volem que aquestes entitats siguin allò que es veu en totes les ocasions, tant delusives, com il·lusòries, com verídiques; aquesta és: 3) les il·lusions tenen la mateixa facultat de presentar-nos coses immaterials que les delusions. Aquesta tercera, que podria semblar supèrflua, és absolutament decisiva. Podria pensar-se que, tot i que acceptàrem que en les al·lucinacions veiem realment, encara que no coses materials, l'argument hauria assolit el seu propòsit. Però açò provaria només que en certes ocasions percebem sense-dada, no que els percebem en totes les ocasions. Per aconseguir aquest darrer fi, l'argument necessita de les premisses 2) i 3); és a dir, de la no diferència intrínseca (NDI) entre unes i altres, i de l'absència de salt entre les percepcions verídiques i les il·lusòries. Potser aquesta tercera premissa, no obstant, no és necessària i que per la segona baste amb la delusió. De tota manera, els casos d'il·lusió li confereixen una major força, fan que siga molt més convincent; i que, quan l'argument de la delusió pugui ésser vençut, ens queden els casos il·lusoris que, malgrat la seua aparença de debilitat, són més difícils de combatre metodològicament. Tot i que per tal de convèncer-nos calga que facen de la il·lusió una al·lucinació més complicada per quan implica més

matisos. Però si aquesta equiparació és la que li permet l'èxit a l'argument, és també la que el fa fracassar davant d'una posició crítica. A intentar convèncer al lector que és així, va destinat el que segueix.

Acceptem els tres supostos que hem enumerat.

(Oblidem-nos ara de l'esforç que ens suposa tal acceptació que ens sembla contra natura). Pensem ara en quina és la finalitat última que mereix tal sacrifici. Ha de ser més o menys aquesta: Ja que usant el llenguatge d'objecte físic puc cometre errors, car "S percep X" implica "X existeix", si per compte d'afirmar "S veu X", on X és un objecte físic, em compromet amb l'aparença que se'm presenta, amb el sense-datum, és a dir, si afirme sols l'objecte de la meua experiència privada, mai no em podré equivocar. I ací s'involucra un altre supòsit: 4) Mitjançant una percepció única mai no podem ésser segurs que veiem realment l'objecte físic que créiem percebre, çò és, mai no podem conèixer realment la seua existència (caldran, com a mínim, moltíssimes percepcions). Es vol a conseguir, doncs, proposicions lliures d'error, amb un llenguatge, el dels sense-data, on aquest siga impossible. Però aleshores aquest esforç o bé és superflu, o bé el llenguatge de sense-data no aconsegueix el seu propòsit. És superflu perquè bastaria que postularem aquell altre sentit de "percebre", en el qual "S percep X" no implica que X existesca, per acon

seguir aquest propòsit. Podriem assolir, llavors, proposicions lliures d'error alhora que no ens complicavem amb un llenguatge tant difícil d'establir; bataria amb el llenguatge d'objecte físic. Seria més còmode i més efectiu i descriuria d'una manera més completa l'experiència de S, evitant-nos la terminologia dels sense-data, tan esquiva i que tants problemes planteja per la manca d'un vocabulari de tals termes. Per altra banda, si rebutgem aquest ús "no-existencial" de percebre, quina avantatge té el postular els sense-data? Aconsegueix el seu propòsit? Quin tipus d'existència és la que tenen els sense-data? Podem dir que existeixen les aparences? Havíem dit que per al sentit comú, l'existència de la qual es parla en percepció és la d'una entitat pública, no privada. Per al sentit comú, que algú diga que veu "quelcom roig i rodó" quan no hi ha quelcom roig i rodó davant dels seus ulls, alguna cosa pública roja i rodona (llevat de en certs contexts molt especials, com la consulta d'un oculista, o, en general, quan vull explicar **com** veig i no **què** veig), suposa una falsedat no menys gran que dir "Veig una tomaca" on no hi ha una tomaca (encara que hi haja un meló); i si n'hi ha una, aleshores s'entén que qui fa tal afirmació, o no s'hi veu bé, o no sap el que és una tomaca, o està prenenet-nos el pel. Per tant, o bé la teoria dels sense-data és falsa o bé és inútil i l'única cosa que aconseguix són moltíssimes complicacions. I en quant que

aquesta teoria equipara les il·lusions a les al·lucions, tampoc per aquí es pot salvar.

Resta, no obstant, la possibilitat que se'ns convença de la necessitat de tractar les aparences com existències, o que es prove efectivament que ho són. D'aquesta qüestió ens ocupem a continuació.

Christopher Maloney, en un article dedicat a salvar el realisme dels atacs de l'argument de la il·lusió i que titola "A Theory of Perception" (195), fa la següent afirmació:

"Gathering together the diverse kinds of perceptible things, I call them all mundane individuals. And acknowledging the propositional structure of perceptual contents, we have as a realistic thesis that

(1) $(\forall S) (\forall x) (\forall F)$ (if S perceives that x is F, then x is a mundane individual).

Mundane individuals surely have the attributes they are perceived to have. This is why we can know about the physical world. Naively, a realist might also suppose that

(2) $(\forall S) (\forall x) (\forall F)$ (if S perceives that x is F, then x is F)" (196).

Es 2) el supòsit que pot rebre els atacs del teòric dels sense-data amb l'argument de la il·lusió. Ara

(195) MALONEY, C., "A Theory of Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol.18, n^o I (Jan. 1981), pàgs. 63-70

(196) Pàg. 63.

bé, no pense que siga cap ingenuïtat mantenir 2), tal com està aquí expressat. El problema surt quan es confon 2), que podem exemplificar amb "S veu un x roig", amb, 3), "S veu roig un X". I aquesta és, segons jo crec, la confusió que comet el defensor dels sense-data i potser el mateix Maloney.

Tant els realistes com els partidaris dels sense-data pense que estan d'acord amb la idea que la percepció implica coneixement. Les diferències sorgeixen a l'hora de decidir-se per quin és l'objecte d'aqueix coneixement i sobre si tota percepció ha de constituir coneixement. Mentre que el realista manté que sempre que la percepció siga verídica, dóna coneixement d'un objecte 'úblic i les seues qualitats, però que no sempre és verídica i per tant no sempre és coneixement o tot el coneixement que podria ser; el teòric dels sense-dat les converteix totes en "coneixement", totes en verídiques, però no respecte de l'objecte físic (cosa que no pot ser), sinó del sense-dta. Així, és ell qui manté que el supòsit 2) prova que el realisme directe és fals. Com s'ha d'argumentar per arribar en aqueixa conclusió?

Comparem les següents proposicions:

- a) S veu un cotxe roig.
- b) S veu que el cotxe és roig

c) S veu roig un cotxe (que, potser, és blau)

Aquestes proposicions es diferencien clarament entre sí tant des del punt de vista del compromís ontològic, com de del compromís epistemològic, que assoleixen:

a) implica:

ontològicament: Existeix un cotxe i aquest és roig.

epistèmicament: S veu (sap) que hi ha un cotxe. No diu que veja (sàpia) que és roig (197).

b) implica:

ontològicament: Existeix un cotxe i aquest és roig.

epistèmicament: S veu (sap) que hi ha un cotxe i veu (sap) que és roig.

c) implica:

ontològicament: Existeix un cotxe. No implica que siga roig. S pot veure roig un cotxe blau.

epistèmicament: S veu (sap) que hi ha un cotxe. S no veu (no sap) que siga roig (no es pot saber allò que és fals). S pot creure que el cotxe és roig (o fins i tot blau) o no creure-ho (des-

(197) Estrictament parlant tampoc implica que veja (sàpia)

prés explicarem per què). Però encara que no puga veure que és roig. Pot veure'l roig.

Aquests exemples ens ajudaran a decidir una qüestió que és de capital importància en aquest moment: ¿Fins a quin punt "veure (o, en general, percebre) un X" implica que les qualitats que li atribuïm siguen les que veritablement té i no unes altres? El teòric dels sense-data és molt estricte a l'hora de exigir que l'objecte acompleisca les qualitats que ens ofereix en una percepció determinada. El realista és més tolerant. Consenteix moltes qualitats de les que apareixen no siguen les reals abans de dir que no percep X. El teòric dels sense-data no admet cap distorsió. Es prou que varie lleugerament l'aparença de la realitat perquè canvie l'acusatiu de la proposició de percepció. Si un cotxe blau amb una certa forma, apareix amb un color i una forma lleugerament diferents en allunyar-se'n, és prou perquè passe d'afirmar que percep X a afirmar que percep un Z, Z que és immaterial. Però el que reflexen els nostres exemples a), b) i c) és que, mentre que certes afirmacions ens comprometen tant amb l'existència

que el que veu és un cotxe, basta amb que sàpia que és quelcom extern a ell (independent de la seua percepció. Però com el que ara ens interessa en realitat és el problema de les qualitats, no entrarem en aquesta qüestió. En el capítol 4 quedarà clara -es-pere. Aquesta matisació val també per b) i c).

de l'objecte com amb que aquest tinga una determinada qualitat, altres sols ens comprometen amb l'existència de l'objecte. Així, mentre que a) i b) les falsaria tant el fet que X no existira com el fet que no fóra roig, a c) la falsaria únicament que el cotxe no existira i no el que no siga roig. És cert que a) i b) també es diferencien entre sí des d'un punt de vista epistemològic: a) afirma que que S veu un cotxe i que el cotxe que S veu és roig, no afirma que S veja que el cotxe és roig. Per tant, des de l'òptica de qui té l'experiència, aquest diria únicament "Veig un cotxe", no "Veig un cotxe roig", almenys no es despren de a) que veja que és roig (tampoc es desprén el contrari). Així, a) i c) són vertaderes si s'acompleix que " V_x ", mentre que b) és vertadera solament si " $V_x(Rx)$ ". En qualsevol cas, en b) queda la possibilitat de retallar l'afirmació, si es descobrira que el cotxe no era roig (si fóra el cas que no era roig, que en el nostre exemple sí que ho és, ja que si no, no podríem dir que "veu que" el cotxe és roig), de retallar-la a "veig un cotxe"; però no perquè no siga roig hem de dir que no veu el cotxe. Podríem exemplificar la manera en què les proposicions del tipus de a) ens comprometen amb el món amb l'esquema següent:

"S veu un cotxe roig" **implica** "S veu un cotxe,
aquest cotxe és roig; de vegades S pot veure que

és roig i de vegades sols pot semblar-li que és d'un altre color". Sol si el cotxe és roig, S pot veure que el cotxe és roig; si no ho és, pot veure'l roig, és a dir "semblar-li" que és roig, però no "veure que" és roig.

Per al defensor dels sense-data, en canvi, l'esquema és invers:

"S veu quelcom roig (com un cotxe)" **implica** "S veu directament quelcom roig", sols si el cotxe és roig, pot S arribar a veure el cotxe, si el cotxe no és roig, aleshores S no pot veure el cotxe.

Quan ens comprometem amb una qualitat d'un objecte, mitjançant una proposició de percepció, ens comprometem primàriament amb un objecte. Si fracasse amb la percepció de la qualitat, em queda encara l'objecte. El veure un objecte diferent a com realment és no suposa que no veiem l'objecte, sinó sols que no vegem la qualitat real. Açó és el que el teòric dels sense-data no accepta. Per a ell, la qualitat té primacia sobre l'objecte; veure l'objecte de manera diferent a com realment és suposa no veure aqueix objecte. Així, si per a nosaltres que S veja roig un X blau suposa només una percepció defectuosa d'un ob-

jecte f'ísic, el nostre rival propugna en aquests casos la percepció d'un "Z" immaterial. Ell vol que la percepció siga sempre coneixement; el realista també. La diferència en la manera que tenen d'aconseguir-ho. Per al realista "S percep un X roig" és vertadera (és coneixement) si hi ha un X i aquest X és roig (si no és roig segueix essent X i essent vist). Si no és roig no podem dir que S percep un X roig. Si no és X no podem dir que és percep un X, pot percebre un "Y", també material (com en el exemple de la tomaca de Price si aquesta fóra un troç de cera ben pintat. I si no hi ha ni X ni Y, ni cap estímul extern, haurem de dir que no percep. Per al teòric dels sense-data, en canvi, "S percep un X roig" implica necessàriament l'existència d'un element roig, siga o no siga aquest un objecte públic (o pertanyent a un objecte públic o relacionat amb un objecte públic...).

Si Ayer diu en "Has Austin Refuted Sense-Data?"

(198) comentant una afirmació que havia fet en FEK:

"...I had suggested that there were at least two senses in which such words ["see", "perceive"] were ordinarily used, one in which to say that something was seen implied that it existed but did not imply that it had the qualities which it appear to have, and one in which to say that something was seen did not admit its lacking the qualities that it appe-

(199) En FANN, K.T.(ed.), **Symposium on J.L Austin**, London, Routledge & Kegan Paul, 1969, pàgs 284-308.

ared to have but didi not imply that it existed" (199).

I, L.W. Forguson (200) comenta:

"What Ayer probably meant to say then, and does mean to say now, is that one does not imply what is seen exists as an external object" (201).

Serà aquest sentit segon el que el teòric dels sense-data defensarà. Però aquest sentit, tal com Austin va defensar en **Sense and Sensibilia**, no existeix en absolut en el llenguatge ordinari. Com fa el defensor dels sense-data per introduir-lo? Aquesta és la qüestió que ens ocupa. Pense que hi ha dues opcions davant del problema que un objecte siga vist d'un color, una forma, etc., distints als que veritablement té. Opcions que podem reflexar amb l'ajut de l'argument de la il·lusió que Kiteley esquematitzava (vegeu pàg. 23-24, nota (22)):

-
- (199) AYER, A.J., "Has Austin Refuted Sense-Data" en K.T. Fann (ed.), **Symposium on J.L. Austin**, pàg. 302.
 (200) "Has Ayer Vindicated Sense-Data Theory" en K.T. Fann (ed.), **op. cit.**, pàgs. 309-340.
 (201) Pàg. 335.

Si recordem la seua exposició, podem comparar les dues posicions enfrontades com segueix.

Tenim:

DEFENSOR DELS SENSE-DATA

S1: **a** sembla \emptyset a S;

S2: Si **a** sembla \emptyset a S, aleshores el que S veu és \emptyset ;

.'. el que S veu és \emptyset

S3: **a** no és \emptyset

.'. Ha d'haver-hi alguna cosa vista per S, la qual, perquè a diferència de **a** és \emptyset , és distinta de **a**, i.e.e., $(\forall x) (S \text{ veu } X \ \& \ X \text{ és } \emptyset \ \& \ x \neq a)$

REALISTA

S1: **a** sembla \emptyset a S;

S2: Si **a** sembla \emptyset a S, aleshores el que S veu és \emptyset o no ho és (i pel sentit que donem a "semblar", de vegades segurament no ho serà).

.'. El que S veu no té perquè ser \emptyset . Però "el que S veu"=**a**.

S3: **a** no és \emptyset

.'. S no veu que **a** és \emptyset , sinó que sols veu **a** i creu que és \emptyset , o li sembla \emptyset , o el veu \emptyset (segons quin sentit de semblar em prem), quan no ho és. Encara que, continua veient **a**.

Sembla, doncs, que el que el teòric dels sense-datu fa és un bot (que no autoritza la lògica de la percepció) del "sembla" al "és". Per a ell "veure" (en general, "percebre") implica "existir" (i, considera que les qualitats poden veure's per separat?; o, és que són les qualitats l'objecte de percepció?), tot allò que sembla "és", i, com no ha de ser l'objecte físic, ho serà el sense -datu. Es tracta de convertir en "ser" la mera "aparença", i com que aquesta és fruit, no sols de la naturalesa de l'objecte, sinó de moltes altres coses, entre les quals s'inclou el mateix subjecte, haurà de ser immaterial. Com afirma Price:

"When something looks \emptyset in this literal and visual sense of the word there is denying that "looks" comes very close to being a kind of "is". This is shown most clearly when we consider the point I have been trying to make about ostensive definition. When something looks \emptyset , we are provided with an ostensive definition of the concept " \emptyset ". Does it not follow from this that we are being aware of a \emptyset -ish particular, an entity which does actually exemplify or instantiate the characteristic \emptyset ? (202).

I Price respon que sí. Açò és el que acabem de denunciar. Efectivament, l'objecte pot semblar \emptyset , quan no ho és, però aleshore hi ha una altra cosa que és \emptyset i no sols ho sembla; què és aqueixa cosa? La semblança mateixa, el sense-

(202) "Appearing and Appearances", **American Philosophical Quarterly**, Vol. I (Jan. 1964), p.16; citat per Kiteley.

datum. Davant d'açò, el realista directe respon:

"...in saying that the plate looks elliptical, he is not characterizing an extra object, namely 'a look' as being elliptical, he is likening how the title round plate does look to how untitled elliptical plate do or would look. He is not saying 'I am seeing a flat elliptical patch of white', but 'I might be seeing an elliptical and untitled piece of white china' [...]. When we say that someone has a pedantic appearance, we do not mean to suggest that there are two kinds of pedantic beings, namely some men and some appearance of men" (203).

Aquest pas que denuncia Ryle és el mateix pas que hi ha de "veure roig un objecte blau" a "veure un objecte blau altre que el físic"; i és aquest el que Chisholm, Barnes, Austin i molts altres anomenen **"la fal·làcia dels sense-data"** (204). Que consisteix, en resum, en:

Si S percep quelcom que sembla \emptyset

S percep quelcom que és \emptyset (una aparença, un sense-datum)

Trobar contraexemples a aquesta implicació és molt senzill, i Kiteley ens n'ofereix un de bo:

"Suppose that the cshematic letter " \emptyset " stands

(203) RYLE, G., **The Concept of Mind**, pàg. 206

(204) Per a una exemplificació d'aquesta fal·làcia, vegeu: Chisholm, R.M., **Perceiving**, pàg. 151.

for the property of being like a material object? and that 'a' refers to something presumably non-material such as an after-image. If, then, a looks to someone like a material object, as an after-image might, one may conclude by S2 that what this person sees really is a material object, since S2 says that if a looks \emptyset to s, then what S sees is \emptyset . The Argument from Illusion thus deduces a material sense-datum from a presumably immaterial appearance (205).

Peró és el teòric dels sense-data tant ximple?

No ho crec; pense que es poden especificar regles que restringesquen el pas del "sembla" al "és", de tal manera que aquests contraexemples no es puguin utilitzar en la seua contra. (Alguns autors ho han fet, però no m'extendré en aquest punt). Evitada aquesta dificultat, aquesta inferència té quelcom de versemblant, i com que volem eliminar-la de soca-rel, no es prou que diguem que aquest pas és incorrecte; cal que expliquem en que consisteix l'error juntamentjuntament amb què la fa tan atractiva als ulls de certs filòsofs. El que fa versemblant el pas de "X sembla \emptyset a S" a "allò que veu S és \emptyset " és l'oblit de la "externo-direccionalitat" dels verbs de percepció i la confusió respecte qui determina l'adjectiu que governa el verb semblar. Els verbs de percepció es dirigeixen, en el llenguatge ordinari, cap a fora, vers el món, i no cap a dintre,

 (205) KITELEY, M., "The Argument from Illusion: Objects and Objections", pàg. 201.

cap a l'experiència privada o l'acte de percebre mateix. "S veu roig un cotxe blau" sembla trencar aquesta norma. S veu un cotxe, però aquest cotxe és blau; a qui qualifica llavors l'adjectiu "roig"? Tot adjectiu qualificatiu ha de qualificar un substantiu i un substantiu designa moltes vegades un objecte. El que s'oblida a voltes és que també pot designar un acte (i que el que té l'aparença de ser un adjectiu, pot ser en realitat un adverbi). Ara bé, quin acte? El de l'experiència? No sembla correcte dir que és l'experiència qui és roja. Haurà d'ésser un objecte. Però, per què ésser? No hi ha un objecte que "és" roig a més de l'objecte físic blau que es veu. Quan un objecte es veu \emptyset i sabem que no és \emptyset , diem que "sembla \emptyset ", aquesta és una de les funcions que té "semblar". Aleshores no cal postular un nou objecte que reba el qualificatiu, no cal una altra cosa de la qual puguem dir que "és" \emptyset , perquè el que "roig" qualifica és "com" sembla -en aquesta ocasió determinada- un X que és blau. "Roig", en aquest cas, qualifica com sembla (la manera) la mateixa cosa que "és" blava. "Jo veig roig X", va dirigida també cap a fora (en el sentit objectual), vers X, em diu que aquest objecte em sembla roig; per tant, no implica "el que jo veig és roig", sinó, sols, X (que és l'objecte al qual es dirigeix l'acció -si és que s'admet que els verbs de percepció dirigeixen l'acció vers algun acusatiu) em sembla roig, o "com jo veig X és 'roig'". Però, aquesta darrera proposició és la peri-

llosa, com que conté el verb "ésser", sembla que hi haja alguna cosa que siga roja. Nogensmenys, hem de tenir present que aquesta proposició és equivalent a "com x em sembla és 'roig'" , és a dir, que el subjecte de l'oració no és un objecte sinó una acció (o la manera en que es determina l'acció) i, per tant, si a quelcom qualifica "roig" és a X, no a la semblança mateixa ('roig' es menciona, no s'usa). Com afirma Kiteley:

"Thus S2: 'the stick looks bent to me \Rightarrow what I see is bent' or in a version less obviously germane to sense-data: 'the stick looks bent to me \Rightarrow how the stick looks to me is bent'. From the antecedent only of this implication one could not infer the existence of something bent, for the proposition says only that something looks bent. The implied consequent, however, by introducing a substantive phrase absent from the antecedent 'what I see' or 'how it looks', as the subject of the predicate 'is bent' lays the way open for inferring that $(\forall x)$ (x is bent)" (206).

Es com si passarem de dir "Et convertiràs en pols" a dir "Allò en que et convertiràs és pols" i preten^{gu}èrem que n'hi ha una cosa que ja és actualment pols, abans que saberem que "Pols som i en pols ens convertirem". O, deixant a banda les bromes, és com si passarem de "Joan esdevindrà vell" a "Allò en què esdevindrà Joan és vell" i pretenguèrem que ja n'hi ha una cosa que és vella.

Per evitar aquestes coses és pel que cal tenir sempre present que els verbs de percepció són allò que hem anomenat "**externo-direccionals**". Afirment l'existència d'un objecte extern, i les qualitats que diem percebre determinen l'objecte que existeix, no la percepció d'aqueix objecte. Quan hom no és segur que l'objecte que percep siga ver-taderament \emptyset (o és segur que no ho és) pot dir que sembla \emptyset . Però aquesta és una altra manera de predicar alguna cosa de l'objecte extern (menys compromesa és clar). Està dient que possiblement siga \emptyset , o, de vegades (això depèn del context) que no ho és an absolut. Qui sembla és l'objecte, la semblança no "és". És l'objecte qui sembla, no la pròpia acció de semblar. Semblar no pot ser alguna cosa en el sentit que ho és un objecte, un "semblar" no pot ser roig, un objecte pot ser roig o sols semblar roig (també pot semblar i ser roig). Les coses semblen ser, les semblances no són.

Comparem ara l'anomenada fal·làcia dels sense-data amb el següent encadenament d'oracions:

-Joan esdevindrà vell.

-Allò en que esdevindrà Joan és vell.

-Hi ha alguna cosa en la que esdevindrà Joan
i aquesta és vell.

S'ha convertit el predicat en subjecte de l'oració, amb el següent resultat: s'ha passat de definir l'estat futur de Joan a afirmar l'existència d'un estat que és ell mateix vell (una vellesa vella que, a més a més, existeix ara). Per l'altra part:

-El cotxe sembla roig a S.

-Allò que li sembla el cotxe a S és roig.

-Hi ha alguna cosa que sembla el cotxe a S i és roig.

S'ha passat (i, si encara no, es pot passar per aqueix mecanisme) d'afirmar l'existència d'un X que sembla \emptyset a S a afirmar l'existència d'alguna cosa que és una semblança i que és \emptyset (roja).

Sembla, doncs, que aquest no és el camí. L'argument de la il·lusió, una vegada més, no convenç de l'existència dels sense-data. De tota manera, fins i tot acceptant que sempre que percebem alguna cosa material hi ha quelcom que percebem més directament i que aquest és un sense-datum, l'argument sols provaria que alguna vegada aquests no són part de l'objecte físic. Però el teòric dels sense-data necessita provar que en tots els casos allò que percebem directament són sense-data distints de les coses materials (recordem que si el sense-datum ha de tenir algun sentit, aquest el troba en l'oposició a la cosa mate-

rial. Vegeu punt 2.1).

Per aconseguir el pas "d'algunes vegades" a "cap vegada", el defensor dels sense-data necessita de les premisses 2) i 3). 2) deia:

"...there is no intrinsic difference in kind between those of our perceptions that are veridical in their presentation and those that are delusive" (207).

Si creiem que ací està fent-se una afirmació sobre un fet, haurem de preguntar-nos, en primer lloc, si veritablement és així. Austin creu senzillament que no:

"...it is simply not true to say that seeing a a bright green after-image against a white wall is exactly like seeing a bright green patch actually on the wall; or that seeing a white wall through blue spectacles is exactly like seeing a blue wall; or that seeing pink rats in D.T. is exactly like really seeing pink rats; or (once again) that seeing a stick refracted in water is exactly like seeing a bent stick. In all these cases we may say the same things ('It looks blue', 'It looks bent, &c.), but this is no reason at all for denying the obvious fact that the 'experiences' are different" (208).

Però, encara que en ocasions S no distinguesca A de B, per exemple un troç de cera d'una tomaca, d'aquí no se segueix

(207) AYER, **DEK**, pàgs. 5-6

(208) AUSTIN, **Sense and Sensibilia**, pàgs. 49-50.

que A i B siguen indistingibles. Com afirma també Austin:

"If I am told that a lemon is generically different from a piece of soap, do I 'spect' that no piece of soap could look just like a lemon?" (209).

Admitam fins i tot que ambdues experiències no sols no són distingibles sinó que no ho poden ser. Implica això que en ambdues ocasions l'objecte de percepció és un i el mateix i que aquest és un objecte immaterial? Recordem que estem parlant de la il·lusió, no de la delusió que ja l'hem discutida en el capítol 1. Que una llima pugui no ser distingida en una experiència particular d'una pastilla de sabó, indica només que les experiències que obtindríem en un i en l'altre cas són en aqueix instant indistingibles, no que l'objecte d'aqueixes experiències siga el mateix. Que, veure un cotxe roig i veure roig un cotxe que no ho és, siguen experiències qualitativament idèntiques, no implica que en ambdues l'objecte de percepció sigui quelcom diferent del cotxe i d'una mateixa classe. Les experiències poden ser idèntiques, descriure's amb les mateixes paraules, però d'aquí no se segueix que l'objecte de percepció siga el mateix en un i l'altre cas. Com sostenia Kant, 100 tàlers imaginaris són tan perfectes com 100 tàlers reals, ambdós tenen els mateixos atributs (es

defineixen igual), però uns existeixen i els altres no (210).

Respecte de la tercera premissa, aquella que deia:

"...veridical and delusive perceptions may form a continuous series, both with respect to their qualities and respect to the conditions in which they are obtained" (211);

he de dir que no li veig cap sentit, no veig quina força puga oferir-li a l'argument. Aquest és també el pensament d'Austin, i Ayer és d'acord en "Has Austin Refuted Sense-Data?", sols que encara va més lluny:

"I should thought that, for his purposes, he might have done better to allow it some force, but turn it in the other way. It could be maintained that since it is implausible to say that one is not seeing the same kind of thing all along, then from the start one is seeing a physical object and not a series of sense-data" (212).

Però, és que Ayer es tira pedres a la seua teulada? No, simplement admet que aquesta tercera premissa no fa cap falta per a l'argument de la il·lusió; si té for

 (210) Cf. KANT, **KrV**, A 599, B 627. Per a una crítica similar a aquesta meua, vegeu: GRAM, **op. cit.**, Pàg. 123.
 (211) AYER, **FEK**, pàg. 8.
 (212) Pàgs. 299-300.



ça (aquesta premissa) és perquè s'admet que el primer pas d'aqueixa sèrie contínua és ja un sense-datum, si no s'admet, aleshores és contraproductiu.

L'argument no prova, doncs, l'existència dels sense-data. Però, si vist així no és concloent, tal vegada caldrà entendre'l a la manera que recomana Ayer: l'argument de la il·lusion no és més que una recomanació per l'ús del llenguatge de sense-data, no una prova que existeixen de fet. (La llàstima és que els seus defensors -Ayer inclòs- segueixen parlant com si tals entitats existiren). El problema ve introduït, aleshores, pel fet que, ja que les coses poden veure's de manera diferent a com realment són, hom no sap en totes les ocasions (o, no sap en cap ocasió?) com són les coses mitjançant una percepció única; i el que vol el teòric dels sense-data és no equivocar-se mai en aquest respecte. Així, el que tracta és de desfer-se de qualsevol compromís ontològic vers el món (extern) quedant-se amb la mera experiència privada, sols que la considera un objecte. Més o menys, la idea que jau sota la seua pretensió és, en paraules de Dicker:

"...S can know that x is F by perceiving x to be F only if S knows that the conditions of observation are normal. But this requirement leads to a vicious regress. For the only way S can know that the conditions of observation are normal is by perceiving them to be normal. However, the chance at some abnormality in the conditions of observation is producing a

perceptual error or an illusion attaches to S's perceiving x to be F. So even if the conditions of observation under which S perceives the original conditions of observation to be normal are normal, it is somewhat accidental or lucky that they are, and so that S perceives the original conditions of observation as they really are. Therefore, S can know that the conditions of observation are normal only if S knows that the conditions of observation under which he perceives the original conditions of observation to be normal are themselves normal. But S can know this only by still other perceptions, that themselves constitute knowledge only if S knows that they are occurring under normal conditions of observation, which S can know to be the case only by still other perceptions... etc., ad infinitum" (213).

La qüestó sembla centar-se finalment en si veure "la pitillera aparent", per citar un exemple d'Ayer, és anterior a veure la pitillera (o més bàsic), i en si veritablement mai no som justificats amb una única percepció a dir que veiem la pitillera, o som menys justificats a dir que veiem la pitillera que a dir que veiem la pitillera-

 (213) DICKER, G., *Perceptual Knowledge*, pàg. 41. O també pot pensar-se que, en paraules d'Ayer:

"... in identifying something which I see as a apple I assume not only that it is tangible but that that it has a certain characteristic texture. I make assumptions about the way it smells and tastes and about the material which it is made [...] I may also assuming something about its origin [...] and about its causal properties. I assume further that it has other faces than the one which is turned towards me, that it has an inside, yhat it is not hollow [...] Of course it is perfectly correct for me to say that I see the apple: but this just proves the point that in making a statement of this kind I commit my-

aparent. D'aquestes dues qüestions ens ocupem en els dos punts que segueixen. De tota manera, he d'advertir que tal com ha quedat la qüestió, s'ha passat d'implicar al defensor dels sense-data en una tesi més dèbil: més pròxima a la que es reflexa en unes paraules que pronuncià Strawson en la ràdio i que Pennycuick recull en **In Contact with the Physical World**. Són aquestes:

"... when the traditional route to the problem of perception via the argument from illusion has been blocked, 'there is no reason to think that nothing in the least like the underlying traditional dichotomy can be salvaged in any form. It can be salvaged in the form, say, of a distinction between public objects of perception on the one hand and private perceptual experiences on the other'" (pàg. 24).

self to the existence of much more than I do strictly see, some of what I claim to exist is visible in principle but not seen by me on this occasion; and somethings, like the taste and the texture of the apple in our example are not affair of sight at all...

"This being so, I do not see how it can reasonably be denied that our ordinary judgements of perception go beyond the evidence on which they are based. Another way of expressing this fact would be to say that they are the conclusions of inductive inferences. But if they are the conclusions of inductive inferences, it ought to be possible to formulate the premisses. It ought to be possible to make statements which are tailored to our experiences, in the sense that they offer a qualitative description of what is sensibly presented on a given occasion, without carrying any further implication of any kind whatsoever. I admit that this is not an easy understanding, but I have yet to come across any arguments which convinced me that it was not feasible" (H.A.R.S.D., pàg. 292-294).

Díficilment hom podria negar la distinció entre l'objecte públic i l'experiència privada. Els problemes radiquen en: 1) Si és "més útil i convenient" un llenguatge que parle de l'experiència sense-parlar de l'objecte públic del qual és (o pot ser) ella una experiència. O bé, 2), si és que aqueixa experiència pot tenir un objecte distint de l'objecte públic, parlar d'aqueix objecte exclusivament; i, aleshores, és aquest objecte el que s'anomena sense-datum, no l'experiència mateixa. Una vegada desbanca da aquesta segona possibilitat, anem a atendre a la que s'enuncia en 1).

Apèndix

Ja que hem citat a Christopher Maloney en aquest punt, i donat que aquest pretén salvar el realisme directe dels atacs de l'argument de la il·lusió, m'agradaria dir algunes coses respecte del seu article, que es poden concretar en una: la seua teoria, per tal de salvar el realis d'aquest atac, sucumbeix d'una altra manera al parany de l'argument de la il·lusió d'una manera que em sembla irri- tant. És cert que la teoria de Maloney no admet la conclu- sió de l'argument, però paga un alt preu a canvi: oferix la mateixa solució (o almenys bastant similar) que aquell rival d'Ayer del qual parlavem en el punt 1.1 d'aquest pa- per; çò és, manté que les coses materials són, pel que fa a les seues qualitats, causalment dependents, si no de la percepció, de les condicions de percepció. I, mantenim no- saltres, aquesta posició és tan inconvenient i anti-sentit comú com la dels sense-data, si no més. Tal vegada Maloney no estiga d'acord amb la idea que la seua posició siga la que hem retratat ací ràpidament; si és aquesta o no anem a veure-ho.

La idea general del seu article , tal com ja l'hem referida, és que la tesi realista, consistent en

- (I) $(\Lambda S) (\Lambda x) (\Lambda F)$ (si S percep que x és F, aleshores x és un individu mundà),

ve sovint acompanyada per una segona tesi que ell considera més ingènua i que permet l'atac de l'argument de la il·lució. Aquesta és:

(2) $(\Lambda S) (\Lambda x) (\Lambda F)$ (si S percep que x és F, aleshores x és F).

Ja hem explicat més amunt on és l'error de Maloney respecte la consideració d'aquesta segona premissa. En general, déiem que es tractava d'una confusió entre "Veure un X roig", que pot semblar blau, i "Veure que un X és roig". Sols es pot veure que un X és roig si aquest X és roig. Però es pot veure roig qualsevol X, siga o no siga roig. Aquesta menra de presentar i concebre la qüestió el porta a afirmar:

"Although an individual may have some sensible property under some condition of observation, it need not have that property under all conditions of observation" (214).

Sembla, doncs, que s'està afirmant ací que un mateix "X" pot ser roig davant d'unes condicions d'observació i blau quan les condicions són unes altres, o, fins i tot, rodò i el·líptic. Ja hem parlat en diverses ocasions què comporta dir d'un mateix objecte que té una propietat o un altra amb dependència de en quines condicions siga observat. És cert que un cotxe blau pot semblar verd

(214) **Loc. cit.**, pàg. 64.

sota un llum groc. És més, qualsevol observador normal el veurà verd en aquestes circumstàncies; però pertany a la lògica dels objectes físics que no puguem dir que un cotxe és verd sota llum groga i blau en condicions normals o 'standard' (sota llum blanca, en un medi transparent, amb els ulls nus o amb cristalls incolors, etc.). El cotxe és sempre blau, apareix verd sota llum groga. Diem que el color del cotxe és el que s'ofereix en condicions 'standard' d'observació, no que és d'un color diferent en cada ocasió (215). Si algú no sap de quin color és el cotxe i el veu verd sota un llum groc, podrà dir que és verd (falsament), però també podrà dir que "segurament és blau, malgrat la seua aparença", i que diga una cosa o l'altra dependrà del fet que se n'adone del llum groc i que tinga informació sobre la transformació que els colors sofreixen amb certs llums o no (evidentment, en aquest cas estarà fent una inferència). En certa manera, es pot dir que el color que té el cotxe en aqueix moment és verd; però el sentit comú és partidari de dir que el cotxe és d'un únic color en totes les ocasions i que, segons les circumstàncies, sembla d'un color o d'un altre. El cotxe és d'un color únicament: Quan

(215) És cert, però, que de vegades admitim que certs objectes són de diferents colors segons les ocasions (o que estan: el cel està roig...), que no sempre té sentit parlar d'un únic color com el color real de l'objecte. No obstant, aquesta qüestió no fa ara al cas, ni lleva força al que estem dient aquí. Per comprovar-ho, vegeu el punt 2.3 d'aquest treball. De

algú es compra un cotxe i tria el color, tria el color que aquest presenta de dia i a una distància curta, aquest és el color del cotxe, encara que, segurament, la major part del temps oferirà una aparença diferent als altres observadors: als qui el veuen de lluny, de nit, etc., etc.

Però segons Maloney:

(a) **b appears to be white in Ci, and b appears to be blue in Cj**

implica

(b) **b is white in Ci, and b is blue in Cj,**

però no a la inversa. Doncs bé, jo negue aquesta implicació i sostinc que més bé es pot donar al revés, encara que no sempre ni necessàriament. (També pot donar-se el cas que **b** sembla blanca en Ci i siga realment blanca, etc., però açò no vol dir que hi haja una implicació en el sentit en què parla Maloney)(216). Al meu entendre, en canvi, si

(a') **b** sembla blanc en Ci, i **b** sembla blau en Cj;

aleshores

(b') **b** és blanc en Ci, i és blau en Cj (si Ci indica

(sota llum blanca i Cj indica sota llum blava).

tota manera, aquell qui no es convença que no fa al cas, que pense per un moment que la teoria de Maloney implica també que un mateix plat és rodó o el·líptic amb dependència de les condicions d'observació. Vegeu també a aquest respecte la curiosa història de la corbata que Sellars conta en les pàgs 155-156 de **Ciencia, percepción y realidad**.

(216) 'Ci' significa condició i. P.e. Ci= sota llum blanca.

Seguint la seua manera tan peculiar de presentar el problema, Maloney aconsella substituir la tesi (2) per aquesta altra:

(2') $(\Lambda S) (\Lambda x) (\Lambda F)$ (si S percep que Ci(x és F),
aleshores Ci(x és F)).

I comenta:

"I presupose that conditions of observation modify the contents of acts of perceptual thought rather than the acts themselves. Conditions of observation are literally parts of perceptual contents" (217).

Estic d'acord que les condicions d'observació modifiquen el contingut dels actes de percepció, si per açò s'entén que l'objecte percebut apareix d'una manera o una altra segons quines siguen les condicions; però d'aquí no es desprén que hàgem de dir que l'objecte és F, o no ho és, amb dependència de quines siguen aqueixes condicions. Haurem de dir que l'objecte sembla F o no ho sembla amb dependència d'aqueixes. Però això no suposa cedir ni un pas en favor del defensor dels sense-data. És cert que les condicions modifiquen el contingut de l'acte perceptiu, però aquestes no obliguen sempre a pensar que l'objecte és tal i com apareix (com podria desprendre's d'aquesta

(217) Pàg. 67. Aquí al revés que en totes les altres cites, la negreta correspon al subratllat de l'autor.

afirmació de Maloney), sinó que de vegades no ho pensem en absolut, i altres vegades, si coneixem l'efecte concret d'aqueixes, podem inferir la propietat real de l'objecte.

Maloney afirma també que "CiA" sols implica "A" si Ci indica unes condicions 'standrad' d'observació respecte de A. Estic d'acord que sols podem dir que la qualitat real d'un objecte és la que presenta si les condicions d'observació són les 'satandard'. Ara bé, encara que les condicions d'observació no siguen 'standrad', podem inferir que l'objecte és F, o G, o H. etc. La qual cosa indica que davant d'unes "Ci" no 'standard' és més convenient afirmar que:

$$(\forall s) (\forall x) (\forall F) \quad (\text{si } S \text{ percep que } Ci(x \text{ sembla } F), \\ \text{aleshores } Cj(x \text{ no és } F)).$$

On Cj són condicions 'standrsrd' d'observació. Hom podrà dir que de vegades no som conscients que les condicions d'observació no són standard i aleshores ens equivoquem. Respecte d'açò sols he de dir que és cert; però no implica que hàgem de mantenir una teoria de sense-data (de cap tipus), i que també ho sofreix la teoria de Maloney, sempre que vulga passar de CiA a A. Si ell no pot passar de CiA a A, si no està segur que les condicions d'observació són 'standard', nosaltres no podem passar de "x semblaF" a "x és F" si no estem segurs que les condicions d'observació són 'standard'.

Finalment, Maloney conclou:

"An appearance is the perceptual content, all of it, of a perception. Appearances are therefore facts that include conditions of observation among their elements. But they also contain mundane, not phenomenal, individuals as the subject of sensible attributes. This is the force of (I): perception is direct cognitive contact with mundane individuals as they occur in appearances. Although sensible qualities occur in appearances as the natural predicates of mundane individuals, there is no assurance that, outside appearances, mundane individuals have the qualities they do inside appearances. For there is no guarantee that the occurrent conditions are standard [...] An appearance is modal fact containing conditions of observation as modal operators. Only appearances occur as perceptual contents, and, in this sense, we never see beyond the veil of appearance in perception. Non-modal facts of mundane individuals are plainly real facts. But so too are appearances, modal facts containing the mundane individuals and conditions of observation" (218).

Crec que, del que diu Maloney ací podem concloure que està referint-se a l'aparença objectiva de les coses, és a dir, a allò que nosaltres anomenavem 'aspecte físic' per tal de diferenciar-la de l'aparença subjectiva. Així, podem dir que l'aparença objectiva és aquella que és pública i que està sotmesa a les influències dels factors ambientals. Un cotxe blanc sota llum groga presenta una aparença groga que és pública i objectiva. L'aparença

subjectiva comença de la retina en dins i pot ser qualitativament molt diferent de l'objectiva, si els condicionants interns del subjecte que executa la percepció són especials (si té algun tipus de desarreglament fisiològic o psicològic). Una vegada açò ha quedat clar, seguiré amb la meua argumentació.

Es aleshores el meu enfortament amb Maloney causat per una qüestió de matís? En certa manera sí, però en altra no. Estic d'acord que "les aparences són fets que contenen les condicions d'observació entre els seus elements". Ara bé, aquestes condicions són tan "individus mundans com els objectes, en el sentit, almenys que són susceptibles de ser percebudes, o captades, a través de l'objecte. Açò, an certa forma, em porta a que no compartesca la idea que no hi ha seguretat respecte que "fora de les aparences, els individus mundans tinguen les qualitats que tenen dintre de les aparences. En primer lloc, perquè no em sembla adequat dir que una cosa siga F en unes certes condicions d'observació i G en unes altres. I, en segon lloc, perquè açò sposaria que mai forem capaços de saber si les condicions d'observació són 'standard' o no, i això no és cert. Si les condicions són tan mundanes (front a fenomèniques) com els objectes, són susceptibles de contrastació pública i de ser sotmeses a proves de verificació (si hi ha algun dubte). Pense que les condicions d'observació no oculten la verdadera naturalesa de l'objecte, sinó que

es revelen en l'aparença que l'objecte presenta (219).

Respecte a l'afirmació que "una aparença és un fet modal que conté les condicions d'observació com a operadors modals", he de dir que en principi estic d'acord. Però no ho estic si açò és una afirmació universal que s'aplica a tots els casos, tant 'standard' com no 'standard'.

Per tot això, m'opose a la teoria de Maloney. I si es vol un operador modal per l'ocasió en què no som segurs que les condicions d'observació són 'standard', el llenguatge comú ja en disposa d'un: "sembla"; no cal recórrer a "ser F en Ci" o "G en Cj", ja que açò té conseqüències ontològiques desagradables.

(219) El que vull dir és que les condicions d'observació es mostren en l'aspecte que l'objecte presenta. Crec que no es pot dir que percebem les condicions d'observació (diuen no percebem la llum, sinó els objectes en la llum...), però el que sí que és cert és que en l'aspecte que els objectes presenten es revelen les condicions ambientals. A més no es necessita per a açò que l'objecte siga conegut. Si estem tancats en una habitació fosca en un edifici d'una ciutat (que tinga enllumenat públic, de tal manera que per la nit no regne la més absoluta obscuritat), quan obriga la finestra no importarà quin objecte mire que sabré de seguida si és de dia o de nit.

En el barri en que jo visc els fanals fan una llum groga molt lleja. Quan he portat algun convidat a casa i s'ha fixat en els cotxes que hi han aparcats en el carrer camí de casa, aquests li han oferit tal aspecte que automàticament a mirat cap a dalt, vers els fanals.

3.2 Coneixement directe

Ens ha quedat ja sols com a lícita la pretensió, tal vegada la primera, de considerar l'afirmació de l'experiència immediata com a l'única justificada i convenient en les proposicions de percepció, a fi d'evitar els errors que de vegades es produeixen en els enunciats de percepció d'objecte físic. Però, automàticament, un munt de preguntes esdevenen acucians. La primera, per comença per algun lloc, és aquesta: no estan presents els objectes físics en aqueixa experiència? Com véiem només començar aquest treball, Ayer i Price pensaven que els enunciats de percepció que utilitzem quotidianament asseveren més del que està contingut en l'experiència, vessen els límits d'aquesta i s'endinsen en el terreny de , podem dir de la conjectura? Tal i com ells plantegen la qüestió sembla que pràcticament és així. La nostra pretensió en aquest punt és la de mostrar que no ho és ni gens ni gaire; que el coneixement que podem obtenir d'un objecte físic mitjançant la percepció és tan coneixement i tan instantani com el que més i que no mereix la pena postular els sense-data -o qualsevol entitat alternativa- ni com a entitat, ni com a un altre llenguatge. Que una petita oportunitat per a

l'error no mereix la renúncia que suposa adoptar els sense-data; i que, a més a més, és aquesta possibilitat d'errar la que permet els progressos en el coneixement del món i que un llenguatge siga informatiu.

Per tant, encara que dedicarem una bona part d'aquest apartat a provar que el coneixement dels objectes físics que ens dona la percepció no és inferencial, el que veritablement ens interessa emfatitzar ací és que és aquesta percepció la que és normalment rellevant per al coneixement, la que és informativa. De tal manera que, encara que no aconseguirem provar que no és inferencial, tampoc açò seria una objecceió decissiva contra les nostres aspiracions. En definitiva, no és una qüestió de màxima importància per als nostres propòsits que les proposicions en termes de sense-data siguen conegudes directament (en els dos significats que a açò se li dóna i que després explicitaré) i les d'objecte físic no ho siguen, sinó de veure quin llenguatge és més convenient des d'un punt de vista epistemològic. En resum, veure si té algun sentit plantejar-se aquesta problemàtica en termes de fonamentació del coneixement, o si és més adequat primar la funcionalitat del coneixement i la contrastabilitat intersubjectiva. Però clar, sense descuidar els altres aspectes ja esmentats. Cada cosa al seu moment.

Però, tornem a la manera fonamentalista de concebre el problema. Segons aquesta, l'error té cabuda quan, superades les meres dades que en l'experiència se'ns donen d'una manera, podríem dir, "passiva", ens comprometem amb totes aqueixes coses que dir que veiem, p.e., una poma, suposen, i que Ayer enumerava en la cita que reproduïem en la nota de les pàgines 301-302. Si déiem en el primer capítol que la pretensió de l'argument de la il·lusionisme era triple (i en conseqüència la de la teoria dels sense-dades), i si en el punt 3.1 hem provat -segons crec- que la primera d'aquestes pretensions era irrealitzable, caldrà que concentrem l'esforç a analitzar si les altres dues són viables o, si de cas, té alguna utilitat el mantenir-les; ja que encara d'elles pot obtenir bona dosi de força algun tipus de teoria dels sense-dades, ortodoxa o heterodoxa. Hom pot obtenir d'aquí la raó de ser d'alguna d'aquelles teories que primen un tipus d'afirmació no compromesa amb el món físic, sobre aquelles que tenen com a objectiu oferir compromisos onto-epistemològics sobre aquest.

Aquestes dues pretensions eren: 1) fer patent la distinció entre una percepció immediata (experiència sensorial, "adonació", etc.) i una percepció mediata que rep la seua evidència i confirmació de la primera (d'un munt de les primeres), i açò amb la clara finalitat que ajude a acomplir l'altre propòsit, 2), evitar l'escepticisme

evitant qualsevol possible font d'error. Aquestes dues es tan tan íntimament connectades que és difícil analitzar-les per separat; i ambdues tenen llur continuació en el doble sentit amb el que els teòrics dels sense-data utilitzen l'expressió "coneixement directe" i la seua associada "percepció directa". Aquests dos tipus de definició es fan: 1) en termes d'infrència, 2) en termes de corregibilitat; o, millor, en termes de la negació d'aquestes. Quan diem que quelcom és percebut directament, estem dient, segons el partidari dels sense-data, que ho coneixem sense inferència i de manera incorregible. Per tant, en la mesura que ens siga possible separar-ho, atendrem ara preferentment al primer senti de "coneixement directe" i deixarem l'altre per al punt següent. Advertim, doncs, al lector que no perda la perspectiva que ambdues són cares d'una mateixa moneda.

3.2.1 L'argument de la immediatesa

Tal com ha quedat el terreny en el punt 3.1, sembla que la manera en que concep el problema el teòric dels sense-data siga aquesta: L'experiència immediata no ens relaciona directament amb l'objecte físic; l'asseveració d'aquest comporta una sèrie d'implicacions de les quals l'experiència sensorial no ofereix testimoni. Per varies raons. Per exemple, fer una afirmació del tipus "Veig un cotxe" ens compromet amb totes aquelles afirmacions que Ayer enumerava i que, deia, no estan donades en l'experiència. Assumim que el cotxe serà fet amb un cert material, que té un cert origen, unes propietats causals, que té més cares que la o les que veig; i, a més a més, em compromet amb coses que no són en absolut visibles, que res no tenen a veure amb la visió, com que té una certa textura, etc. Si a més faig una afirmació del tipus "Veig un cotxe roig" estic dient que aquest és el color real del cotxe i, per tant, que les condicions d'observació són 'standard'.

Una primera reacció que ens pot acudir davant d'aquestes acusacions és la de retallar les nostres pretensions de coneixement. Podem dir que realment no veiem

el cotxe sencer, que en veiem sols una part, però que, no obstant, allò que veiem és realment part del cotxe i part material. Evidentment, açò no soluciona ni tan sols la petita part del problema que podria semblar que soluciona (la de les cares no vistes). La qüestió que es debat aquí no és una qüestió de parts o de tot, encara que aquesta pugui ser una part important del problema. S'ha de tenir ben present on es posa l'èmfasi en aquestes objeccions. La qüestió de la part o el tot no recull l'esperit de la disputa, i provaré per què. Si fora una matèria d'aquest tipus la que està plantejant-se quan es pregunta per l'objecte de percepció directa, s'estaria fent una pregunta de caire ontològic (220), quan en realitat érs de caire epistemològic. Imaginem la següent situació. Tres individus, A, B i C, veuen un mateix objecte, un cotxe roig. A és cec al color. B el veu sota llum groga, i C el veu allunyat i en la boira, de tal manera que a penes si pot identificar-lo. En un sentit, podem dir que els tres veuen un cotxe roig. Però en un altre no. A i B no veuen que el

(220) He d'insistir en que no dic que aquesta part no compta. La qüestió de la percepció és una "mélange" de compromisos ontològics i epistemològics de difícil desimbricació. Ambdues han de tenir-se en consideració a l'hora d'estudiar-la i, tal vegada, la gran problemàtica que l'estudi de la percepció ha motivat i del posar-se d'acord vingui donat per oblidar-se, massa sovint d'algun d'aquests aspectes del problema. Quasi m'atreviria a dir que aquest és el gran problema de la percepció.

cotxe siga roig, almenys no directament, poden inferir que ho és a partir de l'aspecte que ofereix i si coneixen com se'ls apareixen certes coses en unes determinades condicions, segons el cas de A o B. C apenes si veu un embalum.

Des de fora podem dir que els tre veuen un cotxe roig, perquè és un cotxe el que hi ha i aquest és roig; però difícilment podem dir que **veuen que** el cotxe és roig i que C **veu que** és un cotxe (almenys en un sentit obvi). Així, si pensem que per percebre un X cal únicament que aquest existesca i que cause el que S crega percebre alguna cosa; conèixer X per la percepció necessita a més que el que S creu percebre i el que veritablement percep siguin una i la mateixa cosa. De manera que la pregunta "Què percep directament S? no és del tot equivalent a "Quin és l'objecte que coneix S directament en la percepció?". El que vull dir és que tal vegada el sentit rellevant de la pregunta (la vertadera pregunta del partidari dels sense-data al preguntar) "Què percep directament S?" no siga el demanar per l'objecte que percep directament S (que és el mateix en un i altre cas), sinó el de preguntar per "què és el que coneix S de l'objecte a través d'aqueixa percepció?"

Hom pot pensar que no és aquesta la traducció vertadera de la pregunta en debat, perquè aquesta s'oblida dels casos d'al·lucinació. És pot dir, "en aquestes no hi ha res a conèixer de l'objecte, perquè no hi ha tal objecte". Però si no hi ha tal objecte, tampoc hi ha un objecte a co-

néixer. Hom pot respondre: "Sí, un objecte d'un tipus especial, un sense-datum". Ara jo pregunte, aquest objecte com es defineix? ¿El que pretén el teòric dels sense-data és introduir un nou llenguatge postulant-los (els sense-data) o no? Si els sense-data són un fruit aconseguit a base de sostenir l'afirmació que quan no hi ha res extern a mi seguec percebent, perquè hi ha encara alguna cosa que percebre, alguna cosa no externa; ¿per què utilitzar el llenguatge de les qualitats que és un llenguatge tan externo-direccional per al sentit comú com el llenguatge dels objectes físics? Si es diu que encara hi ha alguna cosa a percebre, per què no dir que el que percebem en tals casos és un objecte imaginari? Així, la pregunta del defensor dels sense data no ha de ser, en tot cas, "quin és l'objecte de la percepció directa (l'objecte-qualitats o l'objecte-objecte)?", sinó "què és previ en el coneixement que dóna la percepció, l'objecte o les qualitats?". ¿A què apliquem primer el concepte?" Per tant, el que preguntem és "¿Què és el que coneixem més directament en qualsevol cas de percepció o pseudo-percepció, el concepte d'objecte o el concepte de qualitat (que li és aplicable?". Quin concepte se'ns acut abans, el de tomaca o el de "quelcom roig i rodó?" Perquè, si aquesta no és vertaderament la pregunta, haurem de convindre que aquesta hauria de ser: "Quin és l'objecte que primerament coneixem en la percepció, el real o l'imaginari?". Si acceptem finalment que la pregunta és "Quin

objecte percebem directament?", haurem d'estar d'acord amb Frank Jackson en que

"...the inference test has the unacceptable consequence that one and the same thing [...] both is and is not an immediate object of perception" (230).

Perquè la pregunta per l'objecte de percepció va dirigida cap a fora en el sentit que qui la contesta és l'objecte que hi ha. Mentre que la pregunta per què és allò que hom coneix directament en la percepció va dirigida cap a dins, cap al subjecte. Què és allò que S percep al mirar una tomaca? Una toamac, sàpiga que és una tomaca o no. Què és allò que coneix? Pot coneixer que és una tomaca si hi ha una tomaca, pot creure que percep una tomaca si no hi ha una tomaca. Si hi ha un troç de cera, encara podem dir que coneix un existent físic, sols que l'identifica malament. I si no hi ha res? Haurem de dir que sap "que creu veure un tomaca? Pot ser una creença l'objecte de coneixement? Aquestes són les paradoxes que seguit seguit es troba qui defensa que en tots els casos d'experiència tipus-perceptiva (i.e., perceptiva o pseud-perceptiva) hi ha alguna cosa coneguda. ¿No serà millor dir que en els casos d'allucinació no coneixem res i que és el creure que coneixem alguna cosa allò en que consisteix l'error? La percepció

és coneixement, però quan és autèntica percepció (i no al·lucinar) i quan és percepció verídica (quan no és il·lusòria també és constitueix en coneixement de les qualitats de l'objecte), però per al teòric dels sense-data el que la percepció siga coneixement suposa que és suficient que creguem percebre (encara que no percebem realment) per tal que hi haja alguna cosa percebuda, i coneguda, que és la mateixa en els casos il·lusòris, al·lucinatòris i reals. Perquè hi haja sempre coneixement, sacrifica l'autèntic objecte de coneixement.

En resum, el teòric dels sense-data planteja una pregunta epistemològica sota l'aparença de ser ontològica (utilitzant una confusió entre percepció i coneixement perceptiu -o creença perceptiva), i una vegada aquesta pregunta ha pres la força del seu caire epistemològic, la reconverteix en una pregunta ontològica, fent de la clàusula proposicional que seguirà a "**veig que...**" (per exemple, "és roig", en "veig que el cotxe és roig), no l'objecte directe (l'acusatiu) de la proposició de percepció, sinó l'objecte de la percepció directa. I com que, a més, no sempre aquest és conegut, perquè la creença pot ser falsa -puc jutjar que el cotxe és realment tal i com sembla ser, sense adonar-me de la llum groga que l'il·lumina- hauré de parlar de la mera creença, o, ni tan sols de la creença, perquè puc no creure que és com apareix, sinó de l'a-

parença que presenta abans de comprometre'm amb la idea que aquesta corresponga o no a la realitat. Per tant, un altre cop la resposta del teòric dels sense-data a aquesta pregunta és: "l'aparença". A més utilitza la força que en algunes ocasions aquesta constitueix la creença del perceptor sobre el que hi ha en realitat, ja que, si no, no podria haver-hi engany. La seua resposta és sempre: "l'aparença", creguda o no com a corresponent amb la realitat. Però l'aparença és generalment quelcom públic, quelcom que és fotografiable; així que necessita a més a més (i per tant comet una nova fal·làcia) despullar-la dels atributs que la caracteritzen com a entitat pública per tal que serveixa als seus propòsits. (L'aparença -entesa com a aparença objectiva- és tan externa com l'objecte físic). Així, finalment, la pregunta "Què és allò que coneixem directament en la percepció?" es converteix erròniament en "Quin és l'objecte que percebem directament?" I la resposta és: "una aprença", aquesta vegada despullada dels seus atributs físics i reificada com a una entitat purment "fenomènica", és a dir, carent de tots aquests atributs. Per tant es fa una múltiple abstracció de la realitat, que ve a consistir en part en:

- 1) Es diferencia, per una banda entre l'objecte de percepció i el (supost) coneixement que hom té de l'objecte en la percepció.
- 2) Però es fa coneixement no sols d'allò que hom

realment coneix, ni tampoc d'allò que hom creu (sense coneixer-ho), millor dit, es nega que açò siga un objecte de coneixement, i es fa coneixement sols de quina és l'aparença que la cosa presenta. Açò és, perquè de vegades les coses són d'altra manera a com apareixen en una percepció particular, caldrà que hom es quede només amb l'aparença .

- 3) És a dir, coneixem només el que sembla, no el que és.
- 4) Es fa d'aquest semblar un ser
- 5) Es despulla a aquest nou ser de tots els atributs heretats de l'objecte físic del qual ell és (normalment) una aparença.

I déiem que aquests darrers passos constitueixen una nova fal·làcia perquè, encara que admitírem que les aparences constitueixen les premisses sobre les quals inferim les qualitats reals de l'objecte, aquestes són la majoria de les vegades públiques i no privades, físiques i no fenomèniques. Quan inferesc que el cotxe és roig o que aquell embalum que veig és un cotxe, a partir de l'aspecte que presenta, aquest és públic, no privat (221).

(221) Pot ser que l'aparença d'un cotxe blanc sota llum groga siga la mateixa que la d'un cotxe groc (realment groc), però és una aparença pública. En canvi, el teòric dels sense-dada necessita que aquestes siguin privades. Com es passa de parlar només d'aparença

Però encara hi ha una manera de seguir endavant. Tornem a aquella primera pregunta que plantejarem ("Tenim coneixement de l'objecte físic en l'experiència immediata?") i reformulem-la segons el que hem dit. "Sabem en l'experiència immediata que allò que percebem és un objecte i quin?" Sabem que experimentem sensorialment realment i que no al·lucinem?" (per no fer-ho massa engorridor consintam

 ces a considerar-les privades? Segons Quinton:

"This mistake arises from the failure to recognise that there are at least three different ways in which the verb 'appear' is used. In the sense in which they are present in every perceptual situation appearances are not private objects and in the sense in which they are private objects they are not present in every perceptual situation" (The Nature of Things, pàg. 180).

Aquests tres usos de "semblar" i els seus sinònims són els que podríem anomenar: 1) 'epistèmic', 2) 'comparatiu' i 3) 'fenomènic'. (Veja's també Chisholm, **Perceiving**, Cap. IV i Quinton, "The Problem of Perception" en Swartz (ed.), **loc. cit**, pàgs. 504-505). L'ús epistèmic és aquell en el qual hom fa una afirmació amb precaucions, de manera temptativa, sobre la base d'una experiència perceptiva. Estic dient sóc inclinat a creure que... Per exemple, quan dic d'un objecte, que apareix en condicions d'observació ben adverses, que "sembla un bou", estic fent aquest ús de "semblar". O, amb paraules de Quinton, **"when we say, in front of a house whose bell has not been answered and whose curtains are drawn on the middle of the day 'they appear to be away' (or 'they seem to be away' or 'it looks as if they were away')"** (Ibid). Estic fent un ús epistemològic. L'ús comparatiu (que Quinton anomena **"perceptually minimal"**) és aquell en el qual compare la manera en què un objecte apareix amb la manera en què és un altre objecte. Així, quan dic del cotxe que sembla groc, estic comparant l'aspecte que ofereix amb els cotxes que són realment grocs. Davant d'aquest cotxe, puc dir per exemple, "Malgrat que ara sembla groc, em sembla que

de moment que al teòric dels sense-data li siga permés parlar de l'aparença com a evidència, encara que aquesta aparença siga púrament fenomènica). La resposta del nostre rival és sempre 'no'. Però els arguments, el que vol dir en dir que no, són diferents (tant fenomenalistes com teòrics causals parlen alguna vegada d'inferència), i convindrà que anem poc a poc per tal de desentranyar bona part del que el dir que no pot implicar. Intentem veure quins són els supòsits que jauen sota aquest 'no'. Podem fer-ho esgarrapant els diferents nivells de profunditat en què aquests es situen. Podríem dir que l'escala de supostos (almenys en algun cas, després, si escau, en veurem d'altres) és de més a menys profunditat -els darrers supostos donen suport als primers- la següent:

- 1) En l'experiència sensorial (immediata) som conscients únicament dels sense-data, de les aparences, o comsevulla, però no mai de l'objecte físic.
- 2) Si la proposició d'objecte físic pot ser falsa és perquè ha afirmat més del que era donat en

aquest cotxe és blanc"; on el primer ús de 'semblar' és comparatiu i el segon epistèmic. El tercer ús de semblar és el fenomènic. És en aquest sentit en l'únic en el qual estic parlant de la meua experiència privada. Aquest ús es dóna quan diem, per exemple, d'un plat vist des d'un angle, "Em sembla el.líptic" sense voler dir que ho és realment o que crec que ho siga. Entenem açí que estem explicant com veiem la cono com creiem que és la cosa. I Quinton conclou:

en l'experiència, per tant, en l'experiència no era donat l'objecte físic.

- 3) Si una proposició pot ser falsa és perquè és fruit d'una inferència sobre premisses més bàsiques que ella, de les quals ella és una conclusió.
- 4) La darrera premissa ha d'autojustificar-se ella mateixa; per tant, ha de ser certa, incorregible i no inferida.

En aquesta manera de concebre el problema és patent la petja de la concepció fonamentalista del coneixement i de la definició del coneixement com a creença vertadera justificada. Si la percepció és un tipus de coneixement ha de ser justificada en alguna evidència. ¿No pot en alguns casos la creença en l'existència de l'objecte ser justificada per la percepció de l'objecte? És a dir, no pot ser la percepció de l'objecte auto-evident? Hi ha exemples del tipus de Gettier (222) que semblen mostrar que no. Gilbert Harman,

"...it is quite false that in every perceptual situation there is something that appears in the phenomenological sense, something that presents a reliable appearance that we are aware of it" (The Nature of Things, pàg. 182).

- (222) GETTIER, E., "Is Justified True Belief Knowledge", **Analysis**, vol. 23 (1963), pàgs.121-123..Reimprés en Steven Davis (ed.), **Causal Theories of Mind**, pàgs. 135-137.

que és partidari d'aquesta manera inferencial d'interpretar la percepció de l'objecte, ofereix el següent exemple en

Thought (223):

"A man looks and comes to believe that there is a candle directly before him. There is a candle there; but a mirror intervenes to show the reflection of a candle actually off to one side. The man's belief is justified and true; but he does not know. If his belief is the result of inference, his failure to know is easily to understand. Since inference attempts to find the best total explanatory account, he infers an explanation of the way things look. He infers it looks to him as if there were a candle before him because there is a candle there and because of the normal connection between the way things look the way things look and the way things are. Since that explanation is essential to this conclusion but is false, he does not come to know that there is a candle before him even though his belief is justified and true"
(224)

Aquí es presenten diversos problemes, però a nosaltres sols ens preocuparà per ara si efectivament en la percepció es fan aquest tipus d'inferències des de l'experiència d'una aparença vers l'existència d'un objecte físic. Em propose mostrar que la forma d'argument que hem re produït abans i que acaba en afirmacions com la que fa Har

(223) Podem recordar també l'exemple del rellotge que Grice esmentava; veja's pàgina 248 d'aquesta tesi.

(224) Pàg. 174. Aquesta manera de concebre la percepció reflexaria l'acceptació del supòsit 3). A aquest respecte Quinton diu en "The Problem of Perception":

"Even if statements about objects were never cer-

man no ofereix, en absolut, una bona raó per afirmar que la percepció de l'objecte físic és fruit d'una inferència. El problema de la definició del coneixement com a creença verdadera justificada ve donat pel fet que la lògica arrossega sols les condicions de veritat no el coneixement (225) i que els passos de proposicions d'aparnça a les proposicions d'objecte físic no hi ha una necessitat lògica (car no és un pas deductiu). Però després atendre aquestes qüestions.

Ara m'agradaria introduir una sèrie de preguntes sobre el que estem debatent. Si hi ha un procés inferencial, ¿és cert que aquest s'haurà de produir sempre unidireccionalment des d'allò (suposadament) més simple a allò (suposadament) més complicat? És cert que si alguna cosa és inferida no és part de l'experiència? ¿És cert que tota proposició que pot ser falsa és fruit d'una inferència? Quines són aleshores les coses que estem autoritzats a afirmar

certain this would not prove them to be derived from statements about experience, if being less than certain were not identified with being probable and if it were not held that nothing can be probable unless some else is certain.

"The crucial error in these interconnected doctrines is the supposition that certainty and probability are exhaustive as well as mutually exclusive. Any assertion made with full confidence may be called certain but only one kind of assertion made with less than full confidence is called probable" ("The Problem of Perception", pàg. 514).

(225) Almenys això és el que defensem Francesc Garcia Tarancón i jo en "Enunciats de Coneixement i lògica intensional", en premsa.

mar com a evidències per elles mateixes, que no ademeten una evidència més basica per sota? Quines no?, quan toquem fons? És aquesta una qüestió empírica o estipulativa? Quin és el tipus d'expressió que he d'utilitzar per referir-nos a aquestes experiències bàsiques? Estem autoritzats en alguna ocasió a passar de l'experiència sensorial a l'afirmació de l'existència de l'objecte? ¿És aquesta inferència realment un procés discursiu, més bé, s'ha d'entendre analíticament com que afirmar l'existència d'un objecte determinat suposa afirmar tota una sèrie de proposicions sobre experiències privades o sobre la història i la naturalesa de l'objecte? I una darrera pregunta: Podrem contestar a totes aquestes preguntes? No ho sé. Però pense que, encara que en aquest paper no es contesten totes, haurem avançat una bona part del camí quan en contestem algunes; per ésser aquestes íntimament connectades, que en contestem algunes donarà llum per trobar la resposta a les altres. Intentarem, doncs, donar algunes respostes. I per a això hem d'anar també de menys a més en el seguiment dels punts que suportaven el 'no' a dir que en l'experiència sensorial se'ns done l'objecte físic; haurem d'anar de 1) a 4), en la mesura que ens siga possible, i també demostrar en aquesta mesura que, si no tots, la major part d'aquests supòsits o són falsos o irrellevants per al que ací es discuteix.

També, segons quin siga el nivell de profunditat

en què ens situem, el model d'inferència pot ser-ne un o un altre. Considerem ara aquest model -que podem situar en el primers nivells- que ens ofereix Pitcher:

- "(i) There is a surface of such-and-such a shape, coloured in such-and-such a way, and located in such-and-such direction and distant from me.**
- (ii) There is a physical object of certain shape and having certain colors in that place (i. e. the place mentioned in (i))**
- (iii) There is a living being of a certain kind in that place.**
- (iv) There is a male human standing in that place.**
- (v) My brother is standing in that place" (226).**

Quan es diu que percebre un X suposa fer algun o tots aquest passos inferencials, ¿està fent-se una afirmació empírica susceptible d'experimentació? Anem a entendre-ho així en primer lloc. ¿És cert que en tota ocasió perceptiva s'han d'acomplir els passos (i)-(iv) per poder percebre -o creure- (v)? ¿Per poder veure un escurçó he de ser conscient d'una extensió de color, d'un animal, d'un rèptil, d'una serp, per veure finalment que es tracta d'un escurçó? He de ser, almenys, conscient de l'aparença que hem presenta? Un primera argumentació en contra d'aquest tipus d'inferència podria ser la següent -en paraules de Quinton:

"We make conscious inferences only in situa-

tions that are unfamiliar or complex. Conscious and deliberate thinking is both exhausting and infrequent, a least resort to be appealed to when all habitual capacities have failed"(227).

Ara bé, el que no siguem conscients de fer una inferència no sembla ser una raó per dir que no la fem (228). Fins i tot el sentit comú està disposat a admetre inferències inconscients. Si ú viu en una zona on abunden les serps i coneix perfectament les seues picades, pot jutjar immediatament que allò que percep és una mossegada de serp, sense ser conscient del pas inferencial pel que passa de veure dos foradets en la pell d'algú a concloure quina ha estat la seua causa. Per tant, sembla que no és raó suficient per negar l'existència d'una inferència el no ser conscient d'haver-la feta.

Però si la "consciència" no sembla ser una condició necessària per una inferència, algunes altres cose sí que ho hauran de ser. Quines són aquestes? Dan D. Crawford n'ofereix dues, que pren de Quinton:

"If ordinary perceptual judgments are the result

(227) **The Nature of Things**, pàg. 189.

(228) Com afirma Helmholtz:

"You infer but you are not conscious of inferring because you do it so quickly and without effort"
(citat per Price, *Perception*, pág. 67).

of inference, then the following conditions must be met: 1) whether plays the role of pre-misse in the inference must be a state which occurs prior to the perceptual judgment; 2) the subject must be in some way aware of this state. I afig Crawford "We may note immediately that the second condition assumes that whatever functions as a premisses must be an item of experience, and not a physiological eye or the brain" (229).

Així, doncs, si fóra el cas que aquest procés de percepció de l'objecte a partir de les meres dades dels sentits fós merament fisiològic, de tal manera que no poguerem dir que en som conscients, que tenim experiència perceptiva d'algun tipus en la qual aquest no ha entrat a formar part d'alguna manera d'ella, no hauríem de parlar en absolut d'un aspecte no inferencial com a constiuent del fonament de la percepció. ara intentarem avaluar si en tots els casos de percepció es donen les condicions 1) i 2). En primer lloc, crec que no es pot contestar a la pregunta "Som conscients dels passos (i)-(iv), o d'algun d'ells, o són aquests previs a (v)?" en termes generals, més bé de pendrà de cada cas segons les condicions de percepció. Açò, evidentment, suposa ja la negació que sempre es donen aquestes dues condicions en la percepció dels objectes físics i, per tant, negue que aquesta siga sempre una inferèn

 (229) CRAWFORD, D.D., "Are There Mental Inferences in Direct Perception", *American Philosophical Quarterly*, vol.19, (1982), Pàg. 83-91; pàg. 84.

cia a partir d'experiències sensorials més bàsiques. Crec que un factor fonamental en la percepció és l'atenció. Normalment no podem dir que veiem realment allò que està fora del nostre camp d'atenció, aquesta es dirigeix vers uns interessos i no a uns altres; atenció i concientització són paraules ben connectades, i, en conseqüència, pense que en general l'atenció que prestem als objectes no ens deixa percebre l'experiència sensorial que tenim d'ells, o la seua aparença o comsevulla (per altra banda, l'experiència es té, no es percep) (230). Encara que d'alguna manera el que es diu en 4v) poguera pressuposar el que es diu en (iv) o en (iii), açò no implica que jo haja d'adoptar en una percepció totes les creences (i)-(iv), o aquestes abans que (v). Estic d'acord amb Pitcher en l'opinió que:

"Given the fantastic complexity of the human brain, there is no a priori reason why a person when his eyes are stimulated by light rays reflected from his brother, should not causally receive all the beliefs (i)-(v) simultaneously. And if this should happen, there would seem to be no basis for the claim that any of them are inferred from any of the others" (231).

Però jo encara aniria més lluny. En primer lloc, rarament som conscients de quelcom com (i); però de totes

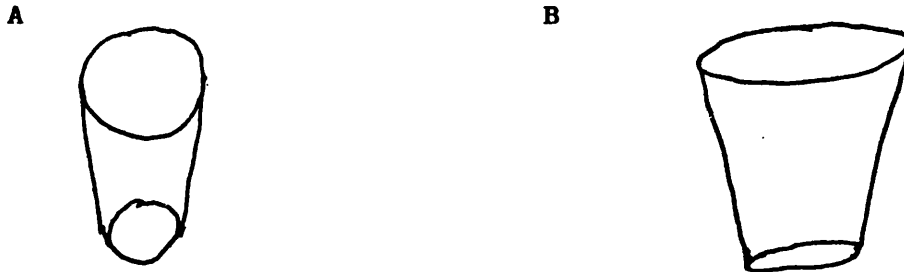
(230) Julian Hochberg comenta a aquest respecte: **"The sensations seem to become completely unobservable and totally submerged in the overall organization of the perceived object"** (Perception, pag. 58; citat per Crawford).

(231) Pitcher, *op.cit.*, pàg. 101.

maneres, no és aquest el tipus d'objecte que postula el de fensor dels sense-data. Si aquest darrer ha de ser allò que ell propugna, no podem dir que la taca de color està aquí fora, en tal lloc. O, com sosté Hirst, i portant al màxim la consideració de la mateixa immediatesa que el teòric del coneixement directe de l'experiència sensorial propugna, **"... aunque parezca que hay concientización de algo existente de color rojo, no podemos estar seguros de ello, pues la experiencia, en realidad puede ser "adverbial", como por cierto lo afirman algunos respecto de la percepción sen sorial" (232).**

Generalment no som conscients de quina és l'experiència sensorial de l'objecte. És normalment l'aplicació del concepte d'objecte la que primerament s'escau. Veure com apareixen els objectes en determinades posicions, etc., és quelcom que s'ha d'aprendre (en molts respectes), dominar la perspectiva, coneixer com es veuen els objectes en perspectiva, no és quelcom tan senzill i evident. Per supo sat que hom al·legarà que aquesta dificultat no està en veu re els objectes en perspectiva, sinó per exemple, en dibuixar-los, en traslladar-los en un pla. El passar de dibuixar un got com A, a dibuixar-ne un com B (veure figura 4), és un procés que necessita aprenentatge. Però el que és curiós

 (232) Hirst, "La diferencia entre percibir por los sentidos y observar", pàgs. 54-55.



-figura 4-

és que aquesta dificultat no està sols en la plasmació de la el.lipse vista, sinó en ser conscient que el veu el.lípticament fins que no intenta dibuixar-lo (per tant, en veure'l el.lípticament). Les coses es veuen diferents segons les cultures, però en qualsevol interpretació de l'aparença de l'objecte, el concepte d'objecte és previ. És previ el got a l'aparença el.líptica, aquesta darrera és un descobriment per part del xiquet que aprén a dibuixar. Hi ha gent que no consegueix veure el.líptic un plat rodó i molt menys un "sixpence" -que tant els agrada als filòsofs de la percepció- quan el veuen des d'un angle bastant inclinat respecte de la seua perpendicular, per molt que coneguen el concepte "el.lipse" (i, fins i tot, sabent que l'han de dibuixar com una el.lipse). Moltes vegades veiem els objectes sense que poguem definir a penes algunes de les seues qualitats. Veure les aparences suposa moltes vegades un esforç considerable d'atenció. Atendre les experiències per compte dels objectes suposaria una remodelació en la nostra manera d'encarar-nos al món. Com afirma Quinton:

"... we do not, in general, know that the current state of our sense-fields is, though we can find out by making an appropriate shift of attention and we can infer it afterwards, with some confidence, from that we can know of our physical surroundings at the time and our place at them. I should maintain that in fact we much more often know what is physically present than what we know what is phenomenologically present" (233).

Així que, normalment no som conscients de la nostra experiència fenomènica, no estem capacitats per descriure-la. Pense's que en la seqüència (i)-(iv), sols la primera i amb certes matisacions comptaria com a evidència fenomènica -les altres ja són proposicions d'objecte físic- i és sobre aquesta únicament sobre la que hauríem de fonamentar el coneixement o la creença en (v). (Quan dic únicament sobre aquesta, no em referesc a ella com a particular sinó com a classe, el que vull dir és que ens hauríem de basar únicament en experiències del tipus (i)). Però ja en (ii) n'hi ha un salt categorial que l'única experiència fenomènica (i), tal com queda definida per la teoria dels sense-data (234), tan plena de dubtes i de recels davant d'a-

 (233) *The Nature of Things (TNT)*, pàg. 184.

(234) Perquè, com afirma Crawford: "We note, first, that at the level of sense experience one does not represent things as being outside of one's body in physical space. What is sensed does not include what Gustav Bergman calls "the idea of external existence". Further, it seems reasonable to take the absence of externality as a sign that the subject has not begun to conceptualize a world. We therefore propose that we should speak of a subject's conceptual activity

llò que no siga absolutament cert, no autoritza . De tal manera que podem dir, altra vegada amb Quinton, que:

"...we are perhaps, usually vaguely aware of the character of our experience, but far too indefinitely for the knowledge involved to support the complicated structure of beliefs that the sense-datum theory would erect on it" (235).

¿Es cert que per veure un escurçó he de seguir el procés que abans he descrit? Certament, dir que allò que veig és un escurçó és en certa manera afirmar tot això. Tot menys la taca de tal i tal color i tal i tal forma. Aquesta expressió rarament forma part d'allò que és un escurçó. Tot allò que pot servir com a raons per dir que alguna cosa és un escurçó, no té per què comptar com les raons per les quals hom sap en un moment que allò que veu és un escurçó. Ni les raons per les quals sap que ho és són aquelles per les quals ha de caminar per arribar a veure'l, perquè no ha de 'caminar' en absolut. Dir que sé que és un escurçó perquè és un reptil (de tal i tal forma) no és mai justificar que sé per la visió que és un escurçó.

only at the level at which he begins to represent physical objects standing over and against his own physical being. More simply, we should speak of a subject's conceptual activity only when he begins to perceive the world, for perception is essentially a state or condition in which a subject of experience represents and gains knowledge of physical things" (pàg. 89).

(235) "The Problem of Perception", pàg. 510.

Sembla, doncs, que podem concloure que la majoria de vegades no som conscients d'allò que hauria de servir com a premissa per a la infrència perceptiva, per la qual cosa aquesta queda desbancada. Però, a més a més, em sembla que tampoc l'altra condició es dona -1) **whether plays the role of premissa in the inference must be a state which occurs prior to the perceptual judgment**; i vull oferir una darrera prova al respecte. La mateixa psicologia sembla demostrar que aquestes no són prèvies al judici perceptiu. E.H. Grombich cita en **Art and Illusion**, un cas que narrava la psicòloga Grace Adams:

"I was looking out of a window, watching for the streetcar and I saw through shrubs by the fence the brilliant red slats of the familiar truck; just patches of red, brilliant scarlets. As I looked, it occurred to me that what I was really seeing were dead leaves on a tree; instantly the scarlet changed to dull chocolate brown" (236).

(236) **Art and Illusion**, Princeton, 1969, pàg. 226. Respecte d'exemples d'aquest tipus, A. Morton comenta:

"...one's beliefs about a situation [...] influences one's perception of it. One makes the appearance resemble the way one thinks the reality is [...] what the experiments suggest about visual and presumably other appearances is that they are not simply collection of information gathered by the senses, and that perceptual beliefs are not obtained by reasoning from them. For the way one's environment appears to one at any moment depends on one's previous state, one's beliefs and desires and habits just as one's acquisition of perceptual beliefs does" (A Guide Through the Theory of Knowledge, Encino,

Aquí es mostra, doncs, que la percepció no es superposa a l'experiència, sinó que aquesta domina, corregeix i determina l'experiència (vegeu un altre escop nota (234)). L'objecte que creguem veure fa que el que veiem realment ens aparega d'una manera o una altra.

Però hi ha altres maneres de presentar la inferència, o de defensar la inferència en la percepció, més relacionades amb els supostos 3) i 4) de l'enumeració que hem fet en les pàgines 326-327 ("3) Si una proposició pot ser falsa és perquè és fruit d'una inferència sobre premisses més bàsiques que ella, de les quals ella és una conclusió"; "4) la darrera premissa ha d'autojustificar-se; per tant ha de ser certa i no inferida). Aquestes són les que utilitzen el llenguatge de "semblar" com a evidència, sense que necessiten parlar de taques de color. Contra el possible error que pot introduir-se en el llenguatge del "ser", proposen el llenguatge del "semblar", com a més segur i

california, Dickenson Publishing Company Inc, pàgs. 18-20).

Un altre exemple d'aquest tipus és el que presenta Christopher Peacocke en **Sense and Content**, Oxford, Clarendon Press, 1983; pàg. 6. Diu Peacocke:

"You walk into your sitting-room and seem to hear rain falling outside. Then you notice that someone has left the stereo system on, and realize that the sound that you hear is that of applause at the end of a concert. It happens to many people that after realizing this, the sound comes to be heard as applause: the content of experience is influenced by that of judgement".

-açò és el que anem a negar- més bàsic. Els defensors d'aquest tipus de proposicions bàsiques mantenen que es fan inferències del tipus de les que Harman defensava en la cita de la pàgina 328. Caldrà, doncs, que tornem a considerar el que allí es diu. Crawford, que també cita aquest passatge en el seu article, ens ofereix aqueixa argumentació en forma de premisses. Ho fa com segueix:

- "1) It looks as if there is a candle over there
 - 2) normally, when things look a certain way
it is because they are that way
 - 3) present circumstances are normal
 - 4) so, it looks as if there is a candle over
there because there is a candle over there"
- (237).

Oblidem-nos ara del prolema de la causació i imaginem que, efectivament, no hi ha allí cap ciri, sinó que es tracta del reflex d'un altre ciri que hi ha enfront. ¿com expliquem l'error si no és pel pas de veure quelcom que hi ha a creure que n'hi ha una altra cosa? Sostindré que en cap moment l'error del subjecte que aquí és comentat no és explicable perquè ell haja fet una inferència errònia d'aquest tipus. Un subjecte qualsevol, S, no fa aquest tipus d'inferències quan veu o creu veure un objecte a menys que les condicions d'observació no siguin 'standard' i ell ho sàpia (238). Hom aprén a percebre en un llenguat-

(237) Pàg. 85.

(238) Si la percepció de l'objecte físic suposa inferència,

ge d'objecte físic i en condicions 'standard' d'observació, de tal manera, que aquestes formen part integrant del concepte d'objecte. Així, si res no perturba aquesta normalitat (o res no és descobert en percebre l'objecte), i la majoria de vegades aquesta manca de normalitat, malgrat el que diu Dicker en la cita que hem reproduït en la cita de les pàgines 300-301 d'aquest paper, és notòria, si no en un moment perceptiu, en l'immediatament posterior (i aixó ho revela el propi objecte), afirma immediatament l'existència d'un objecte, o que un objecte X és \emptyset ; afirmació que conté alhora la de la normalitat de les condicions, perquè en dir que tal objecte un X i no un Y, o que és \emptyset i no $\$$, ja estic dient que les condicions són normals. Perquè les coses "són..." en condicions normals, en les altres sols "semblen ser" i per saber com semblen s'ha de saber com són. Qun hom creu -i no dubta- veure una cosa,

per què no dir que fem inferències a l'hora de caracteritzar una experiència?. Així Jackson afirma:

"...precisely the reason [...] for saying that believing one is seeing a cat involves inference, namely, the reference to past experience, applies to the belief that one is seeing a white shape; so if the first involves inference, so does the second" (op. cit., pàgs. 9-10).

I Forguasoncomenta, també en aquest sentit:

"Presumably, in order to be able to formulate experiential statements, the observer has to be able to recognize, identify, attend to, his visual patterns. Yet, if the observer-cum-sense-datum-theorist is able to recognize a sense-datum as a particular visual pattern, does not this mean that

pressuposa tant l'existència de la cosa com la normalitat de les condicions, com un tot. I quan hom creu veure una cosa roja -i no dubta- pressuposa tant que la cosa és realment roja com que les condicions d'observació són 'standard', perquè, precisament, "ser realment roig" és seer-ho en condicions 'standard'. Quan les condicions no són 'standard' -i ho sabem - diem sols que sembla ser-ho, però semblar no és una altra manera de ser, ni previ al ser (239). De tal manera, que hom no necessita fixar-se o ajudar-se en l'aparença i després observar les condicions en què aquesta s'ofereix per tal de veure si es pot refiar, o sospitar, que aquesta es corresponga amb l'objecte físic. Hom és, habitualment, immediatament conscient tant de l'objecte com de les condicions en què aquest apareix; aquests

he is, in so doing, drawing on his considerable past experience? This would seem to be a consequence of the theory. But then the recognition of visual patterns is also the conclusion of an inductive inference, requiring further premises, which for their own part must be capable of recognition, and so on without assignable limit ("Has Ayer Vindicated Sense-Data Theory", pàgs. 320-321).

- (239) Sellars, en **Ciencia, percepción y realidad**, adverteix que, malgrat que el defensor del llenguatge del "semblar" diu que "semblar roig" és lògicament anterior a "ser roig", això és fals, perquè:

"x es rojo . \equiv . les parece rojo a observadores normales en condiciones normales es una verdad necesaria, pero no porque el segundo miembro sea la definición de "x es rojo", sino porque "las condiciones normales" quiere decir aquellas en que las cosas parecen tal y com son" (pàg. 160).

dos elements formen un bloc cognoscitiu. Hom no necessita construir premisses del tipus de 2) o 3) -de la cita de Crawford- perquè els conceptes que aquí es defineixen formen part d'allò que es percep un objecte físic. Hom no necessita pensar quelcom com: "Si les condicions són normals allò que veig és efectivament un ciri; les condicions són normals, llavors allò que veig és, efectivament, un ciri"; perquè la creença en que les condicions són normals ve donada junt amb la creença que percep un ciri, i immediatament. L'acte perceptiu no és doble, per una part del ciri i per l'altra de les condicions, sinó que és més bé la percepció d'un ciri-en-condicions-normals (o la creença que es percep). La percepció segueix en certa mesura la llei del mínim esforç, accepta directament com a ser tot el que sembla ser sempre que no hi haja res que fassa pensar el contrari, i presta atenció només a allò que no és l'usual o convencional (pel que fa a les condicions, s'entén), sols prestem atenció a les condicions d'observació quan aquestes es revelen anormals. I la anormalitat d'aquestes és mostrada, en tot cas, per l'objecte. Quan aquest presenta alguna peculiaritat rellevant anormal des del punt de vista de la percepció, podem inferir que les condicions

La qüestió de la relació entre "semblar" i "ser" es discuteix també en COVAL, S., i TODD, D.D., "Adjusters and Sense-Data", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 9, nº 1 (Jan. 1.972), pàgs. 107-112.

d'observació no són normals i, fins i tot, on resideix la anormalitat. Així, el procés en veure el reflex del ciri seria més bé: "Aquí hi ha un ciri", i quan una percepció posterior em mostrara l'error (per exemple en canviar l'angle de visió i descobrir que el ciri no està aquí) és quan faré la següent inferència: "Si aquí no hi ha un ciri, això és perquè les condicions d'observació no són normals; aleshores el que he vist era quelcom semblant a un ciri", i m'esforce en veure en que consistia la anormalitat. Però, quan no tinc cap motiu per dubtar de la normalitat de les condicions d'observació, no sóc especialment conscient d'aquestes (no tinc que pensar o fixar-me en elles), sinó que passe a afirmar directament l'existència de l'objecte i les seues característiques; perquè dir açò és dir en certa manera que les condicions d'observació són normals. En afirmar "cotxe roig", no pense en les condicions d'observació, però com dir "roig" és en certa forma equivalent a "roig en condicions normals", si una posterior observació em mostra que no era roig, hauré d'inferir **retroductivament** que les condicions d'observació no eren normals i per tant que el cotxe no era realment roig. Però la inferència té lloc únicament davant d'una anomalia, no abans, per la particular idiosincràsia que té l'atribució de qualitats en la percepció (240). Més bé el procés és:

 (240) Com afirma Austin en **Sense and Sensibilia**:

- 1) S'afirma directament "Aquí hi ha un cotxe roig".
- 2) Ser roig \Leftrightarrow aparéixer (semblar) roig en condicions normals i a observadors normals.
- 3) Una posterior observació (més fiable, i la fiabilitat no s'estableix arbitràriament) prova que el cotxe no és roig.
- 4) Per tant, les condicions d'observació no eren normals (perquè ser roig és ser roig en condicions normals, o el que és el mateix, apareixer roig en condicions normals).

La qual cosa prova que no hi ha una prioritat de l'aparéixer sobre el ser.

Però diguem encara algunes coses a fi que aquesta qüestió quede clara. No s'infereix la presència del ciri a partir de l'aparença, sinó l'aparença sense ciri (normal-

"...the question of truth or falsehood does not turn only on what a sentence is, nor yet on what it means, but on, speaking very broadly, the circumstances in which it is uttered. Sentences are not as such either true or false. But it is really equally clear, when one comes to think of it, that for much the same reasons there could be no question of picking out from one's bunch of sentences those that are evidence for others, those that are 'testable', or those that are 'incorregible'. What kind of sentence is uttered providing evidence for what depends, again, on the circumstances of particular cases; there is no kind of sentence which as such is evidence providing, just as there is no kind of sentence which as such is surprising, or doubtful, or certain, or incorregible, or true" (pàg. 111).

malment l'aparença no va per un costat i el ciri per un altre) a partir de l'absència del ciri, i a partir, d'aquí, possiblement, la presència de l'espill. És necessari per veure el ciri, per altra banda, pensar que és físic, que és permanent, etc., etc.? No, açò forma part del que és dir ciri, i veure un ciri no és el resultat d'una inferència prèvia sobre aquests elements com a supòsits; tots aquests elements formen part de l'estructura de creences en la qual em moc. Per dir-ho d'alguna manera, 'ciri' és tot aixó, però està fora d'això. Potser no hi ha res que pugua comptar absolutament com els elements a partir dels quals 'ciri' s'organitze com a construcció lògica, i molt menys és una construcció lògica d'aparences possibles i reals, ja que aquest concepte és previ a les possibles aparences tan dispars que en podem obtenir, i en cap manera equivalent. Tampoc valdrà dir que construïm en cada cas el concepte 'ciri' a partir de certs conceptes que implica el concepte 'objecte físic' (permanència, unitat espacial, etc.); encara que dir 'ciri' siga dir tot açò, aquests conceptes sols aprofitaran per falsar una creença perceptiva (quan, com a implicacions contrastadores no es donen), no per a obtenir-la. Potser l'ésser humà fa aquestes coses en la seua etapa d'aprenentatge pre-verbal (peró no com un procés racional tal com l'entenem), ara bé, quan comença a percebre els objectes, açò forma un tot inextricable, amb prioritat epistemològica per la part de l'objecte, de tal manera que difícil

ment ho podrà separar. El que haurà d'aprendre és que de vegades hi ha coses (a la vista) coses incorpòries i no al revés.

Si per veure objectes s'haguera de fer cap inferència d'algun d'aquests tipus (para-se a pensar, encara que siga inconscientment, si són o no materials, etc.), els animals no podrien veure els objectes físics. El lleó no podria caçar la gasela (pensem en un moment en la immensitat del nombre de sense-dada diferents que presentaria una gasela en carrera). ¿Quan sabria el lleó que el bot que fa per caçar-la no acabarà amb els seus ossos per terra? Més bé els animals proven que l'objecte físic a les aparences en el coneixement perceptiu. Un gat persegueix incansablement una ombra sense entendre perquè no la pot atrapar. I si ho pot entendre algun cop és perquè la vista no és quel com separat dels altres sentits. El nadó també persegueix ombres i reflexos. Però el conjunt dels sentits forma un tot interrelacionat i el concepte d'objecte físic té a veure amb aqueixa relació. És per aixó que pot aprendre que hi ha coses immaterials.

Açò mostra, per altra banda, que les premisses sobre les quals s'hagués de fer la possible inferència no poden ser les aparences fenomèniques; aquestes no poden comptar com a raons de suport d'una afirmació d'objecte

físic. El que ha de comptar com a raons hauran de ser enunciats sobre objectes o fets del món físic intersubjectiu (si es que alguna cosa es necessita com a tal). Permeteu que reproduesca ara una llarga cita de Quinton, que pot ser un poc el colofó del que per aquest nou front d'atac es pot dir. Imaginem que estem davant d'un cavall de tir gran i perfectament normal de color bai, a un metre de distància i a plena llum del dia, i imaginem que diem: "Aquest cavall és bai". Imaginem també que hom ens pregunta: "Com pots saber-ho?". Quinton comenta respecte d'açò:

"... in these conditions, the challenge 'how can you tell?' is simply devoid of sense.

Still, if it were made, one might perhaps answer 'well, because it looks like a horse'. If these were intended as a description of one's experience, as interchangeable with 'there is now a shiny brown patch of a characteristic shape in the centre of my visual field', it would not be to answer the question but rather to change the subject, perhaps to offer a causal explanation of one's belief. But this interpretation proposed by the sense datum theory, a wildly unnatural interpretation of what is, in the circumstances, a wildly unnatural remark, is surely mistaken. The statement would more naturally be intended and understood as a modification of, an infusion of tentativeness in the original claim, expressing a lack of confidence inspired by the nagging question. As such it is not a reason. To repeat oneself in a more cautious way is not to substantiate but merely to attenuate one's original assertion. 'It looks like a horse' resembles 'it is probably a horse' or 'I think it's a horse' and not 'it has thick legs and not horns' which might be advanced to support the claim that comparatively distant animal was a horse. For there are, of course, plenty of situations in which reasons do exist for statements about objects.

A statement cannot be inferred, then, if no

reason or evidence for it exists, or more exactly, if it does not make sense to ask for or give a reason for it" (241).

Així, hem de dir que el pressupost 3) de la llista dels que reivindicaven que en l'experiència immediata no es dóna l'objecte (aquell que deia: "si una proposició pot ser falsa és perquè és fruit d'una inferència sobre premisses més bàsiques que ella, de les quals ella és una conclusió) és irrellevant en aquesta discussió. Dependrà de quin de quin tipus de proposicions considerem com a premisses que, en algun cas, les proposicions d'objecte físic siguin inferides. Per què el supòsit 3) tinguera alguna força, hauríem d'acceptar que tota proposició d'objecte físic, enunciada en qualsevol ocasió, pot ser falsa. I per acceptar açò, hem d'acceptar a la vegada que hi ha un altre tipus de proposicions (les que afirmen l'aparença fenomènica) que són més bàsiques i que compten com a raons per justificar les altres (allò que no coneixem ha de comptar com a justificació del que sí que coneixem), quan hem vist que no és així en cap sentit. Ni aquestes són més bàsiques (243),

 (241) "The Problem of Perception", pàgs. 521-522.

(242) Més bé ocorre el que Strawson afirma en "Perception and its Objects":

"...it is inappropriate to represent that experience as supplying the data for such a theory of evidence on which it is based or from which is inferred or inferrable [...] it is inappropriate to speak of our ordinary perceptual judgements

ni poden comptar, en condicions 'standard', com a raons. Per altra banda, encara que les proposicions d'objecte físic puguin ser falses en algunes ocasions, això no implica que ho hagen de ser sempre o que sempre podam dubtar (raonablement). Dubtar de la proposició "Aquest cavall és bai" dita en les circumstàncies descrites en el cas anterior no té sentit. (Vegeu: Wittgenstein, *De la certesa*, §467).

as having the character of an interpretation, in the light of theory, of the content of our sensible experience. The reason for this is simple. In order for some belief or set of beliefs to be correctly described as a theory in respect of certain data it must be possible to describe the data on the basis of which the theory is held in terms which do not presuppose the acceptance of the theory on the part of those for whom the data are data" (pàg. 45)

O com afirma més avant:

"To put the point summarily, whereas Ayer says we take a step beyond our sensible experience in making our perceptual judgements, I say rather that we take a step back (in general) from our perceptual judgements in framing accounts of our sensible experience; for we have (in general) to include a reference to the former in framing a veridical description of the latter" (pàg. 46).

O com sosté Forguson, resumint unes afirmacions d'Austin:

"Austin's point in S&S is that (a) talking about evidence when the pig is standing there in plain view misleads us into thinking that we're not in the best possible position (namely, being eye-witnesses) for claiming knowledge, and (b) this in turn suggests that if we do not need evidence in such a case, it must be something other than seeing the pig itself" (loc. cit., pàgs. 315-316).

Tal vegada les experiències sensorials siguen les causes que expliquen la percepció de l'objecte. Però, aleshores la relació entre aquests dos elements és causal i no lògica (243). Per tant, investigar aquesta relació és tasca del psicòleg i no del filòsof. Les experiències poden comptar per explicar la percepció, però (en general) no per justificar-la. La percepció no és un compost de dues parts, una passiva de mera recepció, i una activa d'interpretació d'aquestes dades rebudes; és un tot actiu i intel·ligent, no té que actuar a través de processos racionals de deducció o inducció (244).

No obstant això, el defensor dels sense-data, o d'alguna versió del llenguatge del "semblar" pot argumentar, malgrat tot, que siga aquest llenguatge més bàsic o no ho siga, siga aquest llenguatge aquell del qual estan fetes les premisses sobre les quals es construeix el judici perceptiu o siguen aquestes parasitàries de les proposi-

 (243) Ara bé, és clar que tampoc haurem de concebre aquest problema a la manera de Quine quan aquest diu:

"Ahora que se nos permite acudir a la simulación física el problema desaparece; A es epistemológicamente anterior a B si A está causalmente más cerca que B de los receptores sensoriales. O, lo que de alguna manera es mejor, hablar explícitamente en términos de proximidad causal a los receptores sensoriales y dejar de hablar de prioridad epistemológica ("Naturalización de la epistemología", pàgs 107-108, en *La relatividad ontológica y otros ensayos*, trad. M Garrido y J.l. Blasco, Madrid, Tecnos, 1974).

(244) Ayer presenta en "Has Austin Refuted Sense-Datat" un

cions d'objecte físic; siguen les experiències sensorials conegudes directament i amb independència del coneixement d'objecte físic, o siguen aquestes inferides a partir del coneixement d'aqueix; les proposicions d'aqueix tipus permeten un coneixement incorregible (lògicament incorregible), mentre que les d'objecte físic no el permeten. I com el que interessa és obtenir aquest fonament incommovible davant del qual no puga res l'escèptic, haurem d'acceptar la convenció d'aquestes. Però, ací la intenció ja és ben clara i està supeditada a que tinguem algun interès per establir aquests fonaments, o que pensem que te algun sentit establir-los. En definitiva, tal vegada la qüestió vinga deter-

nou argument, o una nova suggestió vers el convenciment que la percepció de l'objecte físic és fruit d'un procés inferencial. Aquest extrau la seua capacitat persuasiva de la comparació de la visió amb els altres sentits, tals com l'olfacte o l'oïda. És un argument dintre de la línia dels que utilitzaven els teòrics causalistes clàssics. Diu Ayer:

"If I identify an object only by the noise which it makes, or by its taste or smell, then however quick and sure my identification, it embodies an inference from an observed cause. The part played by inference is more easily overlooked in the cases of sight and touch, largely because we habitually speak of seeing or touching of physical objects themselves rather than their visual and tactual effects. This may be taken to prove that the inferences which we make in these cases are not causal. It does not prove that they do not exist. They are involved, as I have shown, first in the assumption that the things which we perceive by sight and touch are public and persistent, secondly in the assumption that they have parts which are not perceived by us on the given occasion, and thirdly in their identification as things of such and such a sort, in so far as this

minada pel fet que, malgrat que el teòric dels sense-data no vol renunciar en cap moment a la idea que les proposicions d'aquest tipus siguem més bàsiques i més directament conegudes, tal vegada la força de la seua teoria pugadesansar encara en el fet que aquestes siguem incorregibles, si de cas l'argument de la no inferència no funcionara en la percepció directa, com hem defensat que és el cas. Ara bé, per tal que aquesta altra versió de coneixement directe tinga èxit, hem d'acceptar la línia de pensament que jau a la base d'aquesta teoria: que el coneixement ha de tenir uns fonaments indubitables. A tractar aquests temes va dedicat el punt que segueix.

carries implications about their causal properties, their history and the materials of which they are made (pàg. 293).

Malgrat que fóra cert que en la percepció auditiva, olfactiva o gustativa, es feren inferències, no és en absolut clar que haguérem de seguir aquest patró en la vista i en el tacte. En primer lloc, és cert que oir una cosa és oir el seu so; no hi ha cap altra manera d'oir-la, però això no té per què voler dir que fem cap inferència, per les mateixes raons que hem al·legat en la visió. De tota manera, el soroll o l'olor són existents físics i públics i, per tant, són mals exemples de sense-data o entitats fenomèniques.

3.2.2 L'argument de la incorregibilitat

Imaginem ara que som capaços d'efectuar aquell "shift of attention" o "frame of mind" del qual parlava Quinton, de tal manera que podem tirar mà en la percepció d'allò que és més segur (encara que tal vegada no més evident, si per més evident entenem més fàcil de captar). Així, podem tornar a la tomaca de Price i limitar-nos a afirmar que quelcom roig i rodó és present en el nostre camp visual; sense comprometre'ns amb l'opinió que aixó siga un existent extern, tinga propietats causals, s'haja criat en una tomquera, etc. En certa manera (malgrat tot) podem dir que aquesta afirmació és lògicament més bàsica recolzant-nos en el fet que hi ha menys fets que la puguen falsar. En definitiva, l'estratègia consisteix en arribar en aquell punt en què res no puga comptar com a la seua falsació; bé siga perquè hem descomptat de la nostra (possible) proposició de percepció tots aquells elements que pogueren ser falsables, bé perquè, com sosté el teòric dels sense-data, l'experiència immediata ens oferesca només el coneixement d'aquesta taca roja i rodona en el nostre camp visual. Aquest és el paper de les proposicions de sense-data, desconfiant de tot allò que siga, no sols digne de dubte, sino del qual

haja possibilitat lògica de dubte; descomptat no sols allò del qual siga raonable dubtar, sinó també allò del qual, amb un dubte metafísic, hiperbòlic -jo quasi diria irracional- siga possible dubtar lògicament, afirmar només allò que ens reste. Oblidem-nos ara del problema que planteja l'afirmació que aquest tipus de proposicions han de ser fonament i evidència de les proposicions d'objecte físic que ja hem desbancat. Investigarem ara el problema de la incorregibilitat de les proposicions de sense-data.

En primer lloc, hom pot argüir que aquest "coneixement directe" dels sense-data no és tal coneixement. Els sense-data són, segons els seus defensors, entitats particulars, mentre que allò que normalment s'entén per coneixement ho ha de ser de fets, és a dir, d'afirmacions de fets, no d'entitats particulars (245). Per a Russell, per exemple, en una primera època, aquestes entitats eren conegudes mitjançant el "**knowledge by acquaintance**" i per a ell aquest tipus de coneixença és extensional, açò és, una relació directa entre el subjecte i l'objecte en la qual no és necessària que el primer conega alguna veritat sobre l'objecte (246). Però perquè algú conega alguna cosa sembla ser una

 (245) Cfr. Sellars, *op. cit.*, pàgs. 141 i ss.

(246) Veure *The Problems of Philosophy*, Cap. 5.

condició necessària açò mateix que Russell nega, ha de conèixer algun fet sobre aqueixa cosa. Així, Ayer prefereix utilitzar la següent terminologia: 1) **awaranèss** (aprehensió) per als sense-data; 2) coneixement per a les proposicions. De tal manera que , per tal que hom puga parlar de coenixement, no s'haurà de limitar a proferir un "Açò", al que era aficionat Russell en certa època; hom no pot conèixer pròpiament els sense-data, perquè aixó no és coneixer, sinó més bé un fet sobre un sense-datum. Hom no pot coneixer un particular, sinó que aquell particular és de tal i tal manera. La posició que planteja Ayer és, doncs, que l'aprehensió dels sense-data no és coneixement pròpiament, però implica coneixement. Perquè quan efectuem una aprehensió d'un sense datu, coneixem una proposició que el descriu com a vertader.

Així, si hom es limitava a afirmar l'objecte de l'experiència sensorial, sense considerar-lo signe de qualsevol altra cosa (com afirmava Russell (247)), aleshores no pot cometre error. O com afirma Ayer en "Has Austin Refuted Sense-Data?":

"To say of something that it was directly seeing was to refer to it as a visual datum, without implying anything about its status" (248).

 (247) **The Problems of Philosophy**, Cap. 14

(248) Pàg. 295.

Però, és l'error de considerar el sense-datum com a signe d'un altre objecte l'únic que es pot cometre? Per passar de la mera **awaranness** al coneixement, hom ha d'afirmar alguna cosa del sense-datum. **"A statement of fact -com afirma Quinton- must be expressed by a sentence containing a predicate, a general or descriptive word, and must, therefore, involve the classification of what it refers to, the discrimination of this from other things to which the predicate does not apply"** (249). No pot venir per ací l'error? Ja hem vist que l'opinió del teòric dels sense-data és que aquest error sols pot ser verbal, mai no un error de fet. Argumenta així: Quan asseverem una proposició de sense-datum tal com "Veig quelcom roig", descrivim simplement una experiència sensorial que no implica més que l'existència d'aquest datum. Ara bé, fins i tot així podem cometre error, puc descriure malament la meua experiència; puc dir "roig" a allò que normalment s'anomena "verd". Però, aquest serà un error verbal. Si dic "roig" i resulta que allò a què vull referir-me és el verd, estic descrivint erròniament la meua experiència; tal vegada perquè no conec el nom dels colors. Aquest és un error verbal, no és de la mateixa classe que el que comet quan afirmo "Aquesta bicicleta és roja", quan no hi ha tal bicicleta o no és roja. Ací l'error resideix en l'atribució equivocada d'un sense-da-

 (249) "The Problem of Perception", pàg. 515.

tum a una cosa material, amb la qual cosa ja no comet un error verbal, sinó un de fet; he afirmat de manera implícita un nombre de proposicions hipotètiques que resultaran falses.

Les proposicions incorregibles tenen com a característica pròpia l'estar completament verificades per l'existència del sense-datum que descriuen. La possibilitat d'estar equivocats rau, aleshores, en el mer error verbal. Perquè, quan dic "Açò és roig" (referint-me al sense-datum únicament) no hi ha possibilitat lògica de dubtar de la seua veritat, el dubte no té sentit aquí. L'únic dubte possible és que "roig" siga la paraula adequada; però cap implicació posterior està continguda en aquesta afirmació. Per tant, la seua veritat -i la meua certesa- està continguda en l'afirmació mateixa. Però què hi ha de l'acusació que feia Quinton? L'error pot infiltrar-se per quant descriure és relacionar una cosa amb una altra o amb altres que s'han experimentat abans, quan pot ocórrer que, de fet, no es done aqueixa relació que li he atribuït. És a dir, quan dic "Açò és roig", ¿no estic dient "Açò pertany al conjunt de coses -o sense-datum- roges" o "Açò és del mateix tipus que altres experiències -les de roig- que he tingut? Podem acceptar que quan aplique aquest predicat de manera correcta a alguna cosa, aquesta se semblarà a alguna altra a la qual li haja aplicat aquest mateix predicat en el pas

sat de manera correcta. Però d'ací no tenim perquè deduir que cada vegada -ni cap- que s'usa el predicat "tal", estem fent referència al passat. Si afirma que açò és roig, no estic fent referència a altres coses de la mateixa classe de les quals he tingut coneixement en el passat, ni a les coses que conec en el present; que jo diga que alguna cosa és roja no implica que hagen d'existir altres coses roges. Descric, efectivament, allò que experimente de manera immediata, però no ho descriu relacionant-ho amb alguna altra cosa, sinó que, en virtut d'una regla del llenguatge, li és aplicable una paraula que és la que jo li aplique. És una regla de significat del llenguatge que, quan perceba quelcom roig, estaré describint-ho correctament si dic que és roig (250). Per tant, les expressions d'aquest tipus són indubtables per referir-se únicament a una experiència immediata, la veritat o la falsetat de la qual és determinada de manera concloent per una regla de significat del llenguatge en el qual són expressades. Es tracta, doncs, no de que jo conega un fet empíric, sinó que sàpia usar les paraules. L'únic dubte possible serà, finalment, el que es refereix a la correcció del meu ús de la paraula emprada per descriure la meua experiència.

Aquest és el plantejament del teòric dels sense-

 (250) Vegeu, per exemple, Ayer, **Philosophical Essays**, pàgs. 120-121.

data. Nosaltres havíem mantés abans que si la defensa dels sense-data havia de ser consistent, aquestes proposicions havien de ser incorregibles; és a dir, els sense-data han de ser tal i com apareixen, car no són més que aqueixa aparença, i han de tenir les qualitats que aparenten tenir i només les que aparenten tenir. Així, si la proposició es limita només a afirmar-los ha de ser incorregible. El problema rau en el fet que si la proposició no vol ser mera-ment ostensiva -i per tant, ininformativa- haurà de descriure-los, i és en aquesta descripció on habitualment s'ha sostés pels crítics que pot introduir-se l'error.

Austin, Quinton i Pears, entre altres, han negat que tals proposicions siguin incorregibles (251), i el mateix Ayer, acceptant la crítica d'Austin (ja havia anat evolucionant en altres escrits), arriba a concloure en "Has Austin Refuted Sense-Data":

"There is no doubt that it is possible to misdescribe the way things appear to one, but it is no clear to me whether there are any cases in which

 (251) Vegeu: Austin, **Sense and Sensibilia**, Cap. X; Quinton, "The Problem of Perception"; PEARS, D., "A Comparison between Ayer's Views about The Privilege of Sense-Datum Statements and the Views of Russell and Austin", en G.F. Macdonald (ed.), **Perception and Identity**, pàgs. 61-83.

a mistake of this kind ought to count as factual rather than verbal. Since I am whole inclined to think that there are, I do not wish to commit myself to the view that my experiential statements are incorregible. On the other hand, I do wish to mantain the slightly weaker principle that the subject is the final authority with regard to their truth. The criterion for saying that this description was mistaken will be his own decision to revise it.

"Even if this weaker principle could be shown to be untenable, it would be no fatal to my main contention that the truth statements claiming the perception of physical objects is founded on the truth of experiential statements. It would, however, be weakness in my general position if I were unable to give a satisfactory account of the criteria by which the truth of experiential statements themselves is to be determined" (252).

Però després que hem vist que aquestes proposicions difícilment poden comptar com a premisses per l'afirmació d'objecte físic, malament pot permetre's Ayer ara aquesta renúncia, que serà, si tenim raó, definitiva. Ara bé, tal vegada es puga mantenir que hi ha algun tipus de coneixement incorregible relacionat amb la percepció; pense que el problema no està tent en el fet que aquestes proposicions no puguen ser incorregibles, com en el fet que aquesta incorregibilitat s'aconsegueix renunciant a la informació; i, potser, no sols a la informació sobre el món, comesa fonamental de les proposicions de percepció, sinó a qualsevol tipus d'informació -per exemple, de les particularitats fisiològiques i psicològiques de qui emet la proposició. Per

tal de clarificar aquest punt, atendrem ara a les crítiques d'aquells tres autors que hem citat, centram-nos fonamentalment en el punt on pot raure la defensa de la incorregibilitat i què pot supsar aquesta.

El que vull defensar és que les proposicions sobre sense-data es caracteritzen precisament per allò que Ayer denunciava en la introducció de la segona edició del seu **Llenguatge, veritat i lògica** quan deia:

"[Respecte d'aquestes proposicions] no és possible estar fàcticament equivocats, i la raó és que hom no es refereix a res que un ulterior fet podria refutar. Es tracta, en síntesi, d'un exemple de "qui res no arrisca, res no perd". Però és igualment un exemple de "qui res no arrisca res no guanya", des que el sol record de la pròpia experiència present no serveix per a transmetre cap informació a una altra persona ni a un mateix..." (253).

Anem ara, des d'aquesta posició, a veure quines són les crítiques a la incorregibilitat de les proposicions de sense-data i quina és la seua força. En primer lloc, he de posar de manifest que Austin estava encertat en dir "... it is of course knowledge, not perception at all, in which these philosophers are really interested" (254). Per tant,

 (253) AYER, A.J. **Llenguatge, veritat i lògica**. Trad. de J.l. Blasco, Barcelona, Edicions 62, 1.983.

(254) Austin, **Sense and Sensibilia**, pàg. 104.

tant, hem de dir que el seu problema no és tant si percebem directament objectes físics, sinó que hem de dir que coneixem vertaderament en la percepció, sense temor a equivocar-nos i sense que càpia l'ogicament l'error.

La primera crítica que podríem fer i en la qual, de fet, coincideixen els tres autors als que estic referint-me, és que no és en absolut clar que els errors que es poden cometre amb aquestes proposicions siguem en tots els casos purament verbals (255). És clar que en els casos en què allò que descrivim se'ls aplica un predicat senzill l'error podrà ser merament verbal. Per exemple, és fàcil aplicar els predicats "roig" i "rodo", però no és tan clar que sempre siguem capaços de descriure correctament experiències de caràcter més complicat. Com adverteix Austin:

"I may say 'Magenta' wrongly either by a mere slip, having meant to say 'Vermilion'; or because I don't know quit what 'magenta' means, what shade of colour is called magenta; or again, because I was unable to, or perhaps didn't, really notice or attend to or properly size up the colour before me" (256).

Estic d'acord amb Austin en la idea que certs co-

 (255) Vegeu: Austin, **op. cit.**, pàg.113; Quinton, **art. cit.**, pàg. 517; Pears, **loc. cit.**, pàg. 76.

(256) Pàg. 113.

lors exigeixen una major capacitat discriminativa que altres i que de vegades no és fàcil en absolut captar la seua vertadera naturalesa. Per altra banda, no tots tenim una capacitat discriminativa gran per als colors. Jo no sé mai quan quelcom que veig és de color rosa o és fúcsia, i el mateix m'ocorre amb "morat" i "de color malva". Estic segur que veig aquests colors de manera diferent, sé que no són un mateix color o una mateixa tonalitat, però no estic mai segur si l'he d'anomenar 'rosa' o 'fúcsia', és a dir, si la paraula que li correspon n'és una o l'altra. Però en aquests casos puc oferir sempre una descripció menys compromesa, més inespecífica; puc també substituir la proposició "Això és fúcsia" per "A mi em sembla que això és fúcsia" o, fins i tot "A mi em sembla que això és del color que jo anomenaria fúcsia, que jo m'incline a creure que és fúcsia". Però després parlarem d'aquesta altra possibilitat. Atenguem ara sols a les proposicions del tipus "A mi em sembla...". És cert que l'error pot atribuir-se a una falta de capacitat discriminatòria, però, què suposa això? Normalment dic 'rosa' tant a allò que és rosa com a allò que és fúcsia, però en un i l'altre cas segueixo pensant en el color que realment veig, sols que li aplique la paraula que no és del tot adequada. Encara que anomene 'rosa' tant al rosa com al fúcsia, sé que allò que veig pertany més bé al rosa-fúcsia, que jo anomene també rosa, que no pas al rosa-rosa. Per tant, encara que la meua proposició pugui ser

falsa a un nivell pragmàtic, ja que qui m'escolta no sap aquesta particularitat meua del rosa-fúcsia, no ho és absolutament. Es pot dir contra açò que la distinció verbal/fàctica no té sentit en aquest respecte, que se segueixen les mateixes conseqüències per a un altre que no sóc jo, però aqueixa és una altra qüestió i és aquí on podem efectuar la crítica, no en altra cosa. Perquè, imaginem que jo he dit sempre rosa al fúcsia, és a dir, que incloïa aquest color en la gama de matisos del rosa. Un dia em vaig enterar que es deia fúcsia; estava fins aleshores equivocat? ¿Ho estaré a partir d'ara quan no estiga segur de si el que veig és rosa-rosa o és fúcsia? Aquesta és la pregunta rellevant. I és per aquí per on pot venir el reconeixement de la incorregibilitat de les proposicions de sense-data. Una mica més endavant tornaré sobre açò. Hom pot dir que perquè un dia aprenga que un determinat tipus de matís que, ell anomenava rosa, és diu fúcsia, no per això l'ha de veure diferent a com l'havia vist fins ara. Imaginem ara que a un verd, per exemple el verd-poma, es decideix, a partir d'ara, anomenar-lo 'Terill'; s'equivoca per això qui a partir d'aqueix moment segueixca dient-li verd? Austin parla "d'observar realment o atendre o apreciar apropiadament el color que tenia davant" i que és per aquí per on pot venir l'error. És cert que hom es pot equivocar en caracteritzar el color que té davant, però aquest error no és del mateix tipus que el que es pot cometre al caracteritzar el sense-da-

tum d'aqueix objecte que ha obtingut en un precís instant, sobre el qual no pot tornar sense modificar-lo i al qual no pot observar. Hom es pot equivocar respecte d'allò que té davant, li pot semblar de manera diferent a com és; però no està tan clar que li pugua semblar diferent a com li sembla, o que es pugua equivocar de la mateixa manera, en el mateix sentit de "equivocació", quan referix únicament com li sembla l'objecte, no com és. Si el ser del sense-da-ta tum depén en tot de la seua aprehensió, i és només allò que és aprehés, no crec que l'error que es pugua cometre en descriure'l pugua ser del tipus que Austin pretén mostrar ací. Açò és quelcom que hem de tenir ben assumit si volem considerar adequadament aquestes qüestions. No parlem del que hi ha fora, que podem tornar a mirar, sinó d'una visió instantània particular del que hi ha fora o no, i que ja no és recuperable sinó per la memòria amb tota la falibilitat d'aquesta. Per tot açò, precisament per no tenir present en tot moment aquesta distinció, és pel que Austin afirma:

"Thus, there is always the possibility, not only that I may be brought to admit that 'magenta' wasn't the right word to pick on for the colour before me, but also that I may be brought to see, or perhaps remember, that the colour before me just wasn't magenta. And this holds for the case in which I say, 'It seems, to me personally, here and now, as if I were seeing something magenta', just as much as for the case in which I say, 'That is magenta'. The first formula may be cautious,

but isn't incorregible" (257).

Respecte d'açò, he de fer dues crítiques. En primer lloc, pel que fa a la primera oració de la cita, he de dir que no es correspon a la realitat de les proposicions de sense-data, i això per la raó que hem al·legat abans. Efectivament, tal vegada hom pot creure que ha definit malament allò que tenia fora. Per exemple, tenia un objecte de color de color vermelló davant del seu nas i ha cregut que era magenta. Però si ha cregut que era magenta és o bé perquè, 1), li ha paregut magenta en aqueix moment, o perquè, 2), ara creu que li havia paregut magenta, i ja no pot comprovar-ho de cap de les maneres. Una cosa pot semblar diferent a com és, però no pot semblar-li a un diferent de com li sembla. Quan dic 'magenta' en una proposició de sense-datum, no em referesc a l'objecte que hi ha fora de mí, ni tampoc a l'estímul fisiològic que causa la meua percepció, em referesc a la meua captació psicològica d'aquest, siga fidel o no ho siga. La proposició de sense-datum no és externo-direccional sinó interno-ireccional, i en el moment precís d'aquesta captació no sé que pugua comptar en contra seua. Després tal vegada ja no pugua saber si abans m'havia paregut com ara em sembla o d'una altra manera. Puc saber que abans havia vist l'objecte malament si li he dit magenu

(257) **Ibid.**

ta, perquè ara l'observe millor (i comprove que no ho és); però del que ja no estic tan segur és de si abans m'ha paregut com ara i he descrit malament la meua experiència (i aquest seria l'únic error que podria contindre la proposició de sense-datum), o si m'ha paregut tal i com l'havia descrit, encara que m'haja paregut diferent a com realment és; i no puc tornar a veure com m'havia paregut aleshores, i si intente portar-lo a la memòria, aquesta pot falsificar-lo per la influència de visions anteriors.

Pel que fa a la segona oració de la cita anterior, he de comentar també algunes coses. Si les proposicions 1) **"It seems to me , personally, here and now, as if were seeing something magenta"** i 2) **"That is magenta"**, es conceben externo-direccionalment, és a dir si es refereixen a l'objecte exterior, el problema n'és un, però si es conceben interno-direccionalment, si es refereixen al sense-datum, n'és un altre. En el primer cas la proposició 1) pot interpretar-se com:

- 1a. "Estic inclinat a creure que veig, ací i ara, alguna cosa i inclinat a creure que aquesta cosa és de color magenta".

Hom pot dir respecte d'açò que si no hi ha tal cosa, o aquesta no és magenta, aleshores estic equivocat. Però aquesta equivocació no pot voler dir que la meua proposició és falsa; sinó més bé que la meua inclinació a creure es decan

ta en un sentit equivocac. M'incline a creure que és magenta quan en realitat no ho és. Però la proposició mateixa no podem dir que és falsa. El verb 'semblar' i els seus sinònims són més bé verbs modals. El que la cosa de fora no siga magenta farà que, si ho descobresc, deixi d'estar inclinat a creure-ho, però no que en aquest moment crega queestic inclinat a creure-ho quan no hoestic en realitat. Que diga que em sembla vol dir que no afirmi que ho siga o que no ho siga, sols mostre la meua inclinació vers la primera possibilitat. Si despullem a aquesta afirmació de tota la seua càrrega psicològica, l'únic que afirmem és que allò que veig és magenta o no ho és, en definitiva, una tautologia, i per tant res no la pot falsar en el moment que hom l'emeta, a no ser el fet que diga que es sent inclinat a creure-ho quan no se sent inclinat en realitat. Però si ho creu o no és quelcom del qual considere que el subjecte no pot tenir cap dubte. Si hom diu $C(V_x(M_x))$ (on 'C' és el predicat modal de creença), el fet que $\neg V_x$, o $V_x \wedge \neg M_x$, poden convertir en falsa la seua creença, però no la seua proposició. Si és així, aleshore Quinton té raó quan afirma:

"The ostensible firmness and incorregibility of these assertions is a consequence, not of referring to a class of private, given entities, but rather of the modesty of the claim they make. So what the argument from illusion establishes is not that we always inallibly know what our sense-experience is like, but only that whether or not we

know **what is the case, we can always say, without much fear of contradiction, what we are inclined to believe is the case**" (258).

I la majoria de vegades és cert que, de les proposicions que passen per ser de sense-datum, es pot dir que són en realitat afirmacions temptatives i cauteloses sobre el que hi ha fora. No són proposicions de coneixement directe sió expressions temptatives de creença.

El que es pot al·legar llavors és que si açò és una veritat necessària, aleshores no és informativa, i aquesta és la crítica que jo sostinc. De l'única cosa que informa és de la seua inclinació vers la possibilitat d'una sobre l'altra. Però, respecte d'allò que comptaria com a possible falsació, res no hi ha en el món extern que pugui assumir aquest 'rôle'. Si jo dir, 'Acò és magenta, em sembla', estic posant un segur, al temps que lleve pràcticament tota la informació que la part anterior a la coma oferia; perquè, podem dir: 'Però, és magenta o no ho és?' I si ens anara la vida en la possibilitat que això fora o no magenta, ens quedaríem tremolant amb aquesta resposta.

Respecte de la proposició 2) entesa externo-direc

 (258) "The Problem of Perception", pàg. 501. el que diu Quinton és perfectament vàlid, doncs, per el sentit externo-direccional. Després farem una precisió sobre açò.

cionalment, haurem de dir que, aquixa sí, la falsa tant que no hi haja res com que allò que hi ha no siga magenta.

Si aquestes proposicions s'interpreten internodireccionalment, aleshores poden significar:

1b. Allò que ara veig és una aparença del color que jo m'incline a anomenar magenta.

2b. Allò que ara veig és una aparença magenta.

En **2b** hom pot equivocar-se, i no estic segur de si sols verbalment. Si admitírem que hi ha realment actes tals com veure aparences, aleshores hom no pot equivocar-se respecte d'açò, perquè veure una aparença és paréixer que es veu alguna cosa (per al defensor dels sense-data, encara que açò siga fals des del punt de vista del sentit comú). Però encara que no puga equivocar-se respecte del veure una aparença, potser puga equivocar-se en descriure-la com magenta. (No vull entrar ara a considerar si aquest error seria merament verbal o no, pense que en alguns casos podríem dir que no és purament verbal (259)). Però el que

(259) En el sentit mateix d'aquesta discussió, Pears comenta:

"Let us first inquire whether the fact of uncertainty is associated with the possibility of error that it is not purely verbal. Austin assumes that it is, but an argument will prove that all sense-datum statements however inespecific, run an appreciable risk of error that is not purely verbal. For decrease in this risk is, in part, function of decrease

interessa senyalar ara és que, per aquest risc, hom pot acudir encara al recurs d'emprar sempre proposicions del tipus **1b**; açò és proposicions amb un doble segur que el lliuren fins i tot d'aquest possible risc. Un altre cop, aques-

in specificity. But the following argument shows that some sense-datum statement run an appreciable risk of this kind. Suppose that a person is asked to make a sequence of reports on his sense-data, all of the same general kind, but each more difficult than the preceding [...]. As the difficulty increases, he will become more and more liable to error, if he makes unguarded statements about his sense-data, and do his statements will become more guarded. But the increase in his caution will not be the right function of the increase in the difficulty to the task except in those areas in which experience has taught him the limits of his powers of discrimination, and even then the lesson is not easy to apply. Therefore such sequences will include cases in which he hazards a statement about his sense datum without the second edge [sense el tipus de protecció de **1b**] and gets it wrong, but not in a purely verbal way" (Op. cit. , pàg. 76).

Però aleshores el defensor dels sense-data pot aconsellar que en totes les ocasions s'empren proposicions del tipus **1b**.

Per altra banda, crec que Peras s'equivoca en una altra qüestió, que és la mateixa que pocs crítics dels sense-data tenen en compte. Afirmar Pears:

"The method of fixing the limit [a la classe dels errors purament verbals] is to distinguish between three things -the actual character of sense-datum, its believed character and its stated character- and so to distinguish two reasons why the third thing may fail to match the first: namely, the second may fail to match the first or the third may fail to match the second. If someone rejects this criterion and prefers to say that all mismatches between the third and the first are cases of purely verbal error, what he says is uninteresting" (pàg. 77)

Esti d'acord amb la segona oració d'aquesta cita; però hi ha quelcom en la primera que no compartesc.

ta solució el porta a una mera proposició ostensiva, ininformativa. Res no s'arrisca, res no s'hi guanya. Hom pot dir que tampoc són aquestes les proposicions que empren aquests teòrics; però el que és cert és que sempre els queda el recurs d'empar-les. Al cap i a la fi, sembla que l'única conclusió que podem treure és que o bé són també corregibles o no són informatives. En un o en l'altre cas perden la batalla.

Es poden fer moltes més crítiques a la incorregibilitat de les proposicions de sense-data. Per exemple, es pot sostenir que no està tan clar que la descripció d'una experiència sensorial consistesca merament en l'aplicació d'una regla del llenguatge sense fer referència al passat, ni que aquesta siga en tots els casos tan senzulla d'aplicar. Però com el meu interès no és tant el de mostrar que no són incorregibles com mostrar l'inútil d'aquesta incor-

Pears distingeix entre el caràcter real del sense-datum i el seu caràcter cregut, a banda del que s'afirma; però jo crec que la primera distinció no es pot efectuar en el sense-datum. El sense-datum no és sols l'estimulació fisiològica, torne a repetir, el caràcter real i el caràcter cregut coincideixen en el sense-datum, perquè aquest només té les característiques que aparenta tenir i totes les que aparenta tenir. Tal vegada per això el que s'afirma si ga 'Uninteresting' com diu Pears, però afirmar un sense-datum és això i no una altra cosa: afirmar el caràcter cregut, si tot va bé i l'afirmació es correspon amb aquest, és calar. L'únic error possible aleshores és que el sense-datum afirmat no corresponga efectivament amb el sense-datum cregut.

regibilitat, no entraré en detalls d'aquest tipus. De tota manera, pense que és més bé el cas que aquestes són, si de cas, incorregibles no perquè siguen absolutament vertaderes (estic parlant de les del tipus 2b), sinó perquè certs errors no es poden detectar, o almenys no es poden detectar intersubjectivament. Tal vegada és més bé en aquest sentit en el qual no són corregibles. I, per altra banda, el problema és que si, malgrat tot, són incorregibles és perquè com diu Austin:

"...to stipulate that a sense-datum has whatever the speaker takes it to be -so that if he says something different it must be a different sense-datum- amounts to making non-medacious sense-datum statements true by fiat; and if so, how could sense-data be, as they are also meant to be, non-linguistic entities of which we are aware, to which we refer, that against which the factual truth of all empirical statements is ultimately to be tested?" (260)

Ací està l'autèntic problema. Si els sense-data són dependents en llur existència i llurs qualitats de l'aprehensió per part del subjecte, aleshores un enunciat que es limite a descriure'ls, difícilment podrà contenir error. Però l'error s'elimina fent dependre a l'objecte de coneixement de l'acte de conèixer-lo, i aleshores açò no pot constituir coneixement; perquè, per definició l'objecte de coneixement ha de ser independent de l'acte de coneixement

(260) **Sense and Sensibilia**, nota de la pàgina 113.

xer'l (261).

Però, una vegada mantingut açò, alguns dubtes m'assalten. Pense que aquest llenguatge dels sense-data tal i com es vol, aquest llenguatge incorregible, és una utopia. Pensem en un típic exemple de sense-datum: una postimatge. Mirem durant una estona una bombeta elèctrica i després mirem cap a una paret blanca o tanquem simplement els ulls. Concentrem-nos en averiguar i definir que és allò que ocupa el nostre camp visual. Estem segurs de poder definir fidelment el que veiem? Una, varies taques de colors brillants ballen en el nostre camp visual. Canvien constantment de nombre i de color, es concentren, es dispersen. ¿Sabem sempre quin és el nombre exacte de taques brillants que percebem en cada moment i quin és llur color? Pense que moltes vegades ens sentirem impotents de donar qualsevol descripció fidel. El nostre vocabulari no és, en absolut, tan ric com per poder caracteritzar correcta o fidelment el que veiem en cada cas. I, sobretot, la nostra capacitat d'atenció no és tan elevada com per poder donar compte verbalment dels canvis tan ràpids que hi observem en cada moment. Necessitem concentrar-nos per poder definir

(261) Per raons d'espai i de prioritats, no m'ocuparé ací dels problemes de la privacitat i de l'accés privilegiat, tan íntimament connectats amb el llenguatge de sense-data. Una discussió sobre aquests temes és desenvolupada en el capítol 3 de la meua tesi de licenciatura "El Argumento de la Ilusión: Ayer y el Fenomenalismo".

què percebem en cada instant, però allò canvia tan ràpidament que no ens dóna ocasió. Tal vegada, sempre que intentem dir alguna cosa, ens dóna la sensació de no haver dit tota la veritat o, més bé, d'estar dient falsedats. Tenim la temptació d'assenyalar i dir "Això és el que veig", perquè sembla ser aquesta l'única manera de tenir temps de dir què veiem en cada ocasió. Però clar, l'altre no ho pot veure. Per tant, experimentem una gran frustració respecte de les experiències d'aquest tipus. Potser haurem de concloure, llavors, que tal coneixement incorregible ens condemna al silenci, car cada vegada que intentem verbalitzar allò que veiem ens dóna la sensació que estem dient quelcom fals; almenys si no volem utilitzar proposicions del tipus **1b**, és a dir, proposicions amb segur, que tampoc diuen res més que temptativament i que, al cap i a la fi, tampoc ens són de gran ajut en ocasions d'aquest tipus. Ni tan sols aquestes ens lleven en aqueixes circumstàncies el sentiment d'impotència, ni són suficientment ràpides com per que ens permeten dir en cada moment el que veiem alhora que prestem atenció.

Ara, després d'aquesta reflexió, hom em pot fer dues crítiques, o almenys dues preguntes que responen a la perplexitat: 1) Aleshores, en què quedem, és el llenguatge de sense-data incorregible o no ho és?; i 2) aleshores, si acceptes que veus post-imatges i consideres a aquestes

com a cas paradigmàtic de sense-data, com dius que no acceptes l'existència de sense-data?

Respecte de la primera pregunta, he de dir que tant se val. Crec que he demostrat que, si de cas aquestes proposicions foren incorregibles, seria a base de no ser informatives, o almenys no informatives en el sentit rellevant per a la percepció. I si no són incorregibles, aleshores el defensor dels sense-data tampoc ha aconseguit el seu propòsit. En un o altre cas, no els aconsegueix (informació i incorregibilitat no fan lliga) i pel que a açò fa referència, tan se val que siguen incorregibles com que no.

Pel que fa a la segona pregunta, he de dir que pense que sí que podem dir que veiem post-imatges, però aquestes es diferencien de coses com ara les al·lucinacions. Les post-imatges tenen un origen extern a l'aparell visual i són causades per l'objecte físic; simplement, a causa de la intensitat de la llum que aquest objecte emet o reflexa (o degut al contrast amb el seu fons o el temps que estem mirant-lo) segueix veient-se després (amb les variacions corresponents) que la causa ja no actua, o és que la causa segueix actuant més temps que el que està present, com hom ho vulga dir. De tota manera, les post-imatges són un cas particular, amb unes peculiaritats particulars i amb

un nom particular. Intentar que sempre que veiem, veiem primer (o som conscients de, o coneguem de manera més fiable) coses del mateix tipus que les post-imatges és portar les coses una mica massa lluny.

3.3 Proposicions de sense-data versus proposicions de cosa material

Hem vist, doncs, que si les proposicions de sense data foren incorregibles seria perquè no són, o són escassament informatives. Hom pot dir en el llenguatge de sense data que veu "quelcom roig i rodó", tant si té davant dels seus ulls una tomaca, com si té una bola de billar roja (o blanca si té algun defecte visual o pateix algun tipus d'atac com el de Smith), com si n'hi ha un gat blanc i ell al·lucina. Però la comesa fonamental de la percepció, del llenguatge de la percepció, és la d'oferir informació sobre el món. Les proposicions de sense-data són incorregibles (anem a posar que ho siguen) perquè res del món no les pot falsar o, si bé no, corregir, encara que siguen falses. Per tant, en parlar de percepció, interessa (almenys en la majoria de casos) utilitzar un llenguatge lògicament corregible; que no parli del subjecte i de la seua experiència privada -interessant també per altra banda, en alguna circumstància- sinó de l'objecte que causa aqueixa experiència. Si jo parli de la meua experiència privada, potser res no pugui comptar en contra de la meua afirmació, però tampoc estic donant una informació rellevant, o, almenys tan completa com

la que hom em pot i em sol demanar. No estic parlant del món, cosa per la qual normalment se'm demana, sinó d'aqueixa petita part del món que sóc jo mateix. I si sempre parlo de mí, hom em rebutjarà per aqueixa meua gran càrrega d'egocentrisme. Les proposicions de sense-data no diuen res que un fet ulterior pugui lògicament refutar (heus aquí la seua pobresa epistemològica). Però si volem aconseguir i oferir coneixement, ens interessa utilitzar un tipus de proposicions que siga lògicament possible (almenys com a classe, sense tenir en compte les condicions en que s'emeten) refutar per fets ulteriors (heus aquí la riquesa epistemològica de les proposicions de cosa material). Les proposicions de sense-data aconseguen llur certesa a base de renunciar a tot allò que les pugui falsar (per tant, a tot allò que supose informar), però no per això hem de dir que, com aquest no és el cas de les proposicions de cosa material, no hem de conèixer la veritat de molts d'aquest tipus d'enunciats; car, com afirma Fred Dretske:

"...the fact that we would make fewer mistakes by taking greater precautions does not mean that when we do not take precautions we are also making a mistake" (262).

Aquest és un dels arguments favorits del defensor dels sense-data: sols podem conèixer allò del qual tenim

(262) **Seeing and Knowing**, pàg. 137.

absoluta evidència i sols tenim absoluta evidència del sen sedatum o conjunt de sense-data. Malgrat el perill de tornar enrera, em detindré un instant altre cop en aquest punt, potser des d'una altra perspectiva. Si, efectivament, afirmar la presència d'un objecte implica una sèrie de proposicions sobre el futur (sobre futures percepcions) és per això que aquest tipus de proposicions ofereixen informació i coneixement. Quan, davant d'un X, jo afirme que veig sense-data de tal i tal tipus, parle més sobre mí que sobre X, més quan no hi ha una connexió lògica entre aquí X i els meus sense-data. Però si jo afirme X, estic afirmant un munt de coses que jo i els altres podem verificar si hi haguera algun dubte i que faran verdadera o falsa la meua afirmació. I, un altre cop, ¿significa això que la percepció de X és fruit d'una inferència o que és una construcció? (Recordem que en aqueixes mateixes afirmacions es basava Ayer per mantenir-ho). Jo crec que res no té que veure. Però són molts els autors que, a l'igual que Ayer, fan d'aquest fet una prova que els enunciats de percepció d'objecte físic són fruit d'una inferència. Aisí, Jonathan Harrison, per exemple, afirma:

"...there is inference, at least in the sense that the statement 'That is a pig' entails an enormous number of statements which can be known only by inference and which are such that the statement that is a pig would have to be false if

they were false" (263).

Es cert, en alguna manera, que dir "Això és un porc" implica tota una sèrie d'enunciats (264). D'aquí la riquesa informativa d'aquesta proposició front a les de sense-data. Però això no vol dir que "Això és un porc" siga fruit d'una inferència. Veure que això és un porc és, en certa manera, veure que serà accessible també a altres observadors, que en determinades circumstàncies farà unes determinades coses, etc. Així, la informació continguda en "porc" és en aquest sentí molt més gran que la que conté "animal" i, sobretot, molt més gran que la que es conté en "quelcom de tal i tal forma i color" (on sols es descriuen qualitats fenomèniques sense comprometre's amb l'existència física). Per altra banda, són aquestes expectatives les que

(263) HARRISON, J., "Direct Perception and the Sense-Datum Theory" en H.D. Lewis (ed.), **Contemporary British Philosophy**, Fourth Series, London, George Allen & Unwin, 1976, pàgs. 133-154; pàg. 142.

(264) Tal vegada hi hauria que parlar d'expectatives i no d'implicacions, com fa Russell en la cita que segueix. Quelcom semblant és el que nosaltres mantenim. Diu Russell:

"Una part -però crec que la totalitat no- d'allò que afirmo quan dic "aquí hi ha un ratolí" consisteix en expectatives i en expectatives hipotètiques. Nosaltres creiem que, si contibuem mirant, o continuarem veient un ratolí o veurem com s'ama en un forat o en una escletxa; ens quedariem molt sorpresos si de sobte s'esvanís allí al mig, per bé que això es pogués fer fàcilment en una pel·lícula. Creiem que si el toquéssim tindria el tacte d'un ratolí. Creiem que si es mou es mourà com un

permeten la verificació o la falsació. ¿Vol dir això que "Això és un porc" es deriva d'elles, que és fruit d'una inferència inductiva o com siga? ¿Vol dir això que es basa en aquelles i és una conclusió de les mateixes? Pense que no. S'aprén a veure, és cert, però una vegada s'ha après, certes coses són pressuposades cada vegada. No s'ha de pensar en totes aqueixes coses per poder veure un porc, ni tampoc per poder saber que allò que es veu és un porc. Perquè sé que és un porc (perquè sé totes aquestes coses) sabré immediatament que és un porc quan el veja en condicions normals d'observació. Tampoc necessita verificar totes i cadascuna d'aqueixes coses per poder saber que allò que veig és un porc, simplement veig directament un porc, perquè veure una part del porc en condicions 'standard' dóna prou justificació per creure en l'existència del porc i tot el que això comporta. I és que, encara que jo puc veure un porc sense

ratolí i no com una granota. Si com anatomistes, podem pensar que, si portéssim a terme una diseció, hi trobaríem els òrgans d'un ratolí. Però quan dic que "creiem" totes aqueixes coses, això resulta massa definit. Les creurem si ens pregunten" (EL coneixement humà, Vol. 2, pàgs. 223-224).

Siga com siga, que alguna d'aquestes expectatives rellevants no es done es prou per negar la proposició. Però, al contrari del que diu Russell, jo mantinc que no es fa cap inferència. És el concepte "ratolí" qui en certa manera conté totes aquestes expectatives, si sabem el seu significat, basta que un ratolí passe per davant dels nostres ulls per que sabem que és un ratolí i per tant totes aqueixes altres coses. No hem de comprovar totes aqueixes altres coses a fi de saber que és un ratolí.

saber quina cosa és un porc, sols puc veure que això és un porc si ja sé què son i com són els porcs; per tant, no necessite elucubrar sobre totes aquestes implicacions, ni pas sar a través d'elles. Com ja sé què és ser un porc, puc veu re immediatament que això és un porc, és a dir, puc saber immediatament mitjançant aqueixa percepció que aqueix objec te que jo veig és un porc.

Per altra banda, no hi ha res que pugui comptar com a condicions suficients i necessàries per dir que quelcom és un porc. Millor dit, aquestes condicions no són clares i definides i, per tant, l'esforç de verificar-les totes i cadascuna abans de poder dir que sabem que allò que veiem és un porc seria irrealitzable. Però aquest coneixement sobre els porcs ja el tenim; en veure un porc en condicions 'standard' d'observació, podem sentir-nos perfectament auto ritzats a esperar que totes aqueixes coses s'acomplisquen; no tenim per què buscar justificacions a quelcom que no les mereix, aquestes s'han de buscar quan algú té dubtes (no se sent justificat). (Però dubtar que quelcom que apareix a un metre de distància i a plena llum del dia és un porc, o intentar justificar-ho, és absurd). Hom pot conèixer allò del qual no té acp motiu per dubtar, no és raonable dubtar, i no sols allò del qual és impossible dubtar. Quan dic "porc", no pense en quines són les condicions que s'han de acomplir per que la meua afirmació siga vertadera, ni necessite veri

ficar-les. Ara bé, si alguna d'aquestes, que tothom acceptaria, no es donara, és quan, retroductivament, hauria d'inferir l'existència d'alguna anomalia i no podria dir en el futur que havia vist un porc. Per veure un porc, en el sentit rellevant de "veure" que hem considerat abans, és a dir, aquell que hem considerat que respon vertaderament a "Què veu directament S?" i que retraduïem com "Què coneix S directament de l'objecte mitjançant aqueixa percepció?", és necessari haver vist abans un porc o posseir una definició prou exacta de què és un porc. Hom pot veure un porc encara que no sàpia que és un porc, però no pot veure que és un porc, no pot saber per aqueixa percepció sola (sense cap ajut present, anterior o futur) que això és un porc, si no sap ja què és ser un porc, si no sap algunes coses que "ser un porc" implica. Però si ja les coneix, pot veure directament, pot saber directament per aqueixa percepció, que això és un porc, sense necessitat de fer cap inferència des d'allò que ser un porc implica i sense haver de verificar cap d'aqueixes implicacions. Com afirma Austin:

"We learn the word 'pig', as we learn the vast majority of words for ordinary things, ostensibly -by being told, in the presence of the animal, 'That is a pig'; and thus though certainly we learn what sort of thing it is to which the word 'pig' can and can't be properly applied, we don't go through any kind of intermediate stage of relating the word 'pig' to a lot of statements about the way things look, or sound, or smell" (265)

 (265) S&S, pàg. 121. Collin McGinn capta perfectament el sen

El que sí que veurà el subjecte S, en tot cas, si les condicions d'observació per part d'ell o de l'entorn no són massa anormals, és que allò és extern a ell, sàpia o no sàpia que és un porc, sàpia o no que és un animal. Aquest és el concepte mínim, en un món de llenguatge d'objectes públics. La resta dependrà, doncs, del coneixement previ que tinga de les coses. Que quan veiem, per exemple, un escurçó, veiem que és un escurçó, que és una serp, que és un animal o simplement que és una cosa allargada de tal i tal manera, dependrà de la càrrega de coneixements previs que hom posseeix. Quan més gran siga la càrrega de coneixements previs a aqueix acte perceptiu, més definidament veurem (conceptualitzarem) allò que apareix davant dels nostres ulls, aplicarem un concepte més definit, que té més implicacions contrastadores que el poden falsar, i, per tant, és més ric. En aquest sentit, el concepte "escurçó" és més ric

 tit d'aquest problema en la cita següent:

"On the one hand, there is the idea of that of which we are underivately aware -things directly present to the mind without any process of reasoning. On the other hand, there is the idea of objects whose nature and existence is incorregibly known to the object -things about which he cannot have false beliefs. If we suppose, illicitly, that the former idea entails the latter, then we shall find ourselves withholding the former litle from objects which fail to qualify for the latter in particular external objects, since they are not infallibly known, will be declared not directly present to awarance. The cure for this temptation to deny that we are acquainted with external objects is simply to distinguish the two ideas; and

que el concepte "serp"; pot ser una serp sense ser un escurçó, però no a la inversa. Això no vol dir que hom no pugui saber per l'acte perceptiu que allò que té davant dels ulls és un escurçó. Precisament u pot saber-ho, pot veure que és un escurçó, mentre que altres sols poden veure que és una serp.

Potser el que hauríem de fer és, deixant ja a un costat tota la polèmica sobre els sense-data, centrar-nos en el fet que un mateix objecte es pot veure aplicant-li diferents conceptes, més o menys determinats segons siga la càrrega de coneixement que l'individu posseezca, o segons quines siguen les condicions en què l'observa. Tal vegada açò siga el que interessa en percepció: Mentre u pot saber mitjançant un acte perceptiu que hi ha alguna forma allargada aquí fora, altre pot saber directament que és una serp i Martínez, que en sap de serps, pot saber que es tracta d'un escurçó. Així, el conjunt de proposicions amb les quals es compromet cadascú és més ampli i per tant la informació que adquireix i pot transmetre és més ampla; també son més

there is no contradiction in the notion of an object of direct perceptual awareness with respect to which our beliefs are fallible" (The Character of Mind, Oxford, Oxford University Press, 1.982; pàg.46).

Dicker ha mantés aquesta mateixa idea en **Perceptual Knowledge**.

les circumstàncies que la poden fer falsa, però no per això hem de dir que no pot saber amb certesa que es tracta d'una serp. ¿Què millor justificació que, sabent com són les serps, veuren una a plena llum del dia. No necessita pensar en cap d'aquelles proposicions que "ser una serp" poguérem dir que implica, i molt menys verificar-les. En definitiva, hom veu aplicant un concepte més o menys ampli en relació inversa a la càrrega de coneixements rellevants per al cas que tinga.

Però, aquestes intuïcions esbossades ací mereixeran un tractament més seriós en el capítol següent, en el qual ens proposem d'analitzar més en detall en què consisteix "percebre" o "S percep X". Passem, doncs, a aquesta tasca.

4. CAP A UN REALISME EPISTEMIC

4. CAP A UN REALISME EPISTEMIC

Una vegada rebutjada la teoria dels sense-data, intentarem definir què és 'percebre' o, millor, quines són les condicions suficients i necessàries per poder dir que 'S percep X'. En aquest respecte, i abans d'entrar en discussió, vull advertir que pretenc sostenir una teoria de la percepció que podem anomenar '**realisme epistèmic**' i que es caracteritzarà pels dos següents trets fonamentals:

- 1) Moltes vegades podem percebre directament un objecte material (i sempre, potser amb l'excepció de les post-imatges(266), un objecte públic), açò és, moltes vegades podem saber de manera immediata que allò que percebem és un objecte físic i moltes vegades també quina cosa és aqueix objecte públic.
- 2) En la percepció allò que és rellevant és el seu caràcter epistèmic, de creença o coneixement. Aquests darrers estan lògicament vinculats a tot acte perceptiu; de tal manera que no pot

 (266) Recorde's el que es va dir sobre aquesta qüestió en les pàgines 378-379.

hi haver percepció sense creença.

Així, estic disposat a sostenir que sols pot haver-hi percepció si hi ha algun tipus de creença en el mateix acte perceptiu. Sostindré, per tant, que percebre és apercebre's, que en tot acte perceptiu s'adquireix alguna creença o, com afirma Roxbee Cox, és manté una d'antiga (267). Dins d'aquesta línia, em preocuparé fonamentalment de si la percepció es pot definir mitjançant l'expressió '**percebre que**', o si aquesta és allò més bàsic en la percepció; m'ocuparé, doncs, de veure si aquestà té fonamentalment un caire proposicional.

D'allò que he dit es desprén, per tant, que em si túe en la línia d'Armstrong i Pitcher (268), encara que estic disposat a fer certes concessions a algunes de les tesis del '**percebre no-epistèmic**' (269). Així les coses, podem començar per un intent de definició clàssica en termes de creença. Aquesta definició realista clàssica és la que defensen Armstrong i Pitcher i que, sintetitzant i obviant al

-
- (267) ROXBEE COX, J.W., "An analysis of Perceiving in Terms of the Causation of Beliefs" en F.N. Sibley (ed.), **Perception. A Philosophical Symposium**, London, Methuen, 1.971; pàgs. 23-64.
- (268) Veure: Armstrong, **Perception and the Physical World i A Materialist Theory of Mind**, London, Rouledge & Kegan Paul, 1.968.
- (269) Percebre que no conté cap creença.

gunes diferències entre ambdós, podem reproduir així (270):

'S percep X' = S rep causalment, a través dels sentits, una creença perceptiva o una inclinació a creure, almenys parcialment vertadera, sobre aqueix X.

El problema que presenta aquesta definició és, en opinió de molts autors, el mateix que els seus defensors consideren el seu major avantatge, a saber, que suprimeix qual sevol referència a l'experiència perceptiva o a l'aparéixer, cosa que en fa impossible -segons els seus detractors- una autèntica definició. AlanH. Goldman, per exemple, afirma respecte d'aquestes anàlisis:

"The essential of these analyses are the same -both ommit reference to perceptual experience or appearing, limiting perception to the epistemic component alone and ifentifying conscious perception not with the possession of belief, often unconscious, but with the acquisition of belief via suitably stimulation of the sense systems. They differ in their unpacking of the notion of belief it self, and in that Pitcher expressly holds that if none of S's acquired beliefs or inclination to be lief about x are true of x, then S cannot be said to perceive x" (271).

- (270) Vegeu: Pitcher, **A Theory of Perception**, pàgs 85-130 i Armstrong **Perception and the Physical World**, pàgs. 105-130 i **A Materialist Theory of Mind**, pàgs. 209-90.
- (271) "Appearing as Irreducible in Perceotion", **philosophy and Phenomenological Research**, Vol. 37 (1976-77), pp. 147-164; pàgs. 147-8

Un dels principals opositors a aquesta anàlisi reduccionista, a més del mateix A.H. Goldman (272), i un dels de major influència, és Fred I. Dretske, sobretot en el seu llibre **Seeing and Knowing** (273). En opinió d'aquest, la percepció no es pot reduir al seu sentit epistèmic, sinó que n'hi ha un altre (o una altra manera) de més bàsic i que ell anomena '**no-epistèmic**'. A aquesta disputa dedicarem bona part del que segueix.

- (272) Diré sempre A.H. Goldman per tal que no es confongui amb l'altre Goldman, Alvin I., que hem citat en alguna part d'aquesta tesi (al final de l'apartat de dicat a la TCP de Grice) i que tornarem a citar.
- (273) En **Knowledge and the Flow of Information**, Oxford, Basil Blackwell, 1981, varia en certa mesura els seus plantejaments. Allí afirma, per exemple:

"...although one can see(hear, etc.) an s which is F (sensory encode information about S and, in particular that it is F) without believing or knowing that it is F (without even having the concepts requisite to such beliefs), perception itself depends on ther being a cognitive mechanism able to utilize the information contained in the sensory representation. In this sense, a system that cannot know cannot see ..." (pàg. 154).

Aquí està més prop de positures tals com la de Sibley, com després veurem.

4.1 Es percebre creure?

En opinió de Dretske:

"There is a primitive visual ability which is common to a great variety of sentient beings, an ability which we, as human beings, share with our cocker spaniel and pet cat. It is an endowment which is relatively free from influences of education, past experience, linguistic sophistication and conceptual dexterity" (274).

Per a Dretske, aquesta manera de percebre és comparable amb el trepitjar una xinxa, ni una cosa ni l'altra impliquen "en un respecte essencial, una creença particular o un conjunt de creences per part de l'agent" (275). De la mateixa manera que hom pot trepitjar una xinxa sense adonar-se'n, hom pot percebre sense adonar-se que percep (276). Així, aquest sentit (o aquesta manera) de percebre que Dretske defensa no implica que el perceptor adquireisca cap creença particular sobre allò que percep, molt menys que ho identifiqui. Ara bé, que no ho identifiqui o que no hi adquireisca cap creença particular, no vol dir que no n'adquireisca

 (274) **Seeing and Knowing**, pàg. 4

(275) **Op. cit.**, pàg. 6

(276) Dretske parla només del veure, però pense que les seues afirmacions poden extrapolar-se als altres tipus de percepció sense fer-li violència.

cap en absolut. Però, vol Dretske arribar més lluny? Açò és, quan es referix a un sentit no-epistèmic de percebre, ¿està dient 1) que no és necessari que hom ho identifique o 2) que no és necessari que adquiresca cap creença particular, o 3) està dient que hi ha un sentit bàsic de percebre en el qual no és necessari que es prenga cap creença, siga del tipus que siga? F.N. Sibley s'inclina per la idea que Dretske manté aquesta darrera positura 3); Daryl Close, en canvi, per la primera (277). Després tractarem els plantejaments d'aquests dos autors; ara, per tal de no dispersar-nos, ens limitarem als arguments del mateix Dretske.

Si Dretske afirma efectivament el que es diu en la primera part de la pregunta, aleshores elseu sentit no-epistèmic no ho es del tot (no és del tot no-epistèmic). Al llarg de les primeres pàgines del seu llibre es mostra ambigu en aquest respecte. Diu per exemple:

(277) Sibley en "Analysing Seeing I" en Sibley *op. cit.*, pàg. 85; Close en "What is Non-epistemic Seeing", *Mind*, Vol. 85 (1976), pp. 161-170; pàg. 165.

De fet, Dretske sembla donar-li la raó a Close quan en una nota a peu de pàgina diu:

"I have not said that S (a sentient agent) can see something without any beliefs; I have only said that no particular belief is essential (especially in the case of human agents) that he have some beliefs in order to qualify for such 'mentalistic' predicates as 'sees so-and-so'. Nonetheless, of one of the se beliefs is it essential that he have it" (pàg.17).

El mateix Sibley ho reconeix així també en pàgs. 91-2.

"It might be thought that if D is some physical object, we must at least believe that it (where the 'it' is understood as referring to what we see) is some sort of object. If this means that one cannot see a physical object, such as a table or a typewriter, without believing that it is a physical object of some sort, the kind of object which other people can also see, then it is clearly false" (278).

Aquesta cita pot interpretar-se de dues maneres.

Pot pensar-se que el que Dretske rebutja és alguna d'aquestes dues afirmacions o les dues:

- 1) S no pot percebre X sense creure que és un X;
- 2) S no pot percebre X sense creure que és alguna cosa (siga la que siga).

Si Dretske rebutja 1), aleshores estic d'acord amb ell; però no ho estic en absolut si el que vol és rebutjar 2). Hom no pot veure X sense adonar-se'n, i no pot adonar-se'n sense creure que és alguna cosa, no una cosa en particular, però si 'que és quelcom', alguna cosa sense especificar-ne l'espècie o la categoria. Aquest és un requisit mínim indispensable, en la meua opinió, per percebre. I. prendre-la per alguna cosa externa és quelcom immediat; per tant, si estic encertat, també aquesta exterioritat formarà part del requisit mínim per poder dir que hom percep, o, almenys, per tal que qui percep diga que percep. Com sosté Soltis:

 (278) Op. cit. , pàg. 7.

"...our beliefs that whatever we take to be seen by us has a external existence and reality is firmly fixed and almost automatic, owing to our years of experience which have linked seeing with being the ordinary level of discourse, or, as we are advised by the old saying ' Seeing is believing'" (279).

Peró Dretske presenta alguns arguments en contra d'aquesta afirmació; arguments destinats a provar l'existència d'un sentit de percebre no-epistèmic més bàsic que el "percebre que" i lògicament independent de qualsevol creença o coneixement que hom pugui adquirir. El primer argument intenta provar que de vegades veiem les coses sense prestar-les cap atenció; de tal manera que hi ha casos en què percebem sense que creguem haver percebut, i per tant, sense que adquirim cap creença sobre el que percebem. Segons Dretske, podem fer de l'atenció una condició necessària per adquirir creences, però no pas per percebre. Així, per exemple, Dretske sosté que quan es donen casos del tipus següent: Un home que està buscant els seus botons de puny en un calaix, tenint-los just davant dels seus ulls, exclama "No veig els meus botons de puny" , la resposta més adequada és: "Has d'haver-los vist, estaven just davant dels teus ulls", i que, per tant, considerem que hi ha un sentit en el qual diem que els ha vists, malgrat el fet que no en siga conscient.

 (279) SOLTIS, J.F., **Seeing, Knowing and Believing**, London, George Allen & Unwin, 1966; pàg. 111.

Però podem respondre perfectament a aquest cas sense abandonar la nostra tesi. De fet, Sibley ja va contestar:

"It seems equally plausible to argue that we are intending to commit ourselves (in so far as we intend anything, or know what we intend), in saying 'S must have seen D' to the view that S must have noticed, acquired some belief about, i.e., seen^e [veure epistèmicament] D at the time, however briefly the belief was retained and the episode remembered" (280).

No és prou docs, que per veure un objecte, aquest siga situat just davant dels ulls; ha d'Haver'ne 'discriminació'. El que és curiós és que el mateix Dretske accepta la discriminació (o diferenciació) com a condició necessària per qualsevol percepció. I és més curiós encara que, acceptant açò, crega que la discriminació no implica cap grau d'atenció, cosa que sí que implica alguna creença sobre l'objecte. La veritat és que hi ha casos problemàtics, com els casos anomenats 'de percepció inconscient'. Respecte d'aquests, no sé si acceptar l'argumentació d'Armstrong que **"there seems to be no reason to object the possibility of acquiring knowledge unconsciously"**, perquè com ell mateix reconeix, aquesta resposta sembla desconcertant (281). Però més estraya és l'opció de Dretske i davant de la disjuntiva em quede amb la creença inconscient. Ara bé, encara que s'aç

(280) **Loc. cit.**, pàg. 97.

(281) **Perception and Physical World (PPW)**, pàgs. 123-124.

ceptara l'argumentació de Dretske, ens queda el recurs, com aconsella Armstrong, de tractar-los com a casos fronterers, semblants a la percepció, però que no aconsegueixen generar creences (282).

Aquella sorpresa incial que sentíem per l'afirmació de Dretske, que el veure no-epistèmic no necessita de l'atenció, malgrat el fet que sí que requereix de la diferenciació, pot disminuir si acudim a la seua pròpia explicació. Per a ell :

"S sees_n D [S veu no-epistèmicament D] = D is visually differentiated from its immediate environment by S."

I continúa dient:

"...S's differentiation of D is constituted by D's looking someway to S and, moreover, looking different than its immediate environment" (283).

On, "Looking someway" no s'ha d'entendre més que com afirmant que S diferencia D del seu entorn; no com que li sembla a S com si D fóra un C, un E, o alguna altra cosa. És a dir, es tracta sols de discriminació, no d'identificació.

 (282) **Ibid.** i **A Materialist Theory of Mind (MTM)**, pp. 223-224.

(283) **Op. cit.**, pàg. 20.



Per tant, tampoc es tracta d'adquirir la creença que l'objecte en qüestió té una determinada característica. Però, en la meua opinió, la sola diferenciació implica l'adquisició d'una creença, per exemple, la creença que no forma part del fons que rodeja l'objecte, que és una cosa distinta del fons, distinta de la resta de coses que apareixen en el camp perceptiu. Si és a la percepció que implica sols aquesta creença a la qual Dretske anomena "veure (per a nosaltres, en general, percebre) no epistèmic" o $veure_n$, aleshores estaré d'acord amb ell en la idea que tal percebre existeix, però, llavors haurem de convenir que el nom de "no-epistèmic" no és el més adequat.

Una possible interpretació d'aquest percebre no-epistèmic, que permetria salvar la dificultat el parlar de 'diferenciar' mantenint que aquest acte no implica adquirir cap creença, és la que ofereix Sibley. En opinió d'aquest autor, l'expressió "looking some way" volia indicar en l'ús de Sibley que l'objecte en qüestió ocupa una part del camp visual i que, per tant, no implica que siga notat, ja que "ser notat" és adquirir algun tipus de creença, i la característica fonamental del $percebre_n$ és que cap creença no s'adquireisca. Així, segons Sibley:

"..for S to see_n D, D must, in addition to looking somehow to S, be 'visually differentiated from

its immediate environment by S' [...] where this presumably does not imply that S differentiates D from its environment (which would surely imply noticing D and therefore acquiring some belief or other), but only that D must be capable of being differentiated from its environment by S" (284).

Les coses així, sembla que l'única condició requerida per tal que S perceba_n D és que aquest aparega o es mostre d'alguna manera a S, però, com ja hem vist, aquest aparéixer serà també no-epistèmic. Per tant, una vegada la dificultat de la diferenciació és superada, el veure_n és converteix en equivalent a l'aparéixer_n, çò és, que l'objecte estiga inclòs en el camp visual de S (únicament). Per altra banda, aquest aparéixer ha de ser interpretat en el seu sentit fenomènic, com a 'aparença visual', i.e., aquell ús que cobreix tant l'ésser de les coses (com en el cas en que un plat rodó 'apareix' rodó) com la mera aparença (quan diem del mateix plat que sembla el líptic al veure'l des de certa posició). És a dir, un 'aparéixer' que no es compromet amb com siga la realitat, aquell que s'empra de tal manera que hom pot dir que una cosa apareix, o sembla, \emptyset , tant si ho és com si no ho és. Així, Sibley pot concloure que hi ha un veure_n tal que:

"To summarize, the sense in which D looks_n some-

how to S, as I use it where this is a necessary condition for S's seeing D, concerns D's looking somehow to S independently of whether he notices, half notices or 'misnotices' it; and whether and how D looks to S in this sense depends on both his physical situation and his psychological condition. How D looks to a normal adult human is something he can ordinarily, by paying attention, find out, though it may require care and close attention" (285).

Efectivament aquest plantejament soluciona les dificultats que la diferenciació plantejava a un veure no-epistèmic, en el sentit que la diferenciació implicava el "adonar-se'n" i aquest l'adquisició de creença. Així, si ha d'haver un sentit vertaderament no-epistèmic de percebre, aquest ha de renunciar a la diferenciació, almenys a l'actual diferenciació, quedant-se reduït únicament a la capacitat que té l'objecte vist_n de ser diferenciat en el camp visual (la capacitat de poder ser diferenciat). Però -i ací està el però- si aquesta solució salva l'etiqueta 'no-epistèmic', és a l'elevat preu de renunciar a l'etiqueta 'percepció'. Pense que aquesta no és una solució, perquè considere que la percepció de l'objecte no esdevindrà fins que aquest no siga realment diferenciat i, per tant, notat. Aquesta era la nostra primera crítica i aquest defugi de Sibley ens torna al mateix lloc.

Hom ens pot dir, amb raó, que estem criticant

l'existència d'un percebre no-epistèmic sense oferir cap autèntica prova del que afirmem. En altres paraules, que tal com fins ara hem tractat aquesta qüestió no tenim per què convèncer a ningú que d'antuvi no estiguera d'acord amb nosaltres. Aquesta acusació és certa, però encara no tinc més remei que endarrerir-la, car altres qüestions del percebre no-epistèmic reclamen la nostra consideració. Ens queden per considerar altres arguments de Dretske (També, més endavant d'altres autors).

El segon argument de Dretske en favor d'un veure no-epistèmic apel·la al fenomen de la lectura. Quan hom llegeix una pàgina d'un text:

"... you saw hundreds of different letters. It is possible that you did not see thi many; perhaps your attention had strayed so much that the words were a blur and not distinctions between their constituent letters were made. But if we set this possibility aside, there seems to be nothing extraordinary in saying, of each of the many letters on the page that you saw it" (286).

També podem contestar a aquest exemple. Alan H. Goldman ho ha fet per nosaltres, així que hem limitaré a citar-lo:

"... to correctly read the words and sentences

(286) **Seeing and Knowing (SK)**, pàg. 11.

one not only has to discriminate the letters, but recognize or correctly identify them, although such identification obviously will not consist in conscious pronouncements. Despite the absence of such acts of consciousness, it is still the case that if I misidentify an 'x' as a 'p' I will misconstrue the title of Roosevelt's biography. And just as this required identification does not have to be in each case a conscious event, so perhaps neither does the acquisition of beliefs. If we grant that beliefs need be neither conscious nor enduring more than a fraction of second, we could hold that in correctly identifying the 'x' in reading the title The Lion and the Fox, for example, I acquire the fleeting belief that it is an 'x', and this seems to me so from the fact that I would readily answer an inquiry as to the last letter of the last word of the title just read" (287).

Però, al meu entendre, aquestes no són sinó qüestions subsidiàries. El problema vertader i allò que crec que preocupa realment a Dretske és la qüestió -que ja hem esbossat en els punts 3.2 i 3.4- que hom pot veure un X, sense veure que és un X i, sobretot, el fet que hom pot veure un X sense creure que és un X o, fins i tot, creient que és un Y. Açò es tradueix en l'afirmació per part de Dretske -la qual jo compartesc- que l'aparença que presenten les coses no està connectada lògicament amb cap tipus de creença particular. Com es mostren les coses no està, en la seua opinió, en funció del que nosaltres creiem en aqueix acte perceptiu (i açò en la meua opinió ja no és tan evi-

(287) **Loc cit.**, pàgs. 150-151. Si algú que es situa en el bàndol que Dretske respecte del percebre no-epistèmic desmonta els seus arguments, què millor que citar-lo?

dent). D'ací, passa a afirmar que en tota percepció hi ha quelcom bàsic, quelcom primari del qual es pot descomptar tot allò que tinga a veure amb la influència d'experiències anteriors, la conceptualització, etc. Podem parlar de com apareixen les coses en un primer sentit, abans que hom les procé de conceptualització:

"...the state of affairs described by saying that S sees_n D is a state of affairs whose realization does not depend on S's knowing anything in particular, either about D, or about anything else. This non-epistemic character of seeing is consequence of the fact that it lacks positive belief content. For I accept as a condition of S's knowing that P (where 'P' is some sentence which may be either true or false) that he accepts the truth of P. Hence if S need not believe anything in particular to see_n D, neither need know anything in particularⁿ to see_n D" (288).

Es a dir, que hi ha una manera de percebre que és independent de qualsevol creença o càrrega conceptual. Que hi ha una manera de veure en la qual una tomaca es veu igual als mesos de vida que en l'edat adulta; una manera de percebre la naturalesa de la qual comprendrem si descomptem tota la càrrega epistèmica del percebre ordinari. Una vegada fet aquest descompte, ens quedaríem amb el pur 'nucli sensorial' que seria allò que li pertoca al percebre no-epistèmic.

Però, de la cita anterior no sembla desprendre's

açò que hem dit en el paràgraf de dalt sinó amb certes matisacions. Pense que el que Dretske vol dir, en definitiva (tal com es desprén de molts dels seus comentaris i exemples) no és que hi haja un sentit de veure en el qual no participa cap creença (almenys tal com jo entenc la creença i que després explicitaré), sinó que hi ha un sentit de veure que és independent de qualsevol creença particular que es poguera adoptar, siga la que siga. Que, per veure X, no es necessari que S tinga aquesta creença en particular o aquella altra; no hi ha cap creença concreta que siga imprescindible adoptar per poder veure X, cao d'elles com a particularitat no està connectada lògicament amb aquest acte. Ni tan sols aquelles proposicions -o creences- que el defensor dels sense-data considerava incorregibles hi estaran connectades, perquè ni tan sols aquestes han d'ésser cregudes necessàriament; encara que, si fóra el cas que es cregueren en una ocasió determinada, podrien ser cregudes sense possibilitat d'error. Ara bé, que cap creença particular estiga connectada lògicament amb la percepció d'un objecte X determinat, no és equivalent al fet que aqueix mateix objecte pugui ésser percebut sense que el subjecte adopte alguna creença, siga la que siga (289). Si açò és cert,

(289) Açò és, si al veure X, S pot tenir les creences $C_1, C_2, C_3, \dots, C_n$ (suposant que el nombre de creences que pot adoptar n és finit), veure X no està connectat lògicament amb la creença particular C_1 ni C_2 ni $C_3 \dots$ ni C_n , però S ha de tenir alguna d'aquestes creences. Cap d'aquestes en particular és necessària per veure

la nostra oposició al percebre no-epistèmic serà vàlida, i per ací encaminarem les nostres passes.

Si la interpretació que hem fet de la positura de Dretske és correcta, aleshores el problema rau en el fet que, mentre que hom pot veure una taula sense creure que és una taula (o sense adquirir qualsevol de les creences que vulguem pensar, en concret, però sí alguna), hom no pot veure que quelcom és una taula sense creure que és una taula. I és aquesta diferenciació la que motiva a Dretske a fer la distinció entre dos sentits de percebre. En resum: un percebre (ell parla sols de veure) epistèmic en el qual allò que es percep està influenciat per l'experiència passada, les categories conceptuals, maneres de classificació, hàbits d'associació, etc, car aquests factors influeixen la creença que hom pot prendre; i un percebre no-epistèmic que és lliure de totes aquestes influències i que és l'element primigeni sobre el qual tots aquests factors treballen. I afegint Dretske, i açò és important, és aquest percebre no-epistèmic el que permet que hi haja publicitat, perquè és aquest l'element comú que posseixen persones amb

X, però que en tinga alguna sí que ho és. Es a dir no C_1 ni C_2 ..., però sí o C_1 o C_2 ... I segons les condicions d'observació i el coneixement previ que S tinga d'aquest X o altres Xs, el conjunt de creences que pot adquirir s'amplia.

creences radicalment diferents en contemplar una mateixa cosa. Vomenta Dretske:

"...there was no non-epistemic way of seeing objects and events (seeing), one would be led to suppose that the people who possessed radically different beliefs or diverged significantly in conceptual orientation, did not, indeed could not, see the same things. The expert and the novice, the sophisticate and the savage, looking at the same thing, would see different things; and this is but a prelude to the view that each have our private perceptual world" (290).

No crec que aquesta siga la solució per la publicitat en la percepció. No crec que 'com apareixen les coses' siga aqueix element comú que fa que es puga dir que ambdós, l'expert i el principiant, veuen una i la mateixa cosa. S'haurà de reconeixer que l'aparença que una cosa presenta a un individu sofisticat i a un salvatge pot ser quasi o tan diferent com les coses que un i l'altre diuen que veuen. Crec que aquesta aparença és, d'una manera o d'una altra, dependent del concepte que hom li aplique a allò que veu o, almenys, que li puga aplicar; és a dir, dependrà de la riquesa d'aquest concepte i, per tant, de tots aqueixos factors que Dretske vol descomptar en la percepció per tal d'arribar al veure no-epistèmic. No crec que puga haver-hi una aparença lliure de tota aquesta càrrega cultural. Davant d'un cotxe, el ciutadà i el salvatge veuen una mateixa cosa -un cotxe- perquè la pregunta 'Què veuen?' és una pregun

ta ontològica (en el sentit que he expressat en el punt 3.2), no perquè hi haja una manera de veure en la qual amb dós ho vegem igual. El ciutadà pensa que allò que veu és un cotxe, el salvatge pensa que allò que veu és un monstre; el ciutadà veu que és un cotxe, el salvatge no veu que és un cotxe. I, mentre que al ciutadà el cotxe li presenta una aparença perfectament organitzada i coherent, per al salvatge possiblement s'aparega com un caos de formes i colors (sobre tot si està en moviment) amb aspecte de ser molt perillós. Però no crec que cap dels dos pugui veure'l al marge d'un concepte o un altre, 'cotxe' per a un, 'monstre' per a l'altre. Crec, no obstant, que l'aparença pura, desculturitzada i desconceptualitzada no es pot trobar per cap racó de llurs ments. 'Aparença pura' és en la meua opinió un concepte empíricament buit. No crec que algun dels dos pugui veure el cotxe sense 'veure que...' almenys alguna cosa és el cas; siga la clàusula proposicional que segueix a aqueix 'que' la que siga, més o menys ampla, vertadera o falsa. Pot ser: 'veure que és perillós', 'veure que és un cotxe', 'veure que farà tals i tals coses',... etc., però sempre veura que 'alguna cosa' (en realitat, 'moltes coses'). Per tant, compartesc l'opinió de Joseph Runzo que:

"... there is no identifiable "pure perceptual" element in perception, which is independent of the mind's conceptual ordering" (291). I per la

(291) "A Radical Conceptualization of Perceptual Experience", **American Philosophical Quarterly**, vol. 19 (1982), pp. 206-214; pàg. 205.

mateixa raó mantinc amb ell que **"It is sameness of concepts, inclinations to belief and so on which allows for a similarity of perceptual experience. I exist in the same perceptual world as you because I exist in the same conceptual world as you"** (292).

I, com continua dient Runzo, encara que aquesta experiència perceptiva pura existira, no seviria sinó per aïllar-nos més dels altres. És en va pretendre que aquesta experiència pura d'uns es correlaciona estretament amb la dels altres quan els estímuls sensorials són similars. Jo sols puc comparar la meua experiència amb la de vosté i saber si són similars justament mitjançant l'esquema conceptual que compartim.

"It is just to the extent that we share the concept of a tomato that we can agree that "S sees a tomato". It is just to the extent that they share the concept of bird that the field naturalist who knows about Nonaparte's Gulls, and the neophyte who does not, can successfully communicate about objects flying overhead" (293).

I per suposat que l'experiència del cocker o del gat casolà encara diferiran més de la seua pròpia, quan el que ell (Dretske) volia demostrar era que hi ha una manera de veure que ell compartia amb aquests animals. Si Dretske volia tenir un element en comú amb els seus animals caso

(292) **Loc cit.**, pàg. 216.

(293) **Ibid.**

lans, almenys amb les proves que ens ha oferit per demostrar-ho, ha fracassat.

Però aquest, potser aparentment contundent, argumentació o, més bé sols exposició, contra el percebre no-epistèmic pot resultar més convincent que vàlida, més passional que racional. I encara hi ha molts problemes a resoldre. Hi ha alguns arguments (almenys un altre) que han passat més desapercebuts als crítics de Dretske i dels quals un és, al meu entendre més perillós per a un realisme epistèmic directe que els que he mencionat abans. L'argument que vull ressaltar ací no pot comptar efectivament contra l'afirmació que en tota percepció ha d'haver creença d'algun tipus (no necessàriament una determinada), però sí que pot (en principi) anar contra aquella afirmació de Pitcher que si cap de les creences o inclinacions a creure sobre X no és vertadera de X, aleshores hom no pot dir que S perceba X. Diu Dretske, respecte del veure no-epistèmic:

"This way of seeing a teapot or a tigger is consistent with one's belief that it is a visuall hallucination [...] It is consistent, in other words, with any false belief one may care to mention about the generic character of what one is seeing. And since it seems obvious that it is also consistent with any true belief, it is logically independent of such beliefs" (294)

El que és rellevant d'aquesta cita és l'afirmació (vertadera, perquè és un fet que aquesta situació pot donar-se) que hom pot percebre sense creure que percep realment. Però, és veritat que açò s'oposa a l'afirmació de Pitcher? En el cas que Dretske ens presenta, efectivament u pot percebre sense creure que percep, però no perquè no crega res, sinó perquè creu que allò que està fent no és percebre realment, percep però creu que al.lucina. Alguna creença té doncs (295). Però, a què ens compromet açò? És cert que totes les creences que té en aqueix moment són falses? Si creu que al.lucina, creu que la tetera (o el tigre) no és real i, per tant, que són immaterials, no tenen propietats causals, etc. (no és necessari que repasse conscientment totes aquestes creences, el creure que al.lucina les implica d'alguna manera). Ens limita açò a dir que l'única creença vertadera que adquireix el subjecte és respecte de l'aparença? (Si és així, almenys se'ns reconeixerà que aquesta aparença està conceptualitzada). El subjecte d'aquest exemple és encertat almenys respecte a la classe que aquests objectes (reals o ficticis) pertanyen: la de les teteres o la dels tigres; encara que pensa que és a la de les teteres i els tigres imaginaris. Ara bé, pense que alguna altra

 (295) Close en "What is Non-Epistemic Seeing" diu:

"...the case given does not provide us with a counterinstance bearing on the putative entailment between seeing something and having a belief

creença o inclinació a creure vertadera es pot obtenir encara d'aquest exemple. Moltes de les supostes conseqüències d'aquest es poden contrarrestar fent servir les armes mateixes de Pitcher. El cas que aquí es mostra n'és un, combinat ací amb altres circumstàncies que el compliquen, dels que Pitcher defineix com casos d'inclinació a creure suprimida'. Aquests casos es caracteritzen per:

"...the perceiver may plausibly be said to causally receive an inclination to believe that there is an x at u, but [...] it is an inclination that, for some reason or another, he resists and indeed overcomes, one that he quashes or strongly suppresses, so that it is attenuated inclination. I shall say that he causally-receives a suppressed inclination to have a perceptual belief that there is an x at u" (296).

about it. It actually offers us a straightforward case in which S sees something and has a belief about it" (pàg. 163).

(296) Pitcher, **A Theory of Perception**, pàgs. 92-93. Per 'creença perceptiva' en que hi ha un x en u -serà convenient que ho diguem- Pitcher entén aquella **"...that a person has in First Cases [casos en què hom rep causalment aquella creença d'una manera 'standard'] , it looks to him (in the phenomenal sense) as though there is an x at u"** (pàg. 90).

Armstrong anomena "idle perceptions" als casos en els quals la informació és completament destesa (Cf. **MTM**, pàgs. 215 i ss. Segons Sibley, aquests són casos de veure, però jo crec que la inclinació a creure suprimida -perquè és suprimida per la contrària- és al cap i a la fi un estat de creença. No s'accepta la creença inicial, però alguna cosa es creu. (Veure Sibley, **Analysing Seeing I**, pàgs. 107-108).

Però, dalt seguim debaten aquesta qüestió.

I afig en una nota a peu de pàgina:

"I do not mean, of course, that the inclination is totally suppressed, i.e., that is suppressed, so to speak, out of consciousness altogether. I mean only that it is partially, and perhaps mostly suppressed" (297).

Així, doncs, el que fa el personatge de l'exemple de Dretske no és, efectivament, no adquirir cap creença vertadera (o únicament adquirir la creença vertadera sobre l'aparença fen mica desprovista de qualsevol atribut material), sino que adquireix, de fet, creences vertaderes que suprimeix (en aquest cas equivocadament car que percep realment un tigre o una tetera). Aleshores, no és el cas que perceba sense adquirir -o sentir-se inclinat a adquirir- cap creença que siga vertadera, sinó que, adquirint-les, o sentint-se inclinat a adquirir-le, les rebutja per pensar que no percep realment (que tals coses no existeixen all  en aqueix moment). Aix , l'exemple no prova que existesca un percebre sense creences o sense creences vertaderes, sinó sols que pot donar-se el cas que, percebent realment i sentint-se inclinat a creure quelcom vertader, el subjecte crega falsament que no percep. La creença falsa consisteix en considerar falses les creences que se sent inclinat a adoptar. En altres paraules, que percep

realment malgrat que ell no ho crega. Però el que no creu és que veja realment allò que li sembla veure, no que no li sembla veure-ho. Dirà, "creia percebre un tigre" -o una tetera- i nosaltres li podrem contestar: "No sols ho creies, percibies realment un tigre" -o una tetera- amb la qual cosa readmetrà les creences inicials. La creença falsa, doncs, és aquella de segon ordre que consisteix en creure falses les creences primeres. Es pot percebre i rebutjar les creences que aleshores es podrien adquirir, però llavors el que es rebutja és que es perceba realment, no que es perceba tal o qual cosa en particular. Però, més endavant tornarem sobre açò.

Conectat amb aquest exemple i amb unes pretensions similars, Edmond Wright, presenta un altre exemple que, per les seues característiques particulars, mereix la pena que el comentem aquí. El cas que Wright exposa és un dels típics casos de camuflatge visual que també molts altres autors tracten -el mateix Dretske, Warnock, Soltis, Close, etc. (298). He seleccionat el de Wright perquè, com he dit, presenta alguns trets, i es presta a alguns comentaris per part de Wright, que m'interessen considerar. El cas és que ell, Wright, i un entomòleg, un expert en arnes, se'n van

(298) També William KNEALE, vegeu "An Analysis of Seeing in Terms of Causation of Beliefs II", en Sibley, *op. cit.*, pàg. 73.

a fer una volta pel camp. l'entomòleg el condueix en un indret que coneix i el fa aturar-se davant d'un arbre, l'expert en arnes senyala una determinada zona de la soca d'aquest arbre i pregunta a Wright què veu. Wright afirma que veu:

"...some roughness of bark, some patches of moss some platelets of lichen, some small spots of orange fungi, and some shining patches of damp" (299).

Derprés l'entomòleg posa el dit damunt d'aquella zona que Wright havia descrit i una arna alça el vol.

Les conclusions que Wright extrau d'aquest cas són les següents. En la seua opinió, ja que l'arna està davant dels seus ulls i aquests estan funcionant perfectament, l'entomòleg pot dir que Wright ha vist l'arna, però Wright no pot dir-ho de sí mateix.

"I cannot say that I perceived the moth, epistemologically-saw it [...] It does violence to thought to say that in that period I was perceiving the moth [...] My eyes were registering the non-epistemic seeing that included it, but I had not sorted those variations into the percept moth" (300).

(299) "Perception: A New Theory", **American Philosophical Quarterly**, vol. 14 (1977), pp. 273-286; pàg.279.

(300) **Ibid.**

Podem veure aquí que en realitat pera Wright no existeix un "percebre" no-epistèmic; tot percebre és epistèmic. Però hi ha un "veure" no-epistèmic, i per tant un veure que no és percepció. a aquestes altures no desitge discutir si hi ha un veure que no constitueix percepció. Per a mí, 'percebre' és un terme de classe que ageupa veure, oir, oldre, etc., i, igual que no és més que veure o oir o..., veure, oir, etc. no són sino maneres de percebre (301). Però, seguim amb les conclusions de Wright. Pensa que ha vist l'arna (no-epistèmicament) però que, en canvi, "no ha adquirt cap creença sobre aquesta". Així, a diferència de l'exemple anterior de Dretske, aquí no sols es sosté que no s'adquirt cap creença verdadera sobre X, sinó que no s'adquirt cap creença -ni verdadera ni falsa- sobre X. En aquest punt surt una polèmica interessant entre Close i Wright. Segons aquest darrer, l'explicació de Close sobre aquest cas seria que Wright ha adquirt efectivament creences sobre l'arna, encara que falses, però creences al cap i a la fi. En conseqüència, en opinió de Wright, Close exigiria com a condició necessària mínima per percebre, que S adquirira alguna creença sobre X, encara que aquesta

(301) Close comenta respecte d'açò:

"Normally, we think of seeing, like hearing or tasting, as a form of perception, but there is perhaps nothing logically wrong in denying this. And Wright does seem to suggest a distinction between perceiving and sensing so that perception

fóra falsa. I contra açò argumenta:

"I may have perceptual beliefs about moss, lichen, fungi, bark wet and dry in careless intermingled profusion, but no one could claim that any of these beliefs included the moth for me" (302).

I afig que l'entomòleg podria dir:

"Wright was seeing the moth non-epistemically as part of visual field which Wright was perceptually organizing into quite a different interpretation. There was no correspondence between my epistemic perceiving of moth and his epistemic perceiving of the bark, moss, lichen and fungi except in the structure of our non-epistemic seeing. He was not perceiving the moth as a bark, moss, etc. because his perceiving had even not sorted out of moth as a separate entity. I can speak of his making a false perceptual judgment about a region that I can define with his non-epistemic seeing, but it is not, from his point of view that he has a false belief about the moth -he has no belief about the moth at all" (303).

Evidentment, molt poc o res del que ací argumenta Wright ho puc compartir. Però tampoc acceptaré el que

is equated with 'epistemic experience' [...]and (visual) sensing with 'non-epistemic seeing[...]. Here again, though, the danger of trivializing the non-epistemic thesis arises" ("More on Non-Epistemic Seeing", Mind, vol. 89 (1980),pp. 99-105; pàg. 102).

(302) Pàg. 279.

(303) Pàg. 280.

diu Close o, millor, el que diu Wright que Close diu -per què com després veurem una cosa i l'altra no són, amb molt, la mateixa. En primer lloc, he de dir que sembla que els entomòlegs que Wright coneix són, a més d'especialistes en arnes i en el camuflatges d'aquestes, autèntics filòsofs del veure no-epistèmic, perquè és clar que l'explicació del succés que l'entomòleg de l'exemple ofereix dista molt de ser la que oferiria el sentit comú. En segon lloc: Wright argumenta que ell no adquireix cap creença sobre l'arna, i Close (almenys en la interpretació que Wright ofereix) afirma que aquest sí que adquireix creences sobre l'arna, encara que falses. El primer diu que l'arna és vista no-epistèmicament, encara que no es pot dir que siga percebuda; el segon se suposa que afirma -des del punt de vista de Wright- que és percebuda i que, per tant, s'adapta alguna creença sobre ella. Francament pense que aquesta interpretació que Wright ofereix de les consideracions de Close no és, amb molta diferència, l'adequada.

Wright opina que veu no-epistèmicament l'arna, però que les creences que adquireix no són creences sobre aquesta, sinó sobre molsa, líquen, fongs, etc.; una molsa, líquen i fongs, que no existeixen. Res no impedeix que hom crega quelcom sobre coses que no existeixen. Però la cosa és més greu: segons Wright, ell veu no-epistèmicament l'arna, perquè aquesta està inclosa entre les coses que

apareixen en el seu camp visual. En canvi, les seues creences tracten sobre molsa, fongs, ... Podríem dir, per tal d'evitar les conseqüències que d'açò es podrien derivar, que si allò que hi ha al seu camp visual, i ell pren per molsa, fongs, etc. (o creu que és molsa, fongs, etc.), són creences que recauen sobre l'arna, ja que en realitat és una arna la que provoca aquestes creences per part de Wright. Podríem dir que Wright veu una arna, encara que creu d'ella, o sobre ella, que és molsa, fongs, etc. Potser aquesta interpretació no siga acceptada, però això no serà cap problema per al nostre argument, perquè tampoc nosaltres necessitem (ni volem) mantenir-la. A nosaltres ens basta negar que l'haja vista. Però abans de dir la nostra, analitzem encara una mica els comentaris de Wright. Afirmar que veu no-epistemicament una arna com a part del seu camp sensorial que s'organitza en una interpretació perceptiva bastant diferent. Afirmar que no hi ha cap correspondència entre el percebre epistèmicament l'arna per part de l'entomòleg i el percebre epistèmicament la molsa, líquen, etc. per part de Wright.

Altres cops s'introdueix ací la típica distinció entre un veure-sentir (o el que siga) i una interpretació o judici perceptiu que sobre la base d'aquest es realitza. Per tant, dues entitats o dos processos diferents separats analíticament o temporal. No pense tornar a discutir

sobre açò. Però és que la cosa és més greu: Wright afirma que percep epistèmicament una molssa, uns fongs, etc. que no existeixen, com a conseqüència de veure no-epistèmicament una arna. Però, com pot percebre coses que no existeixen? Si el que Wright vol dir és que l'objecte-arna és la causa parcial de que ell crega veure molssa, fongs, etc., estaré d'acord. Però no diré que veja l'arna ni que perceba el que equivocadament creu percebre. El veure no-epistèmic no va per una part i el percebre per una altra. O es percep visualment o no es veu en absolut. Crec que Wright vol dir que si l'arna o part de l'arna formava part del seu camp visual quan els seus ulls, els seus nervis, el seu lòbul occipital, etc. treballaven perfectament, l'haurà d'haver vista en algun sentit. Però açò és reduir la visió a la mera funció fisiològica, sense tenir en compte el component psicològic de la mateixa. Ara bé, si el que es diu més amunt és una condició necessària per a veure, no basta per tal que hom veja; quelcom més, com ara la diferenciació de l'objecte respecte de l'entorn, ha de confluïr per tal que hom comence a veure el X en qüestió. Si hi ha un veure no-epistèmic en algun sentit, que és independent del fet que hom diferencie l'objecte d'alguna manera i, per tant, independent del fet que hom adquiresca alguna creença sobre ell, pense que tal veure no té cap rellevància filosòfica i, a més a més, és contrari al sentit comú.

Però encara no hem conclòs. He de denunciar que Wright fa una interpretació parcial i deformada dels plantejaments de Close. Aquesta denúncia ens ajudarà a comprendre millor la qüestió. El cas que Close plantejava n'era un diferent; un cas en el qual el subjecte diferenciava un objecte del seu entorn, encara que creia falsament que es tractava d'un objecte diferent (veia la seua tia, però creia que es tractava d'un maniquí). En conseqüència, no és comparable a l'exemple de Wright: el cas de Close no és un cas de camuflatge, sinó un cas en el qual el subjecte percebia realment un objecte, encara que el confonia amb un altre, o el prenia per un altre (304). Mentre que en l'exemple de Wright és més bé el cas que l'objecte present no és diferenciat del seu entorn i per tant no es pot dir que siga oercebut. En un article posterior, titolat "More on Non-epistemic Seeing", Close comenta l'exemple de Wright:

"...it seems that the details of [...]moth cases are such that if S were able to differentiate the object, then he surely would have. Since he didn't, he couldn't: hence the cases aren't cases of seeing" (305).

(304) Per utilitzar la terminologia de Soltis: Mentre que el cas que Close comentava és un cas "**of failing in seeing**", açò és, un cas en el que es veu vertaderament però hom s'equivoca respecte de què veu; el cas de Wright seria un cas de "**failing to see**", açò és un cas en el que no s'arriba a veure (Cf. **Seeing, Knowing and Believing**, pàg. 110).

(305) Pàg. 102.

I afig:

"The non-epistemic theorist faces a real dilemma here: he might either claim , as Kneale might, that the percipient did see the moth in some ordinary sense of 'see', thereby disregarding our intuitive rejection of such an ascription; or try, as Wright does, to accomodate those contrary intuitions while still holding that the moth was seen in some artificial sense of 'see', e.g. where seeing something icn't necessarily perceiving once again opening the non-epistemic thesis to attack" (306).

En opinió de Wright, doncs, sembla que Close ha de mantenir que ell, Wright, té una creença falsa sobre l'arna sols perquè té una creença sobre una porció del seu camp visual que conté en realitat una arna. Però la positiura de Close no és aquesta. En l'opinió de Close, Wright no té cap creença sobre l'arna perquè, no diferenciant-la del seu entorn, de la resta de components del seu camp visual, tampoc la veu. Així, Close conclou:

"By their very nature, camouflage cases seem destined to failure. Because the object in question is camouflaged, its differentiability is either impossible, or requires the sort of visual scrutiny which involves identification and belief. So the typical camouflage case fails immediately either because is not a case of seeing or because it is not non-epistemic" (307).

(306) Pàg. 103.

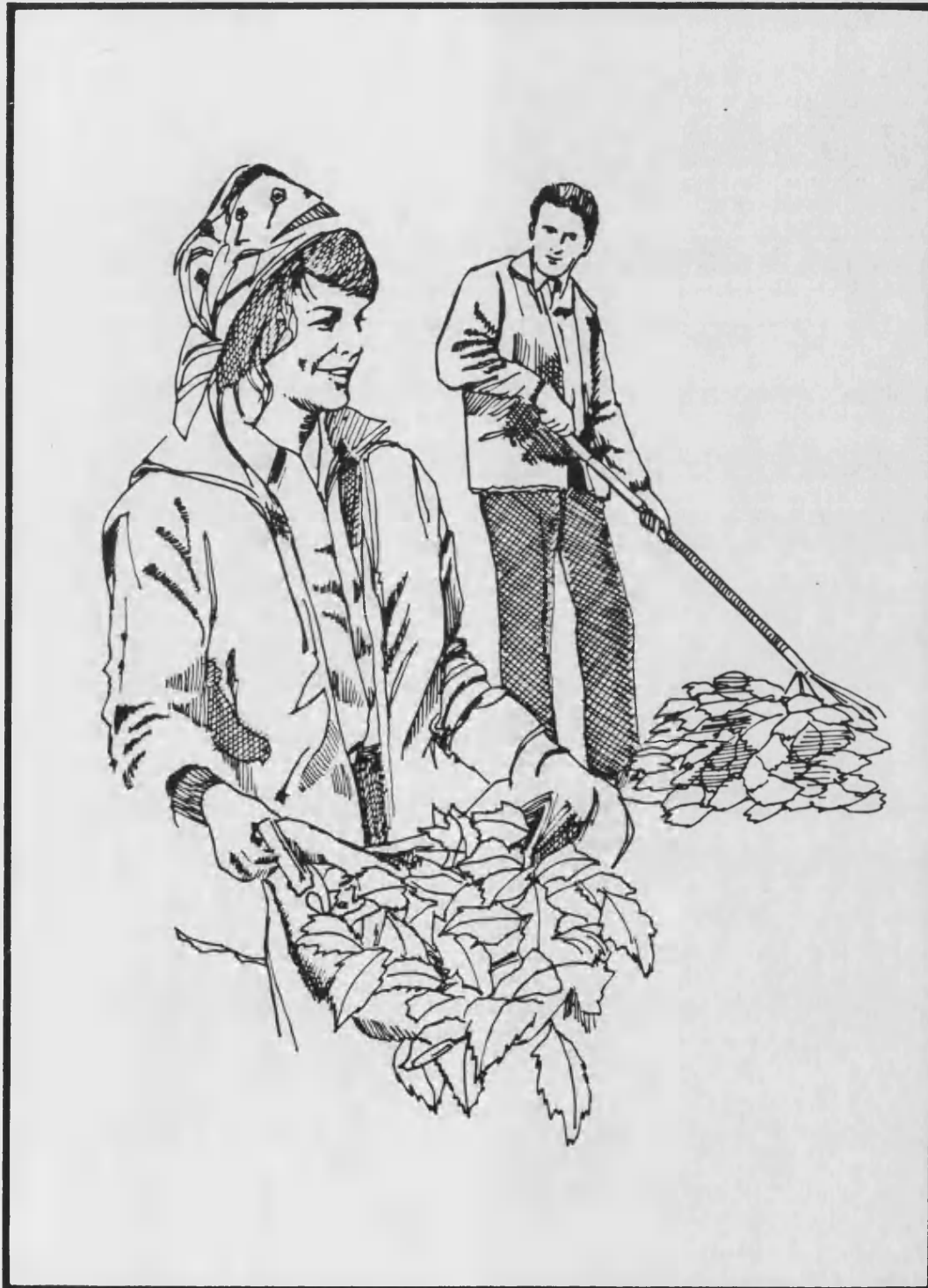
(307) Pàg. 104.

Positura aquesta de Close que jo compartesc. Els casos de camuflatge, com qualsevol altre cas, requereixen que l'objecte, camuflat en aquest cas, siga diferenciat de l'entorn (descamuflat) per tal de poder ser vist. Però en aquests existeix a més a més la particularitat que sovint els objectes no són diferenciats fins que no són identificats; çò és, casos en els quals, sovint, la discriminació equival a la identificació i no sols a la diferenciació. Observe's sinò aquest dibuix (pàgina següent). En ell es troben camuflats: un ciri, un senyor amb barret, un ocell, un llapis, una gorra i un colom. Els veu vosté? Els veu si de cas no-epistèmicament? Fins que no els diferencieu, i en aquest cas açò és equivalent a identificar-los com a tals, no els haureu pogut veure.

Tal vegada podríem resumir la nostra positura am una cita de Sibley a la quel sols hem de fer una salvedat que direm després que aquesta siga reproduïda. Afirmar Sibley:

"But I have suggested that, though a non-epistemic use 'seeing_n', exists, an account of seeing must be ultimately epistemic in the sense that even being able to see_n logically requires as a necessary condition, the capacity for 'seeing_e' a capacity that it is epistemic. I suspect there may also be ways in which seeing_n is secondary to or derivative from seeing_e, andⁿ consequently other sense in which seeing_e is basically episte-

(continua en pàg.427).



Si de cas encara no heu pogut trobar-los, mireu la pàgina següent.



I si ara us dic que, a més a més hi ha un tirabuixó en aquest dubuix?

mic, but if the considerations I have adduced have any weight seeing may already be epistemic in a respect relevant to the initial dispute" (308).

El que Sibley vol dir ací és que, encara que hi haguera un sentit no-epistèmic de veure, el sentit més bàsic és l'epistèmic, perquè hom sols pot veure no-epistèmicament en alguna ocasió si té la capacitat de veure epistèmicament. Per tant, el veure_n és parasitari del veure_e. Però, ací és on he de fer la matisació, no pode tampoc considerar a això 'veure' en cap sentit. La motivació que té Sibley per considerar la possibilitat d'un veure_n ve donada per una crítica que s'ha fet sovint als plantejaments del veure (o percebre) exclusivament epistèmics. Aquesta crítica es referix a la percepció dels nadons (per a alguns autors també hi hauria problemes respecte de la percepció en els animals; però si atenem als nadons exclusivament i som capaços de vèncer-la, el cas dels animals ja no serà problema). I, en paraules de A.H. Goldman, podem sintetitzar-la com segueix:

"If the acquisitions of beliefs presupposes the possession of concepts as constituents of those beliefs (or the representational manifestation of concepts which also presuppose them), and if

 (308) **Loc. cit.**, pàgs. 107-108.

persons are born without empirical concepts, building them gradually from early perceptual experience, then the perception cannot consist in the acquisition of beliefs from the beginning" (309).

L'interés de A.H. Goldman en fer aquesta crítica és salvar 'l'aparéixer' en la percepció davant d'allò que ell anomena tesis reduccionistes. Però, com crec que ha quedat clar, salvar l'aparéixer no està renyit amb el defensar que tot percebre implica l'adquisició d'una creença o altra. Aquesta confusió és responsable de molts malentesos i pense que el de A.H. Goldman n'és un de tants. Contràriament a ell, crec que fins i tot l'aparéixer de l'objecte implica l'adquisició d'una creença per part del subjecte, si és que quelcom li apareix realment a aquest. La crítica de Goldman sols té sentit si s'interpreta contra la següent afirmació d'Armstrong:

"It is clear that the biological function of perception is to give the organism the information about the current state of its own body and its physical environment, information that will assist the organism in the conduct of life. This is a most important clue to the nature of perception. It leads to the view that perception is nothing but the acquiring of true or false beliefs concerning the current state of the organism's body and environment" (310).

Però, aleshores hem de suposar que el nadó ve

(309) Goldman, **loc. cit.**, pàg. 152.

(310) **MTM**, pàg. 209.

al món amb un aparat conceptual que se suposa que és empíric? ¿Ve al món amb els conceptes d'objecte físic, exterioritat al propi cos, existència independent, ètc.? Contra açò, A.H. Goldman argumentaria:

1. Si percebre és en tots els casos adquirir alguna creença,
2. si la conceptualització és previa lògicament a l'adquisició de qualsevol creença, i condició necessària pera aquesta,
3. si el nadó ve al món sense un aparell conceptual,
4. si és la percepció dels objectes la que inicialment contribueix a la generació de conceptes;

Aleshores:

5. si no hi haguera un percepció no-epistèmica prèvia a l'adquisició de creences, hom no podria començar a percebre.

En conclusió:

6. Les coses poden aparéixer sense que hom prenga cap creença.

Es a dir, si percebre és adquirir alguna creença i les creences necessiten lògicament dels conceptes i aquests sols esls pot oferir l'experiència perceptiva, aquí es produeix

un cercle viciós. Però a aquest argument se li pot pegar la volta per tal que siga vàlid igualment contra Goldman:

1. Si percebre no implica necessàriament l'adquisició d'alguna creença,
2. si és la percepció dels objectes la que inicialment contribueix a la generació dels conceptes,
3. si els objectes poden aparéixer sense que el que el subjecte prenga cap creença,
4. si, per tant, el subjecte careix també dels conceptes d'aparença (els conceptes relacionats amb l'aparença, que la poden definir d'alguna manera);

Aleshores:

5. tampoc haurà de prendre cap creença respecte de la seua aparença, tampoc serà conscient que apareixen (hom no pot ser conscient que quelcom apareix sense ser-ho -sense creure que apareix d'alguna manera, encara que no tinga elements per definir-la, classificar-la, etc);

Aleshores:

6. Si no hi ha percepció epistèmica tampoc no hi ha cap tipus de percepció, ni tan sols de les aparences de les coses.

En conclusió:

7. Les coses no poden aparéixer sense que hom prenga cap creença (311).

Per tant, el que percebre siga fonamentalment epistèmic és neutre respecte que X aparega a S de tal o qual manera. El problema sembla estar doncs, no en la creença en sí, sino en el fet que aquesta siga sobre el món. Aquest és l'autèntic problema que tesis com les de Armstrong li plantejaven a A.H. Goldman. Però, segons Sibley, aquella afirmació d'Armstrong pot ser interpretada en dos sentits: un de fort i l'altre dèbil, sols el en el sentit fort aquesta tesi pot ser insostenible.

"Even if it is a necessary truth that a creature who perceives is acquiring beliefs that are de facto about its physical environment [tesi dèbil], it is a contingent fact, if a fact at all, that it will acquire any beliefs about the physical world in a sense that requires it to have come conception of the physical world and environment [si es defensa açò darrer es manté la tesi forta]. Unless this ambiguity is avoided, a belief theory is liable, as I think it does with Armstrong, to endow creatures with concepts that they not, perhaps cannot, or at least conceivably need not possess, as a necessary condi-

(311) Per tant, les anàlisis epistèmiques de la percepció no tenen perquè renunciar a l'aparéixer. A allò que renunciem és a que pugui haver un aparéixer que no implique una creença o una altra. Jo puc veure un bastó que apareix quebrat en l'aigua sense creure que està quebrat, però no sense creure que m'aparéix quebrat o que hi ha alguna cosa que hi veig.

tion of their being able to see" (312).

Es a dir, pot hever-hi un estadi primari en el qual els nadons, malgrat que és un fet que adquireixen creences sobre el món extern, aquests no tene perquè tanir els conceptes que la creença en el món extern comprtaria. Tal vegada tenen creences sobre el món extern encara que no sàpiguen que són sobre el món extern. Podem dir que els nadons tenen creences sobre el món extern? Pense que des del moment que el seu comportament és tal que es mostra 'com si hagués quelcom fora', quan s'esglaia en sentir un tro, o quan busca el pit de sa mare, podem atribuir-li creences. Creences que malgrat que en ell es mostraran disposicionalment, nosaltres hem d'explicar, normalment, proposicionalment: creu que quelcom passa o que quelcom existeix. Diem del gat que creu que el gos l'atacarà. Tal vegada existesca existesca una etapa en la qual el nadó percep sense aplicar el concepte que Sibley anomena d'**status**, sense aplicar exterioritat o interioritat a allò que percp. Però sempre hi haurà una mínima creença que el nadó adquirirà quan perceba, per breu que siga, i és que "quelcom passa" o "que quelcom existeix" -en un sentit de "quelcom", "passar" i "existir" que no és compromet amb l'**status**. Creença que pot ocórrer encara que no poguerem aplicar-li al subjecte la creença que alguna cosa és d'alguna manera o sembla o apareix d'alguna manera.

(312) Sibley, **loc. cit.**, pàg. 121.

I en opinió de Sibley, Armstron i Pitcher recorren a reduir la percepció a la mera adquisició de creences sobre el món:

"...to avoid accepting supposedly exhaustive alternatives. The fear is that if 'perceptual experience' is to be distinct from acquiring of beliefs about the environment [...] then it will become 'some relationship that the mind has non-physical sensory items' which will 'stand between our mind and physical reality [...]', such items being either grounds on which we base 'beliefs about the physical world' or mer 'phenomenological accompaniments of our perceptual judgments'. To avoid this unwelcome situation, with its postulation of sensory items' he adopts the other extreme, denying that our perceptions are distinct from our acquiring beliefs about environment and hence also that they can be 'the basis of our perceptual judgments" (313).

En opinió de Sibley, aqueixa creença més dèbil i inespecífica proveix una línia que permet atendre a la 'experiència perceptiva' sense haver d'admetre les 'entitats sensorials no-físiques', ja que de fet són creences sobre el món.

Goldman, negant l'existència de creences en les primeres percepcions dels nadons, ofereix una solució per als orígens de la percepció que, no obstant, ens dóna la raó i que concedeix més trreny a la creença del que nosaltres estavem disposats a acceptar. Per a A. H. Goldman, po

dem atribuir la possessió del concepte 'X' al nadó tan prompte com li atribuïm reconeixement d'instancies de X.

I afig:

"Manifestations of concept possession then range from primitive differential motor reactions to instances to complex representations. Here the earliest concept acquisition not presuppose possession of beliefs, only the acquisition of differential behavior pattern or capacity toward instances, developed from previous perceptual encounters. For example, when an infant's sucking reflex begins to differentiate so that he exercises it more readily in the presence of the nipple, we can attribute an incipient (motor) concept without attributing belief at the beginning that any particular thing is a nipple, or that a nipple-like thing exists at any spatial location or in any particular direction, etc." (314).

Però sí la creença -dic jo- que quelcom succeix o existeix, sense necessitat del concepte 'mugró'.

Si hi ha un sentit no-epistèmic vàlidament rellevant des d'un punt de vista filosòfic, aquest vindrà determinat per la diferència que hi ha entre les preguntes: 1) 'Què percep S?' o 'Quin és l'objecte que percep S?' i 2) Què creu (o què coneix o quina informació adquireix) s d'allò que veu? (o què podria creure, etc, perquè no totes les creences que el veure l'objecte epistèmicament pot implicar tenen perquè donar-se en aqueix moment, ni en cap altre)'. És

(314)loc. cit., pàg. 155. Sóc conscient que el problema de

a dir, ve determinat pel fet que hi ha una diferència entre la contestació objectiva -veu un X, perquè és un X el que hi ha- que és ontològica -i és determinada en gran manera des de l'ontologia- i la resposta subjectiva de cada S que és determinada per la manera com S percep X i per quines coses creu (o sap) en veure X, que és una resposta a una pregunta epistemològica. Però, aleshores la resposta ontològica ve donada per l'objecte (i les seues qualitats) i no per la pura aparença no-conceptualitzada, si és que aquesta existeix en algun sentit. Per tant, la resposta ontològica és paradoxicament (paradòxicament des del punt de vista de qui vol convertir el percebre no-epistèmic en el percebre les aparences, no des d'un altre) la que marcaria el percebre no-epistèmic, i, en conseqüència hauria de parlar d'objectes públics i no d'aparences privades. Percebre que de totes maneres i siga d'allò que siga, no es pot considerar no-epistèmic. Però si el que es pregunta, el que suscita la polèmica entorn a la percepció és més bé que sap o que coneix S de l'objecte mitjançant l'acte perceptiu o, millor, què pot conèixer o és justificat a creure S del seu entorn, i.e., què coneix i com pot conèixer-ho, sembla, doncs, que la pregunta rellevant -jo quasi m'atreviria a dir 'l'única rellevant'- des del punt de vista filosòfic és la pregunta epistemològica: la pregunta rellevant no és

la creença mereix una consideració més detinguda. Però no hi ha espai.

'Què veu S?' sinó Què veu S que és el cas?'. En resum, no hi han dues maneres de percebre, sinó dues maneres de preguntar per la percepció. I la manera ontològica no és una manera de preguntar no-epistèmicament per la percepció, molt menys una manera de percebre no-epistèmicament.

Intentem analitzar la percepció des d'aquesta nova perspectiva.

4. 2 La pregunta ontològica i la pregunta epistemològica per la percepció

Del que hem dit en les pàgines anteriors es desprén (si el nostre raonament és correcte) que per percebre és una condició necessària l'adquisició d'alguna creença. Potser els nadons presenten algun problema a aquesta afirmació. Però la tasca de l'epistemòleg no consisteix a explicar l'ontogènesi de la percepció -d'això se'n ocupen els psicòlegs- sinó a atendre aquesta en els seus trets fonamentals, açò és, definir-la tal i com s'executa en el seu estadi més característic: en l'individu adult.

Ara bé, si acceptem que la creença és una condició necessària per percebre un objecte, ens comprometem també amb l'opinió que siga una condició suficient? Tal com hem desenvolupat la qüestió fins ací, sembla seguir-se la idea que, per als teòrics que s'han ocupat d'aquest tema, la distinció entre 'creença com a condició necessària' i 'creença com a condició suficient' no existeix. Si percebre és adquirir una creença (perceptiva) a través dels sentits, ha de ser només això? Fins a quin punt definir la percepció en termes de creença o, millor fer de la creença una condi

ció necessària per la percepció, suposa renunciar a "l'apareixer"? Tal i com molts autors s'expressen, sembla que defensar que la percepció consisteix en la recepció causal d'una creença mitjançant els sentits, suposa renunciar a parlar de com les coses apareixen fenomènicament. El que intentaré defensar a continuació és que això no és cert. De fet, els màxims defensors de "l'aparença", els fenomenalistes, consideren que en tota percepció s'ha d'adquirir alguna creença, i no precisament qualsevol creença, sinó una -o varies- molt particular en cada cas: que un sense-datum de tal i tal forma i color existeix en el seu camp perceptiu -en el cas de la visió; perquè per definició un sense-datum no pot ser percebut si l'individu no és conscient de la seua existència i les seues propietats, que són totes i només aquelles que l'individu creu que té.

Per tant, definir la percepció en termes de creença és neutre respecte del compromís amb l'aparéixer. El que decanta una teoria vers un àmbit realista o fenomenista és que aquesta es definesca en termes de l'entorn o de la mera conscientització amb l'aparéixer fenomènic. I és clar que el realista haurà de mantenir que, ja que la percepció és una font d'informació sobre el món, aquestes creences aniran dirigides vers aquest, que en tota percepció adquirim alguna creença vertadera sobre aquest. Però fins i tot en aquest punt hi ha un acord a la base que permet la discus-

sió. Tant el realista com el defensor d'entitats vicaries del tipus dels sense-data, o d'entitats epistemològicament intermediàries, hauran d'acceptar el fet que el tret fonamental de l'acte perceptiu consisteix en adquirir creences -vertaderes o falses- sobre l'entorn. I que això és així ho proven els mateixos exemples que el substitucionalista proposa: el bastó parcialment submergit en l'aigua té força com a exemple il·lusòri per quant l'individu pot creure que aquest està quebrat. La diferència entre l'un i l'altre, doncs, sembla ser més bé una diferència de pretensions, al realista li interessa aquest caràcter externo-direccionalment informatiu, encara que de vegades el porte a errors; al defensor dels sense-data li interessa la fonamentació i l'evidència absoluta, i proposa retallar aqueixa creença a la mera aparença fenomènica en tots els casos. Si admitem que el bastó submergit parcialment en l'aigua rarament enganya a algú, els arguments dels teòrics dels sense-data perden bona part del seu pes; però també la perd la tesi del realista directe. De seguida m'ocuparé d'aquest problema, però abans vull fer la següent proclama-resum.

Si l'acusació de Alan H. Goldman era que el postular l'adquisició de creença com a condició necessària per la percepció suposava renunciar a l'aparéixer, aquesta s'ha revelat infundada ja que la creença és neutra respecte de l'apareixer. Per altra banda, no veig per quina raó els con

ceptes relacionats amb l'aparéixer hen de ser previs als conceptes existencials. Potser en alguna etapa de la infantesa existesca un període en el qual es tinguen sensacions o experiències sensorials sense que s'adqueresca cap creença i, per tant, no no tades, però aquestes no poden ser considerades percepcions. Fins que algun tipus de conceptualització o de creença no entre a formar part de l'acte no es constituiran en percepcions. Així, el que ha de quedar clar, per altra banda, és que aquestes experiències sensorials tampoc poden constituir la base per la inferència (cosa que es pretén assegurar el substitucionalista amb elles) perquè no tenim cap consciència d'aquestes. Podran ser, si de cas, una base causal, però no una base per la justificació. Com afirmava Crawford en un text que ja hem citat abans:

"We do note, first, that at level of sense experience one does not represent things as being outside of one's body in physical space. What is sensed does not include what Gustav Bergman calls "the idea of external existence". Further it seems reasonable to take this absence of externality as a sign that the subject has not began to conceptualize a world. We therefore propose that we should speak of a subject's conceptual activity only at the level at which he begins to represent physical objects as standing over and against his own physical being. More simply, we should speak of a subject's conceptual activity only when he begins to perceive the world, for perception is essentially a state or condition in which a subject of experience represents, and gains knowledge of, physical things. This proposal has the effect of reinforcing the distinction between non-conceptual sensations and conceptual perceptions, and if it has any basis in our understanding of these concepts, as I think it does, then it pro-

vides additional support for the central thesis of direct realism that sensations are not themselves thoughts that functions as premises of inferences" (315).

Encara que no compartesca tot en el que en aquesta cita es diu, si que estic d'acord amb bona part i vull ressaltar ací quelcom. Quan hom percebeix, la creença en l'exterioritat de la cosa percebuda és quelcom imbricat en aqueix acte, és un tret essencial de l'experiència perceptiva. Però açò no implica que aqueixa cosa percebuda siga un objecte físic, ni que el subjecte crega en tots els casos que ho és. Tal vegada és per aquesta manca de matisació que les definicions de la percepció d'Armstrong i Pitcher poden resultar insostenibles. I és açò a la vegada el que provoca l'interés pel percebre no-epistèmic.

Hem defensat en el punt anterior que tot percebre implica (com a condició necessària) l'adquisició d'una creença, o la recepció causal d'una creença (316) i pense que la mínima exigible (almenys en l'adult) és que quelcom existeix en l'exterior (no necessàriament un objecte físic). Sense aquesta creença, no podem dir que quelcom siga percebut. Ara bé, davant d'un bastó recte, S pot creure que veu

 (315) "Are There Mental Inferences in Direct Perception", pàgs. 89-90.

(316) Si com diu Pitcher, el concepte 'adquirir una creença' conté la suggestió que el perceptor no la pos-

una serp; si aquest bastó está parcialment submergit en l'aigua, S pot creure que està quebrat, però en ambdós casos allò que S percep és un bastó recte. Però si diem que:

- 1) S veu un bastó, tant si creu veure una serp (=si creu que és una serp el que hi ha) com si creu veure un bastó (= creu que és un bastó), si és un bastó el que hi ha;
- 2) S veu un bastó recte tant si creu que està recte com si creu que està tort, si és un bastó recte el que hi ha;
- 3) S veu un bastó recte tant si, presentant-li l'aparença d'estar quebrat, creu que està quebrat com si, pel contrari i malgrat aquest fet, segueix pensant que està recte, si és un bastó recte el que hi ha;
- 4) S pot percebre \emptyset un X que no és \emptyset (veure roig un cotxe que és blau, sentir fluix un so fort, etc.) tant si creu que és \emptyset com si no ho creu, o creu positivament que no és \emptyset , encara que no podem dir vertaderament que percep un $X\emptyset$ (un cotxe roig, un so fluix, etc.);

sembla que hauria d'haver un sentit de percebre que fóra independent de qualsevol creença que S pugui adquirir. No obstant, nosaltres manteníem que això no era cert: almenys una creença, que quelcom extern existeix, era necessària. I ara estem en condicions de donar un millor compte d'açò. No hi ha dues maneres de percebre, sinó dues maneres d'interessar-se per la percepció de S. La pregunta 'Què percep

seña abans, podem utilitzar la segona expressió.

S?' la contesta el que hi ha fora, l'objecte públic. És una pregunta ontològica, una pregunta per la causa (rellevant), per l'objecte sobre el que recau l'acte perceptiu de S (la causa parcial rellevant, l'objecte que provoca aquest acte perceptiu i del qual aquesta és l'objecte). Així, 'Què percep S?' és una pregunta que es respon, en gran mesura, amb independència, tant de les característiques particulars de l'experiència perceptiva de S, com de les creences que aquest puga adquirir; però açò no vol dir que siga absolutament independent d'aquestes: una creença o altra s'ha d'adquirir, i ja hem dit quina és indispensable. S sols pot percebre X si és X el que hi ha, si és X allò que causa (entre altres coses) la seua percepció, encara que S pot creure que percep X tant si el que hi ha és un X, com si és un Y (o, fins i tot, si no hi ha res que percebre). Percebut una mateixa cosa, S pot tenir experiències perceptives ben diferents i, el que és més problemàtic, aquestes experiències no sempre es corresponen amb el que S creu de X (amb el que S creu que són les propietats reals de X) o se sent inclinat a creure. Quan S veu el bastó submergit en l'aigua, pot creure que està quebrat o no creure-ho, sense que per això varie l'aparença que el bastó li presenta. ¿He de dir amb Pitcher que em sent inclinat a creure que està quebrat, encara que per la influència d'experiències anteriors suprimesc parcialment aquesta creença? Crec que aquesta via és una mica complicada. No és tan clar que en

tots els casos l'aparença de la cosa siga traduïble a l'adquisició d'una creença o inclinació a creure (suprimida o no) sobre l'objecte, que l'objecte és tal i com apareix; les coses poden aparèixer de maneres que no creiem ni per un moment que es corresponguen amb la realitat. ¿Ens compromet a la postulació d'alguna entitat intermediària entre el món i nosaltres, o amb una experiència perceptiva prèvia al judici perceptiu, una espècie de percepció prèvia a aquella que fins ara hem anomenat percepció? Pense que no necessàriament. Però per a això necessitem distingir entre dues maneres de preguntar per la percepció. I torne a repetir que no hi ha dues maneres de percebre, sinó dues maneres de preguntar-se o interessar-se per la percepció de S. Una, **ontològica**, destinada a saber l'objecte que la provoca, i una altra, **epistemològica**, que pregunta pel coneixement que S adquireix d'aqueix objecte mitjançant aqueix acte perceptiu.

4.2.1 La pregunta ontològica

Ja que S pot veure un X sense creure que és un X, pot veure un $X\emptyset$ (on \emptyset és una qualitat no relacional de X) sense creure que és \emptyset o creient que és \$, fins i tot veient-lo \$, haurem de convindre que S pot veure un X amb independència de quina siga l'experiència perceptiva que tinga i de quina creença en particular adquireisca -millor dit, amb independència de quin objecte en particular crega que és- com a resultat que X estímul els seus òrgans sensorials. Per tant, haurà d'haver unes condicions mínimes independents tant de com li parega X a S com de quin objecte crega S que percep. Quines són aquestes. Podem dir que S percep X si:

1) X

On 'X' és qualsevol objecte públic, és a dir un objecte físic o qualsevol altre objecte causalment independent de la percepció de S, com ara: imatges cinematogràfiques, llamps, trons, etc; però objectes, no -mentre no diga el contrari- qualitats d'aqueixos objectes.

2) Com a conseqüència de l'estimulació dels òrgans sensorials de S per part de X (entre altres causes), S rep causalment la creença que

quelcom extern a ell existeix.

Es prou açò? Hem vist en la secció 4.1 que S pot ser estimulat en els seus òrgans sensorials i rebre causalment una creença i no gensmenys no adquirir cap creença sobre l'arna. Aquest cas aconpleix les condicions 1) i 2) i, no obstant, no podem dir que S veja l'arna. Per altra banda, també els raigs de llum o els fotons són unacausa parcial de la percepció visual de X (o les ones acústiques de la percepció auditiva) i no diem que S els percep. Ens cal, doncs, almenys una altra condició.

3) S diferencia X diferencia X del seu entorn com quelcom distint d'aquest.

Hom ens pot acusar d'introduir en 3) per la porta de darrera allò que volíem definir. Si hom diferencia X del seu entorn és a conseqüència de percebre'l, i sols podem dir que el percebem si el diferenciem del seu entorn (317). Amb la qual cosa cometem petició de principi. Podem intentar millorar el punt 3) per tal d'evitar aquest problema. Hem de recórrer a l'aparença? No, perquè si quelcom apareix d'una determinada forma és perquè ja és percebut com a quelcom extern (hem mantés que el concepte d'objecte pú-

(317) Ací estic en deute amb el professor V. Sanfèlix. Si el que es diu apareguera confús al lector, li pregue un poc de paciència, amb la promesa que més aviat que tard aquesta qüestió quedarà clarificada.

blic és més bàsic que el concepte d'aparença). És l'objecte públic el que apareix, no l'aparença sense objecte la que media en la percepció de l'objecte. Així, bastarà amb que modifiquem 2).

2') Com a conseqüència de l'estimulació dels seus òrgans sensorials per part de X (entre altres causes), S creu que X (sense necessitat que crega que és un X) és quelcom extern a ell i diferent de les altres coses del seu entorn (si és que ha adquirit també creences sobre aquestes).

Però imaginem ara que l'objecte a percebre és una porció determinada d'un mur que en res rellevant es diferencia de les altres parts. Haurem de dir que no el percebem? Açò no seria correcte. Alvin I. Goldman pense que soluciona aquest problema en el seu article "Perceptual Objects": **"A portion of a wall is said to be perceived even when it is said to be perceived even when it's not differentiated from its environment because it is not a distinct natural unit"** (318). I açò té molta importància pel fet que permet donar solució al problema que a continuació exposem, o a bona part d'ell.

(318) **Synthese**, vol. 35 (1977), pp. 257-284. Reimprés en Steven Davis (ed.), **Causal Theories of Mind**, Berlin, Walter de Gruyter, 1983, pp. 271-296; pàgs. 292-293. Pense que hauria d'explicar ací el terme 'unitat natural, però, per no allargar massa el que és sols una part secundària d'una altra part, el confiaré a la intenció del lector. Si el lector no es conforma amb el

He de senyalar ara que de la nostra anàlisi es desprén una conseqüència que pot resultar, almenys en principi, problemàtica. Si quan S percep un X (d'acord amb la nostra definició) no cal que crega que és un X per tal que la definició siga vertadera, si aquest X és un Y, podem dir també que percep un Y. És a dir, si a X li caben les descripcions: D_1, D_2, \dots, D_n , podem substituir-ne qualsevol per una altra **salva veritate**. O, com afirma Warnock en "On What is Seeing(I)":

"...it seems perfectly all right to say in general that if A sees X, and X is P, then A sees P [...] So that, if it is true that he sees X, we can obtain without any further reference to him or his views, further truths, by replacing 'X' with any expressions at all are in fact true of X..." (319).

I afig Warnock, fent seua una afirmació d'Austin, i que no saltres hem dit en diferents ocasions que compartim:

"What we have here is nothing like different senses of 'see', but different ways of specifying, or identifying, the thing seen -ways that if all correct, are intersubstitutable salva veritate" (320).

que la seua intuïció li diu, pot veure l'article de FIRTH, R., "The Men themselves; On the Role of Causation in Our Concept of Seeing" en H.N.- Castañeda (ed.), **Intentionality, Minds and Perception**, Detroit, 1.967.

(319) En Sibley (ed.), **op. cit.**, pàgs 1-11; pàg. 1.

(320) Pàg. 2. Açò es pot sostenir igualment de qualsevol modalitat de percepció. Si jo senc un determinat so i aquest so és una canonada, aleshores senc una canonada.

Per exemple, si S percep el que resulta ser una serp, tant si creu que és una serp, com si creu que és una altra cosa (p.e. un bastó), i si aquesta serp és un escurçó, podem dir igualment que percep un escurçó. Podem contestar al nostre amic Joan, quan afirma no haver vist mai Felipe González en persona: "Sí, si que l'has vist. Te'n recordes d'aquell home de la jaqueta blava que anava al costat de l'alcalde? Doncs, aquell home era Felipe González".

Fins aquí no hi ha cap problema. Però de fet la cosa es complica en determinades ocasions. Fred Dretske ens en mostra algunes en **Seeing and Knowing**. Imaginem que S veu una taula, podem dir que la taula és un complex sistema de molècules. Haurem de dir aleshores que S veu un complex sistema de molècules? (321). És en aquest sentit en el qual ens pot aprofitar el que Alvin I. Goldman ens havia dit de les unitats naturals. I el que segueix ens pot ajudar a clarificar que volem dir amb aquest terme. Com que no pretenc ser innovador en aquest respecte, sinó fer veure que aquest problema té solució, em limitaré a reproduir en cita el que A.I. Goldman ja ha dit; aixó sí, en una cita llarga:

"With respect to natural units, perceptual verbs are, in Goodman's terminology, non-dissective [Goodman, N., The Structure of Appearance, Cambridge, 1951] That is where 0 is a proper part

(321) Dretske, **op. cit.**, pàg. 58.

of O^* and a natural unit, the fact that O^* is M -perceived [on "M-perceived" vol dir percebut en qualsevol modalitat] by S (at t) does not entail that O is M -perceived by S (at t).

The non-dissectiveness of perceptual verbs partly explains the oddity of saying that S sees a mass of molecules (when, for example, he sees a table). In interpreting 'S sees a mass of molecules' there is a temptation to read 'mass of molecules' distributively, so that the sentence implies, 'S sees at least one molecule'. But this sentence is false. Given the non dissectiveness of 'see', S may see something made up of molecules without seeing any molecule. Since a molecule is a 'natural unit', we would have to differentiate one molecule from adjacent objects. But no one can do this with the naked eye. Of course, one can interpret 'mass of molecules' non-distributively. Such a reading is mandatory when the foregoing sentence is rewritten as: 'S sees something that is in fact a mass of molecules'. This sentence, however, is neither odd nor false" (322).

Es en aquest darrer sentit que s'ha d'interpretar l'afirmació que si S percep X i X és Y , X percep Y . Si la pregunta 'Què percep S ?' és una pregunta ontològica (externo-direccionalment ontològica), siga el que siga allò que percep S , i pugua donar-se-li la descripció que se li pugua donar (amb la matisació que més endavant veurem), si S percep un X que és de fet un Y , S percep el que és de fet un Y . Així entés, no veig cap contradicció en les deduccions que Dretske ofereix en **Seeing and Knowing** i que a ell li causen certa perplexitat (Cf. op. cit., pàgs. 56-57). Seleccionem una de les seues deduccions:

(322) Goldman, A.I., loc. cit., pàg. 293.

S ha vist l'estrella matutina,

L'estrella matutina (venus) és l'estrella vespertina;

S ha vist l'estrella vespertina.

Però és el cas que S no ha vist mai una estrella al vespre. És, aleshores, falsa la conclusió? Possiblement les expressions d'aquest tipus indueixen a error. Però l'error ve possibilitat per l'ambigüetat gramatical de les mateixes, no perquè el nostre principi siga incorrecte. Davant de semblant afirmació, hom se sent -o pot sentir-se- inclinat a creure que S ha vist Venus al vespre. Però de l'enunciat mateix no se segueix lògicament que S haja vist mai una estrella al vespre. Efectivament, hom pot interpretar aquest enunciat com 'S ha vist Venus al vespre' i aleshores aquest serà fals. Però si estipulem -com hem estipulat- qui na és la lectura correcta del que volem dir, el nostre principi es manté. (Recordem el que es deia en el punt 3.1 respecte de les implicacions ontològiques i epistemològiques de les oracions del tipus 'S veu un cotxe roig'. De la mateixa manera que S pot veure un cotxe roig sense veure que és roig i fins i tot sense veure que és un cotxe, S pot veure l'estrella vespertina sense veure-la al vespre. Perquè dóna la casualitat que l'estrella matutina és l'estrella vespertina). Des del moment que s'entenga que totes aquestes descripcions, qualificacions, relatius, etc., s'apli-

quen a l'objecte percebut i no a la percepció per part de S d'aquest objecte, pense que aquests problemes hauran des aparegut. I encara que l'oració resultant pugui induir a error, aquest serà degut a la gramàtica ambigua d'aquesta, no al fet que hi hagen dues maneres de percebre (o dos sentits), o al fet que el nostre principi siga fals.

Però existeix un cas molt interessant en el qual açò podria posar-se en qüestió. En **Sense and Sensibilia**, Austin n'esmenta un que convindrà que considerem a fons:

"...let us consider the case of the man who sees a star, a case of which Ayer's account is particularly puzzling. The man is supposed [...] to say two things: (a) 'I see a distant star which has an extension greater than that of the earth'; and (b) -on being asked to describe what it is that he is really seeing- 'I see a silvery speck no bigger than a sixpence" (pàg. 92)

Warnock comenta aquest cas en "On What is Seeing (I)" i conclou algunes coses que convé veure. Per tant, el que podem fer en primera instància és seguir el seu comentari. Segons Warnock, en principi es creuria que si és cert que si S veu X i X és Y, S veu Y, ho és en virtut del fet que allò que és vertader de X és vertader de Y i viceversa. Quelcom com:

"Just as, if that piece of painted wood is Jones's front door, and I kick that piece of painted wood, then -in no different sense of 'kick'- I kick Jones's front door, so if that man is the vice-chancellor and I see that man, then -in no different sense of 'see'- I see the vicechancellor" (pàg.2).

Però el cas de l'estrella i la 'mota argentada' no sembla ser el mateix. Allí el 'és' no permet dir que allò que és vertader de X és vertader de Y i viceversa. Mentre podem dir correctament i de forma natural 'Aquella mota en el cel és una estrella', no podem dir amb propietat 'Aquella estrella és una mota'.

"For in the cases of the piece of wood and the man, we have genuine identities; whereas it seems we have to say that, in the case of the star, we do not. If that man is the vicechancellor, then it not only follows that, if I sit next to that man at dinner, I sit next to the vice-chancellor, and so on ; whereas as Austin observes, if that white dot on the horizon is a house, and I live in that house, it does not follow that I live in that house, it does not follow that I live in a white dot; nor could I advertise a white dot, though I my advertise my house for sale in the pages of Country Life; and when, as we continue our walk, the white dot grows larger, my house does not grow larger, and so on" (323).

Quina peculiaritat hi ha aquí? En aquest cas, el 'és' no indica identitat; en un sentit podem dir que la mota argentada és una estrella. Però la mota argentada no és allò que constitueix el que l'estrella "és"; en canvi, constitueix el '**com apareix**' l'estrella ací i ara. Així que Warnock conclou:

"It follows then, that, if I see the speck, I see

(323) Warnock, loc. cit. pàg.3.

the star, not because the speck is the star is, nor (in a sense) because a star is what the speck is, but because a speck is what, now and from here, the star visually appears as: and, of course, If I see what X visually appears as, I see X" (pàg. 4).

Va açò en contra del nostre principi tal i com l'hem explicat? Pense que no, però no tornaré a dir perquè. (Simplement S, al veure la mota, veu el que de fet és una estrella). Ara bé, aquesta argumentació de Warnock té gran importància per una altra raó. I abans de seguir he de dir que estic fonamentalment d'acord. La mota és la manera com apareix l'estrella a S, la manera com S veu l'estrella (324). No diu, pròpiament, què veu S, ni què sap S del que veu, ni què creu S del que veu (no necessàriament). Dir que veu una mota argentada és explicitar la manera com S veu l'estrella. S veu una estrella que li apareix **igual que una mota argentada que fóra vista en condicions normals**. S veu una estrella i la veu com una mota. Açò ens dóna una molt bona pista per a la nostra tesi sobre la percepció de X per part de S. Recordem:

- 1) Hi ha una estrella (una mota argentada al cel).
- 2) Com a conseqüència de l'estimulació dels òrgans sensorials de S per part de X (entre altres causes), S creu que X (sense necessitat que crega que X és un X) és quelcom extern a

(324) Més bé l'expressió correcta seria 'S veu l'estrella com una mota, per tant, S veu l'estrellà!'

ell i diferent de les altres coses de l'entorn de X (si és que ha adquirit també creences sobre aquestes).

Efectivament, l'estrella, apareixent en un primer sentit com una mota argentada (no sols a S, sinó a qualsevol observador normal que la mire i, per tant, aquest és un fet tan públic com l'estrella), causa la creença de S en l'existència de quelcom extern. Però diem que l'estrella és una mota argentada perquè és així com ens apareix quotidianament. Pocs homes i poques vegades han vist les estrelles de manera distinta a com si foren aqueixa mota argentada en el cel. Per veure-la de manera distinta cal un potent telescopi. La mota argentada és ja, en certa manera, un objecte físic que habita l'espai celest (és un objecte públic). Però no necessitem fer res més per dir que veiem una estrella. Amb els objectes que es poden veure en condicions òptimes d'observació amb freqüència, hom no parla de com li apareix o com li podria aparéixer (si prestarem atenció a l'aparença fenomènica) un cotxe. No s'expressa en termes tals com 'una taca de tal color i tal altre, de tal i tal forma, amb altres taquetes de tal i tal color'. El cotxe apareix d'alguna manera, però apareix ja com a cotxe, no com un conjunt de taques que hi ha que organitzar fins que podem aplicar-los el concepte d'objecte físic que els correspon, en aquest cas el de 'cotxe'. Les coses apareixen amb formes i colors determinats, però formes i colors de la cosa, no formes i

colors que han de generar encara el cotxe. Així, la creença en que allò que apareix és un objecte extern está continguda ja en l'apareixer mateix. Imaginem que S veu un cotxe en unes condicions d'observació desastroses. Efectivament, la manera en què aquest apareix no té res a veure amb la que li presentaria a S en condicions normals d'observació, la forma que presenta, el color, etc., no són, amb molta diferència, els que veritablement té. Hi ha boira, es de nit, etc., les condicions no permeten sinó el cotxe aparega com un embalum en la semifoscor; S no pot identificar X com un cotxe, però la creença en que això que apareix allà al fons és un objecte extern (un objecte físic o una ombra, etc.) no pot faltar.

Ara pensem en una percepció en condicions 'standard' d'observació. S atén a l'objecte, no a les experiències que ell té de l'objecte. Efectivament, l'objecte apareix, i apareix d'una determinada manera, a S, però sempre el que apareix és un objecte, i en tant que apareix ho fa amb la creença en la seua exterioritat per part de S. Apareix l'objecte, no aparences roges o grogues, quadrades o rodones desubstancialitzades que han de construir l'objecte. És clar que moltes vegades som conscients de 'l'aparéixer' de l'objecte, però com a objecte i per tant, com una entitat externa que té o sembla tenir unes determinades qualitats, no de l'aparença mateixa desubstancialitzada. Així,

quan quelcom apareix, apareix ja com quelcom extern a nosaltres; per tant, en l'aparéixer ja está continguda la creença en la exterioritat. Quan l'estrella, apareixent com una mota argentada, estimula els òrgans sensorials de l'individu, aquesta estrella causa la percepció de l'estrella, és a dir, la creença que el que apareix externo-direccionalment és una estrella, o un punt de llum, o qualsevol altra cosa, però externa. L'aparença de l'estrella, en aquest sentit, és quelcom públic, fotografiable; no és, per tant, una entitat causalment dependent de la percepció. No correspondrà a la realitat de l'estrella (si és que té algun sentit dir açó de l'estrella, que és un objecte que normalment es veu així, les condicions més habituals d'observació d'una estrella són aquelles en que es veu com una mota argentada), però tampoc és una entitat distinta de l'estrella.

Els objectes apareixen, les aparences no. "Apareixer" vol dir "presentar una aparença", però és l'objecte qui la presenta, no l'aparença la que presenta l'objecte. De moment sóc conscient de com m'apareix un objecte, l'objecte ja está conceptualitzat. Són els objectes els que apareixen en la percepció, no són les aparences els objectes de la percepció. Si diem que són les aparences les que primer es perceben, hauríem de dir que són les aparences les que primer apareixen, la qual cosa suposaria cometre petició de principi. Seria, recurrent altra vegada a l'exemple

de Ryle, com dir que si menjar suposa mossegar, el que es menja són els mossos i no el menjar.

Podríem dir que l'objecte té que aparéixer abans que hom el conceptualitze com a objecte, perquè si no mai no començaríem. Però aleshores ací està parlant-se de 'l'apareixer' com a la mera estimulació física de l'aparell perceptu corresponent. Està dient-se, en realitat, que l'objecte té que estimular els òrgans sensorials si és que ha de ser perceptut. D'acord, però aleshores encara no li apareix al subjecte. He dit en el primer capítol que el cervell rep l'estímul que porta miríades d'informació en forma de dades sensorials que el primer selecciona, sintetitza i, fins i tot, corregeix, per construir o abstraure allò que hom percep. Però quan ho percep (ho veu, ol, toca, etc.), tota aquesta feina ja està feta. És a dir, quan el subjecte és conscient, quan percep, el que apareix és ja l'objecte extern el que percep, no les meres dades sensorials o aparences fenomèniques objectualment desconceptualitzades.

Considerem ara una modalitat de percepció que, per ser inhabitual i no estar viciada per la contínua referència a ella pels parlants, pot oferir claredat sobre els termes de percepció, els quals apareixen aombrits quan s'empren amb referència a les modalitats més habituals. Hem referesc a una manera de percebre que no entra dintre de cap

de les modalitats, diguem-ne, normals (com veure, oir, tocar, oldre i gustar) i que els psicòlegs han batejat amb el nom de "**visió tàctil**". Fa alguns anys, els psicòlegs dissenyaren un aparell que permetia "veure amb la pell". El mecanisme era el següent; aquest aparell, anomenat TVSS o "**tactile visual substitution system**", projecta una imatge d'una càmera de televisió sobre la pell de l'esquena d'una persona per mitjà d'un conjunt de minúsculs vibradors. Mentre l'individu sotmés al TVSS està aprenent a "veure per la pell", serà cert que l'única cosa que li apareix són les vibracions de l'aparell sobre la seua esquena. L'equivalent en la percepció, per exemple, visual, seria el nadó, quelcom apareix, però encara res del món extern conceptualitzat com a tal. El perceptor visuo-tàctil no aconsegueix encara percebre l'objecte, aquest encara no li apareix, sols sent unes vibracions en la seua esquena. Però, quan aprén a percebre l'objecte (perquè té algú que li diu que concentre l'atenció aquí o allà, o ho consegueix ell mateix), les vibracions ja no li apareixen mes que com organitzades en objecte, Serà cert que aquestes seguiran actuant en la seua pell, i que ell les notarà en certa manera, però ja no són meres vibracions, ara són vibracions organitzades com a objecte. Caldrà que aquestes abarquen una zona o una altra de la seua pell, que actúen en un punt o en un altre, però és l'objecte qui apareix en les vibracions, no les vibracions caòtiques, no les vibracions per elles mateixes. L'a

tenció es centra en l'objecte que apareix en les vibracions, no en les vibracions mateixes. És l'objecte qui apareix en les vibracions, no les vibracions mateixes les que apareixen: les vibracions ja s'han organitzat com a objecte. Si podem dir que aquestes apareixen, ja no és en el mateix sentit que ho deiem quan el subjecte es sotmetia a les primeres experiències. Són aquestes les que ens donen informació sobre l'objecte. Igualment, en la percepció. per exemple visual, són els objectes els que apareixen amb unes formes o unes altres (amb un color, una forma, etc.), però, sobretot i fonamentalment, com a objecte. No apareix una forma de tal i tal color, apareix, per exemple, una taula de tal i tal forma i color. No és l'aparença de la taula la qui apareix, és la taula qui apareix amb una determinada aparença (en tot verídica o sols en part).

En resum. Quan les coses són vistes, cregudes com quelcom extern, és cert que apareixen també d'una manera o d'una altra (semblen tenir unes qualitats o unes altres; qualitats que si les condicions d'observació són 'standard' -i no ho dubtem- direm que són les que realment té l'objecte -després, en el punt 4.2.2, tornarem sobre aquesta qüestió). Ara bé, les coses apareixen sempre com quelcom extern a nosaltres mateixos. Hem dit abans amb Crawford que, en el moment en què una sensació es converteix en experiència perceptiva, en el moment en què el subjecte

pren consciència, la creença en la exterioritat està íntimament imbricada. És precisament aquesta creença la que la converteix en percepció. Però, ja que és un fet que les coses poden apareixer de moltes maneres diferents podem tenir moltes experiències perceptives d'un mateix objecte- pot resultar convenient que inclogam també l'aparéixer en la nostra anàlisi. És més, ha de ser necessari incloure'l per quant les coses poden aparéixer de manera diferent a com creiem que són. Ben entés que si l'aparéixer és la manera en que S veu X i no una altra percepció, aquest aparéixer va vinculat a la creença en quelcom extern i, per tant, no pot ser el seu fonament (325). Si aparéixer és semblar en el sentit fenomènic de 'semblar) tenir unes determinades qualitats, el que sembla és l'objecte, en l'aparéixer ja està contingut el concepte d'exterioritat. Allò que no existeix no pot aparéixer, però el que existeix pot aparéixer de manera diferent a com és, pot semblar tenir qualitats que veritablement no té. En un món de llenguatge d'objectes materials sovint som més conscients de quin és l'objecte que veiem que com el veiem. Habitualment a penes si som cons-

(325) Però, i els altres sentits? Hem dit que 'l'aparéixer' és la manera com S veu X. Efectivament sembla que aparéixer és una paraula de visió. Podem dir que hi ha quelcom semblant per als altres sentits? Podem parlar d'un aparéixer auditiu, olfactiu, etc. En el sentit que si S sent una canonada la pot oir amb una determinada intensitat, timbre, etc. I si ol una rosa, la pot oldre com tenin una determinada fragància. Açò és important: el que diferencia una modalitat de per-

cients, en un acte perceptiu, d'algunes poques qualitats de l'objecte (perquè el nostre interès recau sobre l'objecte), i les que realment té (o creiem que té realment) s'imposen sobre les que sembla tenir (fenomènicament) en cada moment. La creença en l'objecte i les seues qualitats ens impedeixen que sigam conscients de bona part de l'aparença que l'objecte presenta en cada moment. L'objecte apareix i això és la cosa més bàsica, i com es veu ve influenciat pel que sabem de l'objecte.

Si tot açò ha quedat ben entés, aleshores podem reconvertir el nostre punt 2') en:

2") Com a conseqüència de l'estimulació dels òrgans sensorials de S per part de X (entre altres causes), X apareix d'alguna manera a S, aparéixer que té continguda la creença per part de S que el X que apareix (sense necessitat que crega que és un X) és quelcom extern a ell i diferent de les altres coses de l'entorn de X (si és que aquestes li apareixen externo-direccionalment a S, çò és, si

percepció d'una altra no és la creença que hom adquireix sobre l'objecte, sinó com l'adquireix, de quina manera apareix aqueix objecte. Jo puc adquirir causalment la creença que aquí hi ha un rellotge, tant si el mire com si senc un 'tic tac'. Vegeu a aquest respecte: Dretske, **Knowledge and the Flow of Information**, pàg. 154.

aquestes també són percebudes.

Així doncs, ha de quedar clar que la creença en l'exterioritat és quelcom que va íntimament imbricat en l'aparéixer (326). Les coses apareixen externo-direccionalment. Podem dir que S percep X equival a dir que X li apareix externo-direccionalment a S. Aquest aparéixer no és quelcom merament fisiològic, implica consciència i, des del moment en què aquesta actúa, la creença en la exterioritat de X està inclosa en l'aparéixer; si la consciència no actúa, no podem dir que X li aparega a S d'alguna manera (X no sembla tenir cap qualitat si no és a nosaltres a qui ens sembla que les té, encara que qui sembla tenir-les siga X). I una altra cosa, és l'objecte que ens apareix, no l'aparença mateixa. L'aparéixer es refereix a com es percep l'objecte, la creença parla de quin és aqueix objecte o quin tipus d'objecte és (327), i la seua expressió mínima és que

(326) També ha de quedar clar que aquest 'aparéixer' del que parle ja no és la mera sensació, car a la sensació li falta l'element 'creença externo-direccional'. La sensació és la causa d'aquest altre aparéixer. Aquest ja no es refereix a la mera aparença (entesa a la manera dels fenomenalistes), sinó a l'aspecte físic que presenta l'objecte.

(327) Ací podem dir amb John Heil:

"Nor is it difficult, certainly, to imagine creatures with altogether different sorts of visual receptors who are nevertheless able to make the same kind of visual discrimination we make [...] In such cases, the common element seems not to be a particular sort of visual experience, but the acquisition of a par-

es tracta d'un objecte extern. aquesta precisió ens pot ajudar a clarificar una altra qüestió en aqueix mateix res_u pecte.

Déiem que S pot veure un cotxe roig sense necessitat que veja roig o rojament. Però és el cas que S veu un cotxe i que aquest cotxe és roig. ¿No se'n seguiria, segons el nostre principi (S veu un X, aquest X és Y, aleshores S veu Y), que S veu roig? El nostre principi deia que si X és Y, S veu Y, no Y-ment. M'explique. Havíem dit que X havia de ser un objecte públic i no una qualitat d'aquest objecte. Per tant, el nostre principi sols és vàlid quan les descripcions D_1, D_2, \dots, D_n , són o bé noms o bé frases nominals. I aquí, cotxe i roig pertanyen a categories diferents; la descripció de X com a 'cotxe' i la descripció de X com a 'roig', no estan en un mateix nivell. 'Cotxe' és un nom de X, roig una qualitat de X. En realitat, en dir que el cotxe és roig, el que diem és que el cotxe 'té color roig'. 'Roig' i 'cotxe' no són intercanviables perquè no pertanyen a la mateixa categoria gramatical. Per altra banda, no són intercanviables perquè 'roig' no és un objecte (en el sentit dit) que pugui ser l'objecte vist, aquell

ticular sort of visual experience, but the acquisition of a particular belief" (HEIL, John, "Seeing is Believing", *American Philosophical Quarterly*, vol. 19 (1982), pp. 229-239; pàgs. 232-233.

objecte sobre el qual recau la nostra creença, no respon a la pregunta 'Què veu S?', sinó a 'Com és l'objecte que Percep S?' o, el que és el mateix, a 'Com percebria (si és un observador normal) en condicions normals d'observació?

Però encara hi ha altres casos que poden comptar en contra d'allò que hem assenyalat com a condicions mínimes per què S perceba X. Un d'ells és el que ens suministra l'argument de l'interval temporal (vegeu pàgines 77-98 d'aquest treball). Podem percebre ara una estrella que fa molts anys que ha deixat d'existir. Com he explicat en el seu lloc, no veig cap inconvenient en mantenir que quelcom que fa anys que no existeix pugui ser percebut en l'actualitat. Però aleshores la condició 1) de la nostra tesi no se sosté. Sembla que no és una condició necessària per percebre X que X existesca en el moment que s'efectua la percepció. L'estrella no existeix ara, efectivament, i en canvi és la causa (parcial) de la nostra percepció. Percepció de què? De l'estrella que ja no existeix? Si és així la condició 2") també esdevé, com a mínim inexacta. Però ja hem dit que no trobem cap inconvenient en que aquest no existesca per a que cause la percepció, per a que siga percebut. No tenim més remei a dir que el que percep S és l'objecte in-existent. I, en conseqüència la nostra tesi, tal com fins ací està exposada no se sosté. Perquè, si dic que quelcom que no existeix pot seguir apareixent externo-direccional-

ment, és a dir, pot ser la causa de la creença de S que X existeix i que presenta una determinada aparença, en el cas que S (que és astrònom i sap que aqueixa estrella ja no existeix) no crega que X existeix, no podríem dir que S la perceba. Bé, podria dir-ho i dir que en realitat allò que percep és un punt de llum (que per cert també és un existent físic). Però crac que és sentiria més inclinat a anomenar-lo estrella i fins i tot pot seguir estudiant les seues característiques (amb els aparells corresponents), no de punt de llum, sinó d'estrella: el seu tamany, composició, etc.

Conseqüentment hem de modificar les nostres condicions mínimes per la veritat de 'S percep X', encara que, considere, no de manera radical, que no hem de renunciar als postulats bàsics. Quedaria així:

1') X existeix o ha existit.

2''') Com a conseqüència de l'estimulació de l'aparell sensorial de S per part de X (entre altres causes) X apareix d'alguna manera a S, aparéixer que té continguda la creença per part de S que (el X que apareix, sense necessitat que crega que és un X-determinat) és o ha sigut quelcom extern a ell, çò és, quelcom que existeix (o en el seu cas) que ha existit en l'exterior i que és diferent de les

altres coses de l'entorn de X (si és que aquestes també li apareixen externo-direccionalment a S, es a dir, si aquestes també són percebudes).

- 3) S creu, conscient o inconscientment (o almenys no dubta) que X és la causa (parcial) de la seua percepció. O, si es vol, que X **"is causally involved in a way which is common to or characteristic of most cases we are preanalytically prepared to call clear cases of this kind of perception (visual, auditory, tactile...)"** (328).

El mateix val per a 'S percep un $X\emptyset$ ', açò és un X que és \emptyset (on \emptyset és una qualitat de X).

Així, l'objecte posa bona part de les condicions de veritat dels enunciats 'S percep un X' o 'S percep un X qu és (de fet) Y' o 'X percep un $X\emptyset$ '; és a dir, de proposicions del tipus de: 'Joan percep un cotxe', 'Joan percep un cotxe que és una ambulància' o 'Joan percep un cotxe roig'. Però, encara que les condicions que hem estipulat do

(328) NELSON, Jack "The Diversity of Perception", pàg. 97. Aquest paràgraf ja ha estat citat en la pàg. 254 d'aquest paper, i el torne a citar per allò que deiem la dificultat de parlar en termes causals.

Tal vegada, des d'aquest plantejament, les postimatges es poden explicar com a casos en els quals

nen les condicions de veritat, no donen les condicions de coneixement. segons aquestes condicions, no cal que S sàpia de quin objecte es tracta, ni quines són les seues vertaderes qualitats. Diem que per percebre X, hom no necessita saber que es tracta d'un X, en canvi, si que ho necessita per percebre que és un X. ¿Quines són, doncs, les condicions suficients i necessàries per a que S, no sols veja (i en general perceba) un X o un $X\emptyset$, sinó que veja que és un X o un X que és \emptyset ? Sostinc que és aquesta pregunta epistemològica la que té major rellevància en filosofia de la percepció (la que ha originat les diferents teories). Unes teories i altres procuren eliminar les possibles disparitats que es poden generar entre les condicions de veritat de la proposició de percepció, les quals les determina l'objecte que causa aqueixa percepció, i la creença que el subjecte pren o pot prendre en aqueix acte perceptiu. Quasi totes les teories han tendit a equiparar la creença que S adquireix, o podria adquirir en percebre X -moltes vegades descomptant-li tot allò que signifiqui compromís amb l'exterior- amb el seu objecte de percepció. Les teories substitutionalistes proposen com a objecte de percepció els sense-data, per tal d'evitar aqueixa disparitat entre l'objecte extern i la creença que creença que hom adquireix o po-

l'objecte extern que causa la percepció segueix veient-se després que ha deixat d'estar davant nostre.

dria adquirir en percebre'l (si no coneguera certs fenòmens). Per exemple, com el bastó parcialment submergit en l'aigua té la propietat de fer creure, a qui no conega aquest efecte de la refracció, que està quebrat, substitueixen la percepció del bastó -que és recte- per la d'una aparença quebrada. Els partidaris d'una gramàtica intencional de la percepció substitueixen l'objecte físic per l'objecte que l'individu creu percebre en presència del primer, etc (329).

I és que, efectivament, quan hom afirma que S percep X, aquest enunciat se sol entendre com que S ha identificat a X (330). Però mentre que les condicions de veritat d'un enunciat de percepció les ofereix fonamentalment l'objecte, les condicions de coneixement depenen d'altres condicions que les que hem enumerat en aquest punt. En una concepció no analítica de la percepció, pensem que les condicions de veritat i les de coneixement són les mateixes, quan açò no és cert (per això insistesc tant). I, sovint, quan preguntem per l'objecte de percepció de S, volem pre-

 (329) Vegeu: ANSCOMBE, G.E.M., "The Intentionality of Sensation: A Grammatical Feature" en R.J. Butler (ed.), **Analytical Philosophy**, 2nd. series, Oxford, Basil Blackwell, 1965; pàgs 158-180; SMITH, David Woodruff, "The Case of Exploding Perception" **Synthese**, vol. 41 (1974), pàgs. 339-369.

(330) Així com existeix l'expressió 'S veu que...', sembla que no n'existeix una igual en les altres modalitats de percepció. efectivament, hi han expressions com "S sent que plou" o "S ol que quelcom es crema", però

guntar, sense ser massa conscients de la diferència, pel coneixement que S té de l'objecte particular amb l'acte perceptiu. Per tal de clarificar el que vull dir, faré servir dues nocions, que considere molt afortunades, de Dretske. Dretske diferencia entre a) **Truth implications** (implicacions de veritat) i b) **Utterance implications** (implicacions de la declaració). Les implicacions de veritat són aquelles que posen les condicions de veritat d'un enunciat. És a dir, Q és una implicació de veritat d'un enunciat si aquest enunciat no és vertader a no ser que Q siga vertadera. Així, i com a exemple, les condicions que hem enumerat són les implicacions de veritat de l'enunciat 'S percep X'. Les implicacions de la declaració són, en canvi, aquelles que se suposen que s'han de donar per a que qui parla l'enuncie. Q és una implicació de la declaració de S si, normalment, S no la faria a no ser que Q fos vertadera. Per exemple, S no afirmaria normalment que veu un autobús si no creguera que allò que veu és un autobús (331). Però del fet que ho crega o no ho crega no es desprén que veja o no veja un autobús. L'afirmació 'Veig un autobús' sembla implicar que quie l'emet creu que allò que veu és un autobús i si és sin

no són exactament iguals que les de la visió on la clàusula pot estar acabada amb 'que és un cotxe'. En aquestes modalitats sembla encara més evident la confusió entre condicions de veritat i condicions de coneixement. Si hom diu que S ol una rosa i no especifica més, els demás solen entendre que S sap que és una rosa allò que ol.

(331) **Seeing and Knowing**, pàgs. 35 i ss.

cer ho implica., però no implica que veja un autobús. Mentre que u no afirma que veu un autobús -normalment- si no creu que allò que veu és un autobús (açò és, si no l'identifica com a tal), el que fa vertadera la seua afirmació no és la seua creença, sinó que allò que veu siga un autobús. I, com afirma Dretske:

"It is his saying he sees a bus, not his seeing a bus, which implies that he believes the approaching vehicle to be a bus" (332).

Perquè S pot dir "Veig un autobús" i el seu enunciat ser vertader sense que ell crega que allò que veu és un autobús. Imaginem el cas que podem anomenar 'el cas del mentider veraç'. Joan és a la parada de l'autobús amb uns companys. Fa més d'un quart d'hora que no ha passat cap autobús. Per la llunyania i en direcció a la parada s'acosta un vehicle gran i roig, que Joan pren per un camió de bombers. Ell és l'únic que el pot veure, ja que és el més alt del grup i la resta de la caravana de vehicles, entre la que hi ha vàries furgonetes més pròximes, els impedeixen la visió als altres. Per tal de gastar-los una broma, Joan diu: 'Ja veig l'autobús'. Resulta que aquell vehicle és vertaderament l'autobús i al cap d'uns minuts, mentre hi puguen i davant de la seua perplexitat, els seus companys no paren d'afalagar-lo per la seua bona vista. D'aquí po-

dem extreure la següent moral: Tal s declaracions impliquen que qui les fa ha identificat, o creu que ha identificat, allò que veu com a la cosa que diu veure, i dir que es veu un autobús quan no es creu que allò que es veu és un autobús és mentir en certa forma, encara que l'enunciat siga vertader. Com aquest és al cas, hom tendeix a extrapolar aquesta connexió que es dona en els enunciats de present i primera persona als enunciats de passat i als de tercera persona, on aquesta connexió és menys òbvia. Encara que no provoca cap perplexitat oir afirmacions com ara: 'Ell va veure el lladre, però no va fer res perquè no sabia que era el lladre' o 'Vaig veure a Joan però no livaig dir res perquè no el vaig conèixer'; sempre que no hi haja més precisió, les proposicions de percepció en tercera persona o en primera i passat se solen entendre com que l'objecte que es diu que es va percebre -o que percep S- i l'objecte que ell creu -o creia- percebre és un i el mateix (333). Encara que Dretske afirma:

"...the statement 'S saw his uncle' when this is said without qualification at all, either explicit or implicit, has as one of its utterance implications that the speaker (not S) believes that S identified what he saw as his uncle" (334);

 (333) I tal vegada açò és encara més patent en les altres modalitats de percepció.

(334) Pàg. 39.

hem de dir que, generalment, es creu que és el mateix perceptor qui ha identificat l'objecte tal i com l'enunciat que ha utilitzat l'emissor indica.

Per tant, percepció i creença identificativa van íntimament connectades. De tal manera que alguns autors han arribat a dir que S no pot percebre un X si no sap que és un X, si no l'identificacom a tal, a causa de les condicions d'observació o perquè careix d'aqueix concepte. Norwood Russell Hanson afirma per exemple en **Perception and Discovery:**

"Consider two astronomers looking eastward at dawn on a clear day. One of them is a 13th Century astronomer. The other is a 20th Century astronomer. The question is: Do they both see the same thing?"

A typical discussion following the posing of such question might run as follows:

"Yes, they do see the same thing."

"No, they do not see the same thing."

"Yes, they do."

"No, they don't."

"Yes, they do."

"No, they don't." (335).

Hanson manté al respecte que aquesta és una pregunta filosòfica i que en el sentit filosòficament rellevant, la resposta és 'no'. Açò porta a Hanson a afirmacions del tipus que un neòfit no pot veure un tub de raigs X. Estic d'acord amb ell que la pregunta més rellevant en percepció és la

 (335) **Perception and Discovery. An Introduction to Scientific Inquiry**, San Francisco, Freeman, Cooper & Co. 1969

que s'interessa pel coneixement, per la identificació, per la percepció 'carregada teòricament'; però, com pense que he demostrat, l'aspecte ontològic del problema no es pot oblidar, sempre que es tinga clar que aquest aspecte ontològic no constitueix un percebre no-epistèmic, que hem rebutjat. Si les coses estan ja al bell mig, serà hora que ens interessem per la pregunta epistemològica, per la que es respon amb 'S percep que això és un X, que aqueix X és \emptyset , o que això és un $X\emptyset$.

4.2.2 La pregunta epistemològica

Tractarem ací de les condicions que fan veritat els enunciats "S percep que això és un X", "S percep que X és \emptyset " i "S percep que això és un $X\emptyset$ " (336), referint-nos exclusivament a la percepció directa, es a dir, aquella que s'obté sense que S haja de fer cap inferència des d'allò que percep (tal com hem explicat en el punt 4.2.1) al coneixement que extrau d'allò que percep. Així, encara que hom pot veure que un cotxe és roig sense veure'l roig, per que, per exemple, sap que està il·luminat per certa llum i sap com apareixen els cotxes roigs en aqueixes circumstàncies, aquest no serà un cas de percepció directa que el cotxe és roig, no percep que el cotxe és roig directament. Tractarem només aquells casos en què hom adquireix el coneixement de l'objecte sense fer altra cosa que atendre a la presència d'aquest tal i com li apareix, sense que haja de contrastar la manera com apareix amb altres factors. Ai xií descartem també els casos com veure que hi ha poca gasolina al dipòsit veient l'indicador.

(336) O 'S sap perceptivament que...', ja que altres modalitats de percepció que no siga la visual no s'empren així respecte de X.

Podem dir ja, doncs, que 'S percep que un X és un X, o un Y o un Z', on Y i Z són altres noms que se situen en la mateixa categoria objectual que X, i que per tant designen també a percebibles del tipus de X, si i sols si:

4) S'acompleixen les condicions que hem especificat per veure X (açò és, les condicions 1'), 2''') i 3)).

5) Perquè les condicions d'observació ho permeten, S identifica (directament) a X com X (o Y o Z).

És a dir, S no sols creu que és un objecte extern sinó que és un X. Per suposat que per tal que crega que és un X ha de disposar ja del concepte 'X'. Si ho identifica com a un X és perquè les condicions d'observació li ho permeten i perquè té el concepte, aleshores, la creença que rep causalment ja no és sols que allò és extern a ell, etc., sinó que és quelcom determinat, un X. Si es vol, perquè en ocasions hom pot aventurar la creença, és a dir sentir-se inclinat a creure que és un X abans que les condicions d'observació li ho permeten realment, podem afegir una clàusula que diga: S no dubta que les condicions d'observació si guen les adequades; o, S no dubta que X és X i no considera que hi haja cap motiu pel que es poguera dubtar, no creu que es pugui dubtar que és un X en les presents condicions d'observació. Dit d'altra manera, les condicions d'obser-

vació són tals que S no considera que la seua crença pugui ser falsa, i que si algú li preguntara si està segur, ell podria respondre simplement: "Mira-ho tú mateix".

Però imaginem, i jo no sé res de serps, que hi ha una serp molt pareguda a l'escurçó. Joan sap reconèixer els escurçons pel seu cap triangular, però aquesta altra serp de la qual parlem també té el cap triangular. Imaginem ara que Joan és davant d'un escurçó i que creu que es tracta d'un escurçó. Podem dir que veu que és un escurçó? Fa una estona li hem mostrat l'altre tipus de serp i també ha dit que era un escurçó. Reconec que no sé que contestar aquí, ni tan sols sé si aquests casos constitueixen instàncies de percepció directa, puix que podria requerir-se l'examen de certs aspectes de l'objecte en qüestió abans de donar un diagnòstic. De tota manera, pense que per poder dir que S percep que és un X ha de tenir una competència discriminatòria reconeguda en aquest terreny, en concret, ha d'atendre als aspectes rellevants de l'objecte que el diferencien dels altres i el fan aqueix objecte particular. I en el cas de l'escurçó, sembla que el cap triangular no és determinant, més encara si S ignora que existeix aqueixa semblança entre els escurçons i aqueixa altra classe de serps.

M'agradaria ara fer una advertència abans de se-

guir. Quan u percep un X i sap que és un X, pot saber igualment que és un Y o un Z, si aquests Y i Z són també noms que pot rebre l'objecte en qüestió i si S sap que són noms de X. En percebre S que això és un X, pot percebre igualment que és un Y o un Z (si aquests són noms que es situen en el mateix nivell de especificitat que X), i normalment direm que ho percep si X és un concepte més específic que Y i Z (recorde's que hem dit que S sap que Y i Z són conceptes que es poden aplicar igualment a X), sense necessitat que en aqueix moment pense que és un Y o un Z. Si S veu un escurçó i sap que els escurçons pertanyen al conjunt d'objectes denominats serps, podem dir que percep que és una serp, encara que el seu estat mental en aqueix moment no siga res semblant a açò: 'Això és un escurçó, els escurçons són serps, aleshores percep també que és una ser'. Normalment seleccionem les paraules per a nomenar allò que percebem d'acord amb el nivell d'identificació de l'objecte que logrem. Diem que percebem un escurçó perquè som capaços d'identificar la serp com a tal (amb la qual cosa també donem més informació). ¿Hem de pensar en aqueix moment que és una serp per poder dir que veiem que és una serp? El concepte escurçó conté (si sé que els escurçons són un tipus de serps, com sol ser habitual que hom ho sàpia) el concepte de serp que és menys inespecífic; per tant, dir que percep que és un escurçó és una manera d'oferir més informació que si dic que percep que és una serp, però en

aqueixa informació ja es conté l'altra menys específica. En canvi, si veig que és un escurçó i afirmo que veig una serp, aquesta afirmació s'entendrà normalment -com sembla implicar- com que no sé que això és un escurçó, que no he lograt -pel motiu que siga- identificar la serp com a escurçó. Ara bé, també altres elements intervenen a l'hora de seleccionar el nom que utilitzem per designar el nostre objecte de percepció, com ara, interessos per destacar un aspecte o un altre, que es crega que l'oïent coneix aqueix terme o no, etc. Pel context en que el qui parla usa un terme o un altre podem intuir moltes coses de la informació que posseeix.

Passe ara a un altre cas, quan percep que un X és \emptyset ? S percep que X és \emptyset si i sols si:

- 4) Es compleixen les condicions 1'), 2''') i 3) i X és \emptyset .
- 6) Les condicions d'observació són 'standard', o, per utilitzar la terminologia de Dretske, les condicions d'observació (encara que, Dretske empra el terme "**background conditions**") són tals que X (sense necessitat que S crega que és un X) no apareixeria \emptyset si no fora \emptyset . És a dir allò que apareix \emptyset , siga el que siga no apareixeria \emptyset en aquestes condicions d'observació si no ho fóra.

- 7) Com a conseqüència que X li aparega \emptyset a S,
S rep causalment la creença que X (sense necessitat que crega que és un \bar{X}) és \emptyset .
- 8) S no dubta ni per un moment que les condicions d'observació só tal i com es descriuen en 6).

Açò mereix alguns comentaris. A algú li pot sorprendre, en una primera consideració, que a cada passa especifiquem entre parèntesi que no hi ha necessitat que S crega que X és un X. Però aquí no hi ha res de contradictori. Hom pot percebre perfectament que un X és \emptyset sense percebre que és un X. Una altra cosa és que no puga percebre que quelcom és un $X\emptyset$, sense creure que és un X i que és \emptyset . Si hom no està encara convençut, que atenga al següent diàleg que ens ofereix Dretske:

"Wife (from another room): I put some water on for tea; can you see it is boiling or not?
Husband: (perfunctorily): Yes, it is.
Wife (suspiciously): Are you sure?
Husband: Yes, I am sure. I can see that it is; I am looking right on it.
Wife: Are you sure that it is water?
Husband: ??? " (337).

No sé si aquest diàleg és massa afortunat per a les nostres pretensions, ja que nosaltres entenem a \emptyset com a qualsevol de les qualitats de X, com ara, forma, color, etc., però

(337) **Seeing and Knowing**, pàgs. 93-94.

no pròpiament coses com que està bollint o no, encara que no negue que açò es pugui veure directament. Imaginem si de cas aquest altre exemple. Lluís veu un objecte cobert amb un paper de regal, el destapa una mica i veu que és roig. Aquest objecte és el seu regal d'aniversari i és un estoig de colors. Lluís no sap que és el seu regal d'aniversari, ni sap que és un estoig de colors, sols sap que és roig; no podem dir que veja que és un estoig, però podem dir que veu que l'estoig és roig, encara que ell no farà l'afirmació: 'Veig que l'estoig és roig'. La proposició, en tercera persona 'S percep que X és \emptyset ' ens compromet amb el coneixement per part de S de la qualitat \emptyset que té l'objecte X, no amb el coneixement per part de S de quin tipus d'objecte és X.

Evidentment, les condicions suficients i necessàries per tal que S perceba que quelcom és un $X\emptyset$, serà una combinació de les condicions suficients i necessàries per tal que S perceba que és un X i les que hem especificat per 'S percep que X és \emptyset '. Crec que no mereix ja la pena ni que les enumere. Altres qüestions mereixen, en canvi, la nostra atenció.

Respecte de l'afirmació 'S percep que X és \emptyset ', he de fer el següent comentari, que em sembla de la major transcendència. Si hom no té cap motiu per dubtar de la

clàusula 6), creu immediatament que X és \emptyset ; sols si dubta de les condicions d'observació no ho creurà. Però ja hem explicat, en el punt 3.2.1, que l'aparéixer d'una determinada manera en condicions 'standard' d'observació és el que vol dir que això siga d'aqueixa determinada manera. Per tant, si, per exemple, 'ser roig' és aparéixer roig a un observador normal (i això es pot verificar empíricament, a part d'experiments específics, contrastant les seues experiències perceptives amb les d'altres, cosa que és un fet social) en condicions 'standard' d'observació, aleshores en aquestes condicions la connexió entre aparéixer i ser és una connexió lògica. En condicions normals d'observació, el que X siga \emptyset és una condició necessària (i si l'observador normal repara en aquesta qualitat, suficient) per tal que X aparega de la manera que apareix. I que X aparega de la manera que apareix, i que les condicions d'observació siguen normals, és una condició suficient per tal que X siga \emptyset . Així l'estat de X ja no està conectat (en aqueixes circumstàncies i quan creu que és \emptyset) contingentment amb l'objecte de la percepció. (M'agradaria ara dir, entre parèntesi, que el cas del bastó parcialment submergit en l'aigua és ara perfectament assumible, sense renunciar a l'afirmació que en tot acte perceptiu ha d'intervenir la creença; en concret, la creença que allò que es percep és un objecte extern, no necessàriament físic. Encara que hom no crega que l'objecte que li apareix estiga quebrat, no deixa de

creure que el que li apareix és un objecte extern, en aquest cas, un bastó. Aqueixa creença és més bàsica en tots els casos que aquelles que adquirim o podríem adquirir sobre les qualitats).

Passant a una altra consideració, ¿per què hem dit en la clàusula 8) 'S no dubta que les condicions...' i no 'S creu que les condicions...'? Per una senzilla raó, quan hom percep alguna cosa, no necessita parar-se a pensar si les condicions d'observació són o no normals, abans d'acceptar la informació que aparentment li suministren els sentits. Hom no es posa a considerar les condicions d'observació a no ser que tinga algun motiu per pensar que aquestes no són fiables. Per no fer-ho massa llarg, recomane al lector que torne a consultar el punt 3.2.1. Simplement les condicions d'observació es consideren 'standar' -el que equival a dir que no es consideren en absolut- mentre hom no tinga motius per pensar el contrari. Hom se sent justificat sempre en la seua creença perceptiva mentre no es demostre el contrari, no necessita buscar aqueixa justificació comprovant que totes les condicions en que es dóna aqueixa percepció són les adequades. I si, de fet, la seua creença és vertadera i ell se sent justificat, no hi ha cap motiu per pensar que no ho estiga. Que de vegades pugui equivocar-se no implica que mai no estiga justificat a creure que en una ocasió particular no s'equivoca. De fet, les oca

sions en que no ens equivoquem en percebre un X són incomparablement més nombroses que aquelles en que patim l'error, i entre aquestes últimes són més nombroses aquelles en que no tardem a descobrir-lo. No s'ha de justificar tot, de manera conscient o conciençada i amb comprovacions, s'entén, sinó sols allò que mereix justificació.

Moltes altres coses queden per dir respecte de la percepció. Però pense que ací es contenen els elements essencials per una ulterior anàlisi d'altres aspectes, com ara, percepcions de relacions, percepció indirecta (inferencial o no), percepció d'accions (338), un estudi més exhaustiu de les percepcions no visuals que han quedat una mica relegades, etc. Com és obvi, per qüestions d'espai -jo quasi diria de volum- no puc tractar-les més a fons ací. Algú podrà començar la seua tesi on jo l'acabe.

(338) En aquest sentit es pot veure: JANSANA, R.I. i QUESADA. D. J., "Nuevas teorías de modelos de lenguajes naturales", **Teorema**, vol. XV (1985), pp.185-211.

5. B I B L I O G R A F I A

5. BILIOGRAFIA

Perquè ja existeixen excel.lents recopilacions de la bibliografia sobre percepció (339), no intentaré ací oferir un recull extens d'obres. Em limitaré a resenyar la bibliografia que jo he emprat, haja estat citada al llarg de la tesi o no.

(339) Vegeu, per exemple:

- EMMET, K. i MACHAMER, P., **Perception: An Annotated Bibliography**, New York i London, Garland Publishing Inc., 1976.
- MACHAMER, P., "Recent Work in Perception", **American Philosophical quarterly**, vol. 7 (1970), pp. 1-22.
- WRIGHT, E.L., "Recent Work in Perception", **American Philosophical Quarterly**, vol. 21 (1984), pp. 17-30.

5.1 Obres col.lectives

- (1) AMBROSE, A. i LAZEROWITZ, M. (eds.), **G.E. Moore Essays in Retrospect**, London, George Allen & Unwin, 1.970.
- (2) BEARDSLEY, D.C. i WERTHEIMER, M. (eds.), **Readins in Perception**, Princeton, D. Van Nostrand, 1.958.
- (3) BROWN, N.R. i ROLLINS, C.D. (eds.), **Contemporary Philosophy in Australia**, London, George Allen & Unwin, 1.969.
- (4) BUTLER, R.J. (ed.) **Analytical philosophy**, 2nd. series, Oxford, Basil Blacwell, 1.965.
- (5) DAVIS, S. (ed.), **Causal Theories of Mind. Action, Knowledge, Memory, Perception and Reference**, Berlin i New York, Walter de Gruyter, 1.983.
- (6) EDWARDS, P. (ed.), **The Encyclopedia of Philosophy**, London i New York, Macmillan and Free Press, 1.967.
- (7) FANN, K.T. (ed.), **Symposium on J.L. Austin**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.969.
- (8) GRIFFITHS; A.P. (ed.), **Knowledge and Belief**, Oxford, Oxford University Press, 1.967.
- (9) LEIBOWITZ, H.W. (ed.), **Visual Perception**, New York, The Macmillan Company, 1.965.

- (10) LEWIS, H.D. (ed.), **Contemporary British Philosophy**, 4th series, London, George Allen & Unwin, 1.976.
- (11) MACE, C.A. (ed.), **British Philosophy in the Mid-Century**, London, G. Allen & Unwin, 1.957.
- (12) MACDONALD, G.F.(ed.), **Perception and Identity. Essays Presented to A.J. Ayer with his Replies to them**, London i Basingstoke, The Macmillan Press, 1.979.
- (13) MACHAMER, R i TURNBULL, R. (eds), **Studies in Perception. Interrelations in the History of Philosophy and Science**, Columbus, Ohio University Press, 1.978.
- (14) MANNINEN, J. i TOUMELA, R. (eds.), **Ensayos sobre Explicación y comprensión**, Madrid, Alianza Editorial, 1.980.
- (15) PITT, J.C. (ed.), **The Philosophy of Wilfrid Sellars: Queries and Extensions**, Dordrecht i London, D. Reidel, 1.978.
- (16) SAVAGE, C.W. (ed.), **Perception and Cognition: Issues in the foundations of Psychology**, Vol. IX de **Minnesota Studies in the Philosophy of Science**, H. Feigl i G. Maxwell(eds.), Minneapolis, University of Minnesota Press, 1.978.
- (17) SCHILPP, P.A. (ed.), **The Philosophy of G.E. Moore**, London, Cambridge University Press, (3rd. ed.), 1968.
- (18) SIBLEY, F.N. (ed.) **Perception: A Philosophical Symposium**, London, Methuen , 1.971.
- (19) SWARTZ, R.J. (ed.), **Perceiving, Sensing, and Knowing**, London, University of California Press, 1.965.

- (20) WARNOCK, G.J. (ed.), **La filosofía de la percepción**. Trad. de Silvia Paschero, México, Fondo de Cultura Económica, 1.967.

5.2 Bibliografia general

- ANSCOMBE, G.E.M., "The Intentionality of Sensation: A Grammatical Feature", en (4), pàgs. 158-180.
- ARMSTRONG, D.M., **A Materialist Theory of Mind**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.968.
- ARMSTRONG, D.M., **Perception and the Physical World**, London, Routledge & Kegan Paul, 1961.
- ARMSTRONG, D.M., **Belief, Truth and Knowledge**, Cambridge, Cambridge University Press, 1.973.
- ARMSTRONG, D.M., **Berkeley's Theory of Vision**, Parkville, Melbourne, University Press, 1.960.
- ARMSTRONG, D.M., **Bodily Sensations**, London, Routledge & Kegan Paul, 1962.
- ARNHEIM, R., **Towards a Psychology of Art**, London, Faber & Faber, 1.967.
- AUNE, B., **Knowledge, Mind and Nature**, New York, Random House, 1.967.
- AUSTIN, J.L., **Ensayos filosóficos**. Trad. A. García Suárez, Madrid, Revista de Occidente, 1.975.
- AUSTIN, J.L., **Sense and Sensibilia**, Oxford, Oxford University Press, 1962.
- AYER, A.J., **The Problem of Knowledge**, London, Penguin Books, 1.956.
- AYER, A.J., **The Foundations of Empirical Knowledge**, London, Macmillan & Co., 1.940.
- AYER, A.J., **Philosophical Essays**, London, The Macmillan Press, 1.954.
- AYER, A.J., **The Central Questions of Philosophy**, London, Weidenfeld & Nicolson, 1.973.

- AYER, A.J. **Llengua, veritat i lògica**. Ed. de J.L. Blasco, Barcelona, Edicions 62, 1.983.
- AYER, A.J. "Has Austin Refuted Sense-Data", en (7), pàgs. 284-308.
- BARNES, W.H.F., "The Myth of Sense-Data" en (19), pàgs. 138-167.
- BEALER, G., **Duality and Concept**, Oxford, Clarendon Press, 1.982.
- BENNET, J., **Locke, Berkeley, Hume: Central Themes**, Oxford, Oxford University Press, 1.971.
- BEN-ZEEV, J. "The Passivity Assumption of the Sensation-Perception Distinction", **British Journal for the Philosophy of Science**, Vol. 35 (1984), pàgs. 327-343.
- BERGMAN, G., **Realism**, Madison, University of Wisconsin Press, 1.967.
- BERKELEY, G., **The Principles of Human Knowledge**, Ed. G.J. Warnock, London, Fontanet, 1.962.
- BERKELEY, G., **Essays Towards a New Theory of Vision**, en A.A. Luce i T. E. Jessop, eds., **The Works of George Berkeley**, Vol. I, Edingburgh, Thomas Nelson and Sons, 1.948-1.957.
- BERKELEY, G., **Tres diàlegs entre Hylas i Philonus**, trad. de Núria Roig, Barcelona, Laia, 1.983.
- BERLIN, I., "Empirical Propositions and Hypothetical Statements" en (19), pàgs. 364-393.
- BIRD, G., "Subliminal Perception", **The Aristotelian Society**, Vol. 73 (1.973).
- BLASCO, J.L., **Lenguaje, filosofía y conocimiento**, Barcelona, Ariel, 1.973.
- BLASCO, J.L., **Significado y experiencia**, Barcelona, Península, 1.984.
- BOUWSMA, O.K., "Moore's Theory of Sense-Data", en (17), pàgs. 203-221.

- BRADLEY, F.H., **Appearance and Reality**, Oxford, Clarendon Press, 1.897.
- BRAIN, W.R., **The Nature of Experience**, Oxford, Oxford University Press, 1.959.
- BROAD, C.D., **The Mind and Its Place in Nature**, London, K. Paul, Trench, Trubner & Co., 1.925.
- BROAD, C.D., **Scientific Thought**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.923.
Trad. cast. **El pensamiento científico**, de R. L. Pérez i C.L. Landa, Madrid, Tecnos, 1.963.
- BROAD, C.D., "Some Elementary Reflexions on Sense-Perception" en (19), pàgs. 29-48.
- BROAD, C.D., "The Theory of Sensa" en (19), pàgs. 85-129.
- BROWN, H.I., **Perception, Theory and Commitment. The New Philosophy of Science**, Chicago i London, The University of Chicago Press, 1.977.
- BUTCHAROV, P., **The Concept of Knowledge**, Evanston, Northwestern University Press, 1.970.
- BUTTERFIELD, J., "Seeing the Present", **Mind**, Vol. 93 (1.984), pàgs. 161-176.
- CASTAÑEDA, H.N., "El espacio perceptual y la forma lógica básica de las proposiciones perceptuales", **Teorema**, Vol. IX, (1.979), pàgs. 39-56. (Trad. J. Garmendia).
- CHISHOLM, R.M., **Perceiving: A Philosophical Study**, Ithaca, Cornell University Press, 1.961.
- CHISHOLM, R.M., **Theory of Knowledge**, New Jersey, Prentice Hall, 1.966.
- CHISHOLM, R.M., **Person and Object**, La Salle, Illinois, Open Court, 1976.
- CHISHOLM, R.M., "'Appear', 'Take' and 'Evident'", en (19), pàgs. 473-85.
- CHISHOLM, R.M., "The Problem of Empiricism", en (19), pàgs. 347-354.
- CHISHOLM, R.M., "The Theory of Appearing", en (19), pàgs. 168-186.

- CHISHOLM, R.M., "The Problem of Speckled Hen", **Mind**, Vol. 51, pàgs. 368-373.
- CLARK, R., "Considerations for a Logic for Naïve Realism", en (13).
- CLOSE, D., "What is Non-epistemic Seeing", **Mind**, Vol. 85, (1.976), pàgs. 161-170.
- CLOSE, D., "More on Non-Epistemic Seeing", **Mind**, Vol. 89 (1.980), pàgs. 99-105.
- CORNMAN, J.W., **Perception, Common Sense and Science**, New Haven i London, Yale University Press, 1.975.
- CORNMAN, J.W., **Materialism and Sensations**, New Haven, Yale University Press, 1.971.
- CORNMAN, J.W., "Sellarsian Scientific Realism Without Sensa", en (15), pàgs. 57-72.
- COVAL, S. i TODD, D.D., "Adjusters and Sense-Data", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 9 (1.972), pàgs. 107-112.
- CRAWFORD, D.D., "Are There Mental Inferences in Direct Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 19 (1.982), pàgs. 83-91.
- DESCARTES, R., **Oeuvres et lettres**. Ed. André Bridoux, Paris, Gallimard, 1.953.
- DICKER, G., **Perceptual Knowledge: An Analytical and Historical Study**, Dordrecht, D. reidel, 1.980.
- DRETSKE, F.I., **Seeing and Knowing**, London, Routledge & Kegan Paul, 1969.
- DRETSKE, F.I., **Knowledge and the Flow of Information**, Oxford, Basil Blackwell, 1,981.
- DRETSKE, F.I., "The Role of Percept in Visual Cognition" en (16), pàgs. 107-127.
- DUMMETT, M.A.E., "Common Sense and Physics", en (12), pàgs. 1-40.
- DUCASSE, C.I., "Moore's Refutation of Idealism", en (17), pàgs. 223-52.
- EDDINGTON, A.S., **La naturaleza del mundo físico**. Trad. C.M. Reyles, Buenos Aires, Editorial Sudamericana, 1.945.

- EMMET, K i MACHAMER, P., **Perception: An Annotated Bibliography**, New York, Gardland Publishers Inc., 1.976.
- FIRTH, R.M., "Ultimate Evidence" en (19), pàgs. 486-496.
- FIRTH, R.M., "Sense-Data and the Percept Theory" en (19), pàgs. 204-70.
- FRISBY, J.R., **Seeing: Illusion, Brain and Mind**, Oxford, Oxford University Press, 1.979.
- FORGUSON, L.W., "Has Ayer Vindicated Sense-Data Theory?", en (7), pàgs. 309-341.
- GARCIA SUÁREZ, A., **La lógica de la experiencia**, Madrid, Tecnos, 1.976.
- GETTIER, E.L., "Is Justified True Belief Knowledge", en (5), pàgs. 135-137.
- GIBSON, J.J., **The Senses Considered as Perceptual Systems**, Boston, Houghton Miffling Co., 1966.
- GIBSON, J.J., "The Myth of Pasive Reception: A Reply to Richards", **Philosophy and Phenomenological Research**, Vol. 37 (1976-77), pàgs. 234-238.
- GINET, C., **Knowledge, Perception and Memory**, Dordrecht, D. Reidel, 1975.
- GOLDMAN, A.H., "Fanciful Arguments for Realism", **Mind**, Vol. 93 (1.984), pàgs. 19-38.
- GOLDMAN, A.H., "Appearing as Irreducible in Perception", **Philosophy and Phenomenological Research**, Vol. 37 (1.976-77), pàgs. 147-164.
- GOLDMAN, A.H "An Explanatory Analysis of Knowledge", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 21 (1.984), pàgs. 101-108.
- GOLDMAN, A.I., "A Causal Theory of Knowing", en (5), pàgs. 138-153.
- GOLDMAN, A.I., "Perceptual Objects", en (5), pàgs. 271-296.
- GOMBRICH, E.H., **Art and Illusion**, London, Phaidon, (2nd. ed.) 1.962.
- GRAM, M.S., **Direct Realism. A study of Perception**, The Hague, Martinus Nijhoff, 1.983.

- GRICE, H.P., "The Causal Theory of Perception", en (19), pàgs. 438-72.
- HAMLYN, D.W., **The Theory of Knowledge**, London i Basingstoke, The Macmillan Press, 1.970.
- HAMLYN, D.W., **Sensation and Perception. A History of the Philosophy of Perception**, London, Routledge & Kegan Paul (4th imp), 1961.
- HANSON, N.R., **Patterns of Discovery**, Cambridge, Cambridge University Press, 1.958.
- HANSON, n.R., **Perception and Discovery. An Introduction to Scientific Inquiry**, San Francisco, Freeman, Cooper & Co., 1.969.
- HARDIN, C.L., "A New Look at Colour", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 21 (1.984), pàgs. 125-134.
- HARMAN, G., **Thought**, Princeton, Princeton University Press, 1.974.
- HARRISON, J., "Direct Perception and the Sense-Datum Theory" en (10), pàgs. 132-151.
- HEIL, J., "Seeing is Believing", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 19 (1.982), pàgs. 229-239.
- HEIL, J. "Does Cognitive Psychology Rest on a Mistake?", **Mind**, Vol. 90 (1.980), pàgs. 331-342.
- HILL, T.E., **Contemporary Theories of Knowledge**, New York, The Macmillan Press, 1.961.
- HINTIKKA, J., **Models for Modalities**, Dordrecht, D. Reidel, 1.969.
- HIRST, R.J., "Perception", en (6), pàgs. 79-87.
- HIRST, R.J., "La diferencia entre percibir por los sentidos y Observar", en (20), pàgs. 50-83.
- HIRST, R.J., **The Problems of Perception**, London, G. Allen & Unwin, 1959.
- HOCHBERG, J., **Perception**, Englewood Cliffs, Prentice-Hall, 1.964.
- HORGAN, T. "The Case Against Events", **The Philosophical Review**, Vol. 87 (1.978), pàgs. 28-47.

- HUME, D., **A Treatise of Human Nature**. Ed. L.A. Selby-Bigge, Oxford, Oxford University Press, 1.955.
- JACKSON, F., **Perception: A Representative Theory**, Cambridge, Cambridge University Press, 1.977.
- JACKSON, F., "Do Material Things Have Non-Physical Properties?", **Personalist**, Vol. 54 (1.973), pàgs. 105-110.
- JACKSON, F., "An Argument Against Sensory Items", **Mind**, Vol. 82 (1.973), pàgs. 269-272.
- JACKSON, F., "On the Adverbial Analysis of Visual Experience", **Metaphilosophy**, Vol. 6 (1.975), pàgs. 127-135.
- JANSANA, R. i QUESADA, D. J., "Nuevas tendencias en la teoria de modelos de lenguajes naturales", **Teorema**, Vol. Xv (1.985), pàgs. 185-211.
- JONES, O.R., "After-images", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 9 (1.972), pàgs. 150-158.
- KANT, I., **Kants Gesammelte schriften**, Berlin, Akkademie Ausgabe.
- KAUFMAN, L., **Perception. The World Transformed**, Oxford, Oxford University Press, 1.979
- KELLEY, D., "The Specificity of Perception", **Philosophy and Phenomenological Research**, Vol. 40 (1.980), pàgs. 401-405.
- KIM, J. "Perception and Refernce Without Causality", **Journal of Philosophy**, Vol. 47 (1.977), págs. 606-620.
- KIMMEL, L., "Sense and Sensibility", **Philosophical Investigations**, Vol. 8 (1.985), pàgs. 199-207.
- KITELEY, M., "The Argument from Illusion: Objects and Objections", **Mind**, 81, (1.972), pàgs. 191-207.
- KNEALE, W., "An Analysis of Perceiving in Terms of the Causation of Beliefs (II)", en (18), pàgs. 65-80.
- LEWIS, C.I., "Professor Chisholm and Empiricism", en (19), pàgs.355-63.
- LEWIS, C.I., "Terminating Judgments and Objective Beliefs", en (19), pàgs. 289-346.
- LEWIS, C.I., **Mind and the World Order**, New York, Dover Publications, 1.929.

- LOCKE, D., **Perception and our Knowledge of the External World**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.967.
- LOCKE, J., **An Essay Concerning Human Understanding**. Ed. P. H. Nidditch, Oxford, Clarendon Press, 1.975.
- MACHAMER, P.K., "Recent Work in Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 7 (1.970), pàgs. 1-22.
- MALCOLM, N., **Knowledge and Certainty**, Ithaca i London, Cornell University Press, 1.963.
- MALONEY, C., "A Theory of Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 18 (1981), pàgs. 63-70.
- MALONEY, C. "Mental Images and Cognitive Theory", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 3 (1,984), pàgs. 237-248.
- MANDELBAUM, M., **Philosophy, Science and Sense Perception**, Baltimore, John Hopkins University Press, 1.964.
- MARHENKE, P., "Moore's Analysis of Sense-Perception", en (17), pàgs. 253-280.
- MATES, B. "sense-Data", **Inquiry**, Vol. 10 (1.967), pàgs. 225-244.
- MCGINN, C., **The Subjective View. Secondary Qualities and Indexical Thoughts**, Oxford, Clarendon Press, 1.983.
- MCGINN, C., **The Character of Mind**, Oxford, Oxford University Press, 1982.
- MCGOVERN, K.L., "Datos sensoriales y escepticismo", **Teorema**, Vol. IV (1.974). Trad. A. García Suárez.
- MERLEAU-PONTY, M., **The Primacy of Perception and Other Essays**. Ed. J.M. Eddie, Evanston, Northwestern University Press, 1.964.
- MILL, J.S., **An Examination of Sir William Hamilton's Philosophy**, Boston, William V. Spencer, 1.865.
- MILLAR, R. "A Defence of Direct Surface Realism", **Philosophy**, Vol. 57, (1.982), pàgs. 339-355.
- MOORE, G.E., **Some Main Problems of Philosophy**, London, George Allen & Unwin, 1.953.
- MOORE, G.E., **Philosophical studies**, London, Routledge & Kegan Paul, 1960.

- MOORE, G.E., **Philosophical Papers**, London, G. Allen & Unwin, 1.959.
- MOORE, G.E., "A Reply tp My Crtics" en (17), pàgs. 533-687.
- MOORE, G.E., "Some Judgments of Perception", en (19), pàgs. 1-28.
- MOORE, G.E., "Visual Sense-Data", en (19) pàgs. 130-137.
- MORTON, A., **A Guide Through the Theory of Knowledge**, Encino, Dickenson Publishing Co.,
- MURPHY, A.E., "Moore's 'Defence of Common Sense'", en (17), 299-318.
- NELSON, J., "The Diversity of Perception", **Synthese**, Vol. 64 (1.985), pàgs. 93-113.
- OLDING, A., "Frank Jackson and the Spatial Distribution of Sense-Data", **Analysis**, Vol. 40 (1.980), pàgs. 158-162.
- PAPPAS, G. "Broad, Sensa, and Explanation", en (13), pàgs. 402-421.
- PAPPAS, G., "Seeing_e and Seeing_n", **Mind**, Vol. 85 (1.976), pàgs. 171-88.
- PAUL, G.A., "Is There a Problem About Sense-Data" en (19), pàgs. 271-87.
- PEACOCKE, C., **Sense and Content. Experience, Thought and Their Relations**, Oxford, Clarendon Press, 1.983.
- PEARS, D., "A Comparision between Ayer's Views about the Privileges of Sense-Datum Statements and the Views of Russell and Austin", en (12), pàgs. 61-83.
- PENNYCUICK, J., **In Contact with the Physical World**", London, G. Allen & Unwin, 1.971
- PITCHER, G., **A Theory of Perception**, Princeton, Princeton University Press, 1.971.
- POLLOCK, J.L., **Knowledge and Justification**, Princeton, Princeton Univer_sity Press, 1.974.

- POPPER, K.R. i ECCLES, J.C., **El yo y su cerebro**. Trad. C. Solís Santos, Barcelona, Labor, 1.982.
- PRICE, H.H., **Perception**, London, Methuen & Co. 1.954.
- PRICE, H.H. **Hume's Theory of External World**, Oxford, The Clarendon Press, 1.948.
- PRICE, H.H., "Appearing and Appearances", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 1, (1964).
- PRICHARD, D., **Knowledge and Perception**, Oxford, Oxford University Press, 1.950.
- PYLYSHYN, Z.W., "Imagery and Artificial Intelligence", en (16), pàgs. 19-55.
- QUINE, W.V., **La relatividad ontològica y otros ensayos**. Trad. M. Garrido y J.L. Blasco, Madrid, Tecnos, 1.974.
- QUINTON, A., "The Problem of Perception", en (19), pàgs. 497-526.
- QUINTON, A., **The Nature of Things**, London, Routledge & Kegan Paul, 1973.
- REITMAN, W., NADO, R, **et al.**, "Machine Perception: What Makes It So Hard for Computers to See?", en (16), pàgs. 65-87.
- RHEES, R., "The Language of Sense-Data and Private Experience", **Philosophical Investigations**, Vol. 7 (1984), 1ª part, pàgs. 1-45; 2ª part, pàgs. 101-157.
- RICHARDS, R.J., "James Gibson's Passive Theory of Perception: A Rejection of the Doctrine of Specific Nerve Energies", **Philosophy and Phenomenological Research**, Vol. 37 (1976-77), pàgs. 218-233.
- ROCK, I., **The Logic of Perception**, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press, 1.983.
- ROXBEE-COX, J.W., "Distinguishing the Senses", **Mind**, Vol. 79 (1.970), pàgs. 530-550.
- ROXBEE-COX, J.W., "An Analysis of Seeing in Terms of the Causation of Beliefs", en (18), pàgs. 23-64.

- RUNZO, J., "The Propositional Structure of Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 14 (1.977), pàgs. 211-220.
- RUNZO, J., "The Radical Conceptualization of Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 19 (1.982), pàgs. 206-214.
- RUSSELL, B., **An Inquiry into Meaning and Truth**, G. Allen & Unwin, 1940.
- RUSSELL, B., **The Problems of Philosophy**, Oxford, Oxford University Press, (8th imp.) 1.978.
- RUSSELL, B., **El coneixement humà**. Ed. J.L. Blasco, Barcelona, Edicions 62, 1.985.
- RUSSELL, B., **Mysticism and Logic and Other Essays**, New York, Longmans, Green & Co., 1.918.
- RYLE, G., **Dilemmas**, Cambridge, Cambridge University Press, 1.960.
- RYLE, G., **The Concept of Mind**, London, Hutchinson, 1.949.
- RYLE, G., "Sensation", en (19), pàgs. 187-203.
- SELLARS, W., **Science, Perception and Reality**, London, Routledge & Kegan Paul, 1.963. Trad. cast. V. Sánchez Zavala, **Ciencia, percepción y realidad**, Madrid, Tecnos, 1.971.
- SELLARS, W., **Science and Metaphysics**, London, Routledge and Kegan Paul, 1.968.
- SHOEMAKER, S., "The Inverted Spectrum", **Journal of Philosophy**, Vol. 79 (1.982), pàgs. 357-381.
- SIBLEY, F.N., "Analysing Seeing", en (18), pàgs. 81-132.
- SMITH, D.W., "The Case of Exploding Perception", **Synthese**, Vol. 41 (1.979), pàgs. 239-269.
- SOLTIS, J.F., **Seeing, Knowing and Believing**, London, G. Allen & Unwin, 1.966.
- STRAWSON, P.F., "Perception and Its Objects", en (12),

- STRAWSON, P.F., **Freedom and Resentment**, London, Methuen & Co., 1.974.
- TAYLOR, D.M., "On What is Seen (II)", en (18), pàgs. 13-22.
- TAYLOR, D.M., "The Incommunicability of Content", **Mind**, Vol. 75 (1.966), pàgs. 527-541.
- TYE, M., "The Adverbial Approach to Visual Experience", **The Philosophical Review**, Vol. 93 (1.984), pàgs. 195-225.
- VESEY, G.N.A., "Seeing and Seeing as", en (19), pàgs. 68-83.
- VESEY, G.N.A., "Analysing Seeing (II)", en (18), pàgs. 133-138.
- VESEY, G.N.A., **Perception**, London, The Macmillan Press, 1.971.
- WARNOCK, G.J., "Seeing", en (19), pàgs. 49-67.
- WARNOCK, G.J., "On What is Seen (I)", en (18), pàgs. 1-11
- WHITE, A.R., "La Teoria causal de la percepción", en (20), pàgs. 208-32.
- WITTGENSTEIN, L., **De la certesa**. Ed. J.L. Prades i V. Raga, Barcelona, Edicions 62, 1.983.
- WOLLHEIM, R., "La diferencia entre percibir por los sentidos y observar", en (20), pàgs. 84-114.
- WRIGHT, E. L. "Recent Work in Perception", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 21 (1.984), pàgs. 17-30.
- WRIGHT, E.L., "Perception: A New Theory", **American Philosophical Quarterly**, Vol. 14 (1.977), pàgs. 273-286.